

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף ה:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה ז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(ה"מ שמו שמוח)

תורה אור
שמות משפטים כא (א) ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: שדי השירים ד (ח) אתי מלכונן כלה אתי מלכונן מבואי תשוריי מראש אגנה מראש שניו ותרומו מבענות אריות מתוריי נמרים: שמות יז (יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן ורשישו תתקין וישב עליה ואתה וחרר תמכו בקדיו מנה אהר ומה אהר ויהי קדו אמונה עד בא השפט:

תהלים לו (ג) בשח בידך וצעה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: בראשית טז (ז) ויבא ויבא מה נורא הפקודים מה אין זה כי אם בית אלהים וזה שש השקמים: בראשית טז (ח) ויאמר אדני ירוך פמה אדע כי ארשנה:

יהושע כד (ד) ואתן ליצחק את יצחק ואת עשו ואתן לעשו את הר ששני דרשת אהר ויצחק ויבין ירוך מנרים:

שמות יז (כז) ויט משה את ידו על המים וישב המים בקל לאיגנו ויצרים גמים לקראתו ונער ירוך את מצרים מתוך המים:

שמות וראו ט (כט) ויאמר אליו משה כבאתי את העיר אפרש את כפי אל יצחק קהלת יחזקל ויפרדו לא יזהר עוד לעשו מעד כי ליצחק הקרי:

רות א (ט) ותלכנה שתיים עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותמה על העיר צליתן ותאמרנה הוואת נצמי:

תהלים מב (ח) תהום אל תהום קורא לקול עגוריד קל ששירי וצלי עלי צביר:

תהלים פט (ט) ויהי אלוהי צבאות מביטך פסין יה ואמונתך סביבותיך:

תהלים נא (יז) אדני שפתי תפתח ופי יציר התהלת:

שיר השירים ד (ח) אתי מלכונן כלה אתי מלכונן מבואי תשוריי מראש אגנה מראש שניו ותרומו מבענות אריות מתוריי נמרים: ישעיה יא (ח) ויהי צדק אהר ויתקין והאמנה אהר ויעצו:

תהלים פט (ח) ואת אמת הצפת בשלות ויבטחם חכמה תוריעני: בראשית טז (ג) ויאמר יצחק אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הקהל השניאני ואכל:

משלי יד (ד) לי עצה ותושבה אני בינה לי גבורה: ירמיה ב (כא) ואנכי נטעתי שורק כלה וירע אמת ויהי נהפכת לי טורי הגפן נמרים:

זכריה י (ח) אשרקה לךם ואקבצם כי פדיתם ורבו כמו רב: בראשית גח ט (כב) ויבא חם אביו כנען עליו עין בנות צעורה עליו שור:

שיר השירים ב (ט) דונה דודי וצבי או לעפר האלים הזה עומר אהר קלננו משגיח מן התולדות בעינין מן התרבים:

בראשית יא (כב) ויבא את אלהים לאמר שרו ורבו ומלא את המים בבישים ונתקן ריב בארץ:

תהלים פט (ט) ויהי לך בנות צעורה עליו שור: שיר השירים ב (ט) דונה דודי וצבי או לעפר האלים הזה עומר אהר קלננו משגיח מן התולדות בעינין מן התרבים:

בראשית יא (כב) ויבא את אלהים לאמר שרו ורבו ומלא את המים בבישים ונתקן ריב בארץ: ויראיתם אתו ויבחרתם את כל מצות ירוך וישגיח אתם ולא תתורו אהר ויבכבתם ואתי עיניכם אשר אתם ונים אתינים:

ז [א] ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם [ב]

אחזיל הושוו אשה לאיש וקידושין לה. כ"ק מו.ו. ואיתא במכילתא [ג] יכול יהו התלמידים לומדין ואינם מבינים ת"ל אשר תשים לפניהם. ערכם לפניהם כשולחן ערוך :

א דע כי עיקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה [ד] כמ"ש (ש"ה ד') תבואי תשוריי מראש אמונה [ה] ואמונה הוא' בחי תפלה, כמ"ש (שמות יז) ויהי ידיו אמונה, ותרנומו פרישת' בצלו [ו] וזה בחי' נמים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מטבע, כי הטבע מחייב כן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מהדש, ובידו לחדש דבר כרצונו [ז] ועיקר אמונה, בחי' תפלה, בחי' נמים, אינו אלא בארץ ישראל [ח] כמ"ש (תהלים לו) שכן ארץ ורעה אמונה. ושם עיקר עליות התפלות, כמ"ש (בראשית כח) וזה שער השמים [ט] ובשביל זה, כשפגם אברהם במה אדע (שם טו) [י] ובוה גנם בירושת ארץ, שהיא בחי' אמונה, בחי' תפלה, היה גלות מצרים [יא] והוקא יצחק ובניו ירדו מצרים [יב] כי הם בחי' שנים עשר נוסחאות התפלה, והוריד אתם בגלות. ומצרים הוא היפך הניסים [יג] כמ"ש (שמות יד) ומצרים נמים לקראתו [יד] שאין שם מקום הניסים. ואין שם מקום התפלה, כמ"ש (שם ט) והיה כצאתי את העיר אפרוש את כפי [טו] וכל הגלות מכונים בשם מצרים [טז] ע"ש שהם מצרים לישראל. וכשפוגמין באמונה, בתפלה, בארץ ישראל, הוא יורד לגלות : וזה שאחזיל (פנהנדרין צו.) אין משיח בן דוד בא, אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, היינו שיכלו האפיקורסים [יז] שאין להם אמונה בניסים, ומכסים כל הניסים בדרך הטבע [יח] כי עיקר הניסים בא"י, כי (תענית י.) ארץ ישראל שותה תחלה, ושתיתיה מהתהומות, שהם לשון ותהם כל העיר (רות א') [יט] שעל דבר ניסוי תמוהין העולם [כ] וזה (תהלים מב) תהם אל תהם קורא, כי יש ניסים עליו שהוא בחי' תהם עלאה, ויש ניסים תתאין שהם בחי' תהומא תתאה, ומלאך שכלול מכל הניסים, משני התהומות, דמא לעגלא (תענית כ"ה ע"ב) [כא] שהוא בחי' עגולים, בחי' אמונה, כמ"ש (תהלים פט) ואמונתך סביבותיך. ופריטא כשפנותיה [כב] שהוא בחי' תפלה, כמ"ש (תהלים נא) אדני שפתי תפתח, והוא כללות הניסים. וזה פירוש, עד שתכלה פרוטה מן הכיס, כי יש בני אדם המכסים כלליות הניסים, הכלולים במלאך דפריטא כשפנותיה, מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם, אז יבא משיח. כי עיקר הגאולה תלוי בוה, כמ"ש תבואי תשוריי מראש אמונה :

ב אבל אי אפשר לבא לאמונה, אלא ע"י אמת [כג]. כמוכא בווהר (בלק דף קצח ע"ב) והיה צדק אהר מתניו ואמונה וכו' (ישעיה יא) [כד] היינו צדק היינו אמונה, ואמרו שם, אמונה אתקריאתא, כד אתחבר בה אמת :

וזה בעה"ש שם יו משך חמטה שם כא ד' דר"ק סמואל א' ג' ז' לקה גילה ח' ח' ג' נדריים לב. וזה כי תסא קפט. פריק ד'ה פקט מו. ותי מוה"ן את ג' ל'סתי' הויעב כד' ג' דפרידו בתרלדו ומתולדו אותם בבלוח תיקון של תרלדו ציין שגיל אהם) ג' נפדפורי תולדו - הופי, ומתולדו - הופור עיין ברומי א' א' עיין שעיר צדק לרבי יוסף בן קריטולו שעיר שני ביאר ספיות יסוד ד'ה ורע כי בניו לבן ושעיר עשירו ד'ה ותני ורבו שמות רבה י' ה', ועיין רמב"ן חוקים בעלי תמי' בראשית י' כט שכן נתן תמיד חוקים בעלי תמי' בראשית י' כט שכן ב' עיין בראשית רבה פ' טו' ז' ב' בתנאפ (סנהדרין צו) ובחשכת תוקן מהו אפיקורס עיין רמב"ם תשובה פ"ג ע"ב עיין אבן עזרא יד' כו' ג' נגט שהיה שם עיין ור' רבה ג' ו' תמונתא בהר פ"ג מדרש ורסא ורסא פ"א ליקוט שפעניו רסא פ"א רמ' תורא. ורס' תהם ל' מלשון חומיה ברש"י אלא מלשון תהו ומתפלא כהמדורסים

זאלה המשפטים ז

ג וא"א לבא לאמת, אלא ע"י התקרבות לצדיקים, וילך בדרך צענתם. וע"י שמקבל מהם צענתם, נחקק בו אמת. כמ"ש (תהלים נא) הן אמת הצפנת, כשאתה חפץ אמת, בטוחות ובסתום הכמה תודיעני [כ]. כי העצות שמקבל מהם, הוא בחי' נשואין וזווג. וכשמקבלין עצות מרשעים, ז"הו בחי' נשואין בקליפה [כג]. הנחש השיאני (בראשית ג) לשון נישואין [כד] עצות הנחש שקבלה, הוא בחי' נשואין. וע"י נשואין, הטיל בה זוהמא [כה] ובכמעמד הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו.) [כו] כי שם קבלו תרי"ג עימן [כז] דקדושה (זוהר יתרו פב:) והיתה להם נשואין בקדושה : ולמה נקרא עצה בכחי' נשואין, כי (ברכות סא.) הכליות יועצות [כח] וכליות, הם כלי ההולדה [כט] כלי הזרע. נמצא כשמקבלין עצה מואדם, כאלו מקבלין ממנו זרע. והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש כה, ונקראת תושיה (פנהנדרין כו) [ל] כי הם תרי"ג עיטין, כמ"ש (משלי ה) לי עצה ורשיה. ועצות הם כמקום נשואין, בחי' זיווג המתיש כה [לב] ועצת הצדיק הוא כולו זרע אמת : וז"פ (ירמיה ב) ואנכי נטעתיך שורק [לג] בחי' הגאולה, כמ"ש (זכריה י) אשרקה להם ואקבצם. וע"י מה, ע"י כולו זרע אמת [לד] (שם) בירמיה סיום הפסוק ואנכי נטעתיך הנ"ל. ע"י עצת הצדיקים תבוא לאמת. וע"י נקראת אמונה כד אתחבר בה אמת. וע"י תבוא הגאולה כנ"ל, כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק ע"י עצה שמקבל ממנו. וזה הן אמת הצפנת, בטוחות בכליות, הכמה תודיעני שאוכה לקבל טיפי המוה, טיפי השכל, ע"י עצה שאקבל מהם. ואז אוכה לאמת, כי הטיפי השכל נקרא כולה [לז] זרע אמת :

ד ודע שע"י מצות ציצית, האדם ניצול מעצת הנחש [לח] מנשואין של רשע, מבחי' ניואף. כי ציצית שמירה לניואף [לח] כמוכא בתיקונים (תיקון יח [צ]) ויקח שם ויפת את השמלה [צא] שכם שניהם (בראשית ט') זה בחי' ציצית. וערות אביהם לא ראו, כי ציצית מכסה על ערוך. אבל הם דהוא יצה"ר, דמחמם גופיה דבר נש בעבורה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם) ארור כנען [צב] כמו שכתוב (בראשית ג) ארור אתה מכל בהמה. והשמלה היינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מוזהמת הנחש : וזה בדינות (שם מט) בן פורת עלי עין, בשביל ציצית, לשון (ש"ה ב') מוציין מן החרבים [צג] עי"ז זכה לבן פורת. שנשמר מנשואין של נחש, מווגג של הס"א [צד] וזכה לזווגא דקדושה [צד] וזה פורת לשון זיווג [צה] לשון פרו ורבו [צז] : ועיקר הניואף תלוי בעינים [צז] כמ"ש (סוטה ט' ע"ב) שמשוין הלך אהר עיניו [צח] וכמ"ש [צח] (כמדבר טו) ולא תתורו אחרי לבככם ואחרי עיניכם [צח] ושמורת ציצית שהוא בחי' עינים, הוא שמירה מעצת הנחש. ויכול לקבל העצות מצדיק [צט] שהוא כלה זרע אמת :

ה' ע"ש פסוק ככ חם אבי כנען הוא כן ראה ערות אביו ועפרס' מאי ראה. פרס' במדבר טו לת. ספרי פ' שלח פסקא ט' עיין נעים מגדים אליעזר הורוויץ פ' שלח ודף טו: במדור' תקפו' ד"ה ואבר הים הוא וינס, וינס ויצא החוצה ויצא מיותר לרמז טעם בנות חוטי הציצית שיוצאים החוצה ע"ש. סבניו נכללו ב"ב שבני קה' כמדבר רבה י' ב', וע' תורה עב פסוק א' ב' עיין תורה לו ח' אות ב' לקטן תורה לו ח' אות ב' בפרשת ציצית דייקא. ועיין ורשומלי ברכות פ"א ה"ה אל' דאל' תתורו כנגד לא תנאף קב"ש. הואב בילקוט שמעוני דברים פ"ו רמ' תתלו עיין ברכות יב: עיין תורה לו אות ה'

מוהר"ן

ה' ע"ש פסוק ככ חם אבי כנען הוא כן ראה ערות אביו ועפרס' מאי ראה. פרס' במדבר טו לת. ספרי פ' שלח פסקא ט' עיין נעים מגדים אליעזר הורוויץ פ' שלח ודף טו: במדור' תקפו' ד"ה ואבר הים הוא וינס, וינס ויצא החוצה ויצא מיותר לרמז טעם בנות חוטי הציצית שיוצאים החוצה ע"ש. סבניו נכללו ב"ב שבני קה' כמדבר רבה י' ב', וע' תורה עב פסוק א' ב' עיין תורה לו ח' אות ב' לקטן תורה לו ח' אות ב' בפרשת ציצית דייקא. ועיין ורשומלי ברכות פ"א ה"ה אל' דאל' תתורו כנגד לא תנאף קב"ש. הואב בילקוט שמעוני דברים פ"ו רמ' תתלו עיין ברכות יב: עיין תורה לו אות ה'

מאמר ואלה המשפטים

מספה"ק לקוטי מוהר"ן

לשון רבנו ז"ל

זמן ומקום אמירת התורה
תורה ז' נאמרה בחורף שנת
תקס"ג (חי"מ ג' ונט)

פתיחה

תורה ז' היא תורת האמונה. שהיא חיבור אמת ואמונה, בחי איש ואשה, בחי חיבור הקב"ה לישראל, וחיבור הנהגת מעל הזמן לתוך הזמן, והנהגת מעל הטבע לתוך הטבע דהיינו נס, וחיבור עיני ה' בארץ ישראל תמיד, וחיבור א' אלופו של עולם לתוך הגולה שתהפך לגאולה. וזה הוא תיקון הברית והקשר שלנו עימו ית'. וזה א"א אלא ע"י חיבור ישראל להצדיק יסוד עולם, שהוא המרכבה לברית, שרק דרכו מאיר האמת, שעל ידה זוכים לאמונה השלימה, ומהצדיק מקבלים אמת ע"י שמקימים עצותיו, שע"ז נחקקת האמת בלב. ולהתגבר על המניעות ועצות הנחש הסובבות את עיצת הצדיק שכולה אמת, זה ע"י מצות ציצית, שבכוחה ניתן להיות מציץ מן החרכים אליו ית' ולשמור הברית. ושלימות האמונה היא שנעשה עיור מעוה"ז, ועולה להנהגת מעל הטבע והשכחה, שהן תחת הזמן, אל הנהגה ניסית, בחי' זיכרון, עד שזוכר לאו כלום, כמבואר ביום א' ממעשה מז' בעטלערס, וזה היא היציאה מגלות לגאולה.

שיחות השייך לתורה זו

קודם שאמר התורה "משפטים אמונה" בסימן ז', שמעתי ממנו זכרונו-לבך התורה "צוהר תעשה לתיבה" בסימן קי"ב, וכתבתי מה ששמעתי כפי מה שנדפס בסימן הַנְּזָכֵר-לְעֵיל. אך אחר-כך אמר התורה "תהומות יכסיומו" בסימן ט', ושם נכלל התורה צוהר הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, והתורה תהומות יכסיומו נאמרה בשבת שירה תקס"ג בדרך. ואחר-כך התחיל לומר התורה משפטים הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, ואמרה פיסקא פיסקא. ובאותו העת סיפר שהיה אצלו הבעש"ט זכרונו-לבך, ואמר לו כשפוגמין בארץ ישראל נופלין בגלות, וסימן - "משם רועה אבן ישראל". ושאל אותנו לומר לו פירוש על אותו המראה, ולא ידענו להשיבו דבר. אחר-כך הראיתי לו התורה "צוהר תעשה לתיבה" שכתבתי הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, וראה והסתכל בה. אחר-כך ענה ואמר "ומתלמידי יותר מכולם" (כלומר שעתה הבין על-ידי פירוש על המראה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל של הבעל-שם-טוב זכרונו-לבך). כי עכשיו אני יודע היטב הענין, ואחר-כך גמר התורה "משפטים", ושם מדבר מאמונה וארץ ישראל, שכשפוגמין בארץ ישראל באמונה יורדין לגלות מצרים, ושאלתי אותו אם זה שייך למראה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, השיב שענין המראה כבר גמר מקודם להשיג הענין בשלמות. ואחר-כך קיבלתי ממנו התורה "תהומות יכסיומו". וגם שם נכלל התורה "צוהר הַנְּזָכֵר-לְעֵיל, ושם בסופו מבואר גם-כן כשפוגמין בארץ ישראל יורדין לגלות. ושם מבואר בסופו הפסוק "משם רועה אבן ישראל" על ביאור הפסוק "ירדו במצולות כמו אבן". ועתה יכולים להבין מעט פירוש המראה הַנְּזָכֵר-לְעֵיל: (- חיי מוהר"ן, סימן ג'). ביאור שיהא זו עין בסוף התורה בהשמטות עה"פ ותשז צאיתו קשתו.

אפילו בשכילינו אנו יכולין להבין קצת, שאין שום זמן כלל, כי רואין בחוש, שהזמן הולך והומה, והוא עף ופורח בצל עובר, עד שבאמת לפי פריחת המחשבה רואין כמעט בחוש שאין שום זמן כלל, כי היכן הוא הזמן של כל העולם. ועיקר הזמן הוא רק מחמת השכחה, מחמת שעוברים ימים ושנים, וברבות הימים נשכחין הימים הראשונים, ומחמת השכחה נדמה כאילו כבר הוא זמן ארוך ונמשך מאוד. אבל כשזוכרין היטב מה שנעשה מתחילה ועד עכשיו, והיום שעבר לפני כמה שנים כאילו הוא עומד עכשיו, על-ידי זה רואין שאין שום זמן כלל. רק שבשכלנו בודאי אי-אפשר להבין דבר זה בשלימות. רק איזה התנוצצות בהעברה בעלמא. הכלל, שזכרון שהוא שלימות הדעת, הוא בחינת למעלה מהזמן, כי עיקר הזמן, הוא מחמת שאין לנו שכל, כמו שאמר רבינו זכרונו-לבך בפירושו: (- שיש"ק ח"א, סעיף נ"ז).

*

פתיחה להקדמה

מבואר בתורה זו שהאמונה השלימה היא הגאולה
ולאמונה צריך הארת האמת וזה נחקק בנו ע"י קיום עיצות צדיק אמיתי
והתקרבות לצדיק תלוי בשמירת הברית וסגולה לזה היא מצוות ציצית

בחיי מוהר"ן אות ג' מבואר שתורה זו נאמרה אחרי תורה ט' שבה באות ה' נתבאר חלק גדול מהמבואר כאן ונראה שבתורה זו עיקר הדגש על מה שלא נתבאר שם דהיינו כיצד זוכים לאמת ע"י ציצית שעל ידה מתגברים על קליפת ניאוף ועצות רשעים הסובבים את עצות הצדיק שכולה זרע אמת וכן המאמר רבב"ח שמתבאר בתורה זו רמוז בו עניין זה ולא עניין הגלות שע"י פגם האמונה וא"י וניסים כי עניינים אלו אינם עיקר בתורה זו אלא בתורה ט' שהיא הביאור על המראה שראה רבנו ושמע מהבעש"ט כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ג'. כפי שיתבאר כאן בסוף התורה ובסוף תורה ט'.

מהלך התורה הוא שש בחינות – גאולה – אמונה – אמת – עצות הצדיק – שמירת הברית – מצוות ציצית. ובענין האמונה מאריך רבינו לבאר ג' בחינות דהיינו ניסים ותפילה וא"י ובסוף התורה מוסיף בחי' רביעית עניין הזכרון.

והקשר נראה כי כל הד' בחי' האלה הם בחי' גאולה, כי שכחה היא שמתרחק מהמקור, וכן אמונה היא שקשור בעיני השכל למקור, ונס הוא כשהמקור מנהיג ומאיר בתחתונים, וזה בחי' א"י שהיא מחוברת עם המקור פב"פ כמ"ש עיני ה' א' בה תמיד מרשית וכו'.

נראה שכלל הבחינות המבוארות כאן בתורה הן יסוד-מלכות ממטה למעלה וחכמה ובינה ממעלה למטה. כי אמונה תפילה וארץ ישראל הם מלכות, והצדיק והנס ושער השמים הם יסוד. וכח היסוד לעלות עד חו"ב ולהוריד משם הארת החכמה עילאה שהיא כזו אמת שכלפיה מתבטל הטבע. וכן השכחה שהיא דרך הטבע ומסיבת הזמן מתבטל.

והתעוררות היסוד מלכות הן בתפילה דייקא לכן בכוחה לבטל הטבע והשכחה ולעשות נס ועל ידה הגאולה. עוד מבואר כאן שגם לציצית יש את הכח הזה, להאיר אור גבוה למקום נמוך. לכן היא סגולה לחולה, כי חולי הוא חסרון החכמה כמבואר באריז"ל והסתכלות על הציצית מחזירה לו את החכמה ומתרפא. עוד כח בציצית לשמור מעצת הנחש כי ציצית בחי' מקיף מבינה ששומר והיא תיקון כל הבגדים וההסתרות שיהיו לבוש לאלוקות ולא הסתרת האלוקות.

הקדמה

נראה הכלל שהוא חוט השזור ברמז ברוב התורות של רבינו שעוה"ז תחת הזמן והמקום מטביע ומעלים את האמת ממילא מוביל רק לגלות ושכחה ואבודן ומניה וביה אין לזה תיקון אלא צריך ליזיל להיכא דמדלי מניה לחפש תיקון ממקום גבוה יותר דהיינו מבחי' למעלה מהזמן וזה מבואר כאן היטב שע"י אמונה בהקב"ה שהוא למעלה מהזמן אפשר להיות קשור לבחי' למעלה מהזמן ולהמשיך אל למטה מהזמן הנהגה ניסית שכלפיה מתבטל הטבע לאותה שעה. והיא הגאולה וזכרון.

אבל לאמונה כזו צריך אמת כי אמונה תלויה בהארת האמת ואמת א"א לזכות אלא ע"י צדיק אמת שעצותיו הן כולה זרע אמת בלא שום זהמת הספק, דהיינו צדיק שזכה לברור המדמה בתכלית, ואזי המקיים עצותיו נחקק בו אמת מבוררת וזוכה עי"ז לאמונה חזקה. וכשאמונתו חזקה אזי בתפילתו נכלל במלאך הכלול מתהום עילאה ותתאה ויכול לשנות הטבע בתפילתו בבחי' מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק, דהיינו שמכח שבליבו נתבטל הספק וברור לו שהטבע אינו כלום ורק רצונו ית' מעמיד אותו ומקיימו בכל יום מחדש להתעלם בו, לכן לגביו הנהגת הטבע אינה מחייבת כלל,

רבינו מבאר שאמונה היא תפילה ותפילה למעלה מהטבע. נראה כוונתו שהבטוי לאמונה היא התפילה ומכח התפילה דייקא נעשה הנס וממה שמבאר שהמלאך הכלול משני הניסים תתאה ועילאה פריטא שפוותיה דהיינו אדנ' שפתי תפתח משמע שהמתפלל באמונה שלימה נעשה מרכבה לאותו מלאך ויש לו את הכח של המלאך הזה² ומבואר בספרים שתהומות אלה הם יסוד דמלכות ויסוד דבינה והעליון מריק לתחתון ומכח זה מתגלה הנס בתחתון שמאיר אור החכמה עילאה למטה במלכות בעולם העשיה ומתבטל הטבע.

אמונה

האמונה בתורה זו היא הנושא העיקרי שתיקון הברית והתקרבות לצדיק הם לתקנה ואילו התפלה וניסים וגאולה הם תוצאה ממנה. ע"כ בהכרח לבאר סוד האמונה

² (מה שמבואר במהרש"א שהוא מזל שור אולי רומז לענין ההסתכלות שיש בשלימות האמונה, וכדברי מוהר"ן נפתחו השמים ואראה מראות אלקים ר"ת אמונה. ואולי גם כיון שמזל שור שייך לחדש אייר, אולי זה החדש מסוגל יותר לניסים, שע"כ הוא זמן התחדשות הצמיחה, כמבואר בתורה רעז – גם כל הרפואות באין מן הארץ, ועל כן בעת שהארץ נוהגת יבולה, שנוהגת כן בכל האילנות והצמחים, דהיינו בזמן הקיץ שהיא בחי' א"י ויש כן יותר בכל הרפואות כי אז נוהגת הארץ בהם כח. אבל בזמן אחר, אפילו אם יקחו אותן הרפואות בעצמן, אין להם זה הכח ועל כן לוקחין רפואות בחי' א"י שהוא (מאי): ועקר הוא ארץ ישראל, כי כל הארצות מקבלין מתמצית ארץ ישראל.)

ועיין ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות גלוח הלכה ד אות ב) עקר אור הפנים אי אפשר לקבל פי אם על ידי אמונה, פי עצם הפנים שהוא האמת, דהיינו ידיעת אמתת אלקותו יתברך אי אפשר לקבל מחמת רבוי אור, פי אם היה מתגלה לעין כל אמתתו באתגליא היה העולם מתבטל במציאות, פי אפלו אור השמש אי אפשר לבני אדם להסתכל באורו, מחמת רבוי האור, מפל שכן וכל שכן אור הגדול והנורא הזה, על פן ה' יתברך ברחמיו שחפץ בקיום העולם, צמצם והסתיר אור האמת, שהוא אור הפנים בבחינת אכן אתה אל מסתתר. ודיקא על ידי רבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו, פי צמצם את האמת בחכמה נפלאה, בצמצומים רבים ושונים, בדרךים נפלאים ונוראים, עד שנתהוה מדת האמונה, שפחכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה שיש בנשמת האדם רשימה מאמתת אלקותו יתברך, שעל ידי זה יש לו כח להאמין בהאמת, אף על פי שאינו רואה האמת עדין בדעתו. והאמונה היא עקר הידיעה, בבחינת וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'.

נמצא שסוד האמונה הוא סוד הביטול וצמצום השכל דהיינו כח התבטלות לזולתו וכח זה נמצא אצל כל בני האדם אלא שכח זה אליה וקוץ בה שהרי אם ח"ו מפנה אותו כלפי דבר אחר ממנו ית' אזי זו עבודה זרה פגם הברית שרש כל הרע. וא"כ מנין נמצא באדם השכל לדעת להיכן לכוון את כח הביטול שלו הרי אמונה היא דייקא במקום שא"א להבין בשכל. והביאור שזה עיקר סוד האמונה הקדושה שהאור אמת שמאיר בה אינו שכל במדרגת המוחין שאפשר לדבר ממנו אלא הוא אמת נפלא המאיר מא"ס שא"א לקוט במהלכי שכל אלא בהרגשת הלב. ולכן העיצה לזכות לו אינה במהלכי שכל אלא ע"י עשיה וקיום עיצות הצדיק שחוקקות האמת בליבו.

ועיין לק"ה עירובי תחומין הלכה ה' מהיכן קיים אור האמת הזה בעולם מזיווג חכמה ובינה התדיר לקיום העולם ע"ש (עיין הקדמה לתורה ג' ש הארכנו בזה) אבל עומק סוד אור האמת שמחיייה את האמונה מבאר מוהר"ן בהלכות נדה ב' ומבאר שם עפ"י תחילת העץ חיים שקודם הבריאה היה אור א"ס אלוקתו ממלא כל עלמין ולבריות עולם היה צריך לצמצם אורו לצדדין לתת מקום להעלמת אורו והעלמת האור הוא המקום והאפשרות לבריאת העולם שמעלים אורו ית'. אבל מקום שממנו צמצם אלוקתו נשאר בו רשימו מאור א"ס שזה כלל שברוחניות תמיד כל אור שהיה באיזה מקום גם כשמסתלק משאיר רושם ממנו. והרושם הזה מא"ס אלוקתו הוא אור האמת המחיייה את האמונה. נמצא כח הביטול שבאמונה הוא מהצמצום עצמו אבל לשמור אותו מעבודה זרה וביטול לסט"א נשאר אור רושם מא"ס שהוא אור אמת שמאיר בעולם וכל אחד כפי התגברותו לעשות עצמו עיור מעוה"ז כך זוכה בו יותר. עד שמי שכל כולו קשור רק בו אפשר שיצא מגבול וטבע למדרגת השגחה ניסית בחי' העיור שבספורי מעשיות ז' בעטלערס, שעלה ללמעלה מהזמן והשכחה עד שזכר לאו כלום דהיינו שהיה דבוק באור א"ס שקדם לבריאה.

נמצא שבאמונה יש שני כוחות סותרים כח הצמצום שהוא מה שנתן הקב"ה מקום גדול לטעות ולחשוב שאורו האין סופי נסתלק וזה ע"י חוקי טבע המעלימים את ההנהגה הניסית דהיינו שמעלימים שבאמת גם אחר הריאה מונהגת ע"י קודם הבריאה אלא שזה בלבוש סיבה ומסובר וחק המסתיר אמת זו. ואעפ"כ השאיר אור חלש מאד בעולם אור רשימו מא"ס בבחי' מרחוק ה' נראה לי שרק זכי הראות והמתגברים על יצרם זוכים להרגיש אותו אבל מכוחם יכול כל הנלווה אליהם לזכות גם הוא.

בעניין הנס

הרמ"ק מחלק לשני סוגי ניסים בחי' יוסף ובחי' יעקב והביאור נ"ל עפ"י היסוד שנס הוא למי שראוי וראי הוא מי שבעצמו שמתגבר ויוצא מטבעו, ויש בזה שתי בחי' אחת שמתגבר על תאוותו כיוסף שזכה לוינס הים ידה כנגד מידה שקיים בעצמו ינס החוצה ואחת שמתגבר על שכלו כמבואר בלק"ה פסח ז' כא שלא זכו ישראל לקריעת ים סוף עד שקיימו בעצמם בשכלם בחי' קרעת ים החכמה דהיינו סילוק השכל העצמי וביטול אליו ית' וזה בחי' חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן יאמר לחומץ שידלק.

בעניין סילוק השכל להעיר שאע"פ שישאל הם עם האמונה זה רק מצד האמת שיש בהם אבל מצד מדת המלכות אדרבה הם הגרועים שבאומות וכפירוש רבינו עה"פ עם נבל ולא חכם ע"כ כל העמים מלאים באמונות כזביות דרכי האמורי וישראל פחות מכולם. וכמו ששמעתי מהריצ"ח שמבארים הא דאיתא במדרש שהלך הקב"ה לכל האומות ובקשם לקבל את התורה וסרבו כי כל אומה היה בתורה איזה מידה שלא יכלו להתגבר עליה, ושואלים א"כ איזה מידה ישראל היו צריכים להתגבר כדי לקבל את התורה. ותירצו שסילוק שכל העצמי דהיינו להיות נבל ולא חכם זה אצל ישראל הפך מידתם שעליה היו צריכים להתגבר. נמצא שבמדרש הנ"ל רמוז שתי הסיבות מדוע ישראל ראויים לנס כי הם מוכנים להתגבר על תאוותם ועוד שמוכנים לסלק שיכלם.

ראיתי מבארים שכיון שהנס הוא בחי' יסוד (כנ"ל ששני התהומות הם יסוד דמלכות ויסוד דבינה) אזי מצד כחו לעלות עד אבא ואמא כמבואר בזהר סילוקא דיסודא עד או"א ע"ז יכול לגלות הנהגה של חכמה עילאה למטה במלכות וזה הנס.

בגדר נס מבאר השערי צדק (שהבאתי בפנים) נס במלכות ונפלאות בכתר ועיין מחשבת החסידות בשם וצווה הכהן – נס הוא יציאה מטבע הפי' כי טבע הוא בחי' אחר הבריאה ונס הוא לא שנברא דבר חדש כי אין חדש תחת השמש דהיינו יותר ממה שנברא בששת ימי בראשית אלא הנס הוא שמאיר משורש הבריאה

דבר שנברא אלא שנשאר שם בשורש הבריאה ולא היה לו התגלות בבחי' הבריאה כי אינו שייך למידותיו של הקב"ה אלא לשם העצם וכשרוצה השי"ת לעשות נס אזי מאיר משם משורש הבריאה את הנס, דהיינו שבאותו מקום של הנס מאיר שם בחי' שם העצם בחי' שורש הבריאה. עכ"ל. ^{1/2}

תפלה תלויה בברית

הביאור נ"ל עומק כוונת רבינו בתורה נא שתפילה תלויה בברית דהינו בברית והקשר עימו ית', ובתפילה זה נעשה בכח גדול בבחי' יחוד ממש כמבואר בזוהר שתפילת עמידה בלחש בחי' יחוד ומבואר בלק"ה גילוח ה' ו' ^{1/1} בסוד ההולדה שהיא המשכת אור נשמה מא"ס והכי נמי התפלה כמו הזיווג בחי' רוח הקמה באיש שתופסת את כל הקומה כלהבת אש וזו הסיבה בעצמה שתפילה תלויה בתיקון הברית כי מי שלוקח האש הזו לתאווה מפסיד הכח הזה מהתפילה ועיין תורה מד שאבא בנימין התפלל שתהא תפילתי סמוכה למטתי תהיינו כי שתיהן בחי' אחת וכמו שא"א להוליד באבר מת א"א להתפלל בלא חיות בבחי' לא קמה עוד רוח באיש. לכן נ"ל אע"פ שתפלה בבחי' קו של ממטה למעלה שזה בחי' נוק' אבל פועלת מכח תיקון הברית בחי' יסוד דדכר שעולה עד או"א. ועל כן בכוחה להמשיך נס אל תוך הטבע.

הכל תלוי בצדיק

מכלל הדברים מבואר שראשית הכל מתחיל מהצדיק שכיון שהכל תלוי באמת ואמת א"א לזכות אלא ע"י צדיק אמת לכן צריך לחפש צדיק כזה שעצותיו יהיו כולו זרע אמת. ולכן לכאורה קשה כיון שהכל תלוי בצדיק היה צריך שעיקר המאמר יהי ביאור כיצד זוכים לגלות ולהתקרב לצדיק כזה.

ונראה אע"פ שלא נאמר בפירוש אבל מכלל הדברים משמע כאן שכיון שהצדיק הוא יסוד עולם בחי' מרכבה ליסוד לכן כפי מה שזוכה האדם לתיקון הברית כן זוכה לגלות ולהתקשר לצדיק ועיין בתורה ח' תנינא שצריך כל ימיו לחפש אחריו ולבקש אותו ובלק"ה שלוחין ה' מבאר שהכוונה לרוח הקדש שלו כי העיקר זה לזכות על ידו לברור המודמה. מאידך בתורה ד' מבואר שצריך לראות את הצדיק ולתת לו צדקה ולהתוודות לפניו. עוד מבאר בתורה כב אות ד' שצריך לזה עזות דקדושה להתגבר על המפורסמים של שקר שמרחיקים מהצדיק ומבלבלים ומעלימים עליו.

עוד מבאר בתורה יז שע"י כסילות כגון ע"י תאות אכילה נחשך אצלו הצדיק ואע"פ שנמצא אצלו לא רואה אורו הגדול כמו עפרון שהיה בידו מערת המכפלה שהיא שער השמים ולא ראה כלום. ועין לקוטי הלכות פסח ז' אות ב' (עפ"י התורה שלנו) מקשה הרי אמונה היא במה שלא מבין א"כ איך ידע במה לאמין ועי"ש וזו קושיא חזקה כאן בתורה

וכן עיין תורה סא כל תיקוננו ע"י אמונת חכמים ולזה זוכים ע"י מנהיג אמיתי ומאידך מזהיר מאד ממנהיג שאינו ראוי וא"כ איך אפשר לזכות לתיקון לדעת האמת וכה"ג מצינו באברהם אבינו שהבין שכל תיקונו תלוי בארץ ישראל ועוד גם נצטווה ללכת לשם ולא ידע היכן היא כמבואר בזוהר לך לך (הובא בתורה מד) כמה יגע לחפש היכן היא וביאר שם הריצ"ח שכל מה שהצליח היה רק לברר היכן היא לא נמצאת אבל היכן כן זה קיבל במתנה אחרי שטרח ויגע בזה הרבה שנים וכן צ"ל כאן שבאמת צריך הרבה לצעוק ולבקש את הצדיק ומי שרוצה באמת הש"י יעזור לו דהיינו שאע"פ שבוזה תלוי הכל אין לזה עיצה אלא סיעתא דשמיא דהיינו שהבחירה כאן היא בין להתעקש בבקשה וחיפוש או להתייאש ולסמוך על עצמו.

ועיין ליקוטי הלכות תפלת המנחה הלכה ו' אמצע אות ה' – וְכֵן בְּעֵינֵי הַמַּחְלָקֶת שְׂבִין הַצְּדִיקִים וְהַפְּשָׁרִים, בְּשׁוֹפֵץ רַק בְּאֵמֶת אֵינוֹ מֵזִיק לוֹ כְּלָל בִּי הַחֶפֶץ בְּאֵמֶת מוֹסְרִין לוֹ מִלֵּאף שֶׁל אֵמֶת וְיִזְכֶּה לִידַע הָאֵמֶת. מִכָּל שֶׁכֵּן בְּשִׂחְחוֹלָקִים הֵם אֲנָשִׁים גָּסִים אוֹ אֲנָשִׁים קָלִים וְרָשָׁעִים, בְּיָדָי יוֹכֵל לְהִבִּין הֵיכֵן הָאֵמֶת, בִּי אֵמֶת הוּא אוֹר ה'.

¹ אבל צ"ע בזה כי אמונה תפילה היא בחי' נוקבא, ולכאורה לא נאמר סילוקא דיסוד עד או"א אלא על יסוד הדכר ולא על יסוד דנוק'. אדרבה זה החילוק שהנוק' היא תחת השמש ואין בה חידוש ורק הדכר יכול להביא חידוש בכח היסוד שעולה למעלה וממשיך מהכתר ממש ומוריד עד למלכות, אבל היא כל כוחה לשמור ולבנות ולקיים את מה שקבלה ואין כוחה לעלות למעלה וצ"ע.

ואולי עפ"י המבואר אצלינו שהנס הוא מכח תפילה ואמונה ומבואר בתורה נא ועוד שהתפילה תלויה בתיקון הברית שהיסוד מרכבה לו. נמצא שכל כח התפילה הוא מכח הברית ממילא כל המבואר בתורה ח' אות ז' שכח התפילה לעלות עד שרש הכל ולהמשיך משם חידוש אל תוך תחת השמש זה מכח סילוקא דיסוד עד או"א שמקבלים מהכתר.

מאידך זה בעצמו צ"ע כי תפילה היא נוק' ממילא המתפלל לכאורה היסוד שלו הוא בחי' יסוד דנוק' ושוב חוזרת השאלה הנ"ל. אבל בזה נראה שאדרבה מהמבואר שם שכח התפילה להמשיך חידוש זה בעצמו ראייה שיסוד המתפלל הוא יסוד דכר.

² ליקוטי הלכות יו"ד – הלכות גלות הלכה ה' אות ו' – ועל כן עקר הנסיון הוא בתאונה הנ"ל, כי אז צריכין לעורר הדעת בכל המדרגות, שמשם עקר ההולדה. וכמו כן מתעורר נגד זה הרע של עץ הדעת טוב ורע, שמשם כל חמימות היצר הרע, כי תנועות השכל מוליד חם. וכמו שעל ידי תנועות השכל בקדושה נולד חם להתחמם ולהתלהב לה' יתברך ברשפי שלהבת זה, להתפלל ולעבד ה' יתברך בחמימות והתלהבות גדול דקדושה, כמו כן על ידי שנתעורר הרע של עץ הדעת טוב ורע, על ידי זה נולד חמימות דסטר' אחר' שמשם חמימות התאונה הנ"ל, כי הקלפה קדמה לפרי. ועל כן רב העולם אינם מרגישים רק החמימות של התאונה שנמשך מחטא אדם הראשון שפגם בעץ הדעת טוב ורע. ועל כן באמת שם עקר המלחמה והנסיון והצרוף פי'דוע, כי הבחירה היא בידיעה, שמשם עקר ההוגג והחבור פנ"ל:

יְתַבְרַךְ בְּעַצְמוֹ, וּמִי שֶׁחָפֵץ בְּאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ מֵאִיר לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ בְּעַצְמוֹ לְצֵאת מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְאֶפְלָה (כְּמוֹ שֶׁמְבַאֵר בְּהַתּוֹרָה צִהַר תַּעֲשֶׂה לַתְּבָה וְכוּ'. עֵין שָׁם בְּסִימָן ט).

נס

ביאור עניין הנס רמוז במלאך דפריטא שפוותיה דהיינו תפילה אמונה והוא כלול מכל הנסים תהום עילאה ותתאה שהם יסוד דמלכות ויסוד דבינה והיינו המבואר בגמ' תענית שמים תחתונים עולים ופוחחים פיהם ומקבלים ממים עליונים ויורדים ומשקים את הארץ וגדול יום הגשמים יותר מתחית המתים דהיינו שירידת גשם הוא נס ממש ואינו רק טבע.

החילוק בין נס טבעי ממש שהוא מה שנקרא טבע דהיינו כל המציאות שלפנינו חמה זורחת במזרח ושוקעת במערב וכן כל המציאות שבכל יום מחדש מעשה בראשית שנראה כמו אתמול בדיוק.

לעומתו יש נס גמור שהוא נקרא טבע רק בגלל היותו חוזר על עצמו כמו המטר והצמיחה שיש בהם חוק הסותר את חוקי הטבע הרגילים כגון טיפות הגשם שאינן נוגעות זו בזו וצמיחה וחיים מתוך רקבון והעדר. ואעפ"כ כיון שחוזר על עצמו נקרא טבע.

אבל יש נס גלוי שאינו חוזר על עצמו כמו קריעת ים סוף ומתן תורה בקולות וברקים וכיו"ב ניסים גלויים וגם בזה יש ניסים שהם ביטול הטבע לגמרי כקריעת י"ס שמים עמדו כמו נד היפך טבעם לגמרי, לעומת זה נס המטר בקולות וברקים של שמואל הוא נס מצד העיתוי ולא מצד שינוי הטבע לגמרי.

אמת ע"י עיצת הצדיק

עוד מבואר כאן יסוד חשוב מאד בעניין האמת שא"א לקבל מהצדיק ע"י לימוד לבד אלא רק ע"י קבלת עצות ודייקא קיומן הוא החוקק בו את האמת הפנימית הזכה בלא שום זהמה המלוכשת בהן ויסוד הענין, סוד העיצה, שהיא בעצמה טיפת החכמה הבאה מהמח ויורדת לכליות היועצות דהיינו מסננות ומבררות ומביאות לידי החלטה את כל האפשרויות שמולידה הבינה מאותה טיפת חכמה וכשבא לעיצה שהיא עישה כי צ' וש' מתחלפות הוא בחי' טיפה המלבשת את הטיפה הראשונה כי זה הוא תכונת הכליות דהיינו נו"ה לברר ולהחליט ולהלביש דבר ברור מתוך כל מה שיורד עד אליהם דרך כל המידות מחכמה עד התפארת.

ציצית

ציצית בחי' אור מקיף מבואר שער הכוונות ציצית דרוש א' ומבואר אצלנו שאמונה בחי' מקיף וציצית בחי' מציץ מן החרכים נמצא שההצצה היא מכח מקיף דייקא בחי' מרחוק ה' נראה לי שזה בחי' שכל של אמונה שאינו הבנה דהיינו פנימי אלא רק מקיף מבחוץ שמכח זה יודע במה להאמין ולא את עצם הבנת הדבר (ולפ"ז מתבאר גם ענין האמת שנחלק ע"י קיום עצת הצדיק שאינו נעשה פנימי אלא זו אמת גבוה שאע"פ שמכונה חקיקה הוא רק מקיף. אמנם יש במקיף כח שאין בפנימי כי כח השמירה הוא דווקא מהמקיף כמבואר בתורה לה ענין החשמל ששומר בחי' לבושים שהם שמירה בסוד החשמל כיון שהוא אור גבוה הרבה יותר מהפנימי שכל כוחו להכנס הוא בכח הצמצום אבל המקיף הוא אור הבינה אמא עילאה (שכשזוכה לעשותו פנימי אזי נעשין נה"י דאמא חב"ד לז"א) הכי נמי המבואר אצלנו שציצית שומר מניאוף הכוונה מכח שהיא אור מקיף שטוב ומקיף ושומר.

וגם זה סוד איש ואשה אמת ואמונה המבואר כאן כי השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה (יבמות סב:) דהיינו מקיף בחי' אמא עילאה השומרת ודייקא מכח שהיא אמונה ולא שכל לכן קשה יותר להטותה מהאמת כמבואר שלא רצו לתת לעגל אבל איש דייקא מכח היותו שכל פנימי יש אחיזה באמת שלו ואפשר בסברא להטותה מהאמת.

ציצית שמבטל עצת הנחש

כי כוחה להחזיר ליושר ולבטל הסטייה והעקמומיות של הנחש

וזהו ציצית שמירה לניאוף ששומר את האדם מהניאוף, דהיינו מכל מיני זימה המעורר חרון אף. (דהיינו שהוא החטא היחידי שלא נקרא על שם המעשה אלא על שם החרון אף שגורם)

ונ"ל עומק הענין יותר כי כנגד הברית עומד הניאוף ולעומת היושר של הברית שמכוון כלפי הכתר בבחי' הנותן בים דרך (שרק בהבטה מתמדת בכתר אפשר לעבור בשלום וביושר את המים רבים שביניהם) כך לעומת זה הניאוף הוא עצם הסטייה מהברית והקשר עין הזה לכן דייקא הניאוף הוא עצת הנחש כמבואר כאן, כי אמת יש רק בבחי' יושר הארת הכתר שנמצא בקו האמצעי ומאיר דרך התפארת מדת האמת כידוע. ולכן לעומתו הוא דייקא הנחש שמשולל לגמרי מיושר וכל מהלכו הוא עקמומיות.

ועיקר העקמומיות שלו היא שאעפ"כ טוען דרך נחש עלי צור דהיינו שהוא הצור והשורש/י. כי לכל עקמומיות חדשה הוא מכנה צור ושרש בבחי' לבן שמרמה עשרת מונים את יעקב שמדתו אמת ובכל פעם טוען שזו

¹ שמעתי מהריצ"ח בשם רמ"ע מפאנו

האמת. (עכ"פ גם ממנו צריך ללמוד לא להתיימשך ולא להתחיל כל פעם מחדש כל זמן שאנו תחת ממשלתו. והכוונה ממש כמוהו התחלה חדשה לגמרי כאילו לא התחלנו כלל כי שמא ההתחלה הקודמת היתה בעקמימות ובהתחלה תלוי כל ההמשך (כמבואר בחי"מ תלז ע"ש) לכן הנחש שכל התחלותיו הן בעוקם לכן כ"פ חוזר ליושר בעקמימות נמצא כל מהלכו בפיתול אבל אנו צריכים שההתחלה תהיה ביושר ממש ממילא כל ההמשך יהיה ביושר ממש. והיושר הראשון תלוי באמת שמקבלים מהצדיק דהיינו האמונה ברורה וחזקה שבכוחה לתת בים דרך כמבואר בהקדמה לתורה ו.

הצדיק יסוד עולם הוא הלעומת זה של הנחש כמבואר כאן שיש עצת הנחש לעומת עצת הצדיק. וכן מבואר באריז"ל על זוהר פנחס רמט בסוגית כאיל תערוג שם שהנחש הוא יסוד דקטנות מבואר שבמוחין דקטנות נקרא היסוד נחש. ורמז לזה נמצא בתרגום יהונתן על עשו איש ציד תרגום נחשירכין דהיינו שיש נחש על ירכו במקום חרב הברית על ירך שיש להצדיק כמובא בתורה ב'.

וכח הציצית שמטיל בנקב שבבגד (הבוגד ומסתיר את האמת) להיות מציץ מן החרך והנקב אליו ית' בכל הסתרה וחושך ובכל התגברות הנחש לסטיה וניאוף בכח הציצית לחזור והציץ אליו ית' ולחזור ליושר. ולכן הציצית היא על השכם דייקא, כי שם מקום מועד לפורענות ומחלוקת וסטיה מהאמת. לכן דייקא שם שמים את הציצית בבחי' ושימו את השמלה על שכמם, ומכוחה מאיר אור המקיף ששומר ונותן כח להציץ, בבחי' הציץ אליו בעל הבירה.

ודייקא ארץ ישראל ושימי ה"א בה מרשית השנה וכו' שם עיקר בחי' הציץ אליו בעל הבירה וממילא שם עיקר הכח לחזור להציץ אליו ולהשמר מעצת הנחש'.

ובאמצעיתא שער השמים יסוד דתפארת שמאיר לבית אלקים שהיא המלכות כמבואר בזוהר ויצא קנ:

עד כאן ההקדמה

¹ בענין א"י צ"ע שהיא בחי' מקום ואילו נס מבואר ששיך דייקא בבחי' מעל הזמן והמקום (כידוע שזמן ומקום קשורים מאד כי מקום הוא רק מחמת הזמן)

עוד צ"ע שבבחי' מקום רבינו מזכיר כאן גם את עיר שכם שגם היא בא"י. ולכאורה נראה שכמו שיש חילוק בין אמונה תפילה ניסים שהם בחי' א"י, לציצית, שגם בכוחה להמשיך אור החכמה, אבל בבחי' שמירה ורפואה ולא נס. כך אולי יש חילוק בין שכם לא"י, ששכם בחי' יוסף כמבואר בפנים והיא מקום הנחת הציצית. והציצית היא בחי' א"י שבה מציץ הש"י תמיד כמ"ש עיני ה"א בה תמיד.

ובפנים נטיית לבאר שהם זה לעומת זה שיש שער השמים ששם מאיר הנס ויש לעומת זה שכם מקום מועד לפורענות שהוא בחי' בגד שצריך לתלות בו ציצית כדי לתקנו.

אבל לפ"ז יש להבין באמת מדוע יוסף שנקבר בשכם לא הואיל להצילה מהפורעניות כולם שהרי גם במכירתו ובמעשה דינה וחלוקת הארץ היה שם או חי או קבור.

ואולי צ"ל כי יוסף שמירת הברית וציצית שומר מניאוף, אבל לא מבטל הבחירה וכשיש פגם באמונה הם לא מועילים, כי מועילים רק למי שרוצה בשמירת הברית ולא ממילא. וצ"ע.

עוד להעיר בענין העיר שכם שכתוב ויבוא יעקב שלם עיר שכם ומבואר בגמ' (הובא בתורה כג) שתיקן להם מטבע וביאר רבינו שתיקן אותם מתאוות ממון שהיא ע"ז דהיינו שמדתו אמת והאיר שם אמת שע"ז זכו לאמונה (ובאמת לבסוף זכו למות נימולים)

¹ וצ"ע כיון שה' צילך איך תמיד עיניו שם ומדוע לא מפנה עיניו כלפי שמי שפונה ממנו וכפי ששמעתי שלטובתו פונה ממנו כדי שלא לדונו כחוטא בבית המלך ולכאורה לפ"ז משמע שההסתכלות הזו היא עיני א"א

וצ"ע עיין תורה קפו עה"פ ואתה תשלם לאיש כמעשהו שזה דייקא בא"י ממחרים לשלם מידה כנגד מידה לפ"ז משמע שהם עיני ז"א וצ"ע.

תורה ז [א]

כדרכו פותח רבנו את התורה בפסוק בו מצא רמז להשגתו המתבארת בתורה זו ובסוף התורה יתבאר בפרטיות כיצד

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם [ב].

אחז"ל שהתורה נקטה "לפניהם" לישון רבים, לומר כי הושוו אשה לאיש {קידושין לה. ב"ק טו. ו/י} דהיינו שאת "המשפטים" צריך ללמד גם לנשים^א, ואיתא במכילתא [ו] ויכול יהי התלמידים לומדין ואינם מבינים שכיון שכתוב "אשר תשים" אפשר היה לחשוב שהכוונה להניח לפניהם, והם כפי חשקם להבין, יתאמצו ויבינו כל אחד כפי כוחו, ת"ל אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם כשולחן ערוך כי לשון "לפניהם" רומז שצריך הרב להראות להם פנים בכל דבר, דהיינו לבארו להם עד שיבינו^ב. ולשון "תשים" משמעותו לשים בסדר, כמבואר בסוף מסכת תמורה וכן כתוב בדברים לא יט ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם, דהיינו עד שיהיה מסודר בפיו. ובילקוט שמעוני שמות כא שז הביא בשם ר"ע את שתי הדרשות^ג :

^א תורה זו נאמרה בחורף תקסג (ח"מ נט) וע"ש סימן ג'.

^ב שמות כא א'

^ג צ"ע לכאורה "לפניהם" כיון שהוא לשון זכר, מדלא נקט לפניהן, יהיה מקום לומר שהכוונה רק לגברים, ומה שנקט לשון רבים, לכאורה לא בא לרבות נשים, אלא כלפי כלל הגברים נקט כן.

^ד קדושין לה. – דבי רבי אליעזר תנא אמר קרא "אשר תשים לפניהם" הושה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה. עי"ש ובב"ק טו. שיש עוד שתי דעות מאיזה פסוק ללמוד זאת, ורבינו מביא כאן רק אחת מהן.

באמת לא מבואר בגמ' מאיזה מילה מדייק התנא דבי רבי אליעזר שהושוו איש לאשה, אלא שבדרך כלל כך לומדים שמהמילה "לפניהם". וצ"ע כי בתוס' ב"ק דף טו. ד"ה אשר תשים מבואר ד"לפניהם" מדבר בדיינים שמשנה נצטוה לשים לפניהם את המשפטים כדי שידעו לדון ולא מדובר כאן בנידונים וא"כ אין שום ראייה לדרש מהפסוק.

ועיין גן רוה עה"ת ריש משפטים שהקשה כך ותירץ בשם ספר מירא דביא דיליף מהמילה "תשים" שהיא נוכח לזכר ונסתר לנקבה וכיון שמשמש לזכר ונקבה מכאן שהושוו לכל התורה כולה ועיין שם דברי חנוך שמביא כמה ראיות לחידוש זה ואח"כ כמה קושיות על חידוש זה.

אבל צ"ע מעיקרא מה תירץ הרי גם אם נלמד מ"תשים", עדין קשה שהצווי היה לשים לפני הדיינים, ולא לפני הנדונים ומאי הושוו?

ועיין תוס' נדה נ. שלומד מדרשת חז"ל הנ"ל שכשם שמדבר בנידונין מדבר בדיינים עי"ש

^ה אע"פ שמצות עשה שהזמן גרמא אשה פטורה וא"כ אין צורך לשים לפניה, צריך לומר שהכוונה על שאר המצוות שכן חויבו בהן, שהיה סברא לומר שגם מהם אשה פטורה, וזה קמ"ל תיבת "לפניהם" שהיא כן חייבת.

^א מכילתא דרבי ישמעאל מסכת נזיקין פרשה א תחילת פ' משפטים גם עיין ערוכין נד:

^ב מכילתא משפטים מסכת נזיקין פרשה א' – ואלה המשפטים. ר' ישמעאל אומר אלו מוסיפין על העליונים מה עליונים מסיני אף תחתונים מסיני. רבי עקיבא אומר ואלה המשפטים למה נאמר לפי שהוא אומר (ויקרא א') דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אין לי אלא פעם אחת מנין שנה ושלוש ורבע עד שילמדו תלמוד לומר דברים. ל"א ולמדה את בני ישראל. יכול למדין ולא שונין תלמוד לומר שם שימה בפיהם. יכול שונין ולא יודעין תלמוד לומר ואלה המשפטים וגו' ערכם לפניהם כשולחן ערוך כענין שנא' שם ד' אתה הראית לדעת.

עירובין דף נד: – רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו? שנאמר "ולמדה את בני ישראל" ומנין עד שתהא סדורה בפיהם? שנאמר "שימה בפיהם" ומנין שחייב להראות לו פנים? שנאמר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם".

פרש"י – להראות לו פנים – ללמדו, לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל, ולא יאמר כך שמעתי, הבן אתה הטעם מעצמך, וחבירו בערובין (יג) שהיה ר"מ אומר על טמא טהור, ומראה לו פנים: אשר תשים לפניהם – ולא כתיב אשר תלמדם צריך אתה לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם:

^ה ראה סנהדרין דף צא: ומהרש"א שם שהרב חייב ללמד לתלמידו עד שיהיה שגור בפיו, כרבי פרידא שחזר ולימד ארבע מאות פעם לתלמידו, ואם לא עושה כן נחשב כגוזל נחלת אבות מהתלמיד, כי התורה היא "מורשה קהלת יעקב" (דברים לג ד) ועי"ש שאפילו עוברין מקללין אותו.

וראה בזה בהקדמת בעל הפלאה לספר המקנה – ביאור למאמר חז"ל (מו"ק יז) אם הרב דומה למלאך ה' יבקשו תורה מפיהו, וקשה הרי אדם גבוה ממלאך, ותריך שמלאכים נקראים עומדים, כמ"ש (זכריה ג' ז) ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. ורק רב שמוכן לעמוד מהשגותיו הגבוהות, ולרדת ללמד את התלמיד לפי מדרגתו, תורה יבקשו מפיהו.

^ט וילקוט שמעוני שמות – פרק כא – רמז שז – רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדו שנאמר (דברים לא יט) ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם. ומנין שחייב להראות לו פנים? שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם.

וכן מבואר בפרדס יוסף ויקרא ו' ג' אות יא עה"פ ושמו אצל המזבח.

ורבינו מצא כאן רמז שמה שהושוו אשה לאיש, היינו בחי' חיבור/ אמת ואמונה, שע"ז נשלמת האמונה, ועי"ז זוכים לגאולה שהיא בחי' שלחן ערוך, כי לעתיד לבוא התורה תתבאר לכולם כשלחן ערוך המוכן לסעודה. והקשר בין רישא לסיפא, דהיינו בין שלימות האמונה לביאור התורה שתהיה בגאולה יתבאר בפנים, כי לאמת זוכים ע"י משפטי התורה שהם בחי' תריג עצות שקבלנו בסיני, שע"י שמקימים אותן נחקק האמת ונשלמת האמונה שבה תלויה הגאולה.

אות א

תחילה מבאר רבינו עניין הגאולה שתלויה בשלימות האמונה והקשר בין אמונה לתפילה וניסים ולישראל ולארץ ישראל ומבאר מפסידי האמונה שהם הכופרים בניסים ובכח התפילה ומבאר סוד הניסים עליונים ותחתונים כי עיקר האמונה היא האמונה בנסים ושלימותה כשמאמין שאין חילוק בין נס לטבע כי שניהם עושה הקב"ה ובאמת אין חילוק כלל שהרי אין לך נס גדול מלידה שהיא ממש יש נפלא מאין ממש טיפה סרוחה סרוחה דייקא וכן כל עשב צומח מרקבון והעדר הזרע שהוא סיבתו ואעפ"כ כיון שהוא דבר רגיל וחוזר בעולם נחשב טבע, ואילו חומץ שידלוק שזה נס הרבה יותר קטן ופחות מורכב אעפ"כ נחשב לנס עצום. מוכח מזה שכל ההבדל בין נס לטבע תלוי באדם עצמו עד כמה הוא בדמיונו קשור להנהגת הטבע שע"ז הוא מנותק מאמונת ההשגחה. וצריך לדעת ממה שחז"ל גילו לנו שמנכין זכויות על הנאה ממעשה ניסים ונחשב טרחה לפניו מי שמבקש ניסים ומאידך מצינו צדיקים שנעשה להם נס ונהנו ממנו ומאידך היו שנעשה להם נס ולא רצו ליהנות ממנו משמע שזה תלוי במדרגת האדם גדול אמונתו.

ולפ"ז כאן שרבנו קושר כאחד את התפלה אמונה וניסים או שמדובר בניסים שבתוך הטבע למי שהוא במדרגה נמוכה או שמדובר באמונה שהיא שיבור הטבע דהיינו לעשות עצמו עיור מחיזו דעוה"ז וכן תפילה שהיא מסירות נפש/כ"י ממש שרק עי"ז אפשר לעשות לו ניסים גלויים שהם ביטול הטבע.

דע כי עיקר הגלות אינו אלא/כ"י בשביל/כ"י חסרון אמונה/כ"י כי עיקר הגלות היא הפירוד בין ישראל להקב"ה וזה לא תלוי בגוף אלא בדעת התלויה באמונה כי באמת הוא ית' ממלא כל עלמין, ממילא הגלות והגאולה היא רק בדעת, עד כמה מאמין שהש"י אצלו וסמוך לו, כמ"ש (ש"ה ד')/כ"י תבואי תשורי מראש

^א משמע שחיבור הוא בחי' השתוות. ואולי בבחי' הכתוב באדה"ר (בראשית ב' כג) זאת הפעם עצם מעצמי ופרש"י מלמד שבא אדה"ר על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה.

^א עיין מקור מים חיים אות כא (על הבעש"ט עה"ת) – פרשת עקב שכתב בשם ס' בית אהרן ברמזי פסח דצ"ב ע"ב וז"ל, סיפר המעשה מהבעל שם טוב הקדוש נבג"מ, שנראה לבנו אחר פטירתו, ושאל אותו איך עובדין את הבורא, ונדמה לו הר גבוה תחת השמים ואצלו עמק עמוק מאוד, ועמד על ראש ההר וזרק את עצמו לתוך העמק, ונתפרקו אבריו עד לפירורין, ואחר כך אמר לו כך עובדין את הבורא, עכ"ל:

^ב הלשון עיקר ואח"כ אינו אלא, צ"ע שנראה סתירה.

וצ"ע כי רבינו מעתיק לשון זה מהמדרש תנחומא כדלקמן וא"כ צ"ע מדוע הוסיף על לשון המדרש תיבת עיקר.

^ג צ"ע דצ"ל בגלל, כי בשביל משמע להפך שהגלות היא כדי שיהיה חסרון אמונה. ונראה שרומז לבחי' שבשעת נסיון לוקחים מהאדם את הדעת. עוד צ"ע למה לומר שהגלות בגלל חסרון אמונה לכאורה יותר נכון לומר שהגלות היא בעצמה החסרון אמונה שהרי אנו נמצאים בארץ ואפילו סמוך מאד לבית המקדש ואעפ"כ מחסרון אמונה אנו בגלות נוראה.

^ד נראה שעומק הענין מדבר במהות הגלות, שהיא שם לכל דבר שאינו במקום חיותו. וכלפי הקב"ה כיוון שכל השגתו היא רק בכלי וידי האמונה. לכן אמונה היא גאולה הנפש וחסרונה היא גלות הנפש. כי בלא אמונה הוא לא נמצא במקומו כי היכן שחושב שם נמצאת נפשו ובלא אמונה שהקב"ה "נמצא מאד" (תהלים מו ב) עמו ואצלו ("סמוך מאד טמיר ונעלם") אזי הוא רחוק מהקב"ה כאילו גלה מארצו ומקומו. ועיין תורה כב אות ב' ג' ידים הם בחי' אמונה והביאור (הריצ"ח) כי כמו שידיים כלי קבלת דבר גשמי כך באמונה מקבל דבר רוחני.

^ה פרש"י – אתי מלבנו תבואי – וכשתשובו מן הגולה אני אשיב עמכם ואף כל ימי הגולה בצרתך לי צר ועל כן כתב אתי מלבנו תבואי, כשתגלו מלבנון זה אתי תבואי ולא כתב אתי ללבנון תבואי לומר משעת יציאתכם מכאן עד שעת ביאתכם כאן אני עמכם בכל אשר תצאו ותבואו:

תשורי מראש אמנה – בקבצי את נדחין תסתכלי ותתבונני מה שבר פעולתך מראשית האמונה שהאמנת בי לכתך אחרי במדבר ומסעותיך וחניותיך על פי וביאתך לראש שניר וחרמון שהיו מעונות אריות סיחון ועוג, ד"א מראש אמנה הר הוא בגבול צפוני של ארץ ישראל ושמו אמנה ובלשון משנה טורי אמנון והר ההר שנאמר בו (במדבר לד) מן הים הגדול תתאו לכם הר ההר וכשגליות נקבצות ומגיעות שם הם צופים משם ורואין גבול ארץ ישראל ואוירה של ארץ ישראל ושמימים ואומרים הודיה לךך נאמר תשורי מראש אמנה:

הפסוק ראה שע"י אמונה מתקיים תבואי ותשורי דהיינו שחוזר למקומו עד כדי שכאילו רואה ממש את הקב"ה. בחי' המובא בשם מוהרנ"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלוקים ר"ת אמונה.

ועיין פרש"י מבואר שגם בגולה הקב"ה עמהם וא"כ לפי דברי רבינו אין זה גלות כלל אבל הכוונה שהפסוק מגלה לנו שבאמת הגלות היתה רק בגלל החוסר אמונה ולכן צריך לספר לנו שהש"י עמנו תמיד, אבל אם היתה אמונה היינו בעצמינו מרגישים שהקב"ה עמנו ממש בכל מקום וממילא אין זו גלות ברוחניות.

אמנה כך דרשו במדרש תנחומא פ"י (ט"ז)¹⁰ והביאור כי לשון תבואי תשורי רומז לגאולה כמ"ש בישעיהו נב ח' עין בעין יראו בשוב ה' ציון וזהו תשורי לשון ראייה כמ"ש מגבעות אשורנו, וזה יהיה ע"י ראש אמונה דהיינו שלימות האמונה שהיא בחי' בטחון כמבואר בתורה עו שבטחון בחי' הסתכלות סחי' עיני כל אלך ישברו והיינו תבואי תשורי הנ"ל, ומבואר בספרים שהבטחון הוא שלימות האמונה שכל כך מאמין בו עד שבטל ממנו כל דאגה ומחסור ומרגיש כגמול עלי אמו.

ואמונה, הוא בחי' תפלה¹¹ כי כל חיותו בתפילתו תלוי עד כמה מאמין שהש"י שומע ומקבל ושכוחו לעזור, כמ"ש (שמות יז) **ויהי ידיו אמונה**¹², ו**תרגומו פריסתו בצלו** [כ"א/כ"ב] דהיינו שהתרגום של ידיו אמונה הוא שהן פרוסות כלפי מעלה בתפילה כאילו מקבל בידיו את מבוקשו כל כך הוא מאמין. וגם בדברי הלל ושבח כשמרים ידיו בתפילתו מראה בשיתוף ידיו בתפילה שליבו לא רחוק משפתיו/כ"ג כי הידים קרובות ללב וכשמתפשט האמונה בידים/כ"ד מלמד על גודל האמונה והתלהבות שבלב.

וזה דהיינו אמונה ותפלה הם בחי' נסים¹³ דהיינו התגלות של הנהגה של **למעלה מהטבע** בחי' שאור הכתר הנקרא פלא מאיר במלכות ומעלה לבחי' נס/כ"ו, **כי התפלה כוחה למעלה מטבע**¹⁴, **כי הטבע** שהוא

¹⁰ תנחומא פ' בשלח אטבע פ"י

¹¹ תנחומא בשלח סוף פ"י ואין הגליות עתידות להיגאל אלא בשכר אמנה שנא' (שיר ד) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה וגו' (ועי"ש כל הפרק מדבר מגודל מעלת האמונה והשכר עליה) וצ"ע שהמדרש נקט לשון שכר דמשמע עבור אמונה מקבל שכר גאולה ולא כדבר הגורם לדבר.

¹² עיין לק"ה פסח ז' אות כב שראש אמנה גבוה מאמונה כי הוא בחי' עתיק וז"ל – אָבֵל אַחַר קְרִיעַת יָם סוּף שָׁאָז זָכוּ לְאֱמוּנָה בְשִׁלְמוֹת עַל – יְדֵי שְׁהִמְשִׁיכוּ אֶזְ אֲמוּנָה הַשְּׁלֵמָה מִבְּחִינַת עֲתִיק דְּעֲתִיקִין, מִבְּחִינַת אֲוֵרוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ, מִבְּחִינַת רֹאשׁ אֱמוּנָה. וְעַל – כֵּן זָכוּ אֶז לְשִׁירָה, בְּחִינַת תְּבוּאֵי תְשׁוּרֵי רֹאשׁ אֱמוּנָה, 'תְּשׁוּרֵי' דִּיקָא בְּחִינַת וְיִאֱמִינוּ בְּה' וּבְמִשְׁחָה עֲבָדוּ אֶז וְשִׁיר מְשָׁה, כִּי עֲקַר הַשִּׁירָה כְּשׂוֹזְכִין לְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שְׁמֻשָּׁם כָּל הַשִּׁירוֹת וְהַנִּיגוּנִים וְעַל – כֵּן עַל – יְדֵי הָאֱמוּנָה הַשְּׁלֵמָה שְׁזָכוּ אֶז בִּיתֵר שְׁאֵת, עַל – יְדֵי זֶה הִתֵּר הַחֲמִץ אַחַר כָּף.

¹³ לכאורה הראיה היא מהתרגום ולא מתייחס לפסוק עצמו אבל עיין תורה כג אות ג' שם מביא ראייה מפסוק זה שגם ידיים הם אמונה והביאור (ריצ"ח) שאמונה היא ידים לקבל דבר רוחני כי כשמאמין בדבר פ"י שקבלו.

¹⁴ צ"ע מה צריך פסוק לדבר כל כך פשוט ומוכן בסברא שאמונה היא תפילה

¹⁵ גם בדפוס – פריסת, ובתולד – פרישת, ומתולד – פריסן (כלשון אונקלוס) ובתורה ט אות א' ותורה כ' אות ה' (דף כח); ותורה ה' תנינא אות א' (דף ז); שם רבינו נקט פרישת ובתולד תיקון פרישן.

כא ותר יתרו טו. ספר המדות תפילה טו

¹⁶ הריצ"ח (כג) ביאר שפריסת ידים שייכת במי שתפילתו היא לא רק בבחי' שמיעה, דהיינו לא רק למי שפונה רק לבחי' אוזן של מעלה, אלא שהוא ראוי גם לבחי' עין של מעלה. ובאמת יש שכתבו למנוע מזה למי שאינו ראוי. ולמעשה פריסת ידים היה פעם מצוי יותר עיין שו"ת באר שבע סימן עא שתמה מדוע לא נוהגים כן היום ומביא ראיות רבות שכך נהגו להתפלל בדרות קדומים. ותיריך שאולי כיון שהוא חוקות הגויים. (ועיין בסוף הוספה ב' דבריו והחולקים עליו) אבל רבינו בספר המדות משמע שרצה להחזיר עטרה לישנה עיין שם ערך תפלה אות מו – בשעת תפלה יפרש כפיו, כאלו מקבל איזה דבר: ואולי כי בהתקשרות לרבינו אנו כן ראויים לבחי' זו. כענין המבואר לקמן בתורה ח' סוף אות ה' שגם הנלוים לצדיק יכולים להתגרות ברשעים.

¹⁷ וראיתי שמפרשים שע"י פריסת ידיו בתפילה מקבל הארת אמונה יותר וצ"ע המקור ואם היא סברא נראה כנ"ל שהפריסה מראה אצלו אמונה ממילא מאיר עליו יותר מלמעלה

¹⁸ ועיין זהר ריש פ' יתרו דף סז. שיש ממונים מיוחדים לקבל התפילה שהיא בפריסת ידים ולחזור ולברך את המתפלל כן. (עי"ש מאידך הסכנה במי שמרים ידיו שלא בתפילה או בקשה)

¹⁹ דהיינו שהוא לא בכלל אלה שאמר עליהם ישעיה פרק כט (יג) וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְעִן כִּי נִגַּשׁ הָעָם הַזֶּה בְּפִי וּבְשִׁפְתָיו בְּדוֹנֵי וְלִבּוֹ רַחַק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶינָה יְרָאָתָם אֹתִי מִצְּוֹת אֲנָשִׁים מְלֻמָּדָה:

²⁰ עיין תורה צא שצריך שהאמונה תתפשט לידיים ועיין תורה י' ענין מחאת כפים בתפילה שהשמחה שבלב צריך שתתפשט לידיים

²¹ עיין תורת נתן ערכי רמ"ק כרך ו' ערך נס אות רכב. עפ"י אור יקר פקודי סימן ו כרך יא דף קעה. – ענין הנס יהיה בשתי דרכים או כיוסף שעשה נגד טבעו ועי"ז הטבע נבנע לו בים כחז"ל וינס וינס. או ע"י מלאך שיהפך הטבע לפי הצורך וזה כנגד יעקב שהיה צדיק מלאך קדוש.

²² צ"ע אולי אפ"ל שבחי' יוסף הוא נס הנעשה מידה כנגד מידה למי שמשבר תאוותו כגון יוסף וכגון בתורה מז שמי שמשבר טבעו ומכניע תאוות אכילה הקב"ה עושה על ידו מופתים הוא בחי' הנס הראשון הנ"ל. ויש נס בחי' יעקב דהיינו שאמונתו שלימה כל כך שאצלו אין טבע כלל כגון רבי חנינא בן דוסא שאין אצלו חילוק כלל אם שמן או חומץ וגם זה שיבור הטבע אבל לא במידות אלא במוחץ שעשה עצמו עיור לגמרי מהנהגת הטבע של עוה"ז, וכל התפעלותו רק ממה שרואה בעיני השכל שזה בחי' מלאך.

²³ ספר שערי צדק וזכרו החכם רבי יוסף בן קרניטול בן כבוד רבי אברהם בן רי"ת – השער העשירי – לפי שכל הטובות נמצאות מן הכתר שהוא אין שהוא הלבן העליון שהוא עולם הרחמים הגמורים והחסד הגמור ועתה פקח עיניך ותראה עניינים עמוקים מבוארים לפניך ותראה המושכלות מושגות במורגשות. והספירה הזאת היא העושה הנפלאות וכן הוא אומר לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו ממש, הוא סוד הכתר. וכן הוא אומר נורא תהלות עושה פלא וכתוב אודך על כי נוראות נפילתי והנני מבאר כתיב זכר עשה לנפלאותיו כשהזכרון שהוא יסוד דבק במלכות אזי המלכות עשה הנסים שהם זכרון לנפלאות הסתומות והנעלמות. והנני רומז כשהנסיים נעשות החלק הנעשה על ידי מלכות

הנהגת הקב"ה את העולם המתלבשת בחק קבוע של מערכת הגלגלים והככבים/כ"ו) **מחייב כן** הנהגה טבעית, **והתפלה משנה הטבע**/כ"ט) דהיינו תפילה שהיא בקשת צרכיו בדרך כלל מבקש מה שלא ראוי לבוא לו בדרך הטבע/ל, **וזה דבר נס**/כ"א) לשון עמוד גבוה שבוטל לעין מעל הארץ, כמ"ש (במדבר כא ח) עשה לך שרף ושמים

נקרא נסים והחלק הנעשה על ידי הכתר נקרא נפלאות וזהו סוד הפוך הטבע והשתנותו שהכתר העליון מאציל על המלכות על ידי התפארת אזי הים ראה ויגוס שהרי מן המקום שנעשה הכל ונתאצל הכל יבא החפץ ואז נעשים הנסים בכח הנפלאות.

כ"ז צ"ע כי ביציאת מצרים היו בני ישראל על שפת הים ומצרים אחריהם וישראל צעקו ומשה עמד בתפילה והקב"ה אמר לו מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ופירשו המפרשים לא זמן תפלה עכשיו. ולכאורה קשה אם לא עכשיו אימתי. וצ"ל כפי שיתבאר לקמן שמי שאינו ראוי לנס גלוי לא תועיל לו תפילה אלא דווקא איהו מסירות נפש והיינו דא"ל דבר אל בני ישראל ויסעו לתוך הים. וכן מבואר בגמ' ברכות כ. – אמר ליה רב פפא לאביי מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא אי משום תנויי בשני דרב יהודה כולי תנויי בניזקין הוה ואנן קא מתנינן שיתא סדרי וכי הוה מטי רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה ואמרי לה זיתים שכבשן בטרפיהן טהורים אמר הויות דרב ושמאל קא חזינא הכא ואנן קא מתנינן בעוקצין תליטר מתיבתא ואילו רב יהודה כי הוה שליף חד מסאניה אתי מטרא ואנן קא מצערינן נפשין ומצוח קא צוחינן ולית דמשגח בן אמר ליה קמאי הוה קא מסרי נפשייהו אקדושת השם אנן לא מסרינן נפשין אקדושת השם

כ"ח טבע היא הנהגת העולם עפ"י גלגל המזלות דהיינו בחוק קבוע המעלים את המנהיג האמיתי שמעליהם. דהיינו שנדמה לגלגל הסובב מאליו. ועיין תורה יז תנינא שמי שלא ראוי להשגחה אזי הטבע חסד לו שיכול לקבל טובה מצד הטבע כי מצד ההשגחה היה נעשה. כי השגחה היא עיני הש"י וממילא אם ח"ו חוטא נידון כחוטא בבית המלך, אבל טבע היא השגחה בבחי' אחר באחר שמי שהוא בבחי' עורף כלפי הקב"ה כי פונה למשען אחר אזי בבחי' ה' צלך הוא ית' גם בבחי' עורף כלפיו לטובתו כנ"ל ואזי השגחתו עליו היא בבחי' אחר כתפיה דהיינו רק המוכרח לו לקיומו ולא יותר וכמובן יש בזה בחינות רבות ואינו כפשוטו ממש.

כ"ט צ"ע עיין ספר המידות – ערך תפלה יט. אסור להטריח את השם לשנות את הטבע. ועיין תענית כ: שהנהנה ממעשה נס מנקים לו מזכויותיו וצ"ע א"כ למה מתכוין רבינו כאן דלא נחשב טרחה ומה הגדר מה נחשב לטרחה ומה לא. ואיך שייך טרחה אצל הקב"ה. ומתי מותר ליהנות מהנס.

(עיין קדושים מעשה בתנין בעל שבע ראשים שהיה מזיק בבית המדרש וגרמו להצדיק רבי יעקב בריה דרב אחא להכנס לשם בלא שידע על הסכנה ומצאו שם והתפלל ובכל כריעה שכרע נפל ראש אחד של התנין, ואח"כ התרעם מדוע סיכנו אותו וכעת אפשר שינכו לו מזכויותיו בגלל הנס שנעשה לו ועי"ש מהרש"א שכתב שע"י תפלה אין זה נס ולא ינכו לו מזכויותיו. אלא שהוא סבר שלא מחמת התפלה מת הנחש אלא בנס. והביאור נ"ל כשאדם נכנס למקום סכנה אזי כדי להצילו כאילו מכריח את הקב"ה לעשות לו נס ועל זה מנכין מזכויותיו אבל תפלה היא בקשה ותחנונים לכן לא מפסיד זכויותיו.)

ונראה כי יש נס גלוי ויש נס מכוסה דהיינו שאפשר להסביר אותו בדרך טבע. ונראה פשוט שנס שאפשר לכסות בדרך טבע אינו טרחה וגם מותר ליהנות ממנו. וממילא מובן גם שכל הטרחה אינה עצם עשיית הנס אלא הקטרוג שהוא גורם כשנעשה למי שלא מגיע לו עפ"י דין.

אבל נס גלוי נחשב טרחה כביכול, כי מטריח את הקב"ה לעבור על "החוק נתן ולא יעבור" דמעורר קטרוג בעלי הדין, בזכות מה מגיע לו שנוי טבע. אבל מי שבעצמו גם מכניע יצרו ומבטל טבעו אזי אין עליו קטרוג כי זו מדת הדין מדה כנגד מידה שישתנה הטבע עבור מי שמתגבר על טבעו (וכמבואר בתורה מו שהמשבר תאוות אכילה נעשים לו מופתים). אבל יש עוד אפשרות להשתיק בעלי הדין וזה ע"י אמונה שלימה כרבי חנינא בן דוסא שמדרתו אמונה שאמר מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק שכיון ושאמונתו שלימה שאין טבע כלל רק הכל בהשגחה גמורה על ידו ית'. דהיינו ע"י שמתגבר על טבעו שלא הולך אחר עיניו אלא רק אחר עיני השכל שידוע שאין עוד מלבדו כלל לכן לגביו אין טבע ולא נחשב לנס, כי שמן דולק זה נס כמו שחומץ דולק ואין שום חילוק כי הכל בידו ואצלו ית' אין שום חילוק כלל בין שמן לחומץ. כיון שכל מהותו בבחי' מעל הטבע לכן הוא גם מונהג באופן הזה. כפי האמת שאין טבע. ואולי לזה כיוון הרמ"ק הנ"ל שיש נס בחי' יוסף ששיבר תאוותו ויש נס בחי' יעקב שהוא כמלאך דהיינו שלימות אמונה.

ועיין לק"ה פסח ז' כא מבאר שם שקריעת ים נתאפשרה רק ע"י שעשו בעצמם קריעת ים בים החכמה שלהם ע"י אמונה שסלקו השכל וצ"ע א"כ מי שלא זכה לדעת לא יכול להתפלל על בנין ביהמ"ק ואולי זה דווקא בשעת דין כמו בקי"ס שאמר הקב"ה למשה לאו עידן צלותא דבר אל בני ישראל ויסעו וצ"ע אולי דווקא בלי תפילה אזי מתקיים מאמרו אם מכין זאת קודם ברוחניות אבל בתפילה בכלל אופן מועיל. דהיינו שמתגבר על טבעו ועוד אולי גם בתפלה זוכה לנס רק כשהתפלה בבחי' שיבור הטבע דהיינו מסירות נפש ממש כמבואר בבעש"ט שתפלה צריכה להיות במסירות נפש ממש.

ל אע"פ שרבינו לימד אותנו לבקש על כל דבר כי אינו דומה מה שמקבלים ע"י תפלה למה שמקבלים בדרך הטבע שאז הוא כמו בהמה שמקבלת בלא פנים כלל.

ל"א נס לשון גובה כמ"ש במדבר כא ח' עשה לך שרף ושמים אותו על נס. פרש"י – על כלונס שקורים פירטיק"א בלע"ז וכן (ישעיה ל) וכנס על הגבעה (שם מט) ארים נסי (שם יג) שאז נס ולפי שהוא גבוה לאות ולראיה קוראו נס: ודבר נס הוא שמאיר אור גבוה למטה ומתגלה הנהגת למעלה מהטבע והזמן.

עיין ספר מחשבת החסידות בשם וצווה הכהן – נס הוא יציאה מטבע הפי' כי טבע הוא בחי' אחר הבריאה ונס הוא לא שנברא דבר חדש כי אין חדש תחת השמש דהיינו יותר ממה שנברא בששת ימי בראשית אלא הנס הוא שמאיר משורש הבריאה דבר שנברא אלא שנשאר שם בשורש הבריאה ולא היה לו התגלות בבחי' הבריאה כי אינו שייך למידותיו של הקב"ה אלא לשם העצם וכשרוצה השי"ת לעשות נס אזי מאיר משם משורש הבריאה את הנס, דהיינו שבאותו מקום של הנס מאיר שם בחי' שם העצם בחי' שורש הבריאה. עכ"ל. ועיין לעיל בשם השערי צדק.

אותו על נס, כך הוא הנס שעולה ויוצא מגדר הטבע והארציות, ולזה צריך אמונה שלא יהיה מהכופרים המכסים את הניסים בסברות של דרך הטבע ומאידך שיהיה בעל אמונה גדולה כזו שיהיה אפשר לעשות לו ניסים גלויים בלא שיחשב טרחה מחמת הקטרוג/ל^י, שיאמין שיש מחדש/ל^י שברא את העולם יש מאין שרק זה נקרא חידוש, ובידו גם עכשיו בכל רגע לחדש דבר כרצונו [לד/ל^י] שלא יהיה כאותם אפיקורסים האומרים עזב ה' את הארץ/ל^י. דהיינו אע"פ שחוש הראות מכחיש, צריך לסלק שכלו העצמי ולהיות עיור מחיוז דעוה"ז ולחזק עיני השכל להיות בבחי' עיני כל אליך ישברו דהיינו שלימות האמונה מדת הבטחון כמבואר בתורה עו.
ועיקר אמונה, בחי' תפלה, בחי' נסים, אינו אלא/ל^י בארץ ישראל [לח] שאינה תחת השרים כשאר ארצות אלא תחת השגחתו ית' בלבד/ל^ט כמ"ש אשר עיני ה' א' בה מרשית השנה וכו'/מ^י ועי"ז אורא מחכים/מא^י

נס – נ"ל כי כתוב חוק נתן ולא יעבור דהיינו שיש איזה סדר קבוע של הנהגה שכיוון שחזרת על עצמה והדבר ידוע ומקובל שדבר גורם לדבר או עוקב דבר או מביא דבר (בחי' סיבה ומסובב בחי' בגלל הדבר הזה לשון גללים דהיינו פסולת וחיצוניות) הסדר הזה נקרא טבע שמטביע ומעלים את המסובב האמיתי שיראה כאילו הדבר מונהג ע"י עצמו ובעולם ובהעלם הזה כל דבר שיוצא מהסדר הזה מעורר פליאה ותמיהה אבל אם יחזור הדבר כמה פעמים באותו זמן אחרי אותו דבר דהיינו שיראה כאילו שיש לו סיבה טבעית כבר לא יתמיה (כידוע המעשה מרחל ור"ע במדרש הגדול שמות ד' יג אמרה לו אשתו לך למוד תורה אמר לה הלא ישחקו עלי שאני בן ארבעים שנה ואיני יודע כלום אמרה לו בא לעשות פלא אמר לה ומהוא אמרה לו הבא לי חמור שהוא ניזק בחליותו הביא לה זרקה על נזקו עפר וזרעה עליו שחלים וצמחו הוציאו לשוק יום ראשון ושיחקו עליו יום שני ושיחקו עליו יום שלישי לא ישחקו עליו, כך אמרה לו לך ולמוד תורה היום ישחקו עליך למחר ישחקו יום שלישי לא ישחקו אלא יאמרו מנהגו כן) וכמו כל ההמצאות שהתחדשו בעולם דברים נפלאים שכיוון שתלו הדבר באיזה חוק טבעי כבר לא תמהו על הדבר וכ"ש ניסים נפלאים ועצומים כמו לידה ויש הרבה דברים שאפילו אין להם שום הסבר ורק עובדת היותם חוזרים על עצמם נדונים כטבע וממילא על הקרקע הזו כל דבר שיוצא מהסדר הוא כאילו עולה ובולט ממנה ולכן נקרא נס שמתנוסס ועולה ומתגלה. והוא בבחי' כל דבר היוצא מן הכלל מלמד על הכלל כולו שאע"פ שיש חוק וסדר בטבע אבל הוא לא דבר המתגלגל מעצמו אלא מונהג ע"י אותו אחד שהנהיג את הנס.

ועיין מלבי"ם תהלים צג א' ופט יד שמבאר שהנס הטבעי נקרא עוז כי הוא נס תמידי ועוד שממשיך לקיימו גם בעת שלובש גאות ועושה נס גלוי. ואע"פ שאחד כביכול סותר את השני הוא מקיים שניהם בעונה אחת עי"ש.

אבל עי"ז וכישוף ומעשה שדים זה דבר אחר זה דבר אמצעי כי עי"ז פונה לשרים וכישוף הוא כח להשתלט על דמיון הזולת ונקרא להט ושדים היא עניין של כח להכריחם נקרא לט (סנהדרין סז). שגם הם כופרים בטבע אבל לא מאמינים במנהיג העליון אלא בשרים והעבדים שלו ויש גם קבלה מעשית שפונה למלאכים היא בחי' קליפת נגה שתלוי בטוהר מידותיו של העושה כמבואר בשערי קדושה למהרח"ו

ל^ב כדמצינו ברבי מאיר בעל הנס שמגודל אמונתו אמר מי שאמר לשמן שידלוק יאמר לחומץ שידלוק וכיון שהיתה אמונה חזקה זכה לזה בפועל ועוד יותר מזה כי בעלמא אסור ליהנות ממעשה ניסים כי מנכים לו מוכותיו כמבואר בתענית כ: ובדף כד. וכן מבואר בפרש"י שם ד"ה אלא כאחד. אבל מי שאצלו אין טבע נפרד מהנס כלל גם מותר לו ליהנות וכדמצינו בר"מ הנ"ל שנהנה מהנס שנעשה לו בחומץ כי לא ראה בזה נס מיוחד.

ל^ג שיש מחדש ובידו לחדש – טמון כאן ששנוי הטבע יכול רק מי שמחדש אותו בכל רגע. וצ"ע מדוע לא מתנה גם שמאמין שהוא ית' שומע ומקבל דבריו.

לד תורה ח אות ו. ועיין גם בעש"ט עה"ת פרשת נח עמוד התפלה שם אות קנט וקטור סים חיים אות קנה קושת הרמב"ן ענין שנוי הרצון ותירון הבעש"ט בשם רבו אחיה השלונגי שע"י תפלה בסטירות נפש נעשה בריה אחרת.

לה דהיינו שהתפילה היא כזה ביטול שעולה ומאיר משרש הבריאה לבחי' אחר הבריאה עיין תורה ח אות ז' "ומעין מביית ה' יצא" הוא התפילה, כמו שכתוב (ישעיהו נ"ו): "כי ביתי בית תפלה". והוא בחינת מביא מבח אל הפעל: כי תפלה הוא בחינת חידוש העולם, כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע, והוא בחינת בריאה בכה, כמו שכתוב (תהלים ק"ד): "כלם בפקמה עשית", שהוא בחינת התפלה שמשם יוצא מעין החכמה פנ"ל; והתורה היא בחינת בריאה בפעל, כמו שכתוב (משלי ח): "ואהיה אצלו אמן, אמן, לשון פועל, כי בהתורה נברא העולם. וכשמתפלל על איזה דבר, הוא בחינת חידוש העולם והוא בחינת בריאה בכה, והוא בחינת התעוררות החכמה שהוא בתפלה, כנזכר לעיל: "ומעין מביית ה' יצא", זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה פנ"ל, ומשם נמשך המעין הוא החכמה אל התורה, ושם יוצא אל הפעל, כמו שכתוב (משלי ב): "מפיו דעת ותבונה", כי בהתורה הוא התגלות החכמה, ועל – ידי – זה נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן.

ועוד עיין תורה סה אות ד' ותורה ד' אות ט' ועיין תורה נב שע"י התבודדות חוזר להכלל בשרשו. וכן מבואר הרבה בכל הספר לק"מ מהתפילה שהיא ביטול ולגבינו צריך לזכור שזה המגמה וכפי תיקון הברית זוכה.

לו רמב"ם הלכות תשובה פ"ג

לז הלשון "אינו אלא" פי' דלא שייך כלל בשום מקום אחר. וצ"ע מסתמא באמת גם המקום גורם וכן איתא בטוב הארץ שבגלל אורא דא"י שמחכים לכן הוא מקום הניסים גם עיין תורה לז שאורא דא"י מחכים זה בחי' הבל שאין בו חטא. אבל הרי מצינו צדיקים בעלי אמונה גדולה בחו"ל וא"כ צ"ל שיעקר הכוונה במהות דהיינו נשמת א"י היא אורא דמחכים ואפשר להמשיך קדושת א"י גם בחו"ל, אלא שהיא בחי' נשמה בלא גוף ובוודאי כשגם מצטרף סגולת המקום הגשמי אזי מעלתו לעין שיעור יותר.

לח ספר טוב הארץ לרבי נתן שפירא מעלת א"י ושיבתה אות ה' (דף טו: מהדורת תרנא)

לט ועיין זוהר תרומה קמא. וחסד לאברהם מעין ג' ונהרות ב' וג' שכנגד א"י השמים פתוחים עד כסא הכבוד ועיין בביאור על תורה קנב.

מ ועיין תורה מ תנינא לכן הנמצא בה נמצא למולו יתברך, וזהו המקום של נפש וגוף ישראל. לכן היציאה ממנה ומבחינתה היא גלות.

דהיינו הארת האמת שע"ז זוכים לאמונה, כמ"ש (תהלים לז) שכן ארץ ורעה אמונה/מ"ב דהיינו שאם תשכון בארץ אזי האמונה תנהיג ותזין אותך.

ושם עיקר עליות התפלות/מ"ב נראה שרוצה לומר שנוסף על הניסים שהם מצד השגחת עיני ה' עוד יש סגולה בארץ ישראל מצד ששם שער השמים שאליו פונות ועולות התפילות דהיינו אוזן הש"י, כמ"ש (בראשית כח) **וזה שער השמים [מ"ד]/מ"ב**:

ובשביל זה כיון שאמונה וא"י הם בחי' אחת, לכן כשפגם אברהם כשהבטיח לו הקב"ה שיתן לו את הארץ לרישתה, דהיינו שיריש אותה לזרעו בלא הפסק, שאל במה אדע כי אירשנה (שם טו)/מ"ב דהיינו באופן של ירושה דייקא, **ובזה פגם בירושת/מ"ב** ארץ/מ"ט דהיינו שפגם בזכיה בה כירושה דייקא, ולכן אע"פ שזכו בה

לכן הנס הוא טבע אצל ישראל כשהם במקומם ומאמינים וקשורים בהש"ת כי ממילא בטל הטבע

^{מא} **חכמה דייקא** שהיא בחי' אמונה מצד דלית לה מגרמא. הכי נמי החכמה רבנו מכנה אותה רחוק עפ"י הפסוק אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ומבאר בתורה פג תינא ותורה מ' תנינא דלא כפשוטו של מקרא, אלא אדרבה זו החכמה עד כמה שאני משיג שהיא רחוקה ממני. נמצא שזו השגה שיש בה הארת אמת עצומה שמתבטאת בהשגת האפסיות שלי, וזה בחי' אמונה דלית לה מגרמא כולם רק עד כמה שמאיר בה האמת.

^{מב} **תהלים פרק לו (ג) בטח בידוד ועשה טוב שכן ארץ ורעה אמונה: (ד) והתענג על ידוד ויתן לך משאלת לך:**
רעה אמונה פרש"י תאכל ותתפרנס משכר האמונה וכו' ואבן עזרא פי' רעה מלשון שומר. ורבינו נ"ל שמפרש רעה לשון מנהיג **רעה אמונה** – צ"ע אם הפסוק הוא כפל לשון כמו שבדרך כלל, נמצא שכן ארץ ורעה אמונה הוא כפל של בטח בה' ועשה טוב. ועיין רבינו יונה משלי ג כו מאריך לבאר גדר הבטחון ונראה כוונתו שבטחון הוא האמונה הברורה עד שנשען עליו. נמצא "שכון ארץ" הוא כפל של "בטח בה'", "ורעה אמונה" הוא כפל של "ועשה טוב".

רעה אמונה – לשון מרעה לצאן בראשית מז ד' או לשון מנהיג לאמונה כדמצינו במשה רבינו שנקרא רעיא מהמינהיג רעה נאמן. דהיינו האם עיקרו הנהגה ומרעה הוא לשון מושאל או עיקרו מרעה ולשון הנהגה מושאל שלפ"ז אמונה כמו מאכל שמחיה. ועיין תורה כב אות ג.

^{מג} **בראשית ויצא כח (יז) ויירא ויאמר מה נזרא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים:**
פרש"י – וזה שער השמים – מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה. ומדרשו שבית המקדש של מעלה מכון כנגד בית המקדש של מטה:
וביאר המהר"ל בגור אריה – "וזה שער השמים" קאי על בית המקדש של מעלה, והכי קאמר – זה שבארץ "הוא בית אלהים", וזה שכנגדו הוא "שער השמים".

עוד ע"י בפרש"י שביהמ"ק בא לבית אל וכו' ע"י ש ואולי אפשר לומר לפי פרש"י מה שקפצו ההר ויעקב זה אל זה ונפגשו בבית אל היא לזו היינו שיעקב שמדתו אמת קפץ להר המוריה שהיא צדק וזכה ע"י שלימות האמונה ממילא נתאחדו בשבילו גם בגשמיות עיר הצדק ולזו היינו צדק כד אתחבר בה אמת נעשית אמונה (כידוע שלזו היא קושטא שלא מת בה אדם כיון שדברו בה רק אמת) ועיין ספר שערי צדק שער ראשון העתקתי ממנו בהוספות בסוף התורה הוספה ב'. ועי"ש עוד באריכות ענין שער השמים והדעות בזה.

נראה בפשטות שער השמים הוא קדש הקדשים בביהמ"ק אלא שמכחו מתפשטת הקדושה סביבו בעיגולים כמבואר במשנה ריש כלים א' ו' עשר קדושות הן וכו' עיין חסד לאברהם לקמן ועיין רבינו בחיי לקמן דעות לגבי שער השמים הנזכר בתורה לקמן.

^{מד} חסד לאברהם מעין א נהר ג וכה. והוכיח בא"י עיין בחיי בראשית כח יב ויו בעה"ט שם יז משך חכמה שם כא יד רד"ק שטואל א י ג

^{מה} **שער השמים** – משמע פתח בשמים שמשם מאיר שמים בארץ וצ"ע א"כ זו הארת אמת ואילו אמונה היא ביטול. ועיין לקמן אות ב' חקירה האם השכל של האמונה לאן לכווין את הביטול הוא שכל עצמי או הארת אמת כמו כל הארת האמת שמקבלת אח"כ.
בוודור ויצא קמט: קן: (הובא בתורת נתן ערכי רמ"ק תשעב) שער השמים הוא יסוד שער לתפארת שנקרא שמים ומשפיע לבית אלקים שהיא המלכות.

^{מז} **בראשית פרק טו (ו) והאמן בידוד ויחשבה לו צדקה: (ז) ויאמר אליו אני ידוד אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: (ח) ויאמר אדני ידוד במה אדע כי אירשנה:**

^{מח} **לקוטי הלכות** גולה הלכה ה' (ח) ועל כן אפלו הצדיקים הגדולים מאד מאד, זכרם יגן עלינו, שגו בזה כל אחד איזה שגיאה דקה. ואם נדקדק בזה נמצא שכל הפגמים שחשבו רבותינו זכרונם לברכה על גדולי הצדיקים אבות העולם כלם היו בבחינה זאת שלפי בחינת קדושתם דחקו את השעה כמו ענין אברהם אבינו שאמר במה אדע כי אירשנה. שעקר הפגם והשגיאה שהיה דוחק את השעה, כי תכף בשהבטיחו ה' יתברך אז על ירשת ארץ ישראל היה רוצה שיגמר הדבר מיד ולידע מיד באיזה דרך ואופן יירשו אותה. כי זה כלל גדול שכל אבות העולם הסתכלו על הקץ האחרון שיתאחר מאד ורצו להשיגו מיד. ועל כן שאל אברהם במה אדע כי אירשנה, כי ראה מרחוק ברוח קדשו שאף על פי שישאל יכבשו ארץ ישראל אבל אחר כך יגלו משם וארץ ישראל לא יהיה בידם ותאריך הגלות מאד. על כן רצה לדחוק את השעה שה' יתברך יודיע לו תכף הקץ האחרון אף יירשנה לנצח. ועל כן פגם בזה כי אסור לדחוק את השעה כפי' ובפרט בענין הקץ האחרון שהוא קץ הפלאות:

^{מט} **ארץ ישראל** הובטחה לאברהם ג"פ – הראשונה בברית בין הבתרים בראשית טו ז – ויאמר אליו אני ידוד אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה: (ח) ויאמר אדני ידוד במה אדע כי אירשנה: – והיה בן שבעים שנה ואח"כ חזר לחרון ונענש על זה. וכשהיה בן ע"ה שנה אמר לו הקדוש ברוך הוא לך לך מארצך וכו' שיצא מחוץ ללכת לארץ ישראל. (ספר יחסין לרבי אברהם זכות מאמר ראשון) ואז הובטח פעם שניה בריש פ' לך לך כשבא לארץ והגיע לשכם בראשית יב (ז) וירא ידוד אל אברהם ויאמר לזרעך אתן את הארץ הזאת ויגן שם מזבח לידוד הנראה אליו: ומיד ירד למצרים בגלל הרעב ואחרי ג' חדשים עלה משם להתיישב בחברון ואחרי שנפרד מלוט הובטח בפעם

פסקה מהם בגלות מצרים ובגלות בבל, ורק בבנין בית שני נתקדשה לעולם גם לעתיד לבוא, וכיון שפגם בארץ **שהיא בחי' אמונה, בחי' תפלה, היה גלות מצרים** [י^א/י^ב] דעל פגם אמונה שהוא בחי גלות התיקון הוא לעמוד בניסיון הגלות/י^ב.

השלישית כמבואר בראשית יג (טו) כי את כל הארץ אשר אתה ראיה לך אתננה ולירעה עד עולם: (טז) ושמת את זרעך וכו' (יז) קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה כי לך אתננה:

נמצא שרק ההבטחה הראשונה היתה בלשון ירושה ואילו שתי ההבטחות שאח"כ היו בלשון מתנה ולא בלשון ירושה.

ונ"ל מלשון רבינו "פגם בירושת ארץ" שהכוונה שהפסיד לקנות את הארץ לזרעו באופן של ירושה (דלא עבידא דפסקא) עד שיתכפר חטא זה ולא נתקיים אלא מבית שני והלאה עד עולם. אבל קנייתו לזרעו של יוצאי מצרים היה בגדר של מתנה (דעבידא דפסקא) והטעם כי שיעבוד מצרים עד כדי קבלת התורה היה לכפר על במה אדע כמבואר בנדרים לב. ובוהר כי תשא קפט:

ועיין ירושלמי ב"ב דף כג. פרק ח סוף הלכה ב רבי יוחנן מתיב והבאתי אתכם אל ארץ אבותיכם וגומר אם מתנה למה ירושה ואם ירושה למה מתנה. אלא מאחר שנתנה להן לשום מתנה חזר ונתנה להן לשום ירושה. בלקוטי שיחות מהרבי מחב"ד מאריך באופן קנית הארץ ובחילוק בין כיבוש וחזקה וכנגדו המתנה והירושה ובין כבוש דיהושע לקנין דעזרא. ומביא שם חידושו של הרוגטשובער (צפנת פענח בראשית טו יח) שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבוא ושניה כן בגלל שתי הלשונות הנ"ל בהבטחת הארץ לאברהם אבינו. והארכתי בזה בהוספות לתורה הוספה ג' סוגית במה אדע ע"ש.

והמסקנה נ"ל שאברהם אבינו לא קנה לעצמו כלל את הארץ אלא לזרעו (בקנין מעבשיו לאחר זמן) (עיין בזה מנחת אהרן בראשית טו פסוק יח (עמ' קלד) שמוכיח שאברהם אבינו קנה בקנין לאחר זמן ולא ירש בעצמו אלא לזרעו שיצא ממצרים)

והבטחה ראשונה בהיותו בחרן הובטח על ירושת הארץ ומיד טעה לשאול במה אדע וגרם שתבטל הנתינה באופן של ירושה עד שיתוקן החטא בשיעבוד מצרים ונ"ל שלא תוקן לגמרי עד סוף גלות בבל שקיימו וקבלו את התורה מרצון ורק אז זכו בה באופן של ירושה דלא עבידא דפסקא ואילו לא פגם היו יורשים את הארץ מיד בלא שיעבוד. ועיין זהו כי תשא הנ"ל ובשער הכוונות דרוש א' דפסח ע"ש, שבאמת היה עוד טעם לגלות מצרים כי ישראל היו כאוצר זהב היוצא מעובי האדמה שמעורב בו סיגים לרוב והיו מוכרחים את כור השיעבוד במצרים להפריד הסיגים וכדמצינו שיצאו משם רק חמישית שהאמינו בה' ובמשה עבדו. ואולי אפ"ל שהיא גופא הוזממה שהייתה בו (שהוא אבי האומה וממנו יצאו כולם) והיא גרמה לו לחטא זה.

מט צ"ע הלשון ארץ ולא הארץ משמע שלא הארץ דייקא אלא יותר בענין הירושה. גם צ"ע כי הארץ בחי' אמונה וא"כ ע"י הפגם היה צריך להפסיד את הארץ ולמה נקט ירושת ארץ עוד גם ברוב הפסוקים ההבטחה בלשון מתנה ובמיעוט לשון ירושה ולמה שאל אברהם דווקא על בלשון ירושה.

עיין תורה ט' אות ה' שם הלשון בשפגם אברהם בארץ ישראל בשעה שהבטיח לו הקב"ה על ירושת ארץ אמר במה אדע.

¹ נדרים לב. זהו כי תשא קפט.

עיין חיי מוהר"ן אות ג' ואז בא הבעש"ט לרבינו וא"ל כשפוגמים בא"י נופלין בגלות וסימן משם רועה אבן ישראל. ועי"ש שאמר שדווקא תורה קיב היא הפירוש על זה וכן תורה ט' ולא תורה ז' אע"פ שכאן נזכר בפירוש בסוף התורה

² נדרים דף לב. אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים, מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים, שנאמר "וירק את חניכיו ילידי ביתו", ושמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. שנאמר במה אדע כי אירשנה. פ' הר"ן שהרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה, הפריז ויתר והפקיר

עיין מגילה לא: ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם שמא חס ושולם ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אמר לו לאו אמר לפניו רבוננו של עולם במה אדע מה תאמר לי ללמדן דבר שיתכפרו בו עונותיהן אמר לו קחה לי עגלה משולשת וגו' היינו קרבנות אמר לפניו רבוננו של עולם תינח בזמן שבית המקדש קיים בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם:

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק מז - אמ' אברהם לפני הב"ה /הקדוש ברוך הוא/ רבון כל העולמים הן לי לא נתת זרע ואתה אומ' אלי לזרעך נתתי את הארץ הזאת, במה אדע כי אירשנה, אמ' לו הב"ה אברהם כל העולם כולו בדברי הוא עומד ואין אתה מאמין בדברי אלא אתה אומ' במה אדע כי אירשנה חייך שני פעמים ידוע תדע, שני' ויאמר לאברהם ידוע תדע,

עיין זוהר כי תשא דף קפט סוף ע"א - כִּף יִשְׂרָאֵל בְּנוֹי דְּמִלְכָּא קְדִישָׁא אֵינֻן כְּמוּ כֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּנֵי שֶׁל הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ ב"ה, אֶחָדִית לֹוֹן לְמִצְרַיִם הוֹרִיד אוֹתָם לְמִצְרַיִם, וְאֵי תִימָא בְּהוּא זְמַנָּא לֹא חָאבֵי וְאֵם תִּאמְרֵי הֵרִי בְּאוֹתוֹ הוֹמֵן לֹא חָטָאוּ וְלֹא יִרְדוּ לְמִצְרַיִם בְּשִׁבְלֵי אִיזֵה חָטָא, וְאֵם כֵּן מַה טַעַם לְגִלּוֹת מִצְרַיִם, וְאִמְרֵי אֵלֵא גְזֵרָה דְּגֵזֵר קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא בֵּין הַבְּתָרִים הוּא אֶתְחַזֵּי לְמַהוּי קָיִים הַגּוֹרָה שְׁגוֹר הַקְּב"ה בֵּין הַבְּתָרִים הִיִּתָּה רְאוּיָה שְׁתַּתְקִיִּים, וְקְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא אֶשְׁחָה לְתַרְיֵן מְלִיץ כִּי הַקְּב"ה הַשְּׁגִיחַ בְּעֵינֵי גִלּוֹת מִצְרַיִם לְשֵׁנֵי דְבָרִים, חָד בְּגֵיז הוּא מְלָה דְאִמְרֵי אֲבָרְהָם אֲחֵד בְּשִׁבְלֵי דִיבּוֹר הוּא שְׁאִמְרֵי אֲבָרְהָם בְּמַה אֲדַע כִּי אִירְשְׁנָה, דָּא הוּא (דף קפט ע"ב) סְבָה וְעִילָה זֶה הוּא סִיבָה וְעִילָה הַרְאֵשׁוֹנָה שִׁירְדוּ לְמִצְרַיִם, אֲבָל עֵינֵי הַטַּעַם שְׁהוּוּ צְרִיכִים לִירֵד לְמִצְרַיִם הִיִּתָּה כִּי עַד הַנְּפִקוּ מִמִּצְרַיִם לֹא הָיוּ גוֹי וְלֹא אֶתְחַזּוּ פְדָקָא יְאוֹתָה עַד שִׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא הָיוּ עֵדִינֵי גוֹי וְלֹא נִרְאָה שְׁלִימוֹתָם כְּרָאוּי, אֵלֵא הָיוּ נִשְׁמוּתֵיהֶם כְּעֵינֵי הַזֶּהָב הַנוֹצֵר בְּבֶטֶן הָאֲדָמָה שְׁכַשְׁמוּצִיאִים אוֹתוֹ הוּא מְלֵא טִינּוֹף וְסִיגִים דְּבַר אֲשֶׁר לֹא יִשׁוּעַר וְלֹא תוֹאֵר זֶהָב לֹו וְלֹא הִדְר לֹו, עַד שִׁתְּחַכֵּם הַצּוֹרֵף לְהִגּוֹת סִיגִים מִזֶּהָב פַּעַם אַחַר פַּעַם וְיִכּוֹךְ אַחַר וְיִכּוֹךְ עַד אֲשֶׁר כָּל הַסִּיגִים נִפְרָדִים מִן הַזֶּהָב, וְאַחַר כֵּךְ נִיכַר הִיּוֹתוֹ זֶהָב, כֵּךְ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי קוֹשֵׁי הַשְּׁעִבּוֹד בְּמִצְרַיִם נִתְבָּרְרוּ וְנוֹדְכּוּ מִתְעַרְבוֹת הַסִּיגִים שְׁהוּוּ מְעוֹרָב בָּהֶם עַד שֶׁנִּשְׁעִשוּ גוֹי קְדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁהַבְּטִיחַ הַקְּב"ה לְעֵינֵי אֲבִינוּ בְּרִדְתּוֹ לְמִצְרַיִם, כִּי לְגוֹי גְדוֹל אֲשִׁימְךָ שֶׁם. (רמ"ק ע"י שְׁע"כ דף ע"ט דרוש א' דפסח)

ובכתבי האריז"ל מובא שהיה לתקן פגמי הדעת של אדה"ר בקל שנים שפרש מאשתו אחרי החטא ראה שער הפסוקים תחילת שמות ובשער הכוונות דרושי פסח. ובאמת היו כמה סיבות לגלות כנ"ל בגמ' וכן האברבנאל מונה כמה סיבות אבל נראה שסיבה זו של פגם האמונה ופגם

ודווקא יעקב ובניו ירדו מצרים²¹ אע"פ שלכאורה אברהם הוא שחטא, ועוד שגם בעצמו גלה למצרים ולא נפטר בזה מעונש ירידת בניו/יהו²² אלא רק להקל מהם מעט בבחי' מעשה אבות סימן לבנים, **כי הם בחי'**

אדה"ר הן בחי' אחת כי נשמות ישראל מסיבת היותן גבוהות מאד לא אפשר להמשיכן אלא באופן שקרי בלא נוק' ודא עקא שבלא נוק' הם בלא חומה ומלוכשות בקליפות נוראות והן שדין ומזיקין מרוב רוע שמכסה אותן ע"כ היו צריכות לעבור ברור אחר ברור והן דור המבול והפלגה וסדום שהיו ברור מעט מאד טוב מתוך רוב רע והברור האחרון היה במצרים בשיעבוד הנורא שם נתפרדו הסיגים והם הערב רב ורשעי ישראל שמתו במכת חושך ויצאו מעט שנעשו לעם ישראל בסיני וכח הבן באב מסתמא הזוהמה הזו היתה גם באברהם והיא שהחטיאה אותו לשאול במה אדע. מאידך בוודאי צריך להדגיש מדובר באדם המכונה ענק שבענקים אחד היה אברהם שמעצמו גילה את הקב"ה ונלחם בגדולי עולם על אמונה זו במסירות נפש באור כסדים ונקרא ראש למאמינים והקב"ה שיבח אותו על אמונתו שם בפסוק שלפני במה אדע כמ"ש ויאמין בה' ויחשבה לו צדקה וכנראה שע"כ מיד נתנסה בניסיון של במה אדע כי באמת היה הפך ההגיון ממש שהקב"ה הבטיח לו את הארץ ירושה לבניו שאינם ועוד שקשה מאד להאמין שיהיו לזוג זקן כמותם. ואמנם שעדיין קשה להבין דנראה שאברהם עמד בניסיונות גדולים מזה ומדוע נכשל בקטנה ואולי כיון שהיה קודם שבא לא"י המסוגלת לאמונה או אפשר שבאמת לקח ממנו הקב"ה את הדעת קצת להפילו לחטא זה כדי שתצא טומאה שיהיה בו ותיהיה כמו סיבה לגלות שבה תתברר הטומאה בכור מצרים.

שער הכוונות – דרושי הפסח דרוש א בענין פסח ויציאת מצרים – הנה נודע מ"ש ז"ל כי אותם הדורות הראשונות דור אנוש ודור הפלג' סילקו את השכינה למעלה מרקיע השביעי מחמת עונותם. ודע כי ישראל שהיו באותו הדור של שעבוד מצרי' היו בחי' אותם הנצוצ' של קרי שהוציא אדה"ר באותם ק"ל שנים עד שלא נולד שת כמ"ש ז"ל. ואח"כ באו בגלגול בדור המבול ולכן היו גם הם משחיתים זרעם על הארץ כעין השורש אשר משם נוצרו וחוצבו עד שנימוחו. ואח"כ הם עצמם חזרו ונתגלגלו בדור הפלגה ועליהם כתיב וירד ה' לראות את העיר ואת המגדל אשר בנו בני האדם בנוי דאדם קדמאה והבן זה. ולכן נק' בני האדם לרמוז כי היו טיפות קרי ולכן הם בני האדם דכורא בלי נוק' וגם אז הוסיפו לחטוא עוד למרוד בעליון אבל לא היו באותו עון הא' של השחתת זרע כדור המבול. וצריך שתדע כי ענין הנשמות הם כענין הזהב הנוצר בבטן האדמה וכשמוציאין אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער ולא תואר זהב לו ולא הדר עד יתחכם הצורף להגות סיגים מכסף פעם אחר פעם זיכוך אחר זיכוך לא ראי זה כראי זה ובכל זיכוך מודרך לאט לאט עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב ואחר כך ניכר היותו זהב. וכן הענין בנשמות כי בחטאו של אדה"ר נתערב טוב ברע ובפרט בניצוצות האלו של הקרי שהוליד בק"ל שנים. וכבר נתבאר אצלנו בדרוש שכיבת הלילה ובק"ש שע"ה כי ניצוצות הקרי הם חשובות מאד וקדושות אלא שיוצאים ומתערבים בקליפות וצריכים בירור אחר בירור לתקנם ועד"ז היו אלו הניצוצות הולכות ונתקנות לאט לאט עד אשר התחילו להתקן ולהראות בחי' הזהב שבהם וזה היה בדור מצרים. ובוהו תבין טעם נכון למה נגזר עליהם אותו השעבוד הקשה שאין כמותו כי כנגד מה שחטאו בדור המבול להשחית את זרעם נגזר עליהם כל הבן הילוד היאור' תשליכוהו דוגמת עונש המבול עצמו. וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה הבה נלכדה לבנים כו' נאמר וימררו את חייהם בחומר ובלבנים כו' וכבר הארכתי במ"א..... לכן נקרא דעת להורות כי משם נמשכת טפת הזווג הנק' בלשון ידיעה כנו'. ומה גם אותם הנשמות של הדור ההוא של מרע"ה וכבר נתבאר אצלנו כי משה הוא מבחי' הדעת וכן כל הדור ההוא הם מבחי' הדעת אלא שהם יצאו אל הקליפ' לסבת היותם טיפות קרי בק"ל שנים קודם שנולד שת אבל משה היה מבחי' שת עצמו כנודע ולכן עליו אתמר ותרא אותו כי טוב הוא ואינו כשאר טיפות רעות של אדה"ר בק"ל שנה כי אחר כלם נולד שת בדמותו כצלמו אבל האחרים היו בדמות שדין ורוחין ולילין ולכן אמר משה עליהם ואל אראה ברעתי:

²¹ **בפרקי דר"א** מבואר שבמה אדע גרם לידוע תדע דהיינו גלות מצרים. והאריז"ל ביאר שגלות מצרים היתה לתקן פגמי הדעת של אדה"ר שפגם כשפרש מאשתו אחר החטא. ואברהם אבינו היה תיקון אדה"ר. ונראה לומר דזה גרם לו לפגום בשאלת במה אדע, דהיינו שבוהו לא הצליח לגמור את התיקון חטא אדה"ר. ורבינו מבאר כאן, שהעיקר הוא הפגם אמונה שהיה בוהו, כי הכלל שעיקר הגלות הוא על פגם אמונה והפגם אמונה ברוחניות מפיל למקום הרחוק ביותר מאמונה וככל שאדם גדול כן הפגם גדול כי הוא בשורש יותר וכאן היה ממש בשורש עם ישראל שורש תיקון כל העולם לכן היה צריך להתתקן בלעומת זה של האמונה וא"י דהיינו מצרים.

וני' עפ"י הנ"ל שהיה כאן פגם בשורש יסוד מלכות של שני אבות עולם דהיינו אדה"ר ואברהם. ואברהם התחיל לתקן החטא ונקרא האדם הגדול בענקים ואולי גם במה אדע נגרם לו ע"י החטא הקדום שהיה פגם הדעת כנ"ל ולכן התיקון במצרים דייקא שהיא ערוות הארץ והיפך האמונה דייקא פגם היסוד ומלכות.

ע"י פגם אמונה היה גלות מצרים, משמע פגם רוחני תיקונו בדומה לו הגשמי, וכן בתורה לו ע"י שנופל באיזה תאוה יכול ליפול בפועל בגלות אותה אומה השייכת לה. ומצינו גם להיפך שתיקון גשמי מחיב לתקן תחילה ברוחניות עיין לק"ה פסח ז' אות כא מוהר"ת מבאר שלא היה אפשר לקרוע להם את הים אלא ע"י שהם ברוחניות במוחם יקיימו בחי' קריעת ים לעשות יבשה ביים דהיינו לסלק חכמתו ולהאמין

²² לשה"כ יהושע כד ד'

²³ **צ"ע מדוע** יענשו הבנים בחטא אביהם, אבל עיין תורה י' שאדם נולד עם התאוות של אביו וה"נ כאן פגם אמונה היה גם אצלם דאל"ה לא היו צריכים תיקון.

²⁴ **צ"ע הרי גם** אברהם ירד למצרים ומדוע לא ניתקן בוהו הפגם וא"ת שלא נשתעבד הרי אשתו נשבת ואפילו תאמר שאין זה מספיק היא גופא הקשיא מדוע לא נשתעבד יותר כדי לתקן בשורש. ונראה שבאמת א"א היה לתקן אז כיוון שלא נתגלה מספיק האמונה והתפילה בעולם אבל בבחי' מעשה אבות סימן לבנים תיקן בירידתו קצת שמכח זה ניתן לבנים הכח לעמוד בניסיון

כיוון שהכלי לקבלת א"י היא אמונה תפלה, לכן ירדו בני יעקב שאצלם כבר נתקנה בחי' התפילה עד לבחי' פריטא שפוחתיה, כי יעקב קראו בית כמבואר בתורה י' דהיינו הוריד את התפילה שתהא שגורה בפי כל, אבל עדין היתה בבחי' עקודים, בנוסח אחד, חסר בפירוט שם הויה, בחי' יעקב ל"יב הקצוות, שיאיר אור האמת בכל יב הצרופים שלו בתפילה, ולכן עדין א"א היה לתקן אותה עד שנולדו יב בני יעקב,

ראה ספר אור תורה (לרבי יצחק חבר) – אות מט – וייקץ יעקב משנתו כו' ויאמר מה נורא כו', אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים (בראשית כח, טז-יז), והם ב' בחינות הנזכרים לעיל, א' מקום התורה והעבודה שמשם עולה למעלה שעל זה נקרא בית אלקים, ובחינה ב' שדרך שם יורד השפע מלמעלה למטה, אמר, וזה שער השמים, וב' פעמים ז"ה הוא (זה גמט' יב), כי ידוע שיש י"ב צרופים בשם הוי"ה, ובאמת

שנים עשר נוסחאות התפלה^{טו}, והוריד אתם^{טז} בגלות למצרים דייקא דהיינו לגלות הגרועה ביותר למקום שהוא בבחי' זה לעומת זה לארץ ישראל למצרים שהיא הפך האמונה.

ומצרים הוא היפך^{טז} הניסים^{טז}] כדמצינו בנס קריעת ים סוף שהיה ע"י התגלות הארת עתיקא קדישא פלא עליון שרש ומקור כל הניסים להשגחה על ישראל להצילם ע"י נס, ואותה השגחה בעצמה השגחה על המצרים להטעותם שבמקום לברוח מגלי הים ברחו לתוכו וטבעו בו כמ"ש (שמות יד)^{טז} ומצרים נסים לקראתו^{טז}, ומקום ארצם שאין שם מקום הניסים גרם להם להיות הפך הניסים^{טז}. ואין שם מקום

הם כ"ד צרופים כמשפט כל תיבה בת ד' אותיות, אך שמצד שה' אחרונה כפולה, אין נגלה כי אם י"ב צרופים, ובאמת הם כ"ד, רק בהעלם שאין נכר בין ה' ראשונה לה' אחרונה. לכן באתגליה הם י"ב לבד, והם לנגד י"ב שבטי ישראל, והם י"ב אבנים אשר שם מראשיתו במקום הזה, ונעשו כלם אבן אחת, כמו שנאמר, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (דברי הימים א יז, כא), וכתיב, משם רועה אבן ישראל (בראשית מט, כד), וכתיב, והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים (שם כח, כב). והם ישראל שהם היכל ה' באמת ולכן הם י"ב מתתא לעילא וי"ב מעילא לתתא, אין ז"ה כו', וז"ה כו', וכן כתיב, ויקרא למקום ה' יראה הינו ששם מקור השגחה מלמעלה למטה, אשר יאמר היום בהר ה' יראה, הוא עבודת ישראל, שבוה הם רואים פני השכינה ומתדבקים בשמו יתברך. עכ"ל

דהיינו כי אדם הוא בחי' מתפלל (כמובא שאותיות המילוי של אדם הן מתפלל) והאבות הם תיקון אדם הראשון ומהם התחיל עולם התיקון ותיקנו קומת התפילה מבחי' הר לשדה לבית (כמבואר בתורה ט') דהיינו להאיר את האמת בדיבורי תפילה, וכן בניהם וכל תולדותם ככל שהתברו ישראל בעולם כן התרבה ונתפשט וגדלה בחי' התפילה בעולם ומרגע שנתפרט כבר לי"ב נוסחאות שייך כבר בחי' תיקון וירדו למיצר התפילה להבחין בכור ההסתרה והטבע הפך התפילה כי מבחן האור הוא בחושך ומבחן האמונה היה במקום שהיה שיא האפקורסות וחכמות חיצוניות וטבע וכישוף.

^{טו} רבינו סידר את תורה ז' ראשונה מהג' תורות שהן כאחת, שהן ז' ט' קיב, וכיון שסידר תורה ז' לעצמה, ובפרט שדייקא אותה אמר אחרונה, לכן למדתי אותה לעצמה וכן פירשתי לעיל, אבל באמת קצת תמוה, ונראה לא כל כך שייך כאן עניין הי"ב נוסחאות. אבל בתורה ט' מבואר הענין נפלא גם א"י הכוונה לדרך לארץ ישראל דהיינו קריעת ים סוף שהיא קריעת ים החכמה שעיי"ז באים לאמונה ובוה דייקא פגם אברהם לכן דייקא יב נוסחאות התפילה היו צריכים לרדת להתתקן כנגד יב גורי ים סוף שפגם בהם. וכפי שיבואר שם בתורה ט עיי"ש.

^{טז} בדפדפון ובתולד - אותם וכן תוקן מתולדו - אותם

^{טז} גם בדפדפון ובתולד - היפך, ומתולדו - היפך

^{טז} עיין דברים יא י'

^{טז} דהינו שמצד המקום שלה היא רחוקה ביותר מהנהגה ניסית, והמקום גורם לעם אשר עליה להיות כופרים המכסים כל נס בהסבר טבעי. ועיין דברים פ"ק א' (י) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים היא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק: (יא) והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים וקבעת למטר השמים תשתה מים: (יב) ארץ אשר יהוה אלהיך דרש אתה תמדי עיני יהוה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה:

מבואר שכשמשנה רבינו רצה ללמד את ההבדל בין ארץ מצרים לא"י אמר שם אתה צריך להשקות ובא"י הקב"ה משקה ולכאורה קשה מה השבח, הרי שם היאור מוזמן תמיד ואילו בא"י כמה פעמים שיש בצורת ולא יורד גשם, אלא שזהו המבואר בעונש הנחש שנענש שעפר לחמו, דהכי נמי קשה הרי אדרבה מוזמן לו תמיד, אלא כך אמר לו קח ולך איני רוצה לראותך, אבל בישראל מתוך שמצפים לחסדי שמים תמיד, הרי הם בתפילה תמיד, וכאילו אמר להם זו מעלת ישראל על מצרים ששם תמיד עיניך אל ה' אלוהיך ועיי"ז גם יהוה אלהיך דרש אתה תמדי עיני יהוה אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: וכדמצינו במשנה סוף קדושין הספנין רובן חסידים כיון שסכתנו מצויה לכן ליבם לשמים. וכן מצינו בערכין דף טז ע"ב מי שארבעים יום לא באו עליו יסורין ידאג שקיבל בעוה"ז.

והחילוק בין ארץ ישראל למצרים עפ"י הסוד עיין ספר הליקוטים להאריז"ל - פרשת עקב - פרק יא עה"פ הנ"ל לא כארץ מצרים היא וכו': כבר ידעת, מ"ש מורי ז"ל בדרוש בני חת ע"ש, כי היסוד יש בו ב' צינורות. וצינור הזרע הוא בסוד ז', שביעי קדש, והצינור המוציא המותרות, בסוד בני חת, ומשם ניוזנין בני חת, מקצת טיפות היוצאים עם מי הרגלים. והנה יניקת המצרים, היה ממוותרות טיפות הללו, כמ"ש בס"פ פ' בא בורך, וז"ש כי ארץ ישראל אינו כארץ מצרים, שהשקאתו ברגליך. פירושו, מהמים הנקראים מי רגלים, וזהו כגן הירק, אותיות קרי. כלומר, טפות מותרות בבחינת קרי, אבל ארץ ישראל, שהוא אשת ישראל, נוקבא דו"א, יונק מצינור הז' עצמו. וזהו למטר השמים, שהוא רמ"ח עלמין דאתגלין בפום אמה, גימטריא מט"ר, ומשם תשתה, לא מצינור הח':

^{טז} שמות יד (כה) ויטר את אפן מרפבתיו וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים אנוסה מפני ישראל כי יהוה נלחם להם במצרים: (כו) ויאמר יהוה אל משה נטה את ירך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו: (כו) ויט משה את ידו על הים וישב הים לפנות בקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתו ויניער יהוה את מצרים בתוף הים:

מדרש רבה שמות פרשה טו פסקה טו - ומצרים נסים לקראתו היה צריך לומר מצרים נסים אחריהם וכי יש אדם בורח מן חבריה ונס לקראתו אלא שהטעה אותם הקב"ה ולא היו מוצאין היכן לנוס והיו נסים לקראתו עד שנשתקעו בתהומות שנאמר (שם) ויניער ה' את מצרים בתוך הים

^{טז} עיין ספר שערי צדק וזכרו החכם רבי יוסף בן קרניטול בן כבוד רבי אברהם בן ר"ת שער שני ביאור ספירת היסוד מבאר שביסוד שם בחי' נסים ונפלאות ומצרים נסים לקראתו עיי"ש ג"ל כוונתו שדייקא מאותה בחי' שנעשה נס לישראל משם נעשה ההיפך למצרים כי הם לקראתו דהיינו נגדו והפכו לכן נהפך להם למרה כי המר הוא חיצוניות המתוק לכן במרה היה נסיון לישראל אם ראויים לפנמיות המתוקה או שישארו בחיצוניות המרה עוד עיי"ש שער עשירי ולפיכך עשרה נסים נעשו בבית המקדש ועלמות אין מספר וסימן כל הנסים הים ראה וינס והמבין זה בין שאין בעניין הנסים והנפלאות שינוי רצון אלא גדולה וממשלת ושולטנות ואפשר לנסים להעשות תמיד בהיותו בזמן מי שיוכל לגלות סתרי הכתר כי אז הנפלאות העליונות יופיעו ואז ינוסו כל אנשי המשמרות מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלו"ה יעקב.

התפלה, כמ"ש שבמכת ברד שלח פרעה לקרא למשה ואהרן וביקש מהם שיתפללו שיפסיק הברד ואמר לו משה רבנו (שם ט/סד) **והיה כצאתי את העיר אפרוש את כפי** [סו] נראה שרבנו למד כדעת הראשונים שלמדו מכאן לכל המכות שכך נהג משה רבנו תמיד/טו, אמנם יש חולקים שדווקא כאן במכת ברד הוצרך לזה. **וכל הגליות מכוונים בשם מצרים** [סח], **ע"ש שהם מצירים** [טו] **לישראל** [עו] ומצרים שהיא הגרועה מכולם נקראת כך ממש. **וכשפוגמין באמונה, בתפלה, בארץ ישראל, הוא יורד לגלות** [עא]:

כאן מתחיל סוגית התהומות והיא ביאור מאמר חז"ל שהעניות תיהיה סימן לגאולה

וזה/עב) שאחז"ל (סנהדרין צז.) **ע"ג אין משיח בן דוד בא, אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס/עד** הפשט שע"י עניות יחזרו בתשובה, ורבנו מבאר שהכוונה שהעניות תביא לאמונה שבזה תלויה הגאולה כנ"ל וזהו עד שתכלה פרוטה מן הכיס היינו שיתבטל הכיסוי שמכסה על הניסים שהם בחי' מלאך דפריטה שפוותיה כמבואר לקמן **היינו שיכלו האפיקורסים** [ע"ה] **שאיין להם אמונה** [עו] **בניסים** [עו] דווקא בניסים הם כופרים אבל

ע"ש כל האריכות ונ"ל כוונתו שמצרים נסים לקראתו כיוון שוישב הים לאינתו דהינו שחזר הכתר למקומו ופסק להאיר במלכות לכן חזרו הכל למקומם הראשון אזי מצרים שהם הטבע שנס מלפני הפלא עכשיו נס חזרה לקראתו. אולי גם ר"ל כי הנס מבחי' בינה עולם החירות שמאיר את הכתר אבל מצרים לשון מיצר וגבול הפך כל זה הם בחי' הטבע שנס מפני הארת הכתר ואינו יכול להיות לקראתו אלא נס ממש.

סג עיין תורה ט' אות ה' לקראתו פי' לעומת ישראל ע"ש

סד **המקום גורם** כמבואר בספרים כשבכל שפת דור הפלגה נתנם ביד ע' שרים ונתן לכל שר ארץ וכמו שרואים בחוש שהגלות השפיע על ישראל בכל ארץ להיות דומים לעם שהיו בתוכו כי הארץ גורמת ובפרט ארץ מצרים שנקראת ערוות הארץ היא הלעומת זה של א"י בכל הבחינות ולכן היא סמוכה לה כפרש"י על קדושים תהיו – (ויקרא רבה) שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה:

סה **שמות פרק ט (כט) ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ידך הקלות ידלון והקדר לא יקנה עוד למען תדע פי לידך הארץ:**

סו שמות רבה יב ה' ועיין רמב"ן וזקנים בעלי התוס' ט כט שתימי נהג כך

סז **עיין שמות רבה יב ה'** – ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרוש את כפי מכאן שלא היה משה חפץ להתפלל בתוך מצרים לפי שהיתה מטונפת בגלולים ובשקוצים. וצ"ע הרי חוץ לעיר היא ג"כ מצרים.

ועיין דעת זקנים **מבעלי התוספות** על שמות פרק ט פסוק כט – כצאתי את העיר – לכך הוצרך לצאת מן העיר כשהוצרך להתפלל על מכת הברד יותר מבשאר מכות לפי שעל מכת הברד כתיב הירא וגו' ונתמלאה כל העיר באותה שעה גלולים ממצרים שהיו עובדים לבהמות ולכך יצא מן העיר אמנם צ"ל שגם לשאר תפלות היה יוצא מן העיר ומוזה אנו למדין לכל השאר:

וצ"ע **לכאורה** יש סתירה בדבריהם שלפ"ז צ"ע כיצד התפלל בשאר מכות חוץ לעיר הרי הע"ז היתה שם.

עוד יש להקשות שאת הנבואה על מכת בכורות קיבל בבית פרעה ועיין זקנים בעלי התוס' וחזקוני (שמות יא א' עה"פ עוד נגע אחד) שבשעת הדחק הקב"ה הגביהו למשה מעל י' טפחים והתנבא שם.

סח * עיין בראשית רבה פ' טז ד'

סט **לשון צר** ומיצר ודוחק הפך הרחבות וכן צרה מלשון צר וזה תיקונם של ישראל כי ע"י צרה נכנע הגוף ומאירה הצורה כמבואר בתורה קע **מצירים** היינו לבד מצער שגורמים עיקר הכוונה היא לשון מיצר ודוחק שמונעים מישראל לקיים מצוות ומרחקים מאמונה ונ"ל אמנם גם בא"י אפשר להיות בגלות כמונו היום אבל עיקר הגלות היא בחו"ל שכל הדר שם כמי שאין אלוך כמבואר בכתובות קי: אבל כולם רק מכוונים ואילו מצירים נקראת כן ממש כי שם הוא המהות של הדבר אבל כנוי הכוונה שדומה לו.

עא **צ"ע לכאורה** צ"ל להפך כשפוגם באמונה וכו' אזי יורדים וכנ"ל שיעקב ובניו ירדו בגלל חטאו של אברהם

עב דהיינו מה שאמרנו שהגלות היא מחוסר אמונה דהינו שהגאולה תלויה באמונה זה רמזו במאמר חז"ל

עג בתפא (סנהדרין צז) ובתשכ"ט תוקן

עד **ועיין מהרש"א** שע"י עניות יחזרו בתשובה ולמ"ד שיבוא כשכולם חיבים אזי עכ"פ ע"י העניות יהיו בשפלות ועי"ש בגמרא חמשה סימנים לביאתו א. ירבו המלשינים ב. יתמעטו התלמידים ג. תכלה פרוטה ד. יתיאשו ממנה שתיהיה בהיסק הדעת כמציאיה ועקרב ופירש מהרש"א מי שיזכה יהיה בשמחה כמציאיה ומי שח"ו לא יהיה כנשיכת עקרב.

עה מהו אפיקורס עיין רמב"ם תשובה פ"ג

עו **מה שנקט אמונה** בלשון פרוטה נראה שרמז בזה לתאוות ממון שבביטולה תלויה הגאולה כי היא עיקר הפגם אמונה כמבואר בתורה כג שהיא תאוה שכל העבודות זרות תחובות בה ועיין לק"ה גזילה א א.

עז **צ"ע לכאורה** צ"ל שאין להם אמונה בהקב"ה אלא שכאן מדנקט רבינו לשון אפיקורסים מדבר דווקא מאותם שמאמינים בו ית' אבל לא בהשגחתו כמבואר ברמב"ם הנ"ל.

אמונות כוזביות יש להם, וכדי לפטור עצמם מהמצוות אומרים עזב אלקים את הארץ/ע"ה, **ומכסים כל/ע"ט** הנסים בדרך הטבע/י⁹ וכשתכלה אפיקורסות הזו אזי יתקיים אחישה/א"י. ממה שמכנה אותם אפיקורסים נשמע כביכול שמדבר מרשעים, אבל באמת לרובא דרובא יש איזה אפיקורסות בלבו כל אחד לפי מדרגתו יש איזה סוג נס שהוא מכסה בטבע/י¹⁰, כי עד שמגיעים למדרגת רבי חנינא בן דוסא שהאמין בבטחון גמור שחומץ יכול לדלוק כמו שמן כיון שאת שניהם מדליק הש"י ולא הטבע, עד שמגיעים למדרגה זו עדיין יש בלב איזה אפיקורסות שמכסה את הנסים בטבע. כי גם הנסים שהקב"ה כיסה בטבע צריך המאמין השלם להפשיט את הכיסוי לגלות בו את הנס. ועוד ידוע שצדיק אמיתי שבכוחו להחזיר את ישראל בתשובה אזי מרוב ההסתרה שיש עליו אפילו צדיקים מתגבר יצרם לכסות הנס וההשגחה שנמצא אצלו בטבע/י¹¹ כדמצינו בפרט אצל יחידי הדורות/י¹².

עתה יבאר מדוע ניסים מכונים פרוטה

ומתוך דבריו כאן מתבאר עומק עניין הניסים והקשר שלהם לתפילה וישראל דווקא. ומבאר שסודם הוא שני תהומות הנזכרים בתענית כה: תהום עליון ותהום תחתון שהם מים עליונים ומים תחתונים ומלאך הדומה לעגל חורש ופיו פתוח מעט עומד ביניהם והם בחי' ניסים ומהם בא השפע לעולם מבאר רבי יצחק חבר בביאור ההגדות על תענית ה: כי שורש כל הברכות הוא הגשמים והם הבאים ממים עליונים, והוא מ"ש ביום שני (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים וכו', והיינו שכמו שמים התחתונים הם שורש לכל גידול הצמחים אשר הם חיי כל בשר ונפש, כמו כן מים העליונים הם שורש כל קיום הנבראים התחתונים וכל צרכם ושפעם בא משם, רק שמים העליונים מהם הברכה ברוחניות של כל דבר, והוא ברכה הרוחנית וכל תוספת שפע וטובה בא משם, ומים התחתונים הברכה נראה בגלוי בגשמי. ולכן מים העלמו ג"כ מים מ"ם יו"ד מ"ם, והיינו שמים העליונים הם בהעלם ורוחני אינו נרגש לגשמי למטה, ומים התחתונים הם הנראים לנו.

והכלל שכל התקשרות היא ע"י ספירת היסוד בחי' צדיק יסוד עולם והכי נמי יש מלאך ממוצע בין שני התהומות הנ"ל שמקשר ביניהם שמעלה מייך נוק' מהתחתון לעורר את העליון להשפיע לתחתון את השפע ומקבל מהעליון שפע להשפיע לתחתון. ומלאך זה הוא מזל שור כי המזלות הם ממוצע בין מים עליונים למים תחתונים שעל ידי חק המזלות מנהיג העליון את התחתון.

^{ע"ה} אפיקורסים עיין רמב"ם תשובה פ"ג מחלק שיש חמישה הנקראים יוצאים ויש שלשה הנקראים אפיקורסים ויש שלשה הנקראים כופרים יוצא הוא המכחיש מציאות הבורא או אומר שיש אמצעי אפיקורס אומר עזב אלקים את הארץ וכופר היינו בתורה או בנצחיותה.

^{ע"ט} כל לרבות ניסים גלויים ממש ואם לא בשעתו אזי אחר זמן.

⁹ עיין אבן עזרא שמות יד כז ישתחקו עצמות חוי הכלבי שאמר כי משה ידע עת מיעוט הים ברדתו. ועת רבותו בעלותו בהמשכו. והוא העביר עמו במיעוט המים כמשפטו. ופרעה לא ידע מנהג הים על כן טבע. עכ"ל. ובאמת הם דברי ליצנות שהרי בשעת מעשה ראו בחוש חומות מים גדולות ופירות יוצאים מהם ובעוד ישראל במים חזרו מים שוטפים להטביע את המצרים. ורק היום זה תלוי באמונת חכמים שספרו לנו.

^{א"פ} מסתמא רבנו מדבר מאחישנה אבל בעיתא מבואר במ"א מרבנו להפך שהאפיקורסות אז תתגבר ביותר, כמבואר בשיחות הר"ן סימן לה וסימן רב ועיין שם שיחה קכו – ואמר אז שקדם שיבוא משיח לא אחד יהיה שיצחק על אמונה כי כמה צדיקים שיהיו אז יהיו צועקים בקול גדול על אמונה כמוני היום עד שיהיה נחר גרונו (שקורין בלשון אשכנז איין ראסין דיא קיילי) ולא יועיל. ומה שכתוב (ישעיה ד ג): "כל הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו". ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא בתרא עה:): שיאמרו לפני הצדיקים קדוש, הוא כפשוטו. כי בודאי הצדיקים שיאמרו אז ויתחזקו וישארו באמונתם הקדושה יהיו ראויים לומר לפניהם אפלו יותר מזה. מאחר שיאמרו קימים באמונה ולא ינחור עצמם לפל ולטעות, חס ושלום, אחר העולם. ויהיה כמה מפורסמים ומנהיגים של שקר. ואין ספק שלא ימצא אז קבוץ כמונו היום שנמצאים כמה בני אדם שמתקבצים יחד שחפצים באמת לשמע דבר ה' ואף על פי שיהיה אז איזה כשרים בדור אך יהיו מפורזים.

^{ב"ב} ובאמת גם היום אצל צדיקים גדולים יש ניסים גלויים אבל הם בחדרי חדרים דאין רשות להראות לכלל לכן עיקר האמונה היא להאמין שזה אפשרי כי אין הטבע הכרח אלא הסתרת ההנהגה האמיתית.

^{ב"ג} וצ"ע ידוע הדיבור המפורסם בברסלב שאין אנו מתלהבים ממופתים של צדיקים אלא אם יכול לעשות מופת ולקרב אותי לאמת להוציא אותי מתאוות ודמיונות. ואילו כאן רבינו מייחס לכאורה חשיבות גדולה לאמונה בניסים ולא חילק בין נס לנס, וגם בחז"ל יחסו חשיבות עצומה לנס כגון ים סוף ומכות מצרים וכו"ב, בעיקר מצד עצם ביטול הטבע שמתגלה על ידו.

^{ו"ל} כי באמת כל נס מגלה חולשת הטבע וממילא מי שרוצה, בכוחו להתעורר על ידו להאמין שגם טבעו הרע אינו מציאות שא"א להתגבר עליה וזה יכול לגרום כל נס. אלא שבברסלב בגלל ההזרה הגדולה שהזוהר רבינו ממפורסמים של שקר שרוצים להפיל ברשתם ע"י ניסים ובעיקר סיפורי ניסים לכן הזוהריו אותנו זקני אנ"ש לחפש שנוי מדות ולא שינוי טבע. אבל באמת זה לא מדויק ויותר נכון כן להתלהב מכל נס כנ"ל שעל ידו לכפור בטבע אבל לא לרוץ אחרי המפורסם שעשה אותו אלא א"כ הוא גם יכול להביא אותי לענוה ולצאת מהתאוה שזה המבחן האמיתי של צדיק אמת

^{ד"ד} ורמזו במעשה מזובוב ועכביש שסיפר רבינו. ובאמת גם היום יש צדיקים שנעשה אצלם ניסים גלויים וככל שגדול כוחו להחזיר בני אדם בתשובה כך מתגבר הס"א לכסות הנסים בטבע.

ורבינו מבאר שהמלאך הזה ששפתיו פתוחות מתלבש בעומד ופותח שפתיו בתפלה ומכח זה יש אפשרות ע"י תפלה לשנות הטבע ולשלוט בהשפעת השפע לעולם. ומשמע שכל שפע לעולם הוא נסים אלא שנעלם שקר הטבע. וזהו טעם שהניסים מכונים פרוטה כנ"ל כי עיקר הניסים בא"י, כי (תענית י'). ארץ ישראל שותה תחלה¹⁷ כי הנס הוא השגחה ובא"י עיני ה"א בה תמיד, לכן משפיע לה מבחי' פניו וממנו ית' בעצמו ולא כחול' שמקבלת ע"י שר מבחי' אחור כמו מי שנותן לחבירו לאחר כתפו בלא מאור פנים, ושתייתה של א"י היא מהתהומוות¹⁸ שהם ההשגחה הניסית, ע"כ היא תחילת ניסי הגשמים¹⁹, שהם הניסים לשון ותהם כל העיר (רות א')²⁰ והנס מכונה תהום שעל דבר ניסי תמהין העולם [צ"ל/צ"א]. וזה (תהלים מב)

¹⁷ א"י שותה תחילה – היא ברייתא בגמ' תענית דף י' ריש עמוד א' – ומונה שם ד' מעלות – שא"י נבראת תחילה. והקב"ה בעצמו משקה אותה ולא ע"י שליח. והיא שותה מי גשמים ואילו חול' רק תמצית. והיא שותה תחילה וחול' לבסוף, משל לאדם שמגבל את הגבינה נוטל את האוכל ומניח את הפסולת. (המילה תמצית בלשון הפוכה מלשון העברית חדשה) עיין בן יהוידע כאן שהכוונה שא"י מקבלת מבחי' פנים וחול' מבחי' אחור שקדם הוא בגלוי ואחור מכוסה בטבע ועיין טל אורות השפעה בבחי' אחור היא שלא מפנמיות הרצון אלא בתר כתפיה רק בשביל הבחירה נותן להם חיות. ועיין תורה רמ החילוק בין המקורב לצדיק למי שרחוק ממנו שאזי המול צריך לעשות לו כח גדול כדי לקבל השפע מהצדיק ואזי בני חיי ומוזני בא לו בקושי גדול עי"ש. ברייתא דגמ' הנ"ל היא חלק מסוגית מחלוקת ר"א ורבי יהושע (שבדף ט:) מהיכן באים הגשמים לר"א ממי אוקיינוס (בפשטות היא דעת המחקרים שאד יעלה מן הארץ ונעשה ענן גשם) ולר"י כל העולם כולו ממים עליונים הוא שותה. כוונת ר"י עיין ביאור רבי יצחק חבר בספרו אפיקי ים על גמרא זו שכתב שר"י מודה לר"א מצד גשמיית הענין וח"ל – אך ר"י דיבר בפנימיות הענין כדרכם של חול' בכ"מ, והוא שאף שהגשמים עצמם הם טיפות הליחות העולים מן הארץ והים, מ"מ אין בכוחם ליתן חיות לארץ לגדל ולהצמיח עי"ז אם לא ע"י שמתלבש בפנימיותו כח הברכה העליונה פנימיות המים שהם כח מים עליונים, ומוזה צ"ץ הברכה והחיות של כל הצמחים למטה. והפרש יש בין מים העליונים לתחתונים, שהעליונים הם רוחניים שאינם נופלים תחת הגבול ולא תחת הזמן וברכת ה' היא תעשירי ולא יוסיף עצב וכו' (משלי י כב), והיא בלא גבול ולא תכלית ורוחני, והוא ית' עשה מסך מבדיל וכח הצמצום והגשמה, שברכה העליונה הנשפע למטה יתלבש במים אשר נתגשמו ונתצמצמו בגבול ושיעור לחיות זרע על פני הארץ. ובאמת לפ"ז צ"ע במה כן נחלקו ר"א ור"י ואכ"מ.

¹⁸ דהיינו תהום עליון ותחתון דהינו מים עליונים ותחתונים כמבואר בתענית כה לקמן. דהיינו שרשה וחיותה של הארץ מבחי' ניסים בחי' השגחה בחי' מציץ מן החרקים בחי' עיני ה' ועיין תורה מ' תנינא.

¹⁹ צ"ע נראה שזה דווקא לר"י ולא לר"א שאמר שהגשמים מאוקיינוס (צ"ע בזה עיין רי"ף על עין יעקב שם (אות לא) שר"א מודה לר"י שגם ממים עליונים נשקה)

²⁰ ועיין תענית דף ז: וה: גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ וכן עוד שש דרשות נאמרו בזה גדול מתחית המתים וכמתן תורה כקבוץ גלויות וכו' דהיינו אע"פ שמקובל בעולם שיש הסבר מדעי לירידת גשמים מים מתאדים עולים ומתעבים ויורדים כגשם (עד שהם קוראים לזה מחזור הגשמים דהיינו סיבובים והכל להסתיר האמת שגם הם מודים שעם כל התאוריות שלהם אין הם יודעים הכלל האמיתי כי כל הכללים נסתרים כי באותם תנאים ממש פעם יש גשם ופעם אין (ובמליצה אמר הריצ"ח האי רדיא דמי לעגלה יש לעומת זה רדיו שאומר ירד לא ירד) ובאמת אינו כן אלא נס ממש יותר מתחית המתים והוא מלאך של אמונה (ואולי הוא מקבל כוחו מאמונת ישראל) הוא הפועל בבחי' מים נוקבין להשגחה מיוחדת בבחי' יש מאין להוריד גשם ובאופן של נס גלוי שכל טיפה נפרדת, ויש בהם ברכת כח המצמיח בפרט וברכה בכל הגשמיית בכלל עד פרוטה שבכיס. וביאר הריצ"ח (מט 30 75 דקות) – גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת היינו מתגלה הרצון עד שמסיר את הכיסוי שעל המלאך הזה שכלול מב' התומוות דפריטא שפותיה. ושמעתי מהריצ"ח אמונתך סביבותך שאומר דוד המלך להקב"ה עם אמונה אזי הכל טובב סביבך, כי יודעים שהכל ממך.

גדול יום הגשמים שאפי' פרוטה שבכיס מתברכת – עיין ביאורי אגדות (אפיקי ים) לר' יצחק חבר – תענית דף ה: – הענין כי שורש כל הברכות הוא הגשמים והם הבאים ממים עליונים, והוא מ"ש ביום שני (בראשית א ו) יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים וכו', והיינו שכמו שמים התחתונים הם שורש לכל גידול הצמחים אשר הם חיי כל בשר ונפש, כמו כן מים העליונים הם שורש כל קיום הנבראים התחתונים וכל צרכם ושפעם בא משם, רק שמים העליונים מהם הברכה ברוחניות של כל דבר, והוא ברכה הרוחנית וכל תוס' שפע וטובה בא משם, ומים התחתונים הברכה נראה בגלוי בגשמי. ולכן מים העלמו ג"כ מים מ"ם יר"ד מ"ם, והיינו שמים העליונים הם בהעלם ורוחני אינו נרגש לגשמי למטה, ומים התחתונים הם הנראים לנו.

...ולפי מה שבירכנו הגשמים בעת ירידתם מתעורר שורש הברכה העליונה ממים העליונים, ולכן כל הנמצא בעולם התחתון נמצא בו ברכה ותוס' שפע. לכן אמרו שגם פרוטה שבכיס מתברך בו ר"ל שאפי' דבר שאין שייך בו ריבוי מחמת גשמים וגם הוא דבר המדוד ומנוי כמ"ש (ב"מ כא ע"ב) אדם עשוי למשמש בכיסו וכו' אף שאין בו ברכה כמ"ש לקמן, מ"מ ע"י ירידת גשמים שבו מתלבש ברכה עליונה ממים עליונים שאינו תחת מדה ומקום ומזן שולח בו ברכה ג"כ. ולכן ברכה נק' כן מלשון בריכה עליונה מים עליונים... ועי"ש סוד הענין באריכות

¹⁸ א"ה נס עיין רות רבה ג' ו' תנחומא בהר פ"ג מדרש זוטא רות פ"א ילקוט שמעוני רות פ"א רנו תרא.

¹⁹ עי"ש ותהם כל העיר הזאת נעמי עפרש"י שמחלק שתהם לשון הומה דהיינו רועש כי נתקבצו כולם לקבורת אשת בועז ומה שכתוב הזאת נעמי פרש"י שהוא עוד עניין שמשמים נודמן באותו יום שתמהו כשבאה נעמי על שיצאה עשירה וחזרה עניה. אבל רבינו משמע שמפרש כפשוטו שותהם כל העיר זה שתמהו על נעמי כנ"ל וכן משמעות המדרשים. ומכאן ראייה שתהום לשון תמיה על דבר יוצא מהכלל.

צ"ע בפשט איזה נס היה שם בחזרת נעמי וכלותיה לעיר ועיין במדרש שבאותו יום קבר בועז את אשתו וכולם ראו ההשגחה מה נעשה עם צרי עין דהיינו שפגמו באמונה ובארץ בירידתם מהארץ, וסופם שמתו שם, והנותרות נידונו בייסורי עניות, שמבואר במדרש שהם הקשים שבייסורים, וכן אח"כ נתברר למפרע שקבר את אשתו באותו יום כדי שיהיה פנוי לבת זוגו השנייה רות שמהם יצא משיח ועוד שכל זה אחרי שבני הראשונה מתו בחייו כמבואר כל זה במדרשים עיין תנחומא בהר פ"ג אמר ר' שמעון אלימלך ושלמון ופלוגי אלמוני ואבי נעמי כולם בני

תהם צב אל תהם קורא/צג דהיינו שיש שני מיני נסים, **כי יש ניסים צד עלאין/צה** שכשהם מתגלים בעוה"ז הוא נס גלוי/צא שהוא בחי' תהם עלאה שקורא לתהם תחתון שיקבל ממנו, **ויש ניסים תתאין** שכשהם מתגלים בעוה"ז הם ניסים נסתרים **שהם בחי' תהומא תתאה** שקוא לתהם עליון להשפיע לו, **ומלאך שכלול מכל/צא** הניסים/צח, **משני התהומות/צט** ממונה לעורר את תהום התחתון לכסוף אל העליון כדי לקבל ממנו שפע והוא ממונה על השפעת תהום עליון לתחתון שמכח העליון יש ברכה בתחתון ונעשים בו ניסי הטבע כגון להצמיח מתוך רקבון דייקא/קו וכן לרפא ע"י אכילת עשב, וכן כל הנסים הטבעיים, ומלאך הנ"ל **דמיא**

נחשון בן עמינדב ואלימלך ומחלון וכליון פרנסי הדור היו ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ ישראל לחוצה לארץ שנאמר (שם) ותהום כל העיר עליהם וגו' ומה וזאת נעמי חזיתם שיצאת מא"י לח"ל מה עלתה לה

^צ דורש תהם לא מלשון הומיה כרש"י אלא מלשון תמה ומתפלא כהמדרשים הנ"ל וכן לקמן תורה ט אות ה וסוף תורה טט.

^{צא} **תהום לשון תימה בחי'** נס שמתמיה והתימה היא על שזה הפך הטבע והוא לשון תהום כמו דבר שנשמש הקרקע תחתיו אין לו בסיס טבעי ושרשו בבחי' עומק בחי' עומק המושג ולכן גם מים עליונים נקראים תהום אע"פ שהם למעלה ואדרבה מצד עומק המושג הם אולי יותר תהום

^{צב} גם בדפ"ר – תהם אל תהם, בתרלד תהום אל תהום, ומתוצו – תהום אל תהום (כלשון הפוסק)

^{צג} **בתהילים פרש"י** צרה קוראת לחבירתה אבל בגמ' בתענית כה: דלקמן פרש"י מים עליונים ומים תחתונים ע"ש שר"א אמר שבשעת ניסוך המים בסוכות תהום קורא לחבירו ורבה אמר שראה מלאך הממונה על הגשמים עומד בין שני התהומות האלו וקורא לתחתון אבע (ממעלה למטה) ולעליון חשור (לשון נשור ממעלה למטה)

^{צד} מתוצו - נסים

^{צה} **צ"ע מה שייך נס עליון הרי כל מהות הנס הוא שמגבוה מאיר בנמוך דהיינו מעל הטבע בתוך הטבע ומה זה שייך למעלה אלא הכוונה ששניהם היא הארת הגבוה בארץ רק יש שהעליון מתגלה למטה בעצמו והוא נס גלוי ויש שמתלבש בנס תחתון ואזי הוא נס נסתר ויש שמתלבש בטבע והיא הסתרה גמורה. (החילוק הזה לג' בחי' צ"ע ואפשר שהם רק שתיים וכן"ל בשם הריצ"ח)**

^{צו} **הריצ"ח** (מט 30 דקה 75) ביאר כאן שהם בחי' נס גלוי ונס נסתר כי למעלה הוא גלוי ולמטה הוא מולבש בטבע שמסתיר את הרצון שמנהיג את הדבר ובוהר הקדוש הם נקראים בינה ומלכות ועיין תורה ד' תנינא שיש נחש שמסתיר הרצון ואמר נ-חש דהיינו שיש לו כח להגיע עד בינה ולהגשים גם שם כאילו יש שם חש דהיינו גשמיות הנתפסת בחוש

וביאר (שם דקה 90) שתהום בעצמו הוא נס שהרי הכוונה למים שתחת הארץ כמבואר ממעשה חפירת השיתין ע"י דוד שרצה התהום לשטוף את העולם (סוכה גג.) ומציאות התהום הוא נס שעליו אנו מברכים בכל יום וקע הארץ על המים שהרי ארץ כבדה יותר ומצד הטבע צריכה לשקוע במים ואע"פ התהום מתחת כדי שלא ישטוף את העולם וכמ"ש גילה ארץ והכין תבל בחי' שעשה חלל פנוי ממים שאין להם סוף שרק ארץ עליהם כדי לבנות עולמות.

^{צז} **צ"ע מדוע** נקט מכל הניסים ולא משני ניסים כנ"ל, דמה מרבה בכל. ואולי לרבות כל הנסים ולא רק נס הגשמים כדמשמע בפשט הגמרא

^{צח} **צ"ע מה פירוש** שכלול משני התהומות הרי זה למטה וזה למעלה ועיין פרש"י שעומד בין רקיע לאוקינוס היכא דנשקי ארעא ורקיע משמע שהוא בחי' ממוצע ביניהם (ויתבאר לקמן שהוא יסוד הצדיק שבין שני יסודות דבינה ומלכות)

ואולי הוא מלאך הכלול ממ"ד ומ"ן דהיינו שהוא בחי' היסוד ששם הם מתחברים ברוחניות ועי"ז משתלשל הדבר בגשמיות שהאד עולה מהים לקבל ממים עליונים כח המטר להמטיר, כנ"ל וכדלקמן

הריצ"ח ביאר שהמלאך מגלה בתהום תתאה את התהום עלאה דהיינו מגלה את הרצון גם בנס הנסתר

דמיא לעגלא – המפרשים פרשו שהוא מזל שור מזלו של חודש אייר וצ"ע שזה שש חדשים אחר רביעה ראשונה שהיא בחשון ו' חדשים אחר שקורא לתהומות דהיינו בסוכות בתשרי ועיין תורה רעו גם פל ה'רפואות פאין מן הארץ, ועל כן פ'ת שהארץ נותנת יבולה, שנותנת פח ב'כל האילנות והצמחים, דהיינו בזמן החניטה שהוא בחודש אייר א'זי יש פח יותר ב'כל הרפואות פי אז נותנת הארץ בהם פח א'כל בזמן אחר, א'פלו אם י'קחו אותן הרפואות ב'עצמן, אין להם זה הכח ועל כן לוקחין רפואות בחודש אייר שהוא (מאי) נ'עקר הוא ארץ יש'אל, פי כ'ל הארצות מ'קבלין מתמציית ארץ-יש'אל

^{צט} **עיין לק"ה גילוח ד'** אות טז מימי הגשמים נמשכין מהתהומות כי שרשם במימי הדעת שיתגלו לעתיד וע"כ הם בחי' אמונה כי משם עיקר גידול האמונה וכן בתורה ה' תנינא גידול האמונה ע"י בחי' מים בחי' מים עמוקים עצה בלב איש ע"ש

ר' ארי-ה החברותא שאל א"כ מצרים כיצד מצמיחה הרי נשקית רק מהנילוס ואיזה תהומות יש בו ונ"ל שבאמת גם הנילוס וכן כל מים מתוקים שדייקא הם המגדלים הם מגשמים שיורדים במקום אחר וזורמים למקום שאין בו גשם וזה בעצמו בחי' הנ"ל שחור"ל ניוון מהתמצית ולא מהגשמים עצמם ולכן במצרים שהיא ממש הפך הניסים כנ"ל לכן אצלה זה ממש נראה בחוש שמקום הנס שבו יורד הגשם אינו נמצא אצלה ובכל המקומות האחרים אע"פ שיש גם גשם אבל אינו אלא מכח הניסים שא"י. (עיין ספר טהרת יו"ט תשובה ו' בשם שו"ת רדב"ז ח"ח סימן קמא דוחה דעת המתירים טבילת מצוה בנילוס ומוכיח שהוא מהגשמים ולא מי מעין ולכן לא מטהרין בוהלין)

^ק **אע"פ שצמיחה** מתוך רקבון הוא טבע העולם אבל אינו טבע תמידי כי להפך בדרך כלל הרקבון מביא להפסד וכילוי ממש ורק בצמיחה ולידה דהיינו רק אותם דברים שהם מכח שני התהומות אזי הרקבון דייקא גורם לצמיחה וחידוש.

יש לעיין בזה עיין טל אורות ח"א פ"ה אות ג' שם מבאר שבאמת גם שם מה נכלה נכלה לגמרי אלא שאין שליטה לרע לכלות אלא את הרע ואילו עי"ז דייקא הצורה גדלה ע"י שהרע המונע ממנה להתגלות נכלה ועיין תורה קע בהכנע החומר תגדל הצורה.

לעגלא/ק"א (תענית כ"ה ע"ב/ק"ב) כי הוא מזל שור, ומבאר רבנו שעגלא לשון עגול רמז **שהוא** המלאך הנ"ל הוא בחי' עגולים, בחי' אמונה/ק"ג, כמ"ש (תהלים פט) ואמונתך סביבותיך דהיינו עגולים מקיפים וסובבים את השכל. **ופריטא שפוותיה/ק"ד** דהיינו מה שמתואר המלאך שנראה כמחייך דהיינו שפיו פתוח קצת כמו מדבר, **שהוא בחי' תפלה/ק"ו**, כמ"ש (תהלים נא) **אדני שפתי תפתח/ק"ז** דהיינו

אבל באמת אדרבה משם ראייה, כי מנין יש טוב בטבע העכור, בין בורע ובין באדמה, שבכח המים להצמיח אותו, אלא מכח הרע והגשמיות שבה אמנם היא מרקבת את כל הגשמיות שבורע, ומצד הברכה שקבלו המים מתהום עלאה היא בונה מהורע עץ עושה פרי, עפי' תכנית הטמון בורע.

ק"א עיין באור אגדות אפיקי ים לרבי יצחק חבר בבא דף בתרא עה. - האי רידיא דמיא לעיגלא (תענית כה): וקיימא בין תהומא עילאה לתהומא תתאה לתהומא עילאה אמר חשור מימין מ"ד ולתהומא תתאה אבע מימין מ"ן, והם ב' היסודות דבינה ומלכות וכמ"ש בדעתו תהומות נבקעו, ונק' רידיא שהוא (וחורש) החורש בשדה יוסף בכור שורו וכו', דתחי' מתעורר בשלהובין דרחימו משמאלא שהוא שור. והוא מ"ש (שם) ופרסא לשפתי' וכו' שפותח פיו ובולע מים שבים העליון, וכן בפיה שלמטה לתהומא תתאה, והוא מ"ש שנא' אחריו יאיר נתיב וכו' שהוא אור הגנוז המאיר מסוף העולם ועד סופו מבינה עד סוף יסוד שבו נכלל כל העולם, ואין תהום חוזר לאיתנו וכו' כמ"ש. עכ"ל

נראה הכוונה שתהום היינו יסוד. ותהום עליון דהוא יסוד עליון הוא דבינה ותחתון הוא דמלכות, וביניהם יסוד דצדיק הוא המלאך, דדמיא לעגל וסליק עד אבא ואמא (תהום עליון יסוד דבינה) וממשיך מ"ד ומשפיע למלכות (תהום תחתון יסוד דמלכות) ועי"ז יורדים גשמים אבל לא רק גשמים אלא משמע שכל שפע יורד באופן הזה לעוה"ז. ומרבינו משמע שכל נס נקרא תהום, כי מתגלה ע"י היסוד, ומאיר את העליון התחתון. כי כל נס הכוונה שלמטה בעשיה והטבע מאיר שהיא מונהגת ע"י רצון עליון וההארה הזו מתגלה ע"י היסוד ולכן נקרא תהום שהוא הגורם לתמיהה הזו איך שבהעלם העוה"ז מתגלה הפך הטבע דהיינו רצון. וזה דווקא בא"י שער השמים ששם המקום דנשקי שמיא וארעא דהיינו נס, שמאיר ומתגלה מקור עליון מעל הטבע בעוה"ז עולם העשיה המגושם התחתון.

עגל גמט' אמונה ע"ה. שמעתי מהריצ"ח כיון שאין מהלך בעיגול לכן צריך אמונה.

ק"ב תענית כה - אמר רבה לדידי חזי לי האי רידיא מלאך המטונה על הגשמים כך שמו, **דמי לעיגלא (תלתא) ופריטא וס"א ופריטא** שפוותיה פירש מהרש"א שפתי קצת פתוחות כאדם שחוק וקיימא בין תהומא תתאה לתהומא עילאה בין מים תחתונים למים עליונים דהיינו בין רקיע לאוקינוס היכן שנושקין, **לתהומא עילאה** מים עליונים **אמר ליה חשור מימין ברקיע**, **לתהומא תתאה** מים תחתונים **אמר ליה אבע מימין ברקיע**, **שנאמר הנצנים נראו בארץ וגו'** עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצינו - הנצנים הם ניסוך המים עת הזמיר היינו שירת הלויים בשעת הניסוך וקול התור הינו קול השור האומר לתהומות חשור ועבא כנ"ל:

ועיין יומא דף כא. - שיש כמה דברים שהולך קולם מסוף העולם עד סופו... ויש אומרים אף רידיא - ופרש"י - מלאך הממונה על השקות הארץ ממטר השמים ממעל ומן התהום מתחת, וקורא להן, שנאמר תהום אל תהום קורא, כדאמרין במסכת תענית וכד, א וכה, ב. ואמרין התם דדמי לעגלא, ולכן נקרא רידיא לשון שור החורש, מתרגמינן לא תחורש - לא תירדי (דברים פרק כב).

ועיין מהרש"א תענית שם שפירש שהוא מזל שור שהוא ממוצע בין מים עליונים לתחתונים ושולט באייר ואומר למים עליונים חשור מימין למטה לארץ ובניסין קודם אייר מזלו אומר למים התחתונים אבע מימין למעלה על הארץ ולכן נקרא פריטא שפוותיה כמו שנאמר ברב כהנא שהכוונה שנראה כמשחק ה"נ משחק במזלו שהרי אומר חשור ואבע שלא בזמן הגשמים אלא בתחילת הקיץ

צ"ע הרי מפתח גשמים ביד הקב"ה וכאן משמע שביד המלאך ועיין **בניהו בן יהוידע** תענית דף י' על דברי הגמרא א"י שותה ע"י הקב"ה וחז"ל ע"י שליח שמקשה הרי מפתח גשמים ביד הקב"ה ותיריך שהעננים עולים לקבל מהתהום עליון ע"י הקב"ה אבל יורדים להמטיר ע"י שליח דהיינו העגלא שמבואר כאן אלא שלפ"ז צ"ע דמשמע שהעגלא הוא רק בחז"ל שהרי בא"י גם להמטיר יורדים ע"י הקב"ה. עיין בניהו שכל כח המלאך הוא רק להכריז אבל ההחלטה להוריד היא ביד הקב"ה

צ"ע הרי אומר אבע וחשור בשעת ניסוך המים דהיינו סוכות ואילו מזל שור שהוא העגלא משמש באייר בדיוק חצי שנה אחר חשוון שהוא זמן רביעה ראשונה משמע שאומר זאת בשעת הדין על המים ולא בשעת מעשה וגם לא בשעת שימוש ברקיע

ק"ב אמונה בחי' מקיפין כי השכל של אמונה אינו בפנים שיכול להבין הדבר דא"כ אינה אמונה אלא דעת אבל שכל של אמונה כמו מקיף את השכל מסביב ומאיר לו כיוון במה להאמין שלא תיהיה אמונה בע"ז.

מבואר כאן שהאמונה היא בחי' מלאך בחי' מקיפין וצ"ע הביאור בזה שהרי מלאך הוא בריה ואילו אמונה היא מושג. אבל עיין לק"ה עירובי תחומין ה' שהאמונה היא אור היוצא מזיווג תמידי של חכמה ובינה עליונים לקיום העולם ומאיר בעולם ומכוחו יש אמונה באמת לכל העולם דהיינו מי שטל אליו זוכה לאמונה ממש ואזי יכול לעורר על עצמו תוספת אמונה מיוחד פנימי כמבואר שם. ומי שבוחר לרדוף אחר הבלי עוה"ז אצלו האור הזה הוא גורם חרטה והיינו חרטות הרשעים. ומבואר שם שגם הריצה שלהם אחר התאוות היא מאור זה שגורם להם הרגשת חסרון אלא שבמקום לחפש מילוי אמיתי מהקב"ה הם רצים מכח זה למלא חסרונם בהבלי עוה"ז. נמצא שכח האמונה הזה הוא המכח הפועל בעולם בתחתון לכסוף למילוי ובעליון להשפיע אמונה.

ק"ד דפרי - שפתיים

ק"ה בגמ' ב"ק קיז רב כהנא פריטא שפוותיה ושם הפירוש שפה שסועה ולכן נראה כמחייך אבל כאן אין הכרח לפרש כך אלא ששפתיו פתוחות קצת ונראה כמחייך ומדבר וכפי שיבא רלקמן שהוא בחי' אדני-שפתי תפתח.

ק"ו דהיינו שהמלאך הנ"ל הכלול משני התהומות הוא בחי' אמונה ובחי' תפילה שמחברת שמים וארץ (כמבואר בתורה יד אות ט) ועל כן עמידתו בין שמיא לארעא עיין ב"ב במאמר רבב"ח שהוא בתורה יד פרש רשב"ם שהכוונה לארץ ישראל. וכן בדברים יא יא משה רבינו מספר בשבח הארץ ואומר למטר השמים תשקה מים: (יב) אָרְץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ דָּרַשׁ אֹתָהּ תְּמִיד עֵינֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּהַ מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֶיט שָׁנָה: מהסמיכות אפשר ללמוד שהמטר הוא מעצם ההשגחה. (כידוע שבספר דברים לכ"ע לומדים מסמוכין)

שהתפלה היא בפתחת השפתיים, והוא המלאך הנ"ל הוא כללות הניסים/ק"י נמצא שהמתפלל דהיינו גלוי האמונה באמונתו החזקה שבתפילתו פועל את שליחות המלאך הנ"ל הממונה על הניסים דהיינו שמכח תפלתו משפיעים תהום עליון לתהות תחתון ונעשה שנוי הטבע.

וזה פירושו, מאמר חז"ל הנ"ל אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, דהיינו עד שתכלה הכיסוי מהפרוטה, שיכלו אותם אפיקורסים במכסים את הניסים סדרך הטבע כי יש בני אדם המכסים כלליות הניסים, הכלולים במלאך דפריטא שפוותיה^{קט} הנ"ל, מכסים בדרך הטבע. וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם, אז יבא משיח. כי עיקר הגאולה תלוי בזה, כמ"ש תבואי תשורי מראש אמנה :

אות ב

עתה יבאר שאמונה תלויה בהארת האמת.

והביאור בזה הוא כי אמונה היא היכן שלא יודע את הדבר, אבל מאמין לחבירו שידוע. ואם יש לו שני חברים שכל אחד אומר בוודאות הפך חבירו אזי בכח האמונה עצמה יש גם את השכל לבחור למי להאמין. נמצא אע"פ שלא יודע את הדבר אבל יודע למי לאמין.

והעניין כי אמונה ראשיתה הוא כח התבטלות שטבעו בכל אדם שמכח זה אדם מאמין לחבירו ובלא כח זה אין קיום לעולם כלל, כי עוה"ז הוא תחת הזמן המקום וא"א לאדם להיות בכל מקום מילא יש דברים שנעלמים ממנו. ובאמת בעוה"ב שמאיר אור הגנוז ואין לא זמן ולא מקום ולא גשמיות חוצצת א"צ באמונה כי הכל גלוי וידוע. וכח התבטלות הזוהר הוא לטוב ולרע כי כל כח העבודה זרה הוא נובע ממנו ממה שבני אדם מאמינים לדברי שקר. כי צריך לדעת למי להתבטל, נמצא שאמונה מורכבת מכח ביטול לדברי פלוני ואם הוא שקר אזי זו ע"ז ואם הוא אמת אזי היא אמונה

ואמנם גם כשמתבטל לאמת יש בזה מדרגות עד כמה סומך על דברי חכמים אם מאמין בלב שלם זו אמונה שלימה ואם מאמין כמסתפק זו מדרגת הצדק שהיא גבול הקדושה.

ובפתח אליהו מכונה צדק מלכותא קדישא כי היא בגבול הקדושה ומי שאמונתו בבחי' צדק בלבד מקיים את המצוות מצד ההכרח בלבד. ודומה למי שמאמין מצד הספק (ספק גמט' עמלק)

אבל אי אפשר לבא לאמונה, אלא ע"י אמת [ק"י] דהיינו שידע למי לאמין. כמו בא בזוהר (בלק דף קצ"ח ע"ב)/ק"יא על הפסוק שאמר ישעיה הנביא על המשיח והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכו' (ישעיה

^ק הפסוק ראה שתפלה מתייחסת לשפתים ועוד שצריך פתיחה שפתיחת הפה כמו שפה שסועה וגם פריטא בחי' חיתוך מילים ופריטת הקול לאותיות הדיבור.

^ק דהיינו שהוא שרש ארץ ישראל שממנו יונקת חיותה וקדושתה דהיינו האמונה וניסים ומבואר בטוב הארץ דהיינו מאמר חז"ל אורא דא"י מחכים והביאור נ"ל שכוונתם לבחי' מקיף שהרי בודאי שלא כולם זוכים להיות חכמים בה בשווה אלא אור של חכמה מאיר בארץ ומקיף את היושב בה והוא התהומות הנ"ל.

^{קט} דפ"ר שפפוחיה וגם בתורה ט וכן העתיק מוהר"ת שם בחקפא

^ק לק"ה גילוח ד' ב' ופ"ח אות ב' שצ"יין לעיין בליקוטי עצות אמונה אות ד', ולק"ה פסח ז', והלכות רבית, ולקמן תורה רנה.

^ק וזהו בלק דף קצח: – רבי חזקיה פתח הקלים לפרש מש"כ והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו, ולאמר האי קרא כלא איהו חד פסוק זה ישל וסיפא הכל הוא דבר אחד, מאי חדושה א"ת לאשמועינן איזה חילוש כל הסיפא להשמיענו יותר מן הכישר, דהא צדק היינו אמונה, ואמונה היינו צדק, כי שניהם נכונים למלכות, וכן אזור מתניו, היינו אזור חלציו ולמה כפל את הענין במלות שונות, לא אשכחן קרא כהאי גוונא אין לנו מוצאים מקרא כעין זה.

ומשיב אלא לאו צדק באמונה חלף לך אינו כמו אמונה, ואף על גב דכלא חד ואף על פי שהכל הוא ענין אחד, וחד דרנא איהו והיא מדרגה אחת של המלכות, אבל בזמנא דקיימא בדינא קשיא אכל בזמן שהיא עומדת בדיון קשה, ומקבלת מלך הגבורה כששאלה, מחמת רוע המעשים של התחונים, בדין אקרי צדק, דינא ממש אז היא נקראת לך, שהוא דין ממש, ששם זה מורה על תוקף הדין שבה, ולקמן מפרש מתי המלכות נקראת אמונה.

והיינו וזהו מה שכתוב פי באשר משפטיך לארץ, צדק למדו יושבי תבל, פירושו דהאי דרנא דמשפט רחמי איהו כי מדרגה זו הנקראת משפט היא רחמים, שהוא סוד ז"א שהוא בעל הרחמים, והוא מאיר למלכות הנקראת ארץ, וכד אתקריב משפט בצדק וכשמתקרב ומאיר משפט בצדק, דהיינו ז"א למלכות, בדין אתבסם אז היא מתבשמת מתוקף דיניה, ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק ובני ארס יכולים לסבול את תוקף דיני הצדק, שאם לא כן, היה העולם נטרף מתוקף הדין שבה. (רמ"ק ומפסיק)

ומנשיך ואמר כי אמונה נקראת המלכות בשעתא דאתחבר בה אמת לחדוה בשעה שמתחבר בה ז"א הנקרא אמת לשמחה דהיינו ליחוד, שאז מתגלה עליהם אור הבניה שהיא מקור השמחה, וכל אנפין נהירין ואז כל פני הספירות מאירות מחמת שמחה, ונהגות מהאור הגשפע מהבניה, בדין אקרי אמונה אז המלכות נקראת אמונה, ואית ותרנותא לבלא יש ותרתות ומחילות עונות לכל ישראל, ואין מדקדקים על המעשים של התחונים, אלא משפיעים בין לראויים בין לשאינם ראויים.

יא) [ק"ב/ק"ג], והקשו שם בוזהר היינו צדק היינו אמונה/ק"ד, ואמרו שם תירוצו, אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת/קט"ו/קט"ז :

ק"ב עיין ביאור הגר"א שם

ק"ג ישעיה פרק יא (ד) וְשֹׁפֵט בְּצַדֵּק דְלִים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעִנְיֵי אֶרֶץ וְהִפָּה אֶרֶץ בְּשֶׁבֶט פִּי וּבְרוּחַ שְׁפָתָיו יָמִית רָשָׁע: (ה) וְהָיָה צַדֵּק אֲזוֹר מִתְּנִי וְהֶאֱמוּנָה אֲזוֹר חֲלָצִיו:

פרש"י – (ה) והיה צדק אזור מתניו – ויהיו צדיקיא סחור סחור ליה דביקים בו כאזור: וזה נפלא עם דברי רבינו כאן שהאמת זוכה ע"י הצדיק ומבואר שהצדיק לגבינו בבחי' מקיף. מצודות דוד – (ה) והיה צדק וכו' – הצדק והאמונה שיחזיק בהן יהיו לו לחזק כאדם החגור אזור במתניו שהוא מזורז ומחוזק: עוד עיין באן ביאור הגר"א שמדייק הדמוי שהמותן חצוני כלפי החלצים וכן הצדק כלפי האמונה.

ק"ד הכוונה כי שתייהן מדת הביטול להש"י כי גם צדק מלכותא קדישא (פתח אליהו) אלא שצדק היא מדת הדין דהיינו שמתבטל אליו ית' רק מצד הדין והחיוב, כי לא מאיר לו האמת כל כך אלא מעט עמ"נ שיכוון את הביטול אליו ית' ולא לע"ז ולא יותר. ואילו המאמין ע"י שמאירה לו האמת הרבה עושה גם לפניו משורת הדין. אולי שנקראת צדק כי הוא צודק שהדין לא יכול לחייב אותו יותר מזה.

עוד עיין לק"ה פקדון א' שבמדרגת צדק אוחזים בה החיצונים עוד עיין שם גילוח ד' יא.

והביאור בזה כי המאמין בטל וסומך על המשפיע לו דהיינו שיש לכל אדם כח התבטלות טבעי אלא שבלי שום אמת הוא ע"ז ממש ובכניסתו לתחום הקדושה דהיינו שמאיר לו המעט אמת ההכרחי כדי שלא להאמין בע"ז אזי נקרא צדק אבל ככל שמאיר לו יותר האמת אזי הביטול שלו לאמת יותר בחשק ורצון וחיות לעשות גם מה שלא בגבול הרע אלא בפנמיות הטוב. ועיין דוגמא בתורה כג שבמדרגת הצדק אזי אינו מקיים רק מה שמוכרח וע"כ אינו מוציא ממון כדי לקיים מצווה. אבל כשמאיר האמת אזי עובד את הש"י בכל לבבו נפשו ומאודו. ושלימות האמונה היא מדת הבטחון דהיינו שליבו שלם באמונתו עד שסומך ובטוח בו ית' כתינוק אצל אביו בלא שום דאגה.

בעומק יותר הביאור הוא שאמונה בחי' מלכות דהיינו מדת ההמלכה את הש"י וכשהיא שלימה היא קומה שלימה ואזי נקראת אמונה דהיינו שבכל תנועה כוונתו רק לגלות מלכות שמים בעולם. אבל כשהיא חסרה אזי כשהיא במדרגת הרגלין כמ"ש צדק לפניו יהלך, אזי היא בגבול הקדושה כי כבר יצאו קצת הרגלין מבחי' רגליה יורדות מות דהיינו אחיות הסט"א אבל עדיין היא בבחי' אחר באחר כלפי הקב"ה עד שתהיה בקומה שלימה ותינסר ממנו ותבא לפניו ואזי היא הארת פנים ושלימות היחוד. והכל תלוי במדת האמת עד כמה היא מאירה בכח ההמלכה שלו את הש"י.

קט"ו בה היינו בצדק וצ"ע מדוע לא אמר כד אתחבר אמת למידת ההכנעה והביטול דהרי זהו עצם הכלי ואילו צדק כבר יש בה קצת אמת. ואולי בבחי' יהיב חכמה לחכימין דהיינו שלצדק יש כבר קצת אמת מעצמה וצ"ע.

ועיין לקוטי הלכות גילוח ד' אות ב' (יור"ד ח"א דף רלב:) כשהש"י עוזר להאדם ומתנוצץ בדעתו ידיעת אמתתו זה בחי' הארת פנים. ועל זה אנו מבקשין תמיד יאר פניו אתנו סלה. האירה פניך על עבדך וכו' פניך האר בעבדך. והכהנים נצטוו לברך את ישראל בברכה זאת. כמ"ש יאר ה' פניו אליך וכו' כי זה העיקר שזוכין להארת פני ה' דהיינו שיאיר בדעתו אמתת אלקותו שזה עיקר אור הפנים כי אמת הוא הפנים כנ"ל: אות ב – אבל עיקר אור הפנים א"א לקבל כ"א ע"י אמונה. כי עצם הפנים שהוא האמת דהיינו ידיעת אמתת אלקותו ית' א"א לקבל מחמת ריבוי אור. כי אם הי' מתגלה לעין כל אמתתו באתגליא הי' העולם מתבטל במציאות. כי אפי' אור השמש אי אפשר לבני אדם להסתכל באורו מחמת ריבוי האור מכ"ש וכ"ש אור הגדול והנורא הזה. ע"כ השי"ת ברחמי שחפץ בקיום העולם, צמצם והסתיר אור האמת שהוא אור הפנים בבחי' אכן אתה אל מסתתר. ודייקא ע"י ריבוי הצמצומים יכולין לידע מאמתתו. כי צמצם את האמת בחכמה נפלאה בצמצומים רבים ושונים בדרכים נפלאים ונוראים עד שנתהוה מדת האמונה, שבחכמתו הנפלאה האיר בהאדם מדת האמונה הקדושה. שיש בנשמת האדם רשימה מאמתת אלקותו ית' שעי"ז יש לו כח להאמין בהאמת אע"פ שאינו רואה האמת עדיין בדעתו. והאמונה היא עיקר הידיעה בבחינת וארשתך לי באמונה וידעת את ה'. שהאמונה היא עיקר הידיעה. עכ"ל.

וצ"ע דבריו ונראה מבואר שהצמצום אינו באור כדי שיכנס בכלי אלא שהצמצום הוא הכלי אמונה בעצמו. וצ"ע עכ"פ אם באמת כך מוזן מה שאמר היינו צדק היינו אמונה. כי בצדק יש כבר שכל עצמי ולפ"ז מידת המלכות שנפלה לע"ז אינה מדת ההכנעה לבד שמרוקנת משכל אלא מדת הצדק שאחזו בה החיצונים ומפתים אותה לפנות אליהם. וצ"ע

ואולי עפ"י הסוד שמלכות יש בה רק ספירה אחת יסודית (מלכות או כתר) והיא הצלע הנזכר בחומש (ובבחי' זו צ"ע אפשר שאפילו צדק היא לא, כי צדק לפניו יהלך, וזו לכאורה עדיין אין לה רגלין כלל) ואח"כ ויבן את הצלע צריך לבנות את קומתה לעשר ספירות ולנסרה ולהביאה פב"פ. ולפי שאת הכתר א"א לקחת ממנה וכתר הוא הרצון שאין דבר העומד בפני הרצון כי את הרצון א"א לקחת מהאדם נמצא שקודם שנבנית המלכות אזי בבחי' עבודה, זה מתבטא רק ברצון להמליך. נמצא לפ"ז שכבר מיסודה יש בה את השכל המועט לדעת למי להתבטל ואת מי להמליך.

ועיין היטב תורה ה' ח"ב אות ב' ג' שהאמונה גדלה במים עמוקים ומתגלה בעומק הלב של איש תבונות, ואינו מצמצם לדיבור כלל רק ע"י צעקה בלא דיבור, כי הוא אור גבוה מאד בחי' פלא שהוא הכתר. ואיש תבונות זוכה לזה הוא שמצחצח נשמתו ע"י אכילה בקדושה שזוכה לאור הצחצחות. ועיין תורה כד שהצחצחות הוא למעלה מרוחץ ונפשין למעלה מכל העולמות למעלה מכתר. משמע שכוון שאמונה הוא ביטול השכל א"א לכווין אותה לקו הישר אלא ע"י אור הכי גדול שיש. ומאידך גם להיפך זה אור כ"כ גדול שא"א לקבל אותו אלא בסילוק שכל, וזה פלא.

אמנם יש גם אמונת נשים שלפעמים היא עולה על אמונת האיש כדמצינו בחטא העגל שנשים לא הסכימו לתת לו, אבל עיין תורה רנה שיש בה חסרון שבקל אפשר ליפול ממנה כיון שחסר בה אמת וכנ"ל שאיש בחי' אמת ואשה בחי' אמונה. וזה בחי' נשים דעתן קלה להתפתות מצד התאוה היא לעינים אבל מאידך יש בהן מעלה שקשה יותר לפתות אותן במהלכי שכל. והאיש להפך.

קט"ז צ"ע דמשמע שלצדק יכול לבוא בלי אמת והרי צדק מלכותא קדישא ואם תאמר שתלוי כמה אמת הרי גם אמונה שלימותה תלוי בכמה אמת יש בה ומה החילוק. החילוק פשוט שצדק יש בה אמת מועטת רק כדי להכניסה בגבול הקדושה. וכל תוספת אמונה בונה אותה להיות

אות ג

עתה יבאר שאמת אפשר לקבל רק מהצדיקים כי הצדיק יסוד עולם הוא המחובר ביותר לאמת (כלשון הזוהר בראשית כא: יעקב ויוסף כחדא אזלי ע"ש) והוא הצינור להאיר את האמת של הקב"ה אל הרוצים להמליך אותו (דהיינו יחוד תפארת ומלכות שהוא יחוד אמת ואמונה שהוא יחוד קב"ה ושכינתיה שנעשה ע"י היסוד המחבר ביניהם)

וצריך לדעת שעל כן יש הרבה הסתרה על הצדיק האמת שבכוחו להאיר אמת במקורבים אליו כי יש שקר המתדמה לאמת וממנו בודאי צריך לברוח, אבל יש אמת אלא שהיא אמת נמוכה מעורבת טוב ורע ואפילו צדיקים גדולים שבכל דור יש בהם תערובת (תורה קצב) ואמנם טוב להתקרב אליהם מלסמוך על עצמו כמבואר בלק"ה שבת ד' יג, אבל העיקר כל חייו לחפש צדיק אמת שכולו ורע אמת לאמיתה בלא תערובת כמבואר בתורה ח' תנינא אות ח'.

וצריך לדעת שבדרכו זו יהיו לו מונעים רבים ואפילו צדיקים שיאמרו לו שהצדיק השלם אינו בנמצא כלל וצריך לענות להם כמו השני למלך במעשה א' שבסיפורי מעשיות "שבהכרח הוא נמצא בוודאי". ועל זה הזוהר אותנו רבנו ממפורסמים של שקר ואפילו צדיקים כמבואר בתורה ח' הנ"ל ובתורה סא/ק"י ועוד. נמצא שכמעט אין עם מי להתיעץ בזה אלא עם הש"י והחפץ באמת שולחים לו מלאך של אמת (לק"ה מנחה ו' ה' ובלק"ה מתנה ומתנת שכיב מרע ג' ה')

וכל זה מדובר במי שבאמת מוכן למסור כל כבודו כדי לזכות באמונה שלמה ויראת שמים. אבל החפץ בעוד דברים חוץ מזה ובפרט כבוד אפילו מעט, קשה מאד שיזכה. ועיין סהדרין צו. הנ"ל במהרש"א שם עה"פ וסר מרע משתולל – שהוא לשון משולל מן העולם וזה לא יתכן דודאי יהיו גם צדיקים באותו דור אלא שיהיה הצדיק מוחזק כשוטה ומשתולל בעיני הבריות: עכ"ל.

וגם כשזוכים להתקרב לצדיק האמת צריך הרבה מאד אמונת חכמים בביטול גדול כדי לזכות לקבל האמת ממנו עיין לק"ה הכשר כלים ב' ב' ק"ח.

וא"א לבא לאמת ברורה שעל ידה אמונה כנ"ל, אלא ע"י התקרבות/ק"ט לצדיקים/קכ"ו אמיתיים/קכ"א, שיקבל מהם עצות בעבודת ה' וילך בדרך עצתם/קכ"ב דהיינו שיקיים את העצות שזה המבחן לקבלתו מהם.

בבחי' אמונה עד שלימות האמונה שהיא הארת אמת גדולה מאד וזה בחי' חמה ולבנה שכפי נקיות הלבנה כן מאיר בה יותר אור החמה. עוד עיין מזה בסוף בהוספות לתורה הוספה לאות ב' מה גדול ממה איש או אשה.

ק"י עיין פרפראות לחכמה תורה טא אות יא שגם תורה טא היא צוואה של רבינו ובאמת רואים דמיון גדול בין תורה ח' תנינא שהיא התורה אחרונה שאמר והיא הצוואה האחרונה לתורה טא שהיא הצוואה הראשונה שאמר בשנת תקסח כשהתחילה מחלתו וסבר שיפטר בסמוך. כי בשתייהן מדבר על אמונת חכמים והחיוב להתקרב למנהיג אמיתי ומדגיש מאד להזהר ממפורסמים של שקר המונעים מזה. ע"ש

ק"ח ועיין לק"ה פקדון ה' לה שהאמונה נבחנת בצדקה שפזר ממנו ונותן בשופי לצדיק ע"ש

ק"ט התקרבות לצדיק – כיון שהצדיק הוא אור גדול של אמת ואוצר של יראת שמים לכן אפילו ההתקרבות לבד כבר מועיל, עיין חיי מוהר"ן רצד (ד) שמעתי בשמו שאמר שאם היה רוצה לגלות ולהראות ה'ראָה שלו לא היה יכולים לעמוד ארבע אמות סמוך לביתו, אך הוא מעלים ה'ראָה שלו בכונה. וגם אנכי שמעתי מפיו הקדוש שאמר אני אוצר של יראת שמים שקל מי שרוצה יכול לקבל ממני. ובאמת היה נראה בחוש שקל שנתקרב אליו נתמלא חכף יראָה גדולה ועצומה, ונתלהב מאד לעבודת השם יתברך אשר לא נראה כזאת. וגם עכשו עדין יראָתו הגדולה גנוזה בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות בא עליו יראָה גדולה ומתעורר מאד להשם יתברך כי כל דבריו כגחלי אש:

אבל צריך שלא יהיה הצדיק חשוך אצלו כמבואר בתורה יז כי לפעמים יש שנתקף אצל אחד אור הצדיק, ואינו זוכה להבין ולהראות אורו הגדול; ואף שהוא אצל הצדיק, אינו יכול לטעם ולהבין ולהראות אורו הגדול של הצדיק, שעל ידו יוכל לבוא לתבלית הטוב. וכמו שמצינו גבי עפרון, שמקום מערת המכפלה, שהוא שער גן עדן, שדרך שם עולין כל הנשמות, ואורו גדול מאד, אף על פי כן אצלו היה מקום חשך ואפלה.

לכן עיקר ההתקרבות היא בליבו שיהיה פתוח לקבל מהצדיק וזה ע"י שישמע שבחיו כמבואר בתורה כט. ועיין תורה ח' נקט התקשרות דהיינו התחברות וכן בתורה קלה וביאר שהתקשרות היא אהבה ובתורה ד' וכן בתורה קצב נקט הסתכלות, ונראה שהסתכלות היא בעיקר בשעתה אבל ההתקרבות והתקשרות באהבה ולב מוכן לקבל היא כלי והכנה שיחזק בו האמת של הצדיק.

קכ דהיינו שלא רק א"א לאמונה בלי אמת, אלא גם א"א לאמת בלי אמונת חכמים.

קכ"א נקט צדיקים כי יש כמה צדיקים בכל דור וכל צדיק אמת בדרכו שלו מאיר אמת וכמבואר בגמ' סנהדרין צו. עה"פ והאמת תיהיה נעדרת שנעשית עדרים עדרים אלא שזה בעצמו גורם מחלוקות והתרחקות מהצדיקים ובעיקר מרחיק מהצדיק האמת שעולה על כולם שממנו אפשר לקבל אמת לאמיתה.

עיין לק"ה עירובי תחומין ה' אות כא כב החילוק בין צדיקים שדבריהם התעוררות אבל אין להם עצות לעבוה"ש, אבל יש יחיד סגולה שיועילים להמשיך מגבוה יותר עצות בעבוה"ש.

וע"י שמקבל מהם עצתם/קב"ה, נחקק/קב"ה בו אמת דהיינו כשהקבלה מהם היא בלב שלם אזי העיצה חוקקת/קב"ה בו אמת המלוּבש בה. כי האמת היא אור גבוה מאד שא"א לבאר אותו במהלכי שכל אלא רק בעצה מעשית שבתוכה נעלמת האמת וע"י קיום העצה נקלט האמת שבה בכליות היועצות ללב ומעוררות אותו להתפעלות האמונה **כמו"ש (תהלים נא) הן אמת חפצת, כשאתה חפץ אמת, בטוחות** דהיינו בכליות ובסתום דהיינו בלב **חכמה תודיעני** [קב"ה/קב"ה]. והסיבה שהאמת מהצדיק נקלטת בכליות דווקא **כי העצות שמקבל מהם, הוא בחי' נשואין וזווג/קב"ה** דהיינו שהן יוצאות מבחי' כליות של הצדיק כי האמת היא טפת מוחין של הצדיק יורדת מהמח אל הכליות כידוע ושם מתלבשת בעצה, על כן העצה נקלטת גם אצלנו בכליות דייקא. נמצא שקבלת עיצה מהצדיק אמת היא זיווג דקדושה **וכשמקבלין לעומת זה ח"ו עצות מרשעים, קבט"הוי בחי' נשואין בקליפה** [קל"א/קל"א]. וזה בחי' מה שאמרה חוה להקב"ה הסיבה שעברתי על מצוות ה' ואכלתי מעץ הדעת **כי הנחש השיאני (בראשית ג) (קל"ב) לשון נישואין** [קל"ג/קל"ג], דהיינו שטענה להגנתה

ועיין תורה קצב דע שדבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת אפלו במלי דעלמא, הוא יקר מדברי תורה של צדיק אחר, כי בהדברי תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אבל זה הדבור היוצא מפי הצדיק האמת הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת ואין בו שום תערובות אין יקר ממנו, ומי ששומע דבור מפי הצדיק האמת שהוא דבור אמת, ובפרט פשוטה אותו אז. בבחינות (ישעיה ל): "והיו עיניך ראות את מוריך". הוא מקבל בחינות הפנים של הצדיק, ובחינות שכלו ונשמתו, כי זה הצדיק מניח שכלו בתוך זה הדבור שמתדש, והוא מקבל זה הדבור, נמצא שמקבל שכלו:

קב"ה משמע שא"א לקבל עצתם בשכל אלא ע"י הליכה בדרך העצה ורק קבלה כזו היא חוקקת את האמת. וצ"ע שדייקא אמת צריך לקבל בדרך של עשייה ולא בדרך של לימוד, והרי כשעושה זה כבר אמונה ולכאורה אמת הוא במוח ואותה צריך להאיר ללב ולמידות ולעשייה וכאן כביכול להפך צריך להתחיל מעשיה

קב"ה סוד ענין העיצה ביאר הריצ"ח (כתורה כב) באמצע בערך) בענין למודי ה' שנותנים עצות להש"י ובתורה מט"ב מדקה 15 בענין אתך גוצא גחין וכו'.

עיין לק"ה פסח ז' ד' שאי אפשר לזכות לאמת כי אם על ידי שמקבלין כל העצות מצדיקי הדור, כי עצות שלהם הם בחינת פלה ורע אמת, וצ"ע מה שכתב כל העצות ונ"ל שאין זה דיוק מכלה זרע אמת אלא שבמסתר היכן שלא מקבל עצתם אזי מקבל עיצה מקום אחר שאינו כולו אמת ועי"ז נפגם האמת.

קב"ה לשון חקיקה מדגיש שצריך להיות מניה וביה במידות עצמן זיכור הדמים ועיין תורה צא שיש אמונה שהיא רק בלב וצריך שתפשט בכל האיברים עי"ש.

קב"ה עיין ערובין עה"פ חרות על הלוחות דרשו חז"ל חירות ממלאך המוות. וזה בחי' שע"י קיום העיצה של הצדיק נחקקת על לוח הלב האמת מעבר לעבר, ועי"ז נעשה בחי' חירות ממלאך המוות דהיינו מזהמת הספק. במציאותו והשגחתו וטובו ית'.

קב"ה טחות פרש"י כליות ועיין ברכות סא. כליות יועצות

קב"ה בטוחות פרש"י לשון לטוח להחליק שהוא כינוי לכליות שהן חלקות וסתום פרש"י הוא הלב. ועיין ברכות סא. כליות יועצות ללב. לפ"ז מתפרש הפסוק כשאתה חפץ באמת תדע שצריך להודיע אותה בכליות דהיינו בדרך של עיצה מעשית ולא בדרך של החכמה בעצמה דהיינו לפנות אל העשייה ולא אל השכל. ואזי יקלט בסתום דהיינו יחקק בלב.

מה פי' שכליות יועצות יתבאר לקמן

קב"ה כי כנ"ל מלק"ה שאמת ואמונה הם בחי' איש ואשה, ואנו כלפי הצדיק כאשה לאיש, והזיווג הוא קבלת עיצת הצדיק דהיינו טפי מוח וכשאנו מקיימים דבריו אנו מולידים מעשים טובים שיגלו כבוד שמים, ועצם הצדיק היא כולו זרע אמת, כמבואר לקמן ומצמיח כבוד שמים אצל המקיים עצותיו.

קב"ה גם בדפ"ר - הוי, בתולד - הוא, ומתצו - הוא

קל עין קיצור לק"ט כאן וגם עיין תורה נג

קל"א רבינו מאד הזהיר מנשואין כאלה לכן מאד הזהיר ממפורסמים של שקר בכמה תורות ובפרט בשנים שהן הצוואה שלו תורה סא ותורה ח' תנינא.

בקיצור לק"מ על תורה ז' כתב צריך להתרחק מעצות ההמון עם - ונראה כי עיקר ההתרחקות מהאמת היא על ידי עיצות המון העם וחבירים, כי על פי רוב משנים מהאמת כשלא מצליחים לקיים כפשוטו, והעיקר לשמוע מתלמידי הצדיק המעיינים בתורתו ומקיימים עצותיו ומאמינים בו באמת.

בספר המידות כתב רבינו לא לקבל עיצה אלא ממי שידוע סוד דהיינו לכל הפחות מי ששומר הברית כי היסוד נקרא סוד.

וכל אדם לעצמו גם יזהר לא לתת עיצות לאחרים, כי היצה"ר לתת עיצות הוא גם מהתאוה הידועה, כמבואר כאן שזוהו זיווג.

ועיין שיחות הר"ן אות פ' שבנ"א יש בכוחם להסית מהאמת יותר מהיצה"ר כי האדם הוא כלליות כל העולמות עי"ש. ועוד עי"ש שיחה פא שהאדם אם היה לבדו על אף כל בלבולי היצה"ר היה מתגבר ומטה תמיד לדרך האמת וסוף כל דבר היה נשאר אצל האמת אבל כשיש בני"א המבלבלים זה הבלבול גרוע מכל. ובפרט בחכמה וליצנות עי"ש.

קל"ב בראשית ג (יג) ויאמר יקוק אלהים לאשה מה זאת עשית ותאמר האשה הנחש השיאני ואכל: פרש"י (יג) השיאני - הטעני כמו (דה"י ב' לב טו) אל ישיא אתכם חוקיהו: אבל עיין פרש"י ירמיהו כט ח ותהלים נה טז שפי' לשון הסתה. ועיין בראשית רבה יט יב הנחש השיאני ואוכל,

שעצות הנחש שקבלה, לא ידעה שהוא בחי' נשואין. וע"י נשואין, הטיל בה זוהמא קלה/קלו]
 והזוהמה גרמה לה לחטא ע"י שנכנס הספק (גמט' עמלק) בליבה ופגם באמת ובאמונה. וכיון שנתנה גם לאדם שבו
 היו כלולות כל נשמות בני האדם לכן פשטה הזוהמה שהיא הספק בלב כל בני האדם ובמעמד הר סיני פסקה
 מהנשמות שהיו על הר סיני **זוהמתן/קלו/קלה] (שבת קמו.) (קלט')/קמ], כי שם קבלו תרי"ג עטין [קמא]
 דקדושה/קמב] {זוהר יתרו פב:}, והיתה להם נשואין בקדושה/קמג:] :**

גירני, חייבני, והטעני, גירני, היך מה דאת אמר (תהלים פט) לא ישיא אויב בו, חייבני, היך מה דאת אמר (דברים כד) כי תשה ברעך, הטעני.
 כמה דאת אמר (ד"ה =דברי הימים= לב) אל ישיא אתכם חזקיהו.

קל' עיין תורה שליטה כאן אות עו בשם מדרש אגדה ובתנה שם בשם פרש"י על שבת קמו ועל נזיר כג: לפי נוסחת ריב"ן ובסם רגנטי כאן בסם ספר הבהיר ובסם פרדר"א

קל' עיין תורה שליטה כאן אות עו בשם מדרש אגדה שכתב כן ועי"ש בהגה שכתב שגם רש"י בשבת קמו. פירש כשנתן לה עצה לאכול מן
 העץ בא עליה דכתיב הנחש השיאני לשון נשואין וכן עיין פרש"י נזיר כג: לפי נוסחת ריב"ן שדייק שהשיאני הוא לשון נשואין מהפסוק כי
 עשית זאת והרי מה עשה אלא שבא על חוה

וכן עיין רגנטי – ספר הבהיר [אות קצט] נשמת הנקבה מן הנקבה, נשמת הזכר מן הזכר, והיינו דאזיל נחש בתרה, דהוא אמר הואיל ונשמתה
 מן הצפון אסיתנה במהרה, ומה הסתה הוה ביה משום דבא עליה. ענין הנשמות יתבאר לפנינו בגזירת האל. ויראה לי שאע"פ שהענינים
 כפולין כאשר רמזנו, אף על פי כן בעילה ממש עשה בה, כענין שאמרו רבותינו ז"ל [ע"י רש"י שבת קמו ע"א ד"ה כשבא] הנחש השיאני, עשה
 בה מעשה נישואין, ועוד היום יש סימנין מזה. ואמרו קצת החכמים כי זוהמא שהטיל נחש בחוה נחלקה לארבע רוחות הטומאה, רוח שנות,
 רוח זנות, רוח חמדה רעה, רוח חטאת, כנגדן אב הטומאה וראשון ושני ושלישי, ובהתיחד סמאל עם הנחש מנפש ועד בשר יכלה, ואז הוא אבי
 אבות הטומאה והוא המת, ומשם נמשכות תאוות החטא שהאדם חוטא בזה העולם.

נראה לפי רבנו מה שמבואר בחז"ל שבא עליה הכוונה שנתן לה עיצה שזה בעצמו כמו ביאה, ובענין הביאה יש להוסיף דאיתא במדרש (ב"ר
 פ' יא) הנבעלת לערל קשה לפרוש וביאר האגרא דכלה סוף פרשת בא (דפ"י דף קעט סע"א) כי יטבע בנפשה טבע הערל דהיינו שע"י חיבורם
 מגיע עליה תכונה רעה בנפשה שגורם לה לעשות עוד עבירה אחרת חמורה ממנה. ובוה תירץ שם מדוע תבע פרעה את פועה ושפרה לדבר
 עבירה כי רצה שע"י תשמענה לו בענין הריגת הילדים. ונ"ל לפ"ו מתבאר עוד יותר תוקף הזוהמה שיש בזיווג עם גוי בין בעצה דגם שם נתן
 להן עיצה כיצד להרוג וגם רצה לבוא עליהן ובשתיקה לא שמעו לו ועי"ז ניצלו מזהמתו. (ומסתמא מדה טובה מרובה וע"י זיווג לאיש
 שישאל צדיק מקבלת האשה טבע טוב ואולי גם לזה כיוונו חז"ל סנהדרין כב: שאינה כורת ברית אלא למי שעשאה כלי כמ"ש בועליך עושיך)

קל' ע"ז כב: **ועיין כלבו על הגדה** בפיוט אילו קרבנו להר סיני וכו', שבהר סיני בטל הספק מלבם. ועיין תורה ח' תנינא אות ח' וזמת הנחש
 הוא קלקול המדמה שבו תלוי האמונה עי"ש. ובלק"ה גילוח ד' יא

קל' וזמה היא ספק באמת שע"י ספק באמונה שע"י נעשה גלות מג"ע

צ"ע הלשון הטיל. עיין יאיר אור למלבי"ם הטלה היא רק בדבר שיוטל מלמעלה למטה. וצ"ע בבכורות הטיל בו מום

קל' ועיין ר' צדוק נראה שסובר שפסקה וזמתם ע"י שפרחה נשמתם וחזרה בבחי' תחית המתים. עיין ספר רסיסי לילה אות [נו] (תענית ה:)
 יעקב אע"ה לא מת אף דקברו קבריא. רק כל חיותו בעוה"ז כפי מדתו בהכרת אמיתותו ית' לא היתה חיות דעוה"ז כלל. וז"ש בתדבא"ר (פ"ה)
 דזכה לחיים שלא בצער ושלא ביצה"ר וזהו מעין עוה"ב וכמו שזכו לזה ג"כ ישראל בשעת מ"ת אחר שהוריד הקב"ה טל של תחי' להחיותם
 וזכו לאותו חיות שיהי' אחר תחיה"מ שהוא חירות מיצה"ר ומשעבוד גליות עד שא' בע"ז ה' א' אלמלא אבותינו שחטאו אנו כמי שלא באנו
 לעולם דג"כ לא היו מתים כלל. כי חיות האמת הוא חיים נצחיים ולא עד ארגיעה כחיי עוה"ז. ויעקב אע"ה שהוא שורש מדת האמת ודאי זכה
 לכך...

מבואר שפסקה וזמה זה בעצמו הארת אמת עצומה באספקלריא מאירה עד שנכלל בחיים נצחיים שהם ממדת האמת (עיין שופטים ובסוטה
 מו: עיר לוז שבשום חרבן לא נחרבה ובה אין רשות למלאך המות ועיין סנהדרין צו. המעשה באתרא דקושטא שמייה שלא מת בה אדם כיון
 שלא דברו בה שקר)

קל' עיין **ספר הלקוטים** להאריז"ל פרשת שמות פ"ב שכשאמרו נעשה ונשמע זה תקן את הנעשה אדם שאמר הקב"ה לכל העולמות שע"י נתנו
 לאדה"ר כל אחד חלק ובחטאו אבדם וע"י הנעשה ונשמע חזר להם ועי"ז פסקה וזמתם והעדיים שקבלו היו חלק חיות הסט"א שקבלו עי"ז כי
 כאן אפילו הס"מ נתן חלקו ועי"ז היו חרות ממלאך המות אלא שכיון שלא היו ראויים לזה לכן החטיאם הס"מ שוב בעגל בבחי' חטא אדה"ר
 ואז נצטוו הורד עדיך מעליך כדי שיהיה להם תיקון ע"י המוות

עיין לקמן בשם חדושי הגאונים על סנהדרין בו תורה מתשת כוחו דכך דרכה של תורה מיד כשמקבל עליו עולה תש כוחו החומרי כדי
 שיתגבר כח חכמתו ונשמתו והראיה ממעשה דריש לקיש ורבי יוחנן שמיד שקיבל עליו לשוב לא יכול לחזור ולקפוץ את הנדה ועי"ש
 מהרש"א שנתנה תורה לישראל כדי להתיש עזותם והזוהמה היא עזות כידוע ממעשה דר"ע במסכת כלה פ"ב אות ט' שאמר על העז פנים
 שהוא ממזר וכן נידה והכא אולי אפ"ל נמי כיון שאמרו נעשה ונשמע מיד פסקה וזמתם.

וצ"ל שהעזות דסט"א היא המטילה ספק באמיתותו ית' כי היא התגברות הגאות וישות הגוף.

קלט **עיין בפרש"י שם**

קמ' **הנחש הוא הרע הכולל** הג' קליפות הטמאות ענן ואש ורוח סערה, הוא הרע להדיא שבעולם וזמתו רואים אצל הגויים כמ"ש בגמ' שבת
 קמה טוף ע"ב מפני מה עובדי כוכבים מזהמין שלא עמדו על הר סיני, שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני
 פסקה וזמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני, לא פסקה וזמתן. אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי אמר ליה אף על
 גב דאינהו לא הוו מזלייהו הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה וגו' ופליגא דרבי אבא בר כהנא

דאמר רבי אבא בר כהנא עד שלשה דורות לא פסקה זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד שנים עשר שבטים שלא היה בהן שום דופי.

נראה כוונת רב"כ פסקה והמתם כבר אצל יעקב אבינו היינו לענין להפקיע מהם שם בן נח לגמרי בלי מיצרים ולהיות בבחי' א"פ שחטא ישראל הוא (ואעפ"כ עדין שנוי במחלוקת אם דינן כישאל ממש כמבואר בפרשת דרכים ועוד). ובאמת זה בעצמו גם סייע מסתמא שהסכימו ישראל לקרב להר סיני שלא כמו העכו"ם שסירבו בגלל הזהמה שיש בהם.

צ"ע מודקאמר דפליגי משמע לדברי רב"כ שיעקב חזר למדרגת אדה"ר קודם החטא ואמנם יעקב אבינו לא מת אבל בניו הרי כן מתו ואולי כוונתו שמבני יעקב המעט זהמה שבהם היתה מהעבירות של עצמם וצ"ע א"כ מדוע היו כל כך צרות יעקב ושיעבוד לבניו במצרים.

וצ"ע במה נחלקו הרי לכאורה ברור שהן שני מיני זהמה ולמה נקטה הגמרא ופליגא דרב"כ ואפשר שבאמת היא אותה זוהמא אלא שביעקב נפסק רק לעצמו ולא לכל הדורות הבאים ואילו בסיני נפסק לכל הדורות כמבואר שם שאפילו לגרים.

צ"ע כיון שפסיקת זוהמא היא ע"י עצות התורה איך פסקה מאברהם וזרעו ועיין סדר הדורות שלמד בן נ' ח' שנים מנח ועוד משם ועבר מאידך עיין תורה קמב שלא היה לאברהם ממי ללמוד ובמדרש (ב"ר טא א) איתא שכליותיו למדוהו ולפ"ז נלפא שדייקא כליותיו דהיינו שקיבל עצות מהש"י דהיינו שהקב"ה לא מילא ליבו או מוחו חכמה אלא בדרך של עיצות מעשיות דייקא שרק כך נחזק בלב כמבואר כאן

עוד יש לומר כי באמת זהמת הגויים היא זהמת הנחש בעצמו כמו שהטיל עיין תורה לח אות ו' שרבינו מדייק לשון חז"ל בתיקונים (מי שאין לו בשת פנים) מי שיש בו עזות בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני. רגלי דייקא דהיינו שאין להם רגליים כי הם בחי' נחש שכתוב בו על גחונך תלך. ועיין גמ' ע"ז : זוהמת הנחש שבעכו"ם היינו דעדיפא להם בהמת ישראל מנשותיהם של עצמם. דהיינו ניאוף באופן היותר בהמי והכי פחות עושה פרי ועוד שגורם לעצמו הפסד ממון כי מסתרטת ע"ז.

אבל אצל ישראל נמתק ע"י האבות כרבי אבא בר כהנא הנ"ל, וכשהגיעו להר סיני פסק לגמרי כשהאיר להם המקיף של תריג עיטין מהר סיני וקבלו עליהם עול תורה ואמרו נעשה ונשמע. (כמבואר כאן שהתריג עצות גרמו) ועיין תורה כב שהכתרים הם הנעשה ונשמע שאמרו (וצ"ל דלא קשה הסדר שזה בחי' "מי הקדימני") ועיין גמ' שבת פח. שזכו למדרגת מלאכים בחי' "עושי דברו לשמוע בקול דברו" שאמרו נעשה ונשמע. ועיין תורה לח אות ו' שהם בחי' אור התפילין בחי' הבושה שהיא היפך זהמת העזות הנ"ל וכשהתנצלו את עדיים לקחם משה ומהם קרן אור פניו. (עיין תורה לח שם בעניין אם שייך לומר שהזהמה חזרה לבנים מנשות יעקב ר"ת ברז"ל והיינו כור הברז"ל).

וכן אנו אומרים בהגדה דיינו אם רק קרבנו להר סיני ולא נתן התורה כי בקרבה להר לבד פסקה זוהמא כפירוש הכלבו שראו מראות אלוקים וניטל הספק מלבם.

גם עיין בן יהוידע שבת קמו. ששואל מדוע תלה הגמ' את פסיקת זוהמה בהר סיני ולא בקבלת התורה, ומתריך שהיה בהר סיני דבר פלא כי האש שירדה מן השמים גירשה את האויר של כל אותו המקום שהיו עומדים בו כל ישראל ונעשה החלל ריקן מן האויר, והיו ישראל חיים אותה עת בנס, כי אי אפשר לבריה לחיות בלתי שאיבתה האויר, ולכן כתיב ושמות כ' ט"ז וכל העם רואין את הקולות, שראו את הקולות ממש מהלכין בתוך חלל אותו מקום ומגיעים ודופקים בתוף שבאזניהם, כי מניעת האדם מראיית הקולות הוא מכח שהחלל מלא אויר עד שנדבק בעינים ממש, לכך אין רואין הקולות העוברים בתוכו, וכמו שכתב הרב אפיקי יהודה בזה באורך, ועל כן אם אש גשמי מגרש ארס הנחש שהוא זוהמה הנזכרת, כ"ש אש קדוש שהיה במעמד הר סיני באותו מקום שעמדו בו ישראל ולכן פסקה זוהמתם, נמצא פסיקת זוהמה לא היתה מכח קבלת התורה שאמרו נעשה ונשמע, אלא היתה מחמת עמידתם אצל הר סיני ששם ירד אש של מעלה וגירש את האויר וממילא פירש ודחה ארס של נחש שהיה דבוק בהם.

ונ"ל כנ"ל כי המקיף מבינה כמובא שמשם נתנה התורה כבר האיר להם וכמובא הכלל עיין **כוונות הבו לה' בקבלת שבת דרוש א** נודע שאי אפשר לשום בחי' לעלות למעלה ממדרגתה עד שהורידו לה בתחי' האר' עליונה לשתוכל אח"כ להתגדל ולעלות למעלה. ושם דרושי חזרת העמידה דרוש ג' לפי שכל מדרגה תחתונה א"א לה לעלות למעלה עד שתקבל אור עליון נוסף על מה שהיה לה בתחלה ואז תוכל לעלות למעלה ממדרגתו הראשונה. ועי"ז פסקה זהמתם לגמרי.

ואח"כ בחטא העגל חזרה זוהמה כי היה ממש בחי' חטא אדה"ר שכל הרע של הנחש היה אצל הגויים והערב רב היו בחי' המוחין שלו והטילו והמתו בהם ע"י חכמות וסברות שהיו להם לעשות אלקים אשר ילכו לפניהם, ואעפ"כ מהגמ' הנ"ל משמע שלא חזרנו למדרגה שלפני הקרבה להר סיני, אלא עדיין נשאר בנו מפסיקת זוהמה ההיא ומה שחזר קלוש יותר וצ"ע.

וזוהמה זו מגיע עד שורש השרשים, כל ערבוב הדעת והרשת שטומנת קליפת נגה בחי' לבן שנרָאָה לבן בחי' צוציתא דנורא חיוורתא אבל באמת מלאך מוזיק הוא (תורה א) שכל מחשבותיו רק רע כל היום. דהיינו שכל כוונתו היא לרחק מהש"ת ולעשות קץ לכל בשר, (תורה לח) אלא שבא בסברות וחכמות רעות ובלבולים להפיל ברשת הרשות ומשם לטומאה הגמורה. כי לוליא היצה"ר אזי עם יראת שמים כל ההיתר הוא מצווה כי כשנעשה לשם שמים הוא מצווה ורק ע"י זוהמא שהכניס עד שכמעט שא"א לכווין לשם שמים עי"ז נעשה כל הרשות רשת לתפוס את האדם ולהפילו יותר לג' קליפות טמאות ביאוש ועצבות על שאינו מצליח להתקרב כראוי להש"י.

ועיין תורה ח' ח"ב אות ח' כי מנהיג של שְׁקֵר הוא בְּחִינַת נְבִיא הַשְּׁקֵר, בְּחִינַת (מְלָכִים-א כ"ב): "רוח שְׁקֵר"; וְעַל-יְדֵי-זֶה אֲדַרְבָּא, נִתְקַלְקַל הַמְּדַמָּה, וְבָאִים לְאָמוּנוֹת פְּזִיזוֹת כִּי עֶקֶר תִּקְוַן הָאָמוּנָה הִיא עַל-יְדֵי בְּחִינַת רִיחַ-נְבוּאָה שֵׁישׁ לְהַמְנִיחַ הָאָמְתִי, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְבָּרַר הַמְּדַמָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְתַּקַּן הָאָמוּנָה כִּי אֲבָל בְּלֹא בְּחִינַת נְבוּאָה אֵין הַמְּדַמָּה בְּרוּר וּמְתַקָּן, וְאֵין הַמְּדַמָּה מְעַרְב וּמְבַלְבֵּל אֶת הָאָדָם בְּאָמוּנוֹת פְּזִיזוֹת וְזֶה בְּחִינַת הַנְּחֹשׁ כִּי עָרֹב וּבְלִבּוּל הַמְּדַמָּה, שְׁמַעְרַב וּמְבַלְבֵּל בְּאָמוּנוֹת פְּזִיזוֹת, זֶה בְּחִינַת זְהֻמַּת הַנְּחֹשׁ כִּי כָל הַמְנַחֲשִׁים וְהַקּוֹסְמִים פְּלֹם הֵם עַל-יְדֵי כַח הַמְּדַמָּה, שְׁאֵינוּ מְבַרְר וּמְתַקָּן, שְׁמַעְרַב וּמְבַלְבֵּל אוֹתָם בְּאָמוּנוֹת פְּזִיזוֹת שֶׁל שְׁטוֹת וְשְׁקֵר שֶׁהֵם זְהֻמַּת הַנְּחֹשׁ.

וביאר הריצ"ח (6ט) שמדובר בשורש לפני דיעות ולפני תאוות ממש בשורש הרע שם הוא מטיל זהמתו. מתכוונים כאן על המגמה על הבעצם לאן אתה מכוון, זה הכל במדמה, באמונות כזביות שמטה לשקר שהכל גם כשעושה ונראה כאדם כשר אבל סוף דבר כל כוונתו לעצמו שזה ניאוף. מדברים בהתחלה בכתר של הדברים באמונה למעלה יש בענין הזה זהמה שמסבב אחורנית את כל הכוונה של האמונה גופא שהיא התמסרות, הוא פוגע בשורש, כמ"ש הרמ"ע מפאנו עה"פ "דרך נחש עלי צור" שהוא שואף אל הצור אל ההתחלה של הבחירה, שטוען שהוא

דהיינו אע"פ שלא קיימו עדיין את העצות, נחקק בהם האמת עד כדי ביטול כל הזהמה, וזה כיון שבמעמד הר סיני קבלו את העצות בהתגלות נוראה עד שפרחה נשמתם, והיה צריך לזלף עליהם מטל תחית המתים להחיותם (שבת פח:קמ"ד) וכשחזרה להם נשמתם חזרה נקיה מהזהמה (ר' צדוק הכהן כנ"ל).

ולמה נקרא קבלת עצה בבחי' נשואין, כי מבואר בגמ' (ברכות סא.) הכליות יועצות [קמ"ה]/קמ"ו ללב, וכליות, הם כלי ההולדה, כלי הזרע כידוע שטפת הזרע ראשיתה במוחין ויורדת בחוט השדרה עד לכליות ושם נחלטת ומשם יוצאת ומתלבשת בזרע גשמי ויוצאת ביסוד, והכי נמי בבחי' עצה נעשה כל זה בקומת הראש ויוצא בדיבור. על כן נמצא כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע. והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק, ובשביל זה לימוד תורה ואפילו קבלת עול/קמ"ו התורה מתיש כח, ונקראת התורה על

הצור. כי ביושר א"א לטעות כי ניכר להדיא שהוא מתחיל מהמקור האמיתי אבל בעקמומיות אזי כל נקודת סטיה טוענת להיות התחלת היושר וזה הנחש הוא ראשית הסטיה מהיושר וטוען שהוא המקור ומכאן מתחיל היושר האמיתי.

ואולי נקרא וזהמה דייקא מלשון זה "מה" שמראה עצמו כ"מה" גמט' אדם והאמת שהוא אדם בליעל וידוע שהוא בחי' אות ק רגליה יורדות מוות והיא בקוף בפני אדם.

ועיין גמ' עבודה זרה דף כב: מבואר שם שהזהמה היא תאות ניאוף – אמר מר עוקבא בר חמא מפני שהעובדי כוכבים מצויין אצל נשי חבריהן ופעמים שאינו מוצאה ומוצא את הבהמה ורובעה ואיבעית אימא אפילו מוצאה נמי רובעה דאמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן דאמר רבי יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה וזההמא אי הכי ישראל נמי ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה וזהמתן. עוד עיין לק"ה גילוח ד' יא

קמ"א עיין פרש"י משפטים כד יב ועיין חנוכת התורה משפטים בשם מדרש

קמ"ב צ"ע דבפועל קבלו אח"כ דאף שבמכילתא דייקו מואלה המשפטים מה אלו מסיני אף אלו אבל לא נתנם במעמד הר סיני אלא אח"כ אבל שאר פרשיות קבלו במשך כל הארבעים שנה כדי שיוכלו ללמוד וכן הרבה מצוות קבלו בספר דברים אחר ארבעים שנה ובעצם במעמד עצמו לא קבלו אלא העשר דברות.

עיין חנוכת התורה פ' משפטים בשם מדרש שעם כל דיבור נאמרו גם כל פרטיו כגון עם דיבור לא תגנוב נאמר איסור גניבת ממון וגניבת דעת וכיו"ב וכן עיין בפרש"י בסוף הפרשה (כד יב) את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם – כל שש מאות ושלוש עשרה מצוות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו:

וצ"ע הרי מבואר כאן שאת האמת שהיא המבטל את הזהמה מקבלים ע"י קיום העצות ולא רק קבלתם, ומתי הספיקו בני"י לקיימן עד שיחקק בהם האמת. ונראה לתרץ דשאני מעמד הר סיני שהיה בהתפעלות כזו עד שפרחה נשמתם והאיר להם התורה בשרשה את כל האמת. ועוד גם נשאר רושם בנשמות ישראל לעולם. וצ"ע בזה ממה ששמעתי מהרבי לוי יצחק סוף קלטת 48 בשם אנ"ש שהקונה עולמו בשעה אחת יושב בצידו של צדיק אבל לא מרגיש כלום (תורה קצא) כי אין לו כלים. ולפי המבואר כאן אדרבה מעט זוכים כזו התפעלות מהאמת אפילו כל חיים בתורה ומצוות ואולי אדרבה אצלו יחקק האמת יותר מהם. (ואולי החילוק הוא רק מצד הימים שבא עמהם כמ"ש ואברהם בא בימים שהם עוד סוג של כלים. עיין זר חיי שרה שם.)

קמ"ב וכן איתא בחז"ל שהלוחות הן הכתובה ולכן שברן אחר מעשה העגל כדי שלא יידונו ישראל כאשת איש שזנתה ואולי ההר שכפה כגיגית הוא החופה ומשה ואהרן נקראים שושבינין

קמ"ד שבת דף פח: ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדברו ומאחר שמדיבור ראשון יצתה נשמתן דיבור שני היאך קיבלו הוריד טל שעתידי להחיות בו מתים והחיה אותם שנאמר גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה

קמ"ה כווי מאמר רביעי אות כה. מדרש תהלים יד. ועיין ב"ר צה ג'.

קמ"ו כליות יועצות ללב וכנ"ל הן אמת חפצת בטוחות ובסתום תודעני דהיינו שהאמת היא חכמה שיוירד לבחי' כליות להפך לעיצה וחקיקתתו בלב ע"י קיום העיצה.

עיין ספר הכוזרי – מאמר רביעי אות כה – שכליו יועצות הפי' שיש לכליות השפעה על טיב הדעה.

והביאור נ"ל (עפ"י הריצ"ח) כי כל דבר רוחני מתלבש בדבר גשמי דומה לו וכיון שכליות הן מסננות את הנוזלים בגוף שהטוב שבהן יכנס לדם, לכן מתלבש בהן הדומה להן סוד העיצה שהיא עצם האמת שבחכמה ושכל שאופן שמתלבש במעשה, כי אחרי שמסנן כל האפשרויות אזי מגיע לעיצה הנכונה, כי צריך צמצומים רבים כדי להפוך שכל והבנה לעיצה מעשית שבה כלול עצם השכל הזה באופן שהמקיים את העיצה יחקק בו האמת הפנימית שבאותה חכמה.

קמ"ז וכן מובא בחדושי הגאונים על עין יעקב סנהדרין כו: וכן בכמה ספרים שמביאים ראייה מריש לקיש בבא מציעא דף פד. יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה אמר ליה חילך לאורייתא אמר ליה שופרך לנשי אמר ליה אי הדרת בך היבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתווי מאניה ולא מצי הדר.

מהרש"א – חילך לאורייתא. ר"ל חילך וכח זה של יצה"ר לאורייתא כשתעסק בה היא מתשת חילך וכדמסיק בדקביל עליה בעלמא התיש כחו ולא מצי הדר דהתורה נקראת עש"ז תושיה וק"ל: מאידך עיין מהרש"א סנהדרין כו: שע"י הרבה מצוותיה יתיש כחם של ישראל דהיינו את עזותם. וצ"ע אולי יש לחלק בין מי שעוד לא למד שצריך שהתורה מתשת ע"י הלימוד אבל ר"ל לפירוש ר"ת כבר היה ת"ח אלא שפרש אולי ע"כ בקבלת עולה לבד חזרה להתיש כוחו. אמנם לפרש"י שתחילה היה ע"ה משמע שתמיד בקבלת עולה כבר מתשת.

ועיין בזהר חדש לך לך לב. במעשה שר"א בן רשב"י העביר את אליהו ועוד נער נהר שרוחבו חצי מיל ושאל אותו אליהו אם הוא עוסק בתורה מנין לו הכח הרי תורה מתשת וענה לו אדרבה כתיב רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך מבואר שלהפך התורה נותנת כח. וכן מצינו

שם זה **תושיה** כמבואר בסנהדרין כו: עה"פ הפליא עצה הגדל תושיה/קמט^ק וידוע שהשם מגלה על המהות של הדבר נמצא מהות התורה היא ישות חזקה שמחייבת, לכן בכוחה להתיש ישות ועזות הגוף ולהכנינו לקבל את האמת המלוכשת בה. **כי התורה הם תרי"ג מצוות שהן תרי"ג עיטין כמ"ש (משלי ח)/קמא** **לי עצה ותושיה פי' לי יש עצה שהיא התורה שמתשת את כח היצה"ר. ועצות הם במקום נשואין, בחי' זיווג המתיש כח [קמב]/קמג** כי קבלת עיצה היא התבטלות לנותן וכל התבטלות הוא בחי' התשת יישות לכן קבלת עצה קדושה מתיש ישות ועזות הגוף ולעומת זה קבלת עצת הנחש מתיש את כח המלכת הש"י על עצמי ואת הכח להתגבר על עזות ותאוות הגוף. ויש גם עצות של אנשים כשרים שהם לשם שמים אבל מעורב בהם טוב ורע **ועצת הצדיק האמת הוא כולו זרע אמת/קמד** בלא שום תערובת/קמדי כלל וכמבואר בריש תורה קצב/קמי לכן צריך מאד להזהר ממפורסמים של שקר המחלישים מקיום עצות הצדיק האמת שעצותיו כולו זרע אמת :

וז"פ הפסוק (ירמיה ב)/קמז **ואנכי נטעתין שורק [קמח]/קנט** הפשט שהנביא אומר בשם ה' לישראל שהם מנטיעתם דהיינו בשרשם הם מזמורות/קספ גפן טוב דהיינו האבות הקדושים (כי ישראל נמשלו לגפן כמ"ש גפן

ביעקב אבינו אחרי יד שנים שלמד בבהמ"ד של שם ועבר העביר האבן מעל פי הבאר באצבעו. ועיין הערת המתוק מדבש שם זהר חדש שהביא את המהרש"א על ב"מ הנ"ל וביאר כוונתו שהתורה מתשת כח היצה"ר ע"י שמפנה את כוחו ללימוד התורה. וזהו שא"ל ר"י חילך לאורייתא דהיינו כוחך זה שיש לך לעבור את הנהר בשביל יופי נשים תשתמש בו לתורה. אבל עיין שיר השירים רבה ה' כא שם מבואר שכל כוחו של רבי אלעזר בן רשב"י היה קודם שלמד תורה אבל אח"כ התורה התישה כוחו עד שאפילו הבגד לא היה בכוחו להסיר מעליו.

קמח ישעיה כח (כט) גם זאת מעם ירד צבאות יצאה הפליא עצה הגדיל תושיה: ועי"ש מצודות ציון שרש המילה תושיה הוא יש. ולפ"ז אפשר לומר שזה כח התורה להתיש כח היצה"ר כי היצה"ר הוא הישות של האדם ולכן רק ע"י יישות של קדושה אפשר להכניעו.

קמט * סנהדרין כו:

קס סנהדרין דף כו: הפליא עצה הגדיל תושיה אמר רב חנן למה נקרא שמה תושיה מפני שהיא מתשת כחו של אדם מהרש"א – הפליא עצה הגדיל כו' מפני שהיא מתשת כחו כו'. ר"ל הפליא הקב"ה עצתו במה שהרבה והגדיל תורה כמ"ש למען צדקו יגדיל תורה כד"י שע"י הרבה מצותיה יתיש כחם של ישראל וכמ"ש במסכת ביצה מפני מה ניתנה תורה לישראל מפני שעזין הן

קמא **משלי פרק ח (יד) לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה: (טו) בי מלכים ימלכו ורזנים יחקקו צדק:** מצודות דוד – (יד) לי עצה – בי ימצא עצה להנצל מיד היצר הרע המסית. ותושיה – ר"ל על ידי יתש כח היצר הרע. אני בינה – אני הנותן בינה להלחם למולו. לי גבורה – על ידי יתגבר עליו וכפל הדבר פעמים הרבה כדרך המליצה ולחזוק הענין:

קמב ש"ע או"ח רמ יד

קמג **לכאורה צ"ע** דהתם מתיש כח הנותן וכאן מתיש כח המקבל, ואפשר שבאמת גם בזיווג מתיש כח שניהם אלא שהש"ע מזהיר אותו כי בו תלוי. כדאיתא בילקוט שמעוני בראשית פ"ג רמז לא – והוא ימשל בך מלמד שהאשה תובעת בלב והוא תובע בפה

עוד יש להעיר דלעיל העצות מבטלות את הוזהמה ע"י שנחקק בלב ע"י הקיום שהולך בדרך עצתם וכאן הן מתישות כבר בקבלתן ונראה שההתשה היא הכנה לחקיקה וכן משמע במהרש"א שע"כ ניתנה לישראל תורה שמתישה להתיש כוחם כי הם עזים שבאומות. עוד נראה שהקבלת עיצה בחי' עיבור והקיום לידת מעשים טובים גלוי כבוד שמים. וכן בחז"ל פירותיו של צדיק מצות ומעשים טובים (ב"ר ל' ו').

קמדי **ועיין חיי מוהר"ן** – סימן שמש שאמר שיכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור על ידי למוד הספר שלו..... ואמר שמי שישב ויעסק בספריין רק בלי קנטור ונצחון, ויסתכל בו באמת אז בודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבו. ועי"ש סימן רצד – אמר על עצמו שהוא אוצר של יראת שמים ואם לא היה מעלים יראתו לא היה אפשר לעמוד סמוך לביתו ד' אמות וגם עבשו עדין יראתו הגדולה גנוזה בספריין הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות בא עליו יראת גדולה ומתעורר מאד להשם יתברך פי כל דבריו נגחלי אש:

ושמעתי מהריצ"ח שזהו שבליקוטי מוהר"ן לא נמצא שום לשון ספק אלא רק לשון דע וכיו"ב דברים ברורים ומוחלטים. וזה מכח שבעצמו היה מבורר לגמרי וכמבואר בחי' מוהר"ן סימן רלד שאמר על עצמו שהוא כמו עור מעובד עד שכמה שתהפוך בו אין שום שום ריח רע כלל ומסופר בשיש"ק שמוהר"ן אמר שאפילו קש לא נדבק בסוליותו כשהלך בחוץ.

וזה בחי' הא דאיתא בספרים שלשון חז"ל "הוא היה אומר" פירושו שאת עצמו היה אומר, דהיינו שתורה של צדיק אמיתי היא מהיכן שאוחז ממש ולא למעלה מהיכן שאוחז וכן ראיתי מאמר (ליו"צ) מעשה באשתו של הבעל ראשית חכמה שאחר פטירתו הביאה לפני חכמים את ספרו שיסכימו להדפיסו ולא הסכימו כי היה נסתר ולא ידעו גדולתו וטענו שאינם מדפיסים ספר שהוא גדול ממחברו. יצאה יד של אש והכתה בכרך ואמרה קיים זה מה שכתוב בזה.

קמדי **התורה של הצדיק** ללא תערובת רע כלל צ"ל שהכוונה מצד הצדיק עצמו אבל משמים גורמים שיהיה בה קצת שמאל כמבואר בתורה יב אות ב' שמקשה שם א"כ מדוע התורה של הצדיק לא מחזירה את הרשע הלומד אותה מיד בתשובה. ומבאר שלצורך פרנסה לעולם מפילין את הצדיק לרגע מועט מאד של לימוד שלא לשמה ועי"ז נעשה כבר בחי' שמאל בתורה שלו, שע"ז מתקיים פושעים יכשלו בה.

קמז **תורה קצב דע** שדבור אמת שיוצא מפי הצדיק האמת אפילו במלי דעלמא, הוא יקר מדברי תורה של צדיק אחר, פי בהדברי תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אכל זה הדבור היוצא מפי הצדיק האמת הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת ואין בו שום תערובות אין יקר ממנו.

קמח **ירמיה פרק ב (כא) ואנכי נטעתין שורק בלא זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי האפן נכריה:**

ישעיה פרק ה (ב) ויעקוהו ויסקלהו וישעוהו שרק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויקו לעשות ענבים ויעש באשים:

ממצרים תסיע ועוד הרבה כנ"ל במדרש רבה וילקוט), ורבנו דורש שורק בחי' הגאולה/קסא, כי הגאולה לעתיד לבוא תיחיה ע"י שהקב"ה יקבץ/קסב את כל נדחי ישראל לארץ ישראל ע"י שכביכול ישרוק להם כמ"ש (זכריה י')/קסג אשרקה להם ואקבצם ומשמע מהפסוק הזה שיזכה לזה רק מי שיבין את הרמוז והשריקה/קסד דהיינו

מלבי"ם לספר ירמיה - שורק - גפן בעל שריגים (ישעיה ה' ב') והוא מין גפן מובחן מסתעף לענפים, וכתב הר"י בן גאות שהוא מין הטוב מן הגפנים שלא ימצא חרצן בענבים,

מלבי"ם לספר ישעיה - שורק - מתאחד עם שריג, ענפים הדקים הנסרגים ונטוים זע"ז, וכן גידי פחדיו ישורגו (איוב מ').

עוד עיין קדושת התורה ודקדוקיה ח"א ווינשטוק משה עמ' תו פרשת ויחי מט יא ושורקה בני אתונו - מאריך בביאור ענין שורקה עיין פרש"י כאן ששורקה היא זמורה ארוכה קוריירא בלעז ובראשית מ' י' ובגפן שלשה שריגים פרש"י זמורות ארוכות שקורין וידין שמכאן למד רז"ה של דעת רש"י שורג ושורק לשון אחד בחילוף גיב"ק. בירמיה ב' כא פרש"י שורק הוא זמורת גפן טוב ובישעיה ה' ב' שורק הם זמורות היפות לנטיעה משאר זמורות. עוד כתב בשם רבי יונה אבן גאנח שורק הוא הטוב שבמיני הגפן ויאמר לו בערבי שריק ויהיה בארץ ישראל. וכן כתב במחברות הערוך לר"ש פרחון שורק - פי' מין גפן חשוב. צומח בארץ ישראל. וכן כתב הרד"ק שהוא המשובח ממיני הגפן וכתב הרב אבן גיאת שהוא מין הטוב מן הגפנים - שהענבים לא ימצא בהם חרצן. ותרגום יונתן במצב גפן בחירא. והספורנו כתב שורקה - מבחר הגפן. ובק"א בשם ח"א ועוד מצאתי שם מין אחד אשר יקראו לו בלשונם "שורק" ומסגולתו שאין בו חרצן והמה יותר מתוקים וגדולים מכל יתר המינים ומראיהם שחור ותבניתו עגול והם יקרים מאד.

נמצא שורק או שהוא לשון שורג או שהוא לשון ערבי שריק וכבר מצינו שנקטה התורה לשון מצרי עיין ילקוט שמעוני שאנכי שבעשרת הדברות הוא לשון מצרי.

קנ"ב ובעין זה בישעיהו ה' ב' ופרש"י שורק זמורות גפן טוב. ונלפי רבנו נטיעה של אמת ואמונה בלא זממה מוכנה לשמיעת שריקת גאולה דמיון הגפן לישראל עיין ילקוט שמעוני בראשית לט רמז קמו ויקרא רבה לו ב מדרש תהלים פ.

קנט עיין לקמן בהשטטות שורק לשון שורק שהוא ג' נקודות רמז לחב"ד שבמחשבה שמשם הטיפה יורדת לכליות

קס הכוונה כי ע"י שנטועים זמורה היא משרישה בארץ ונעשית עץ גפן רמז שעם ישראל לא נזרע ע"י חרצן ענבים אלא ע"י הברכת זמורת גפן טוב דהיינו מהאבות הקדושים. והחילוק הוא כי זרע מצמיח ע"י שנקרב תחילה אבל המבריך את הגפן מגדלת האם את בנה עד שגדל ונעשה עץ לבדו.

קסא דהיינו שעם ישראל הוא נטוע מעיקרו נטע המוכן לגאולה כי מתחילת נטיעתו כבר ניטע בלא זממה דהיינו אצל יעקב שאצל יעקב ניתן שם ישראל באופן שאע"פ שחטא ישראל הוא ואם בא לשוב אינו צריך מעשה גרות וזה מצד הגוף ועוד מצד שם עם ישראל לכל דבר שקבלו במתן תורה אזי נפסקה הזממה וניטל הספק מכל נשמות ישראל לעולם לכל הדורות אפילו גרים כמבואר בשבת קמו הנ"ל. (צ"ע אותם שמתו בעטיו של נחש מדוע לא נקטו חז"ל בעטיו של עגל או של ערב רב אלא שזה אותו נחש בלבושים שונים תחילה הולך על שתיים ורוכב על גמל ואח"כ בדעת דקליפה של ערב רב ובני בלעם)

קסב קבוצ נדחים ע"י שריקה דייקא שגם היא עניין של קיבוץ השפתיים כמבואר במצודות ציון לקמן

קסג זכריה פרק י (ח) אֲשֶׁר־קָה לָהֶם וְאֶקְבָּצֵם כִּי פְדִיתִים וְרַבּוּ כְּמוֹ רְבוֹ: (ט) וְאֶזְרְעֵם בְּעַמִּים וּבְמִדְבָּרִים וְיִזְרְעוּ וְחִיו אֶת בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ: (י) וְהָשִׁיבוּתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאֲשׁוּר אֶקְבָּצֵם וְאֶל אֶרֶץ גְּלַעַד וּלְבָנוֹן אָבִיאֵם וְלֹא יִמָּצָא לָהֶם:

רש"י - אשרקה להם - בדרך השורקים לסי' אות לבא אליו הטועה בדרך. ואקבצם - לעת הקץ לעתיד. כי פדיתים - כשאפדם. ורבו - בגולה כמו שרבו במצרים:

מצודות ציון - (ח) אשרקה - ענין צפצוף קול הבאה בקבוץ השפתיים וכן ושרק לו מקצה הארץ (ישעיה ה'):

ועיין חולין סג. אמר רב יהודה קאת זו הקוק רחם זו שרקה א"ר יוחנן למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אבבי והוא דיתב אמדי ועביד שרקה וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיחא שנאמר (זכריה י ח) אשרקה להם ואקבצם. ועי"ש בן יהוידע שרקה גמט' 900 גמט' י' (כידוע שאותיות כמנפץ הסופיות הן בגמט' המשך אחרי הת' שהיא ארבע מאות) ואיתא בפרד"א מזו שהגאולה תיחיה באות י' לכן הרחם מבשר על הגאולה בשרקה. (ודווקא כשיושב על הארץ ולא על משהו כמבואר שם כיון שאין דרכו בכך.

פרקי דרבי אליעזר - פרק מז ר' אליעזר אומ' חמשה אותיות שנכפלו בכל האותיות שבתורה כלם לסוד גאולות כ"ף כ"ף אברהם אבינו נגאל מאור כשדים שנ' לך מ' מארצך מ"ם מ"ם נגאל בו יצחק אבינו מיד פלשתים שנ' לך מעמנו נו"ן נו"ן נגאל בו יעקב אבינו שנ' הצילני נא מיד אחי פ"א פ"א בו נגאלו אבותינו ממצרים שנ' פקוד פקדתי צד"י צד"י בו עתיד הב"ה לגאול את ישראל משעבוד ארבע מלכיות ולאמר להם צמח צמחתי לכם שנ' ואמרת אליו כה אמר ה' צבאות לאמר הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח וכלם לא נמסרו אלא לאברהם אבינו ונראה מה שהגאולה בצ' רומז שהיא ע"י האמת שמקבלים מהצדיקים.

קסד ונראה ששריקה היא לא קול כי קול הוא מהגרון אבל שריקה היא רוח בעלמא שבשפתיים נעשית לקול צפצוף דהיינו שאפילו מי שמוכן לשמוע קול אבל לשריקה צריך יותר הבחנה והקשבה כדי לזהות ממי היא ולהמשך אחריה שהרי קול יש לכ"א קול אחר כדאיתא בגמ' סומא כיצד מותר באשתו בטביעת עינא דקלא. אבל שריקה היא שווה אצל כולם ורק מי שכולו אוזן לרועה שלו אזי מזהה את השריקה שלו שמתייחסת אליו.

ונ"ל לבאר עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' שזה בחי' מתן תורה דאיתא שהקב"ה סובב אצל כל האומות לשאול מי מוכן לקבל את התורה וכולם סרבו כל אומה בגלל איזה מידה רעה שהתורה סתרה אותה ורק ישראל קבלו ומבואר שם ש הפירוש שיש אור המתפשט בעולם מיוחד חיצון של חכמה ובינה העליונים לקיום העולמות ומלאכים מאיר להם בחזק עד שנשרפים מרוב התלהבות אבל עד שיוירד לחשכת עוזה"ז הוא אחלש מאד בבחי' מרחוק נראה לי ה' וממנו כל בני האדם יש להם איזה התנוצצות אמת בלב אלא שמי שקשור להבלי עוה"ז ומרגיש התנוצצות זה נעשה אמלו בלב הרגשת חסרון שמכוחה רץ לחפש מילוי וכיון שלא מוכן לעזוב הבלי עולם ומחפש למלא חסרונו בהם ורק מי שישל נשמה

מי שהוא מזרע הניטע שורק, טוב, בלא זוהמת הספק באמיתותו ית', דהיינו מי שעמדו רגליו על הר סיני (כמבואר בשבת קמו). **וע"י מזה** יזכו לגאולה אותם נדחי ישראל שיתקבצו אל המשיח ע"י השריקה, **ע"י** שבשרשם הם **כולו זרע אמת (שם בירמיה סיום הפסוק ואנכי נטעתך הנ"ל)** ע"י התריג עצות שקבלו בסיני שעל ידם נעשו לעם וע"י ששרש נטיעתם הם האבות הקדושים והטהורים וע"י יש לעם ישראל נשמות זכות המסוגלות לשמוע את קריאת הש"י שהיא כשריקה בעלמא שצריך הבחנה גדולה להכיר בה את קולו/קס"ו. והיינו כנ"ל **שע"י** **עצת הצדיקים תבוא לאמת** כמו בגאולת מצרים שרק מי שקבל את עצת משה רבנו זכה להיגאל ומי שלא קיבל מת במכת החושך כך יהיה לעתיד לבוא שרק המקורבים למשיח יגאלו. כי הגאולה היא כנ"ל ע"י שמקבלים אמת מהצדיק אמת וע"י **ז נקראת אמונה כד אתחבר בה אמת. וע"י ז תבוא הגאולה כנ"ל**, כי רק המקורב לצדיק האמת זוכה לאמונה שלימה **כי הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק על ידי עצה שמקבל ממנו. וזה הן אמת חפצת דהיינו מי שחפץ באמת באמת, אזי בטוחות דהיינו בכליות. חכמה תודיעני שאזכה לקבל טיפי המוח, טיפי השכל, ע"י עצה שאקבל מהם. ואז אזכה לאמת, כי הטיפי השכל של הצדיק אמת נקרא כולה** קס"ו **זרע אמת** שע"י זוכים לברור המדמה שבזה תלויה האמונה כמבואר בתורה ח' תנינא את ז':

אות ד

ודע שע"י מצות ציצית שנצטוונו/קס"ו לקשור ד' ציציות על כנפות בגד שיש לו ד' כנפות, ועל ידי הציצית נעשה הבגד כולו טלית/קס"ו שמירה, שעל ידו האדם ניצול מעצת הנחש [קס"ט] וכמבואר בכוננות האר"ז/ל/קע, דהיינו **מנשואין של רשע/קע"א** שהוא בחי' הנחש נ"ל המטיל זהמה בשומע עצותיו, דהיינו **מבחי'**

יהודית שבטל ממנה הזהמה הוא עוזב הכל ורץ למלא חסרונו באור הש"י וזי מעלה מ"ן ונעשה יחוד פנימי המאיר אור האמת בחזק יותר. נמצא שהתחלת הארת האמת בעולם לעורר את כולם לאמונה הוא בחי' שריקה הנ"ל שרק מי שליבו וך שומע ורץ אחריו. ועיין הערה לקמן.

קס"ה **עיון לק"ה ערובי תחומין ה' אות ד'** וזה בחינת משכני אחריו נרוצה, ופרש רש"י אני שמעתי משלוחיך שאתה רוצה למשכני ואני אחריו נרוצה וכו' הינו כנ"ל שישראל קדושים תיכף בשמאיר עליהם הארה הנ"ל (מיחוד חו"ב החיצון לקיום העולמות) שפרמזת להם להמשיך אחריו ותברך, אזי תיכף הם רצים אחריו להשתוקקות גדול ובמסירת נפש ואזי גורמים יחוד פנימי שעל ידי זה נמשך הארה גבוהה מאד שמגלה להם סתרי גניזותיו שזהו בחינת הביאני המלך חדריו שהם בחינת גניזא דמלכא הגנויים בחדרי חדרים שנתגליו להצדיקים על ידי הבחינת הנ"ל כי מחמת שזאת ההארה (מיחוד החיצון) אינה יכולה להתלבש בזה העולם כי אם על ידי צמצומים רבים, על כן בתחלה אינו נמשך ממנו בלב האדם כי אם התנוצצות בעלמא לרמו לאדם שימשך אחריו ותברך, כמו שפרמזין לאדם בידיו מרחוק ואזי יש להאדם בחירה, כי המשכיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות הזאת ומתחיל לרדף להשיג בשלמות האמונה הזאת,

קס"ו גם בדפיר ותורלו - כולה, ותתורלו - כולו

קס"ז **לקמן מוכח** מהתיקונים שציצית הצילה את שם ויפת מניאוף אע"פ שלא היו מצוים. משמע שגם בלא מצווה יש בה סגולה להיות על ידה מציץ מן הכרחים אליו ית' ולהיות ניצול מהסתכלות בהלי עוה"ז דהיינו ניאוף.

קס"ח **ראיתי** מפרשם טלית לשון וינטלני וינשאני לשון התרוממות שהציצית מעלה את הבגד לבג של מצוה השומר על האדם.

קס"ט שער הכונות דרושי עיבת הרוש א. וזה רע"ב שלה קע.

קע **שער הכונות - דרושי תפילת ערבית דרוש א - דע** כי לילה לא זמן ציצית הוא כנ"ל בגמרא. אמנם אין זה אלא בטלית גדולה שמתעטפין בו בשע' התפלה והטעם הוא במה שנת' אצלנו בדרושי הציצית כי הטלית והציציות הוא בחי' אוה"מ הנמשך מצד אימא עלאה אל ז"א הנק' מדת יום אבל נוק' דז"א הנקרא מדת לילה כי אז זמן שליטתה אין לה בחינת אור מקיף משם אבל הטלית קטן כבר נתבאר כי בחינתו הוא מבחינת זמן הקטנות שאז הז"א הוא בבחינת העיבור דתלת כלילין בתלת ולכן נוהג אפילו בלילה לפי שבליילה הז"א ישן בסוד העיבור שחוזר להתעבר בתוך אימא עיל' בסוד ג' דקטנות ובחי' זו אינה מתבטל אפילו בלילה כי דוקא טלית דבחי' הגדלות הוא שנפסק ומתבטל בלילה. אבל ציצית דזמן ג' כלילין בג' אינו מתבטל כלל לעולם אפילו בלילה. ולכן צריך לזוהר שלא להסיר מעליו ציצית קטן לא ביום ולא בלילה וישבב עמו בלילה ויעיל מאד לבטל כחו' החיצו' ואין זמן שצריך להסיר אותו מעליו אלא בכניסתו לבית המרחץ וראי' לדבר ממה שאמרו בגמרא מנחות שכשנכנס דוד למרחץ וראה עצמו ערום אמר אי לי שאני ערום מן המצות עד שנסתכל במילה כו' ואם בהיותו ישן היה מסיר ציצית קטן א"כ למה לא היה מצטער בכל לילה שהיה נשאר בלי שום מצוה אלא ודאי שאין זמן שיהיה פטור מן הציצית קטן אלא דוקא במרחץ.

קע"א **עיון כעין זה בתורה מג - דע** כי הדבורים של הרשע שהוא בר דעת, מולידים נאוף בהשומע. כי הזויגים נמשכים מהדעת, כמו שפתיב (בראשית ד'): **והאדם ידע את חוה אשתו**, וכתוב (במדבר ל"א): **כל אשה ידעת איש**. אף יש שני מיני זויגים, הינו זויג דקדושה, הוא התקשרות לצדיקים, ואל התורה, ואל השם ותברך, זה נמשך מדעת דקדושה. וזויגים של עברה, נמשכים מדעת דקלפה. והדבור הוא התגלות הדעת, כי אין יודעים מה שפדעת, אלא על ידי הדבור, כמו שפתיב (תהלים י"ט): **וְלִלְיָהּ לְלִילָה יְהוָה דַּעַת**. 'יחודה' מלשון דבור, שהדבור מדבר מה שפדעת. וכשרשע מדבר ומוציא מפיו הכלים, מוליד איריים ארסיים של נאוף. והשומע ממנו הדבורים, ונושם נשימות, מכניס בגופו אלו האוירים:

ניאוף שהיא עיקר הזהמה, כי ניאוף היינו זנות לשון סטייה מהחיבור הנכון שבשרשו הוא סטייה מהחיבור עם הקב"ה, לכן נקרא פגם הברית דהיינו פגם הקשר והברית שלנו עימו ית', וניאוף הוא עיקר הסטייה והפירוד ממנו ית' לכן נקרא ניאוף על שם החרון אף שגורם. **כי ציצית** לשון מציץ מן החרכים אליו ית' קע"ו/כדלקמן, בחי' איחוי הקרע ותיקון הברית לכן היא **שמירה לניאוף** (נראה שצ"ל מניאוף) /קע"ג, **כמובא בתיקונים (תיקון יח) [קע"ד]** /קע"ה, שם אמרו על הפסוק **ויקח שם ויפת את השמלה** קע"ו על שכם שניהם (בראשית ט'), ומזה ששמו על שכםם ולא על אביהם למד הזוהר שהשמלה זה בחי' ציצית. ועי"ז וערות אביהם לא ראו/קע"ו, **כי ציצית מכסה על עריין/קע"ח**. אבל חם דהוא יצה"ר, דמחמם גופיה דבר נש בעבירה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם) **ארור כנען** [קע"ט]/קפ"א, לכן חם נתקלל בקללה שנתקלל בה הנחש הקדמוני שהחטיא את אדם וחוה והטיל בהם זהמה בעצתו לה, כמו שכתוב (בראשית ג') **ארור אתה מכל הבהמה. והשמלה** ששמו שם ויפת על שכםם היינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזוהמת הנחש שרצה להטיל בהם חם ע"י שסיפר להם מה שראה ועשה ניאוף לאביהם :

וזוה בחינות הכתוב בברכה שברך יעקב את יוסף הצדיק (שם מט) **בן פורת עלי עין**, דהיינו בשביל ציצית/קפ"א, אולי הכוונה להכתנות פסים/קפ"ב, שהלביש יעקב ליוסף יותר משאר בניו או מצד מהות נשמתו שהיתה

קע"ב וזה בחי' העיוור שביים א' שבספורי מעשיות ז' בעטלערס שזכר לאו כלום ע"י שלא היה לו הסתכלות על הבלי עוה"ז כי ידוע שניאוף הוא דמיון עד שאמר ר"ל בגמ' טוב מראה עינים מגופו של מעשה נמצא שמי שתמיד מציץ אליו ית' ניצל מדמיון הניאוף שכולו תלוי בעינים כמבואר לקמן

קע"ג עיין מנחות מד. מעשה באדם אחד שבא לעשות עבירה וטפחו לו הצציות על פניו והצילוהו עי"ש. ועיין פי' אור יקר לרמ"ק על זהר סוף פ' שלח ד"ה ויהושע היה לבוש בגדים צואים מבאר שנפגמה מצוות ציצית אצלו בגלל שבניו פגמו בנשים נכריות

קע"ד לו. עין פירוש באר לחי וראו שם בשם מקדש מלך על זהר נח טב:

קע"ה תיקוני זהר – תקונא תמני סרי דף לו. – ובעטיפת טלית של מצוה, דאָתְמַר בְּהוֹן שנאמר בהם וישימו על שכם שניהם שהם שתי הכתפים שמישימים עליהם את הטלית, כְּגוֹנָא דְשֵׁם וְיָפֶת כמו שם ויפת, דאָתְמַר בְּהוֹן שנאמר בהם ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם, ופרש"י שם, לכך זכו בניו של שם לטלית של ציצית, וְעֵרוֹת אָבִיהֶם לֹא רָאוּ ולא כמו חם שנאמר בו (שם פסוק כב) "וירא חם אבי כנען את ערות אביו", כי עֵרוֹת אִיהִי מְסֻטָּרָא דְחָם ערוה היא מצד חם, ומפרש וְדָא אִיהוּ יֵצֵר הָרַע דְמַחְמָם גּוֹפִיָה לְדָבָר עֵרוֹת וְחַם רומו על היצר הרע שמחמם את גופו של אדם לדבר ערוה (ומבואר בזהר פ' תרומה דף קנ ע"ב, שעל ידי שהרשעים מתחממים לדבר עבירה, בזה מבעירים את אש הגיהנום). וְגַלְיָ עֵרִין בְּעֵלְמָא והוא גילה עריות בעולם, דאִיהוּ מְסֻטָּרָא דְנַחֲשׁ הַקְדְמוֹנִי לפי שהוא מצד הנחש הקדמוני שהיא הליליית הנקראת אשת זנונים, דאָתְמַר בֵּיהּ שנאמר בנחש אָרוּר אָתָּה מִכָּל הַבְּהֵמָה, וּבְגִין דְהָא אִיהוּ מְסֻטָּרוֹי לפי שחם וכנען היו מצד הנחש, לכן אָמַר הכתוב אָרוּר כְּנָעַן עבד עבדים יהיה לאחיו. (בל"ר והגר"א)

קע"ו כן הגרסא גם בדפוס (שחסר חיבת ישימו). בתולד תוקן וכן מתוצרו תוקן - וישימו על שכם (כלשון בפסוק)

קע"ז אבל חם או כנען כן ראו ועיין פרש"י בראשית ט' (כב) וירא חם אבי כנען – (ב"ר) יש מרבותינו אומרים כנען ראה והגיד לאחיו לכך הוזכר על הדבר ונתקלל: וירא את ערות אביו – יש אומרים סרסו (סנהדרין ע) ויש אומרים רבעו (ב"ר): ועיין ספורנו שסרסו בכישוף.

עיין מלבים – וירא חם. חז"ל פי' שרבעו או סרסו, מ"ד שרבעו מפרש כמו וראה את ערותה שהוא בנוי לבעילה, ובמדרש אמר שכנען סרסו, פירשו וירא פעל יוצא (כמו וירא אותם את בן המלך), שפי' שחם אבי כנען הראה לכנען, וכנען פעל הפעל המגונה, וחם הגיד לשני אחיו כמתפאר ברעתו:

קע"ח בפשט עי"ש פרש"י שלא ראו ערות אביהם ע"י שהלכו אחורנית ולפ"ז את השמלה שמו על אביהם. אבל נראה דיוק התיקונים ממה שכתבה התורה ששמו על שכםם שאם רוצה לומר ששמו על אביהם למאי נפ"מ איך החזיקו בשמלה אלא קמ"ל שלבשו אותה כי היא ציצית).

צ"ע כיצד הואילה הציצית להם אע"פ שלא נתחייבו עדין במצוות ציצית ויפת גם לעתיד לא יתחייב בה אעפ"כ הואילה להם להינצל מניאוף. וכן יש לדייק ממה שמובא בהאריז"ל (שער הכוונות תפלת ערבית דרוש א) לישון עם ציצית בלילה כי היא שמירה משמע אע"פ שבלילה אין חיוב מצוה בנגלה (עי"ש שעל פי הסוד יש מצווה תמיד). גם ידוע שציצית אינה חיוב גברא אלא חפצא של ד' כנפות שיהיה מצויץ אלא שנפסק שדווקא בגד שלובשים אותו ביום.

קע"ט נ"יש פסוק כב חם כנען כנען הוא כן ראה ערות אביו ועפרש"י שם מה הפי' ראה.

קפ"א צ"ע שמדבר מחם ומביא ראיה מכנען בנו ובאמת צ"ע מדוע נח קילל את כנען ולא את חם בעצמו ועי"ש פרש"י משמע שחם עשה את העבירה וכנען נענש בגללו אבל יש אומרים שכנען עשה וחם רק ראה וסיפר. עוד יש לזכור כדלעיל שעל חטאו של אברהם במה אדע ירדו בניו לגלות דהיינו שעונש הבנים הוא עונש לאביהם והכי נמי קללת כנען הוא קללת חם אביו.

קפ"ב אפשר היה לפרש שכתונת פסים שעשה לו אביו היה בה ציצית ומצאתי פי' בזה בתו"ש עה"פ אבל צ"ע דא"כ לא הצילה אותו כי נלקח ממנו קודם שנתנסה בנסיון אשת פוטיפר, ואפשר שנשאר בו רישומה אבל צ"ע האם שאר האחים לא היה להם ציצית או שלכולם היה אלא שרק הוא נתנסה בנסיון קשה ומכח הציצית עמד בנסיון. או שאולי כוונת רבינו שנקרא עלי עין מצד נשמתו המיוחדת בזה שהיה בה סגולת הציצית לשמור אותו. וצ"ע.

ועיקר הניאוף תלוי בעינים כמ"ש (סוטה ט' ע"ב) שמשון הלך אחר עיניו/קצ"ב, וכמ"ש [קצ"ג/קצ"ד] (במדבר טו) וקצ"ה ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם כי גם ע"י הסתכלות נעשה יחוד, שעל כן אסורה ההסתכלות בנשים יותר מבמאכל אסור, כי נעשה עי"ז זיווג רוחני של יצה"ר של המסתכל עם הקליפה המלבשת אותה/קצ"ו וע"כ יש תאוה גדולה להסתכל, כמבואר בגמ' יומא עד. אמר ריש לקיש טוב מראה עינים באשה יותר מגופו של מעשה שנאמר טוב מראה עינים מהלך נפש. ושמירת ציצית שהוא בחי' עינים, הוא שמירה מעצת הנחש. ויכול לקבל העצות מצדיק [קצ"ז/קצ"ח], שהוא כלה זרע אמת וזהו שפרש"י (במדבר טו לט) ציצית תר ועם ח' חוטים וד' קשרים הם תריג נמצא ציצית רומז לתריג עצות של צדיקו של עולם וע"י ציצית ניצל מעצות הנחש ומקבל תריג עצות דקדושה :

קצ"א זו לשון המשנה שם ובגמרא שם הלשון בעיניו מרד ומגנה אותו מאד, עי"ש שנתברך בורע שוטף כמים רבים והיה מתאוה לדבר טמא לכן נתלו חיינו בלחי חמור טמא והיה טוחן בבית האסורים דבמה שהיה עסוק תמיד הגישו לו ומשמע שברצון היה בוועל ארמיות הרבה ונראה כאילו היה שטוף בוימה ואחר הכל עוד חשב שניקור עיניו זיכהו בעוה"ב ולא שהיה מירוק עוון. והם דברים נוראים שנאמרו עליו. אבל מאידך איתא שם שנקרא ע"ש הקב"ה ושפט בצדק כמו הקב"ה ושכינה משקשת לפניו כזוג והגין בזכויותיו על דורו כהקב"ה והיה מעין דוגמא של מעלה בכוחו והרי למעלה אין כח הגוף וכן במדרש שיעקב אבינו כשברך את השבטים לפני מותו סבר שהוא יהיה משיח. וצ"ל שהגמרא מדברת מבחי' הנגלה והחילול ה' שגרם כי לא נגלית כוונתו וכוחו האמיתי. ועוד דמאחר שטעה נקרא חטא על שם מה שמשתלשל אצל המגושמים מבחי' אותו מקום שטעה בו דא"א לומר שדברי חז"ל אינם מדויקים ואם אמרו שהלך אחר עיניו הרי כמה שיהיה לשם שמים אבל מוכרח שהיה כך באמת באיזה בחינה.

קצ"ב שמשון הקדוש מבטן ענשו היה שכיון שטעותו היתה מעין בחי' ניאוף לכן נכתב בספר לדורות חטאו בלשון גסה של ניאוף ומשם מביא רבינו ראייה שניאוף תלוי בעינים. ועיין ר' צדוק לקוטי אמרים שבספר דברי סופרים מבאר באריכות מעלתו וכוחו וטעותו עי"ש שמבאר עפ"י סוד היושר והיעגולים כוונתו להביא לתיקון העולם. עיין לק"ה מנחה ז' צה- בחינת פגם שמשון שהלך אחר עיניו, כי סבר שיכול לעמוד בנסיון אפלו בוויג של אסור מחמת שהיה נזיר אלקים וכו', וזכה למצא הדבש בגוית האריה. אבל לסוף טעה בזה הרבה וכו'. כי אפלו בקדושה נאמר דבש מצאת אכל דיה, שנאמר אפלו על התלהבות הלב לה' יתברך שצריכין לצמצמו פנזר לעיל, שהיה פגם בן עזאי וכן זומא כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שעליהם נאמר דבש מצאת וכו', מכל שכן בוויג הגשמי וכו', מכל שכן וכל שכן כשהוא באסור חס ושלום, שבוה פגם אפלו שלמה המלך עליו השלום ושמשון הגבור.

קצ"ג בפרשת ציצית

קצ"ד מדרש רבה במדבר פרשה י פסקה ב - ד"א תנה בני לבך לי וגו' מה ראה הקב"ה לשאול מישראל הלב והעינים שיהיו אחרינו לפי שהעבירה תלויה בהם הה"ד (במדבר טו) ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' עינא וליבא תרי סרסורי דחטאה אינון כי שוחה עמוקה זונה כשם שאמר משה אשר אתם זונים אחריהם לומר שהזנות תלויה בהם העינים רואות את הזונה והלב מהרהר אחריה כך אמר רוח הקדש ע"י שלמה כי שוחה עמוקה זונה למה קראה שוחה על שם כי שחה אל מות ביתה עמוקה כמה דתימא (משלי ח) בעמקי שאול קרואיה זונה זו אשת איש ובאר צרה שהיא מורידה לנואף לגיהנם הה"ד (שם ה) שאול צעדיה יתמכו ושאל נקרא בור דכתיב (תהלים ל) ה' העלית משאול נפשי חיתני מירדי בור מהו שאמר צרה זה גיהנם שהיא רחבה מלמטה ופיה צר מלמעלה הה"ד (איוב לו) ואף הסיתך מפני צר רחב לא מוצק תחתיה נכריה שהיא נכריה לך שהיא אשת איש אף היא שמביאה את האף על האדם שכן כתיב לא תנאף לא תהנה האף ממך

עין יעקב על ירושלמי מסכת ברכות אות (ד) (שמות כ) "לא תנאף". (במדבר טו) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" וגו'. אמר רבי לוי, ליבא ועינא תרי סרסורי דחטאה נינהו, כתיב, (משלי כג) "תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצננה" אמר הקדוש ברוך הוא אי יהבת לי לבך ועיניך אנא ידע דאת לי.

קצ"ה במדבר פרק טו סוף פרשת שלח (לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על פנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הפנף פתיל תכלת: (לט) והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות יהוה ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: (מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם:

פרש"י - (לח) ועשו להם ציצת - על שם הפתילים התלויים בה כמו (יחזקאל ח) ויקחני בציצית ראשי. ד"א ציצית על שם וראיתם אותו כמו (שיר ב) מציץ מן החרכים: תכלת - (מנחות מב) צבע ירוק של חלזון: (לט) וזכרתם את כל מצות ה' - שמנין גימטריא של ציצית שש מאות ושמונה חוטים וחמשה קשרים הרי תרי"ג: ולא תתורו אחרי לבבכם - כמו (במדבר יג) מתור הארץ. הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות:

קצ"ו שמעתי כ"פ מהרב ר"א ברלנד. שזהו זיווג אנדר - למוסיא

קצ"ז עין תורה לו אות ה'

קצ"ח תורה לו אות ה' דיה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפס בדבורו של הצדיק, אם לא שתקן תחלה אות ברית קדש בראוי, ואזי יכול להבין ולתפס דבורו של הצדיק דאיתא בזה: 'סלוקא דיסודא עד אבא ואמא' (עיין זוהר משפטים ק"י) ובוהר הרקיע שם ועיין בביאור האדר"ק (ק"ח) שהם בחינת חכמה ובינה, שהם י"ה, שהם מחין נמצא בשתקן אות ברית קדש בראוי, אזי המחין שלו בשלמות, ויכול להבין דבורו של הצדיק כפי התקון של כל אדם, כך הוא השגתו:

אות ה

כל המבואר בתורה זו רמוז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עד. בסיפור סתום הוא המעשה היג' שם. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

וז"פ אמר רבב"ח אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך טורא דסיני אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבי וקיימין כי חמרי חיורתא ושמעתי בת קול שאומרת אוי^א שנשבועתי ועכשיו שנשבועתי מי מיפר לי /:

פי' רש"י^ג שנשבועתי. מן הגלות, כדכתיב קראי טובה^ד בנביאים.^ו

תרגום – אמר רבב"ח אמר לי ההוא סוחר הישמעאלי בא אראה לך את הר סיני, הלכנו וראיתי שסובבים אותו עקרבים, ועומדים כמו חמורים לבנים. ושמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבועתי מן הגלות (דהיינו שישראל יגלו מארצם) ועכשיו שנשבועתי מי מיפר לי, ועיין בגמ' שם שיש כאן המשך שרבינו השמיט.

רבנו מבאר את המאמר ומתחיל מדברי הטייעא ועיין בסוף התורה בהשמטות שם מבאר את תחילת דברי רבב"ח "אמר לי ההוא טייעא" ומשמעות דבריו שם שהוא האמונה שאותה רצה רבב"ח להשיג והיא אמרה לו כיצד לזכות בה עי"ש.

תא ואחוי לך טורא דסיני, שהוא בחי' עצות/ו' של צדיקו של עולם, כי שם קבלו תרי"ג עיטין שהן עצות לזכות לעולם הבא וגם לעוה"ז/ו'.

^א גם בדפוס ותולדו ותוצו - אוי, בתולד - אוי לי, ובחשכס - אוי לי (כגוסת הגמ')

^ב עי"ש המשך הגמרא כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא היה לך לומר מופר לך והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא ורבנן א"כ אוי לי למה.

דהיינו כשחזר ובא לפני חכמים וסיפר להם מה שראה ושמע, הם ביזו אותו ואמרו לו כל אבא דהיינו רבה (עיין ערוך שרבה היינו רב אבא) הוא שוטה כחמור וכל בן בנה של חנא הוא שוטה (סיכסא היינו שוטה כדאיתא בסנהדרין ק עבדקן סיכסן) כי היה לך לומר להקב"ה מופר לך, ורבב"ח הטעם שלא הפר כיון שסבר ששבועה זו שמתחרט עליה הקב"ה היא השבועה על המבול שמתוך כעסו על ישראל מתחרט שנשבוע שלא יביא מבול שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבועתי מעבור מי נח וגו' (ישעיהו נד) אותה שבועה היה רוצה להפר ויחריב את העולם במבול ולפיכך לא רצה להפר: ורבנן אמרו לו שאם היה כך לא היה אומר אוי דהיינו לשון צער.

משמע שרבב"ח סבר שהחרטה היא לרעה דהיינו שסבר שהיה זמן כעס, ורבנן אמרו לו שלהפך החמרי רמו לציצית שמציל מהעקרבי וזכה לתורה מסיני ועי"ז לאמונה והוא ראוי לגאולה ולכן התחרט הקב"ה שנשבוע להגלות את ישראל. ואדרבא כיון שהוא זה ששמע חרטה הקב"ה סימן שהוא דייקא יכול להפר.

ונראה טעם שלא נקט לשון התרה כי התרה צריכה פתח וזה לא שייך אצל הקב"ה כמבואר באור החיים ואתחנן עה"פ אתה החילות **וצ"ע מדוע** נקט לשון הפרה דלא שייך אלא בעל לאשתו

ועיין בזה פירוש עץ יוסף על עין יעקב שהקב"ה כלפי הצדיק כאשה לבעלה כמ"ש משה איש האלקים וכתוב מי מושל בי צדיק וכתוב הוא ימשל בך עי"ש בשם תורת חיים.

ועי"ש באהבת איתן קושיות המשנה למלך על מאמר זה דהנודר מבני העיר לא יתיר לו חכם מבני העיר ועוד הרי צריך לפרט הנדר ובלי זה גם דיעבד לא מועיל וגם תירץ עפ"י תורת חיים הנ"ל ועי"ש שמצא לזה ראייה ממדרש שוחר טוב מזמור צ' עוד עי"ש שמביא קושיה מדוע לא ביקש הקב"ה מבית דין של מעלה שיתירו לו כמו שמצינו שהתירו לו כמה שבועות כגון דור המדבר וזרובבל עי"ש שמפלפל.

ועיין שמות רבה מג ד' שאחרי חטא העגל משה רבנו נתעטף בטלית וישב והקב"ה (נראה כ) עומד לפניו שיתיר לו נדרו שנשבוע זובח לאלקים יחרם

^ג בחשכס תיקן רש"י

^ד גם בדפוס טובה ובתולד טובא, ומתולד תוקן טובי

^ה **עיין תורה ח'** שפרש"י שם טייעא סוחר ישמעאל וכאן לא פירש כיון שהמעשה כאן נדפס בגמ' ב"ב עד. מיד אחרי המעשה של תורה ח וסמך על פירושו שם אבל עיין לקמן בהשמטות רבינו מביאו

^ו **סיני בחי' עצות** דייקא – עיין בגמ' הובא בתורה טו סיני ועוקר הרים משמע סיני הוא הבקאות בחי' עצות דייקא ולא הפלפל שיותר עוסק בטעמי המצוות ואינו מכרח כי ע"י פלפול גם מוציא עצות עמוקות יותר שאינם בפשט וכן זוכה לביאורי אמת שמחיים את האמונה אלא שאינו בדרך של חקיקה כי הוא רק במוח ואילו חקיקה היא בלב.

טעם שהמצוה נקראת עיצה נ"ל כי כל חכמה שמתמצמת לעיצה מעשית נקראת עיצה וכן כל המצוות הן עצות מעשיות מה לעשות ומה לא לעשות.

חזאי דהדרן לה עקרבא, היינו שיש עצת נחש/א, שהם עצת רשעים שהם סובבים את המקום שממנו אפשר לקבל עצות אמת/ט, **שעל ידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים/א, שהיא זרע אמת** כי תמיד סביב נקודת האמת יש מניעות, מניעות המוח/א, ועצות החברים/ב, ועצות רבנים ומפורסמים/ג, ככולם אפשר שילבש עצת הנחש הקדמוני הסובב את הטוב האמיתי לשמור עליו ממי שאינו ראוי/ד:

וקיימו כי חמרי חיוורתא בפשט הכוונה שהעקרבים שסבבו היו כמו חמורים לבנים, ורבינו דורש וקיימו היינו כנגד העקרבים עמד חמרי לשון חומר וטיט לבן, טיט לבן זה בחי' **ציצית, שהוא שמירה/ט** מעצת הנחש, דהיינו **מניאוף** נחש סמל לניאוף/ט. **כמ"ש חז"ל (מנחות מ"ג ע"ב)**

וכולן הן עצות הצדיק לא מבעי מצד שהקב"ה נקרא צדיקו של עולם אלא כיון שהן תורת משה דהיינו כפי שמושה רבינו צמצם אותן והוריד את התורה לנו לכן הן עצות של משה רבינו. ואמנם מצינו גם תורת יעקב אבינו כגון בפרשת וישלח (בראשית ל לח) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים ואיתא בוהר שקיים בזה מצוות תפלין.

י כמו שרואים בחוש שבלי העצות של התורה העוה"ז הוא הגהנם

ח **רבינו** לא מחלק בין עקרב לנחש וכן בתורה פד נחשים ועקרבים הם בחי' אחת ועיין שבת קכא: ששניהם מסוכנים ומותר להרגם בשבת.

ט **עין תורה פד** – דאיתא בזהר הקדוש (נשא קכ"ג) וזה לשונו. תא חזי, לשית ימי בראשית לכל חד אית לה פרוצופה דהוא דרָגָא דאנהיג לה, ולא תשפח יום, דלית בה טוב וכו'. וכל יומא אית לה גדר מלבר, דלא יעול כל בר נש לההוא טוב, כגון חשך דכסאי לנהורא וכו'. ובגין דא, מאן דאיהו חיבא ויעול למנדע רזין דאורייתא, פמה נחשים ועקרבים מבלבלין מחשבתה דלא יעול לאתר דלאו דילה. אבל מאן דאיהו טוב, כל אילין נטירין, אנון למימרה, וקטגור נעשה סגור, ויעלון לה לטוב הגנוז, וימרון מרנא הא בר נש טוב וצדיק וירא שמים בעי לעילא קדמך וכו' ההוא טוב גנוז ימא לון, פתחו ליה בהאי תרעא דאתקרי אהבה, או בהאי תרעא דאיהו תשובה, כל צדיק יעול כפום דרָגָא דילה ואין טוב אלא תורה (עבודה זרה יט): וכשאתם רוצה להגות ולחשב בתורה, הינו פרזין דאורייתא אנון נטירין ונחשים ועקרבים מבלבלין מחשבתה ואלו הם המחשבות שבאין לאדם וכשאתם רוצה וחושק עד מאד ופותרין לו, כנ"ל בזהר הקדוש אזי כל יום ויום אצלו גדול עד מאד כי רוצה ומשיג הטוב הגנוז, הינו רזין דאורייתא, השניך לאותו היום וזה ששאל התנא במה הארכת ימים הינו באיזה מדה מן המדות נכנסת להטוב הגנוז, והארכת הימים שלך להיות גדולים כנ"ל

י **מהמשל של רבב"ח** דהררי משמע שבעלי העצות נחש כמו מקיפים ומונעים את הגישה אל הצדיקים ועיין **תורה נה תניא** שכן מפורש שם שיש קליפות הסובבים את הצדיק שהוא בחי' שבת נקודה אמצעית ומונעים מלהגיע אליו. ע"ש.

יא **עין תורה מה תניא** שכל המניעות לבוא לצדיק הם מניעות המח. ומבואר בתורה ה' קמא אות ד' וכנ"ל בתורה פד שהמניעה היא ע"י מחשבות זרות.

יב **עין שיחות הר"ן אות פ** – בני אדם יש להם כח למנע ולהסית את האדם לרחקו מעבודת הבורא ומצדיקי אמת יותר מן היצר הרע. כי היצר הרע אין לו יכלת רק כפי כחו כפי בחינת היצר הרע מאיזה העולם שהוא. אבל האדם הוא כלליות, שכלול מכל העולמות ועל כן מניעות של בני אדם הם יותר ממניעות היצר הרע: עוד ע"ש סימן פא שאם היה האדם לבדו היה מגיע לאמת על אף הבלבולים שהיו לו אבל כשמתחבר לבני אדם חכמים ופלוסופים וליצנים הם מרחקים ביותר. ע"ש

יג **עין תורה ו' אות ד'** שיש מפורסמים שאומרים שהם צדיקים ומונעים בני אדם מליילך לצדיק האמת ובתורה כב אות ג' אות ד' שיש עזי פנים שמונעים מלבוא אל הרועים שעל ידם זוכים לאמונה. ובתורה ע' שיש בני אדם שעל ידי דיבורם ומעשיהם מכריחים בני אדם ומונעים מלבוא לצדיק

יד **כמבואר בתורה ה' אות ד'** שהמניעה היא במח שכשהוא פגום אזי שומע מחלוקות בין הצדיקים שמרחיקות אותו מהצדיק וכן מבואר בפל"ח אות יב על תורה ס' אות ח' ובלק"ה מנחה ו' יא ששבירת הלוחות היתה כדי לגרום שכחת התורה שע"ז יהיו מחלוקות בין הצדיקים שעל ידם יתרחקו תלמידים שאינם הגונים. וכן מבואר בסוף תורה עח תניא. עוד עיין בספורי מעשיות מעשה מרב ובנו. כיצד הס"מ עמד בדרכם להגיע לצדיק האמת ובמעשה מבת מלך כיצד הממונים על החיות ועופות ורוחות אמרו בבטחון גמור לשני למלך שהבת מלך אינה נמצאת כלל. עוד עיין חיי מוהר"ן אות קא ואות שט שאפילו לאחר מיתה יש מניעות לבוא לצדיק האמת וזה תלוי באמונה שהיתה לו בחייו.

טו **כי ציצית** כמבואר בפרש"י רמז בה תרי"ג מצוות לרמוז שעל ידה מתגבר על המונעים להתקרב אל הצדיק אמת לקבל ממנו תרי"ג עצות הנ"ל. שזה בעצמו בחי' ציצית דהיינו כח להציץ אל האמת דהיינו הקב"ה אבל דרך כל ההסתרות והמניעות של הנחש.

טז **ושמעתי ביאור** בזה מהריצ"ח (תורה מט) שהבגד בוגד ומסתיר והציצית מכניס אור המצוה בהסתרה ועושה בגד לכנפי מצוה דהינו מצוה לשון צוותה וחיבור להקב"ה בתוך הכנף שהוא בחי' הסתרה כמ"ש לא יכנף עוד מוריך. וזה עיקר שמירת הברית כשדייקא בחושך נשאר מחובר ומציץ מן החרכים שמחפש כל הזמן איזה חריץ אפילו הקטן ביותר להיות קשור דרכו להקב"ה עכ"פ בקשר עין. עינים פנמיות על שם המחשבה נאמר.

דהיינו שהציצית שתולין בבגד הוא רמו לכל הסובב אותנו שמסתיר את האמת את הקב"ה ולכל הלבושים וההסתרות האלה צריך לעשות בחי' ציצית בחי' כח הסתכלות אליו ית' מתוך החושך שזה בחי' הנקב שעושין בבגד ותולין בו יצית דהיינו מציץ מן החרכים האלה שנקב.

טז **אע"פ שהנחש** הוא היצור דהיינו כל התאות רעות וניאוף הכוללת את כולם כמבואר בתורה יט. אבל יש עוד יחוס מיוחד לנחש והניאוף עיין בכורות ח: שאינו כשאר חיות שאינן משמשות אחר שנתעברו אלא משמש תמיד. גם עיין **תרגום יונתן** על בראשית כה כו – ויהי עשו איש ידע ציד – והוא עשו גבר נחשירכן למצוד עופן וחיוון: ועיין מאור ושמש שם שכתב וראיתי בציונים על התרגום הזה, שהיה דמות נחש חקוק על ירכו. אבל מהריצ"ח שמעתי גם לפרש נחשירכן דהיינו נחש על ירכו. היינו הלעומת זה של יעקב איש תם שהיה בחי' איש חרבו על ירכו דהיינו חרב התפלה המבואר בתורה ב'.

[י"] הגמ' שם שואלת איזה עונשו גדול, של לבן או של תכלת, ואמרו שם משל לאחד, שצוה להביא לו חותם של זהב היינו תכלת. וחותם של טיט היינו לבן. וזה חמרי הנ"ל, לשון חומר וטיט/י"ט) דהיינו ציצית שעומד כנגד הנחש. ומה שאמר שהחמרי היה חוורא, היינו חוטי לבן. כי עכשיו/י"ט) זה עיקר/כ) הציצית/כא) (בבן/כג):

ונ"ל מה שנחשירכן פירושו יודע ציד זה בעצמו בחי' חרב שהרי כתיב ביה על חרבך תחיה ונקרא יודע דייקא בחי' יודע דעת עליון של בלעם בחי' ניאוף המבואר בתורה מג. שכל זה הפך ממש שהדעת דקדושה שעל ידה התפלה היא חרב על ירך.

י" עיין אור החיים פ' שלח טו לט

י" מה שרמזו ציצית בטיט דייקא עיין תוס' על מנחות מג הנ"ל (שם בד"ה חותם) מה שמדמה חותם של טיט לציצית, שכך עושים לעבדים, והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקדוש ברוך הוא כדאייתא במסכת שבת (נז:) כבלא דעבדא תנן,

ועיין אור החיים סוף פרשת שלח (במדבר טו לט) שכתב על דברי התוס' הנ"ל - עד כאן ירצה במאמר והיה לכם לציצית, לצד שהם עבדים לה' והעבד עושה כבלא, יהיה לכם סימן זה לכבלא דעבדא: ואמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' - פירוש כשיביטו בסימן עבדותם יתנו לב שאינם בני חורין, לעשות כחפצם במאכלם במלבושם בדיבורם ובכל מעשיהם, כעבד שאימת רבו עליו, ולעמוד בשעה שהאדון מצוה לעמוד, ולעשות כל מלאכות אשר צוה ה' לעשות:

עוד בענין שציצית בחי' עבד - עיין עץ חיים - שער מד פרק ז-מ"ת- והסוד הוא כי זה ענין ציצית דמטטרוין שר הפנים העולה אלף לכן אמרו"ל הזהיר במצות ציצית משמשין לו (לעת"ל ב') אלף ות"ת עבדים כי הלוכש ציצית דמטטרוין הוא בסוד עבד לכן ישמשוהו עבדים.

ואפשר לומר שמה שכתב רבינו שחקיקת האמת היא ע"י וילך בעצתם היינו בחי' עבדות אבל העיקר זה האמונה שהיא בחי' בן שהרי עבד הוא בחי' צדק בלי חשק וחיות לכן עצם ההתקרבות לצדיק וקיום העצות כדי שלזכות לאמת זה עבד בחי' ציצית לכן שעל ידו סר מרע של ניאוף וזוכה לאמת אבל אחר שכבר זכה לאמת אזי הוא מתנהג כבן באמונה שלימה.

י" עכשיו- רבי לוי יצחק בנדר וצ"ל סיפר שאנ"ש פירשו שהכוונה לזמן אמירת התורה ועל כן כשנתגלה מאוחר יותר התכלת של הרבי מרדוין אנ"ש לבשו ציצית עם תכלת. וצ"ע בזה כפי שיתבאר לקמן.

עכשיו - משמע שבזמן שהיה בית המקדש קיים אזי הלבן לא היה עיקר אלא התכלת ואולי רמזו כאן לאפוקי מהדעה שראיתי בהערות תמימים שדייק בפני יהושע שסובר שתמיד הלבן עיקר המצווה והתכלת רק להידור מצווה והראיה מסדין (דהיינו בגד פשתן) שגורו בו על התכלת (משום כסות לילה) (סוף לא מדוייק)

עוד עיין שאגת ארי-ה סוף סימן לב שמקשה אמנם תכלת לא מעכב את הלבן אבל כיצד נותר איסור לבישת בגד בלא ציצית ע"י הלבן לבד ועיין חבצלת השרון פרשת נח תירץ שמעיקרא כך המצווה שרק הלבן מתיר ואילו התכלת מצווה בפני עצמה והיום אנו פטורים ממנה מחמת אונס.

כ הלשון צ"ע כי עיקר משמע שיש טפל וצ"ע איזה טפל יש היום ואולי יש כאן רמז לתכלת של היום שכיון שהוא ספק ולאחר שנגנו הוא טפל ללבן וכפי שיתבאר לקמן.

כא דהיינו שעל ידי הלבן לבד גם אפשר לזכות להיות מציץ מן החרכים. ועיין לעיל פרש"י ציצית גמט' תר ועם החוטים והקשרים הם תריג. (וא"כ בלי תכלת גם יש רמז לתרי"ג מצוות).

ועיין רמב"ן שחולק שעיקר הוכרון הוא בחוט התכלת שהרי כתוב ציצת בלי יוד וכן הקשרים לאו דאוי. (ולפ"ז דווקא התכלת שדומה לים ולכסא הכבוד דהיינו אמא עלאה בינה שבה מאיר החכמה לשם מציצים בכח הציצית. וכל זה חסר בלבן לבד) ובאמת גם רש"י הביא דרשה זו לתכלת דומה לים וכו' ואולי הביא שתי הדרשות לרמז לשני הזמנים כשהבית בנוי ואחר החורבן.

ונ"ל רמז נפלא שגם לבן לבד מועיל לשמירה מניאוף עיין לעיל וישומו שם ויפת השמלה על שכמם ששם זכה ללבן בזכות אותו מעשה אבל לתכלת זכה אברהם אח"כ ע"י שנשבע שלא יקח מרכוש סדום מחוט וכו' (דהיינו שונא בצע שהוא תיקון המלכות כמבואר בתורה ל) ומזה שרבינו מביא דווקא דרשה זו של וישומו שם ויפת על שכמם וכו' וכן התיקונים המובא שם מבאר שע"י תלית של מצווה שלבש שם התגבר על קליפת הניאוף של חם משמע שהלבן לבד גם מועיל לזה.

ועיין שער הכוונות ציצית דרוש ד' שציצית שלא רק שהתכלת אינו מעכב את הלבן כמבואר במשנה מנחות אלא שציצית לבן עם תכלת וציצית לבן לבד הן שני מיני ציצית בשתי מדרגות ואחר החרבן אין לנו אפשרות להשיג את הבחי' של ציצית עם תכלת.

ראיתי בספר להצדיק קדש שהאדמו"ר מרוזין כשגילה את התכלת שלח את ספרו לאדמו"ר הרש"ב מחב"ד והאדמו"ר ענה לו באגרות קדש שלו ח"א אגרת קנח שעפ"י הלוקטי תורה של בעל התניא בביאור הפסוק והיה לכם לציצית דרוש ב' פ"ב פרשת שלח עפ"י הפרי עץ חיים להאריז"ל שזה לא שייך היום כי תכלת לגודל מעלתו שהוא מבחי' אבא אי אפשר לירד בזמן הגלות ומאריך שם לבאר ענין עפ"י הפע"ח דלאחר החורבן אין לנו תכלת כי אין אנו משיגין בחי' הציצית דמות (נ"ל שצ"ל דמות) דח"ב. ומביא שם בשם אחד מחשובי חסידי רוזין שהאדמו"ר מחב"ד הנ"ל כששאל אותו חתנו כיצד לנהוג למעשה בתכלת השיב לו שבבית ילבש תכלת שכן אדם גדול הוא האדמו"ר מרוזין.

אמנם מאידך הרי זו מצווה ככל המצוות שחייבים לקיים אף שאין מבינים. ואף שהיום יש רק ספק תכלת הוא ספק מצווה דאוי. וצ"ע.

וראיתי בשו"ת ישועות מלכו או"ח א' ב' ג' שנשאל על התכלת בזמנו של הרודיונער וכתב שם שאע"פ שגם מאתים שנה אחרי החורבן עדין לבשו וצבעו והטילו תכלת בציצית כמבואר בגמ' טעמם כיון שלא נתברר עדיין אם תכלת מעכב את הלבן לכן אע"פ שיש סכנה בקיום מצוות תכלת (לא מצאתי מקור) קיימוה כדי לקיים לדורותיכם שכתוב בלבן (נראה שזה חידוש שלו שלמד ממקום אחר וכגון לדורותיכם דכתיב בגר בכריתות ט. משם למד רב אחא בר יעקב שקרבן לא מעכב בגר. גם עיין תוס' קדושין סב:) אבל משנבקע הלכה שאין מעכב לא נצרכו (לסכן עצמם וגוהו) וכך הורו לכל ישראל וגם דברי האריז"ל מסכים עמהם. ועוד דבקרא כתיב וזכרתם את כל המצוות וזה בזמן שכל המצוות נוהגות. וכבר בימי רבי יוסי התחיל הענין לגנוז אלא שמספק שמעכב תכלת את

ושמעתי בת קול [בדן/בה] שאומרת אוי לי שנשבעתי, פירש"י שהכוונה ששמע שהקב"ה מתחרט **על הגלות**^ב שהגלה את ישראל. ומבאר רבנו שהחרטה על הגלות היא בחי' גאולה שזוכים ע"י אמת ואמונה **היינו ע"י ציצית** כנ"ל שעמדה כנגד עצת הנחש שסובב את הר סיני שהם עצות הצדיק, ועי"ז **יכולין לבא לעצת צדיקים, לבחי' אמת. וע"י אמת, באים לאמונה כנ"ל. וע"י אמונה, בא הגאולה**^ב **כנ"ל. וזה ששמע חרטת הש"י על הגלות, כי הציצית שהם חמרי חוורא גרם כל זה:**

דהיינו שרבב"ח סיפר שהסוחר דהיינו האמונה אמרה לו בא אראה לך מהיכן כוחי והראה לו תריג עצות זרע אמת שקבלו בהר סיני וראה שמקיפין אותן הנחש אבל ע"י הציצית שעומדת כנגדו לבטלו אפשר

הלבן לא נתקבלה הלכה לגנו. ואמנם אם התכלת שמצא היה וודאי היה ראוי לקיימו אבל זה שאינו אלא השערה בעלמא וכמה קושיות יש עליו אין לדחות הוודאי שכנגדו. אמנם אין איסור ללבשו אבל אין מספיק ראיות כדי להמליץ עליו. ע"ש.

ועיין תשובות והנהגות להרב שטרנבוך ח"ד ה' שהיום נמצא סוג אחר של חלזון שיש עליו הרבה פחות קושיות ויש יותר ראיות שהוא התכלת האמיתי ואעפ"כ למעשה כיון שכבר נמצא כמה דעות איזהו התכלת של תורה לכן דוחה גם אותו.

אבל עיין במבוא לביאור הליקוטים מהדורת תשמ"ט עמ' 24 מסופר שרבי אברהם בן נחמן ביקר אצל הרבי מראדזין ודיבר עמו הרבה מעניין התכלת בציצית והרבי הראה לו חיבוריו אודות התכלת וראב"ן עבר על חבריו ואמר: מיר האבין בעסערס פון דעם. (יש לנו ראיות והוכחות טובות מאלו). ואנ"ש פירשו כוונתו שידע לפי מגילת הסתרים שהיה בידו שעוד לפני ביאת המשיח יתפרסם ענין התכלת. עוד מובא שם שבזמן רבינו בשנת תק"ע יצאה שמועה בענין ביאת המשיח ורבינו אמר אז תרח"ם איז אויך א יאר (תרח"ם היא גם שנה) ורבי אברהם בן נחמן פירש שכוונת רבינו הייתה על גילוי התכלת שיתחיל אז.

ועיין בתפילה על תורה מט ואם היינו זוכים למצא תכלת לציצית היינו מפזרים הון רב כדי לקים המצוה בשלמות. אך בעוונותינו הרבים חרב בית מקדשנו, ונתעלם החלזון בעוונותינו. ומאז והלאה אין אנו זוכים לקים מצותך בשלמות... וזכנו שיחזור ויתגלה החלזון. ונזכה לקים מצות תכלת שבציצית.

משמע שכל החסרון מצד שלא נמצא ולא בגלל שלא שייך בדור הזה כדמשמע בכתבי האר"י.

אבל עיין שיח שרפי קדש ח"ד אות שפה סיפר ישראל קרדונר שזכה וראה את רבינו בחלום ושאל אותו ג' שאלות אחת מהן האם ללכת בתכלת שהתגלה אז וענה לו רבינו לאו דווקא.

^כ עיין פע"ח ציצית פ"ה ושער הכוונות דרושי ציצית דרוש ד'

^כ **שער הכוונות – דרושי ציצית דרוש ד** ונבאר ענין הציצית כי הנה נת"ל כי שני מיני ציצית הם הא' מלבן ותכלת כמו שהיה בזמן שבהמ"ק קיים והב' כולו לבן כמו שאנו נוהגים עתה בזמן הזה והנה שני בחי' אלו של הציצית שניהם ממוחין דאימא לבד לא מאבא אלא שהציציות תכל' ולבן הוא יוצא ממוח חכמה דאימא אשר בתחלה היתה בינה דאבא כנ"ל ולכן היה נוהג בזמן שבי"ה קיים אבל ציצית הלבן שאנו נוהגים בו היום הוא מד' מוחין הכלולים בבינה דאימא שהיא עצמה בינה דאימא בתחילה וזהו הטעם שאין לנו תכלת בזמן הזה והרי נתבאר לך ענין הד' ציציות שהם מוח א'. וגם אמרנו שהם ד' מוחין כנ"ל בדרוש שקדם לזה והכל א' כי הם ד' מוחין הכלולים במוח בינ' דמצד אימא כנו' האמנם משני מוחין דח"ג אין ציציות בפני עצמן כי אינן סוד מוחין אלא בחינת מכריעין ולכן נטפלין להם כמשי"ת לקמן:

... ונבאר עתה הציציות שאנו נוהגים בזמן הזה שהם לבן בלתי תכלת כי אמת הוא שאף בזמן הזה אין אור חכמ' דאי' נפסק מלהאיר ולצאת בסוד הציציות הנו' עם התכלת אלא שאין לנו עתה כח שיעשה הדבר ההוא על ידינו אבל ודאי הוא שג"כ הוא יוצא בהתלבשותו בציצית היוצא ממוח בינה דאימא וא"כ כפי זה מוכרח הוא שיהיה הציצית דחכמה דאימ' רמוז בציצית דבינ' דאי' כמשי"ת למטה בע"ה.

והנה כדוגמת מה שנתבאר בציציות היוצאים מחכמה דאימא כך הוא ממש בציציות היוצאים מד' מוחין הכלולין במוח בינה דאימא לפי שאין בנו כח עתה רק עד מח בינ' דאימא ולא יותר והחילוק שביניהם הוא כי שם היה חסר חוט א' להשלימן לל"ב ולכן הניחו בו חוט של תכלת שהיא המלכות לחברה עמהם כנ"ל אבל בבינה דאימא יש ל"ב אותיות שלימות בד' שמות שבהם כנגד ל"ב חוטין וכולו לבן כי אין צורך אל תכלת שהוא מלכות להשלימם ובוהו תבין איך גם בזה"ז שאין לנו תכלת אין התכלת מעכב את הלבן כנו' במשנה והלבן לבדו הוא מצוה גמורה מה"ת והוא כי להיות שהם ב' מיני ציציות א' מחכמה דאימא וא' מבינה דאי' ולכן התכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכל' ואלו הכל היה בבחי' א' היה ראוי שהלבן היה מעכב את התכלת והתכלת את הלבן. עוד יש חי' אחר כי בטלית של תכלת היו החוטין השזורין והכפולין מבחי' החסדים דאימא הנכפלות והנכללות עם חוט החכמ' דאימא כנ"ל אבל בטלית הלבן שלנו החוטין השזורים והכפולים הם בחי' הגבורות דאימא הנכללות בחוטי בינה דאימא ע"ד הנ"ל ממש:

^כ מה היא בת קול עיין תוספות סנהדרין דף יא.

^כ **תוספות סנהדרין** דף יא. – בת קול יש אומרים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו למרחוק ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול:

^כ בתשכס תיקן רשב"ס

^כ **כנ"ל** שחכמים אמרו לרבב"ח שהוא שוטה על שלא הפר את השבועה והוא סבר שהיא חרטה לרעה שמתחרט על שנשבע שלא יביא מבול וחכמים אמרו לו שכיון שאמר אוי לי מוכח שהיא שבועה על הגלות ולא על המבול.

^כ **גאולה** היינו גולה עם א' דהיינו כשיש אמונה באלופו של עולם נעשה מגולה גאולה.

לזכות לעצות הנ"ל, ועי"ז זוכים לגאולה, דהיינו שהקב"ה יתחרט על שהגלה את ישראל דהיינו על שהרחיקם ממנו /כ"ט.

עתה חוזר רבנו לבאר את הפסוק "ואלה המשפטים וכו'" שבו פתח את התורה ומבאר כיצד כל הנ"ל רמזו בו

וז"פ ואלה כי כל מקום שנאמר ואלה דהיינו ו' מוסיף/ל"א כפרש"י שם "אלה" הוא לשון מיעוט, אבל "ואלה" פירושו שמוסיף על הראשונים. **זה בחי' יוסף/ל"ב** שתמיד היה מחובר כתוספת אליו ית"ל/ג, **בחי' שמירת הברית/ל"ד** דהיינו שמירה להיות מתחבר בברית רק לצדיקים ולא לבעלי עצות הנחש, דהיינו **בחי' יציאת** השומר מעצת הנחש דהיינו בחי' ניאוף/ל"ה.

המשפטים הם כל המצוות הכתובות בפרשת משפטים ועליהם אמר שם ואלה דהיינו שגם הם כמו העצות הקודמות שקבלו בהר סיני הן עצותיו ית', **זה בחי' כלה זרע אמת/ל"ו**, **כמ"ש (תהלים יט) משפטי ה' אמת** כידוע/ל"ז שמשפט עמודא דאמצעייתא הוא בחי' תפארת בחי' שם הויה בחי' אמת. דהיינו מי **שזוכה לעצת צדיקים**, זוכה **לבחי' אמת** כי הצדיק מגלה את האמת של הקב"ה בחי' יוסף ויעקב, שיוסף היה בחי' ממוצע בין יעקב לשאר אחיו, ולכן יוסף מכונה אברך דהיינו אב רך דהיינו שהוא קצת אב כלפי שאר הבנים ולכן בניו נעשו שבטים, כך הצדיק שבכל דור על ידו מאיר הקב"ה את האמת בעולם. **אשר תשים לפניהם** הפשט שאת המשפטים הנ"ל צריך ללמד היטב וברור לגברים ולנשים וממה שהשוו אשה לאיש מצא רבנו רמז לאמונה שזוכים ע"י עצות אמת הנ"ל, כי **זה בחינות צדק כד אתחבר בה אמת** נעשית אמונה. **וזה בחי' הושוו אשה לאיש/ל"ח**, כי **זה איש ואשה, הם בחי' התחברות אמת ואמונה/ל"ט** וכשכל האמת מאיר באמונה אזי האמונה כמו לבנה במלואה שכל אור

כ"ט **צ"ע** שרבינו השמיט המשך הגמ' שם שרבנן שאלו את רבב"ח מדוע לא הפרת להש"י את הנדר וכו'. ועוד צ"ע א"כ מאחר שלא הפר הרי למעשה לא הואילא הציצית לבטל הגלות אלא רק לחרטה בלבד. ואולי טעם שהשמיט ההמשך כדי שלא נאמר כנ"ל שכיון שלא הפר הפסדנו ויהיה מקום ליאוש אלא אדרבה כיון שהקב"ה כבר התחרט מכאן יש אפשרות לכל אחד לעצמו לצאת מהגלות הפרטית שלו ע"י שיתקרב לצדיקים ויזכה לאמת ואמונה. אבל הגלות הכללית יש בה כמה תועלות כמבואר בחז"ל כגון לעשות גרים ולכפר לאותם שלא זוכים לקיים עיצה זו של התקרבות לצדיקים.

^ל בכל המהדו' נדפס באות רגילה בתחבט – באות חודגשת, ובכל המנוקדים באות גדולה

^{לא} **הו' של ואלה** הוא מוסיף את אלה על מה שהיה כבר קודם.

^{לב} **התוספת קשורה** לברית כי כל הולדה היא תוספת על הקיים. ובעיקר נמצא ביוסף הצדיק שהוליד בנים שנוספו על בני יעקב להיות גם הם משבטי קה.

יוסף נקרא על שם "אסף אלקים את חרפתי" כמבואר בוישלח, וצ"ע כי יש חילוק בין אסף שהוא בחי' אוסף מה שמקבל מאחרים ואילו יוסף הוא שמוסיף בחי' משפיע לאחרים. ונראה ששני הפירושים לשון מוסיף ולשון מאסף שניהם בחי' שמירת הברית, אחד בדבר ואחד בנוק' שניהם צריכים שמירת הברית, כי כל אחד יש בו בחי' מקבל עצות ובחי' משפיע שמלמד אותן לאחרים ורציף שמירת הברית לדעת ממי לקבל ולמי להשפיע.

^{לב} **וזה בחי' הכתוב** בוזהר יעקב ויוסף כחדא אולי ופירושו שיוסף מרכבה ליסוד שתמיד מחובר ומגלה את יעקב שהוא מרכבה לתפארת ולמידת האמת של הקב"ה

^{לד} **שמירת הברית** בחי' תוספת נ"ל לכד ממה שההולדה דקדושה תלויה בשמירת הברית עוד עצם הברית דהיינו חיבור וקשר בין שנים הוא בחי' תוספת מה שאדם יוצא מעצמו ומתחבר ומוסיף לעצמו עוד בן ברית.

^{לה} **כנ"ל שציצית** שומר מניאוף דהיינו מהנחש המסית לניאוף דהיינו פגם הברית כי ניאוף היא סטיה מהיושר דהיינו מהסתכלות אל הש"י שעל כן נואפת נקראת סוטה. והציצית היא כח ההצצה אל הש"י אפילו בהסתר והעלמה של עוה"ז כמציץ מן החרכים להתקשר אליו ית' בכל אופן. הפך הנחש שמעלים ומסית ללכת אחר הגלוי. כמבואר בתורה א.

^{לו} **דקאי אמשפטי** התורה תריג מצוות שקבלו בסיני דהיינו תורת משה שהיא עצותיו ית' דהיינו תורת ה' בצינור של משה. וכן כל עצות הצדיקים הם תורת ה' שנעשית תורתו כמבואר בתורה כב אות י' עפ"י גמ' ע"ז יט. עי"ש. כי אמת חותמו של הקב"ה (והשם הוא המהות) נמצא שעצות הצדיק שהן כולו זרע אמת היינו אלוקות ממש שזכה הצדיק לצמצם ולהליש לעצות מעשיות.

^{לז} עיין פתח אליהו ופירוש אור צח שם

^{לח} **הושוו אשה לאיש** – צ"ע מדוע השוו הוא לשון התחברות ואולי עפ"י תורה א' שע"י התחברות נכונה אזי אמונה אספקלריא נקיה ומאיר ממנה כל אור החמה בבחי' והיה אור הלבנה כאור החמה בחי' שני המאורות הגדולים.

וצ"ע א"כ מדוע לא הושוו לגמרי גם במצוות עשה שהזמן גרמא ואדרבה הפסוק הוא בגלל קטנותה שאמר לה לכי מעטי עצמך לשרתו וא"כ לא הושוו ואולי כי בעוה"ז באמת קשה שתהיה אמונה שלימה ממש בבחי' הושוו

ועיין יביע אומר ח"א יו"ד ד' אות ו' שיש סוברים שהחילוק הוא כי עשה חובת גברא ול"ת איסור חפצא ומצד החפצא הושוו דאין לחלק אבל מצד הגברא יש חילוק ולפ"ז יותר קשה שמצד האמת ואמונה בעצמם לא הושוו אלא מצד החיובים שיש עליהם ואולי כי באמת אין הכוונה שלא הושוו כלל בעשה שהו"ג אלא באמת הושוו בכל אלא שהקילו להם בעשהו"ג ולכן יכולות לברך אשר קדשנו במצוותיו גם על עשהו"ג כר"ת כי שייכת בזה מעיקר הדין

^{לט} **עיין רמזים לזה** בספר המדות – ערך אמונה חלק א' אות ח. מ' שְׁנָאָבָד לֹא אֵינְהוּ דְבָר, בְּיָדוּעַ שְׁנָפַל מֵאֲמוּנָתוֹ. כי כידוע (קדושין ב:) אשה נקראת אבידה. נמצא שכל אבידה היא בחי' אשה בחי' אמונה. ויותר נראה שהאבדה היא מהיסך הדעת (לק"ה) ודעת בחי' אמת וכיון שנאבד לו דבר היא ראייה שנפל מדעתו ולכן אמונתו חסירה אמת.

החמה מאיר בה ואזי הם בחי' שני המאורות הגדולים דהיינו נראים שוים/ו^א, **ובזה תלוי הגאולה כנ"ל**. וזה בחי' מה שדרשו במכילתא **יכול שיהיה מ"א התלמידים לומדים ואין מבינים** אלא באמונה לבד/מב^ג, **ת"ל ערוך מג לפניהם/מ"ד** **כשולחן ערוך** עד שיבינו היטב בבחי' משפטי אמת ולא יטעו בדברי הרב כמבואר באבות (א יא/מ"ה) חכמים יזהרו בדבריהם דהיינו שיהיו שלא לומר דיבור המשתמע לתרי אפי/מ"ו שמא יגיע לתלמיד שיש טינא בלבו וימצא בהם תירוץ להתפקר. אבל כשהרב עורך את דבריו כשולחן ערוך ובכל דיבור שלו מאיר האמת דהינו שכל עיצה ברור בה כיצד מתקברים על ידה להשיי ומאיר בה שזה תכלית הכל **זה בחי' הגאולה/מ"ז** בחי' הארת האמת באמונה בשלימות, כמו **שלעתיד יתגלו כל החכמות [מ"ח] כשולחן ערוך/מ"ט**, **כמ"ש (ישעיה יא) ומלאה הארץ דעה** /ו^ז כך גם

שם יד. **בְּשֵׁתֶּפֶל בְּשָׁמַיִם בְּשָׁמַיִם זָכִים וּבְהִירִים, תִּזְכֶּה לְאֲמוּנַת חֻקִּים.** כי כידוע ששמים בחי' זעיר בחי' אמת ובחי' דעת. שם כט. **בְּשֵׁנוּפֵל מְאֻמָּוְתוֹ בְּאֵ לִידֵי קָרִי וְלִידֵי הָרְהוּרִי אֲשֶׁה וְלִידֵי הָרְהוּרִי עֲבוּדָה-וְרָה.** כי אמונה בחי' אשה ואמת בלי אמונה דהיינו איש בלי אשה זה מקרה.

^מ **וזה שאמר מוהר"ן** – אמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. דהיינו שכשהאמונה בלימות אזי היא השגות אלוקות נבואה עיין תורה ח' תנינא אות ו' ותורה א' תנינא אות ח'.

^{מא} גם בדפוס שיהיה, ובתולד שיהיו, ומתולד חוקן שיהיו.

^{מב} **עיין פרפראות** שמבאר שהוא אמינא שהכוונה דסל"ד שילמדו בבחי' אמונה לבד שהיא אסיפת ידיעות בלי טעמיהן וההסבר שעל ידו יכול גם לדעת הדין בציוור שונה לכן אמרה התורה לפנייה שיבינו היטב גם טעמי המצוות ועי"ז שגם יבינו אזי תתחזק האמונה כי אמונה לבד יש בה סכנה שאפשר ליפול ממנה עיין תורה רנה ועי' אמונה חזקה תבוא הגאולה

^{מג} גם בדפוס ותולד - ת"ל ערוך, ומתולד - ת"ל וכו' ערכם

^{מד} **לא אמר חזור להם** עד שיבינו אלא ערוך לפנייה שילמדו לבד אלא שצריך לערוך לפנייהם באופן שיוכלו להבין אם ילמדו לבד דהיינו שלומדים מכאן את החיוב של הרב לדאוג שהתלמיד יבין את הדין ולא רק ישנן אותו

^{מה} **משנה אבות פ"א** (יא) אבטליון אומר, חכמים, הנהירו בדרךיהם, שָׁמָא תְּחַבְּוּ חוּבָת גְּלוּת וְתִגְלוּ לְמָקוֹם מִיָּם הָרְעִים, וְיִשְׁתּוּ הַתְּלָמִידִים הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם וְיִמְתּוּ, וְנִמְצָא שֶׁשָּׁמַיִם מִתְּחַלְּלִים:

תפארת ישראל [מא] חכמים הוזהרו בדבריהם וכו' – ד"ת נמשלים ליון, כמ"ש ושתו ביין מסכתי [משלי ט' פ"ה], והדברים שבהם יסבירו העניינים העמוקים, הם כמים שימוגו בהם היין החזק שיהיה ראוי לשתיה, לכן הוזהיר פה לרבותיהם של ישראל, שיהיו מלומר מלתא דמשתמע לתרי אפי, שמא תגלי למקום שאפיקורסות גוברת, שעם מימי ראש ולענה שלהן יארסו ייניכם, לפרש דבריהם בנטייה למינות, וישתו התלמידים הבאים אחריכם, שיטעו באפיקורסת, ותמות נשמתם, ובני העולם יתלו טרחון אלה הגמדים בכס, שיחשבו שמכם למדו כן, ונמצא ש"ש מתחלל:

צ"ע הכוונה למה תלה בגלות של הרב ולא בגלות של התלמיד שילמד לאחרים את דברי הרב כמו ששמע אותם במשמעות כפולה.

עיין תויו"ט שמקשה על הרע"ב שהדוגמא שהביא היא שטעו התלמידים ולא תלמידי התלמידים כדמשמע בלשון הבאים אחריכם ועי"ש שמביא גרסת אבות דרבי נתן גם הגרסא שצדוק וביטוס שנו לתלמידיהם את דברי אנטיגוס וטעו התלמידים וכו'.

^{מז} **ועיין תורה נט** אות ה' (ד"ה וכל זה נעשה ע"י) דהיינו שצריך לכלכל דבריו במשפט

^{מח} **דהיינו שבין** שרוצה לרמוז את כל מהלך התורה שלנו בפסוק הזה מחפש היכן רמוז הגאולה ומצא שנרמז בזה שנצטוו לערוך לפנייהם היטב וזה רמז לעוה"ב שגם בו יהיו החכמות ערוכות באופן שכל אחד יכול להבין.

^{מח} עיין ספר המדות אמונה ח"א יט

^{מט} **עיין לעיל** אות ג' שכדי שיחקק צריך לא רק ללמוד עצת הצדיק אלא דייקא ילך בדרך עצתם. ואולי זה גם רומז לבחי' עוה"ב שנאמר בו אשת חיל עטרת בעלה ומבואר בפתחי שערים שהכוונה שלעתיד יתגלה שא"א להשיג בעוה"ב אלא כפי הכלים המעשיים שעשינו בעוה"ז (דעשיה היא בנוק) דהיינו דייקא ע"י צמצומי העוה"ז נשיג יותר בעוה"ב ממה שע"י חכמות שהשגנו רק כמוהין ולא ירדו לעשיה. דהיינו שגם לעתיד יתבאר שאת האמת זוכים רק ע"י חקיקה דהיינו עשייה דייקא.

ונל"ל שזו גדולת רבינו שלימד ונתן לנו תורות איך להוריד למעשה דברי תורה הגבוהים ביותר עיין סוף תורה פו תנינא שלעשות עובדא למעשה עפ"י תורתו היא תיקון גדול לאותה מידה שמדבר ממנה שם ובחיי מוהר"ן שדבריו הם פירוש לעץ חיים דהיינו שאפילו איש פשוט יכול עי"ז לקיים עץ חיים ולעתיד לבוא המעשים האלו יהיו הכלים ושולחן ערוך לכל החכמות. כנ"ל שעצות הצדיק שחוקק בעצמו ע"י עשיה באמונה על ידם זוכה ויוכה לגאולה שלימה בעוה"ז בבחינות ובעוה"ב ממש

דהיינו שהשלחן ערוך שבעוה"ז חוקק בנו זרע אמת שמחיייה את האמונה שעל ידה נזכה לשלחן ערוך בעוה"ב

ונראה כוונת רבינו שנלמד להיום מהעתיד כשם שאז ע"י רבוי האמונה יוכו להבין את התורה כשלחן ערוך כן היום מי שזוכה לאמונה שלימה זוכה לזה

^י **ורבינו רוצה** לומר בזה שהעתיד מגלה על היום (כעין זה למד בפרפראות לחכמה סוף תורה כד איתו אשלי ומושחו) שגם היום מי שיתחזק באמונה עי"ז יוכה לגאולה פרטית ויתגלו לו כל החכמות כש"ע וכן משמע בקיצור לקוטי מוהר"ן עי"ש.

ספר המידות אמונה חלק א' אות יט. על-ידי אמונה נתחכם. אות כ. מתחלה צריך להאמין בהשם יתברך, ואחר-כך יזכה להבין אותו בשכל.

וכן י"ל שע"י אמונה בעוה"ז נתחכם לעוה"ב.

מלאה הארץ דעה כמים לים מכסים – שמעתי מהריצ"ח ביאור המשל כי בעוה"ז הגשמיות גלוי והאלוקות נסתת בחי' שהארציות מכסה על מימי הדעת, וצריך להאמין שיש אלוקות בעולם. אבל לעתיד לבוא יהיה להפך שמימי הדעת יכסו את הארציות כמים לים מכסים דהיינו שבכל מקום יראו להדייא את האלוקות ואילו את הגשמיות יצטרכו לחפש ולהאמין שהיא קיימת.

היום מי שיוזכה להתקרב לצדיקים ועי"ז לאמת ועי"ז לאמונה יזכה לחכמה (ספר המדות אמונה יט) דהיינו שיוזכה לבחי' מלאה הארץ דיעה כמים לים מכסים דהיינו שבכל מקום יראה להדיא את האמת שאין עוד מלבדו והשגה זו תכסה את כל גשמיות עוה"ז כמי הים המכסים את הים :

(ע"כ לשון רבינו ז"ל) :

[השמטות השייך להתורה הזאת].

התפלה הוא בחי' אמונה, והוא בחי' הניסים, כי נס למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל באות ב' ע"ש.

ובשביל זה התפלה מסוגל/נ"א לזכרון/נ"ב דהיינו לזכור אותו ית' בכל רגע וממילא גם מופקע מכל מיני שכחה, כי תפלה הוא בחי' אמונה שמאיר בה האמת כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו/נ"ב דהיינו בחי' תחת הזמן שההווה נפרד ונתרחק מהעבר. נ"ד (והיא דרך ההנהגה ע"פ מערכת המזלות שעל ידם מנהיג הקב"ה את העולם, שמתנהג כסדר יום אחר יום דהיינו בדרך של חק וזמן וסיבה ומסובב דהיינו בגלגל המזלות שנדמה שכל מאורע הוא מצד הגלגל דהיינו בגלגל איזה סיבה גשמית /נ"ה) והוא היפוך האמונה שהקב"ה הוא הסיבה לכל דבר. משא"כ אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד [נ"ו] והוא מחי' ומקיים הכל תמיד^{נ"ז} והוא למעלה מהזמן, אזי גם המאמין הוא בבחי' למעלה מהזמן ואזי אין כאן שכחה/נ"ח ודוק(נ"ט).

^{נא} **אולי אפ"ל** שלשון מסוגל רוצה לומר שא"צ דווקא לשלימות האמונה אלא כפי האמונה כך הזכרון

^{נב} **כפי שיבאר** ששכחה היא תחת הזמן ואמונה תפילה קושרת ללמעלה מהזמן כי על ידה נקשר להש"י שהוא למעלה מהזמן ונעשה כעומד לפניו בבחי' גאולה, וע"י שהוא שרש כל הדברים נעשה ע"י אמונה עומד במקומם של כל הדברים ממילא אין שכחה. ועפ"י עץ חיים לקמן יתבאר שהזכרון הוא מהארת החכמה ולפ"ז הביאור שכיון שע"י אמונה מעורר בחי' נס דהיינו הארת החכמה לכן זוכה לזכרון.

ועיין תורה נד זכרון דקדושה בחי' טוב עין ושכחה בחי' רע עין ע"ש. ועיין תורה לו אות ב' שכחה וזכרון

ועוד י"ל שלכאורה אין לזה קשר לזכרון הגשמי שאותו אפשר לרכוש גם ע"י תרופות כידוע מאמר חו"ל (ספר הפליאה ד"ה ראה והבן משה וששים) חזור חזור יפה מבלוור. גם עיין ענף יוסף על עין יעקב ערובין נג א"ל שמואל לר"י שינא פתח פומך וכו' ועי"ש פירוש ענף יוסף בשם גאולת עולם ששמואל אמר זאת לרב יהודה דייקא בגלגל שהיה שנון וחרף כי הזיכרון והחריפות הם שני הפכים זה מלחות המח וזה מיבושת המח.

גם צ"ל כל הוהרות חו"ל על דברים הקשים לשכחה כגון ללבוש שני בגדים יחד וכביו"ב האם כוונתם לזיכרון רוחני או גשמי וכן הסגולות לזיכרון.

^{נצ} **צ"ע לכאורה** צ"ל להפך עבר ועי"ז נשכח. ועי"ז הזכרון הוא כאילו חוזר להיות לפנינו. ונראה כוונת רבינו שכל זמן שלא נשכח אזי אע"פ שעבר הוא כמו לפנינו.

אבל באמת אינו לפנינו אלא רק בבחי' זכרון וזה בחי' אמונה שכאילו רואה הדבר אע"פ שאינו לפניו. ועיקר הכוונה היא לזכרון הש"י שע"י הוא כמו נמצא לפניו דהיינו גאולה. ועיין כעין זה בתורה קצב שע"י שמצייר בדעתו דמות החכם זוכה לזכרון – נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונחלק ונצטיר בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק שהוא הפנים והשכל והנשמה אף שצריך לשמר משכחה, כי שכחה משכחת הכל ממנו, הינו כל מה שנצטיר בדעתו מהדבור כנ"ל, על-ידי השכחה נשכח ועובר ממנו כל הנ"ל, ואפלו אם יכתב הדבר בספר לזכרון כשכחית השכחה מתנגרת, נופל בחינת השכחה גם על הספר הנכתב, הינו כשחט ושלום, נפטר החכם שחדש הדבור, ואז מתגבר בחינות שכחה בבחינות (תהלים ל"א): "נשכחתי כמת מלב", ואז שורה שכחה אפלו על ספר הנכתב ויש עצה לזה לציר לפניו דמות דיוקנו של החכם בשעת הלמוד בשלומדין דבריו כמובא בירושלמי (שקלים פ"ב): שצריך לציר בשעת הלמוד כאלו התנא עומד לפניו,

נ"ל שיש כאן חידוש שאין הכוונה שמצייר לפניו את הדברים שרוצה לזכור וכאילו עכשיו שומעם אלא מצייר את החכם שאמרם דהיינו שנקשר למקור הדברים.

^{נד} הערה זו נמצאת כבר בדפ"ר נפתח בסוגרים כאן אבל נסגר אחרי יום אחר יום (והוא) וההמשך שם בלא סוגרים

^{נה} **רוצה לומר** ששכחה שייך רק תחת הזמן דהיינו בחי' יום אחר יום אבל כשאוחז מעל הזמן אזי תמיד אוחז ביום הראשון וכן בכל דבר אוחז בעת בריאתו וזה בחי' תשובה שמחזיר עצמו להיות קשור להש"י למקום ממנו גלה והתרחק שמכח זה נמחקות כל העבירות שהיו בינתים כי החרטה מבטלת אותן כאילו היתה לפני שנעשו.

מערכת המזלות נקרא גלגלים לשון גלגל החוזר דהיינו שדבר מביא ומכריח דבר אחר שבגלגל זה נעשה זה עד שנדמה כאילו הטבע מכריח את הדברים אבל באמת אינו אלא "חוק נתן ולא יעבור"

^{ני} **לשון תפלת** יוצר דשחרית ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית

^{נז} והוא מחי' ומקיים הכל תמיד – בדפ"ר במקום זה כתוב ומה שהיה הוא שיהיה

^{נח} **דהיינו ע"י שמאמין** שהבריאה היא בכל רגע ולא דבר שהיה הרי עכשיו הוא קשור לקודם הבריאה ממש כמו ברגע שנברא שהיו קשורים הבריאה ואחר הבריאה יחד וצ"ע הרי ביטול כזה אפשר רק ברצוא ושוב וכששב הרי הוא תחת הזמן. אבל באמת אמונה היא לא השגה ע"י ביטול אלא היא הרשימו של הביטול דהיינו שבכח אמונה חזקה יכול להיות כאילו הוא מעל הזמן ומכח זה כבר מתבטל אצלו השכחה שנגרמת ע"י הזמן.

וע"ז דהיינו על מס שהוא גמט' מאה בחי' שכחה **אמרו"ל** (חגיגה ט' ע"ב/ס') **אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד** דהיינו שההבדל הוא לא רק בעוד פעם אחת אלא כיון שעבר את המאה יצא מאחיות השכחה. **כי מס בגימ' מאה ועד מאה שולט השר של שכחה/ס' [סח/ס']. וזה שהמתיקו חז"ל מ"ם וסמ"ך היינו מ"ס שהוא בחי' השכחה, בנס היו עומדין/ע"ו.**

ס' חגיגה ט: – אמר ליה בר הי להלל מאי דכתיב ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד אלהים היינו רשע היינו אשר לא עבדו אמר ליה עבדו ולא עבדו תרויהו צדיקי גמורי נינהו ואינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד אמר ליה ומשום חד זימנא קרי ליה לא עבדו אמר ליה אין צא ולמד משוק של חמרין עשרה פרסי בווא חד עשר פרסי בתרי זוזי

פרש"י – היינו צדיק היינו עובד אלהים – מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלהים, הלא אחד הוא אינו דומה שונה פרקו כו' אף על פי ששניהן צדיקים לא עבדוהו בשוה, שזה עבדו יותר:

וצ"ע המשל שמדמה לשוק של חמרין כי שם הוסיף רק עשירית וכאן מאית ועוד שם הוא שכר על תוספת מאמץ ודייקא אחר שכבר הלך עשר ואילו כאן גם אם יוסיף מחר מצטרף למאה ואחד ולא בגלל תוספת מאמץ אלא שעלה למעלה ממאה אמנם צ"ע באמת גם שם מדוע נקט עשר דייקא ואולי כי חמר אינו רוכב על החמור אלא הולך אחריו וידוע מהלך אדם ביום הוא עשר פרסאות ולכן כל תוספת כבר יוצא מגדרו כי צריך למחר בכל העשר הקודמות ונהפך למהות אחר

עיין תורה קצב שע"י שחזור קא פעמים נעשה בחי' עובד אלקים בחי' עבד שזוכר את פני רבו ועי"ז אינו שוכח, כ' נְחָקֶק וְנִצְטִיר הַיֵּטֵב בְּדַעְתּוֹ פְּנִים וְדָמוֹת רַבּוֹ כְּדִיּוֹ כְּתוּבָה עַל הַיָּד

עיין משנה ברורה קיד ס"ק מא בדין שצריך לומר צ' פעמים מוריד הטל או תן טל ומטר כדי שיסמוך שאם שכח מסתמא אמר כראוי ומביא שם דעת החת"ס בשו"ת א"ח סימן כ' שמחדש שבעינן קא פעמים ועיין בטור שם שהר"מ מרוטנבורג דימה דין זה לשור המועד ולמד שם שכמו ששם אם רחק נגחותיו ק"ו קירב ה"נ כאן יכול לומר ביום אחד צ' פעמים עד משיב הרוח ומוריד הגשם. אבל רבינו פרץ חולק ואומר שאינו דומה דין מועד לדין הרגל הלשון. וה"נ היה קשה לי על החת"ס שמדמה דין הרגל הלשון לזכרון התורה בק"א פעמים, שהרי לפעמים אדם שוכח היכן הוא ודייקא הרגל הלשון מוכיח לו היכן הוא, וכן בפסחים שכחו דין סכין בערב פסח שחלל בשבת והעם בהרגלו דייקא הזכיר הדין, עכ"פ מוכח מכאן שהחת"ס סובר שהקא פעמים גורם לענין של הרגל ולא לזכרון המוח, דהיינו שהדבר נעשה שגור על לשונו, ומשמע לפ"ז אפילו חוזר ללא כוונה מועיל, אבל אחרים פרשו שע"י החזרה הוא מבין יותר לעומק משמע שצריך לחזור בהבנה. ונ"ל שגם הר"מ מרוטנבורג שדימה למועד סבר כחת"ס, כי בהמה אע"פ שיש לה גם זכרון שאם קרה לה מקרה רע באיזה מקום תזרח שם לעתיד, אבל להזיק בקום ועשה בדבר החוזר ג' פעמים נ"ל שזה ע"י שנעשה לה הרגל רע וצ"ע כי אולי מעורר לה זכרון רע וזה הגורם והגי' זה רק להוכיח שיש לה זכרון כזה וצ"ע בזה יותר.

ס' צ"ע לפי המבואר לעיל ששכחה היא דבר שמחויב תחת הזמן למה צריך שר ממונה על זה. יותר מסתבר שיהיה שר ממונה על הזכרון כי שכחה היא ממילא. ואולי הכוונה שכל דבר שתחת הזמן נעשה ע"י בחי' שר לאפוקי זכרון שנעשה ע"י הקב"ה. וצ"ע. עוד אולי כי אדרבה מצד הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל אזי הזכרון הוא ממילא וצריך שר של שכחה להעלים ממנה את הזכרון.

ועיין לק"ה חו"מ ח"ב שוכר ג' יא בחי' שכחה שהיא מיתת הלב כנ"ל כ"ש (תהלים פב) אני אמרתי אלקים אתם וכו' אכן כאדם תמותו וכו' כשרז"ל שבשעת מתן תורה פסקה זוהמתן וזכו לחירות ממלאך המות כמובא (כמו שדרשו (עירובין נ"ד) על פסוק חרות על הלוחות א"ת חרות אלא חירות וכו'). וע"כ צוותה התורה להביא פרה אדומה להמתיק פגם השכחה כי אין הדין נמתק אלא בשרשו ופרה הוא בחי' שכחה כי עיקר השכחה הוא מבחי' כח המדמה שהוא כח הבהמיות כי מלך שבבהמות שור וכל הבהמות כלולים בו ועיקר אחיות השכחה בבחי' בהמיות כנ"ל. והשכחה היא מסטרא דנוקבא כידוע כי דכורא נקרא ע"ש זה זכר ע"ש שמשם בחי' זכרון וע"כ גם בבמהות נאחו השכחה ביותר בבי' הנוקבא של השור שהוא הראש והמלך שבבהמות שהיא הפרה וע"כ נקרא השר של שכחה פורה ע"ש פרה כמובא. וזה כשמוכיח את ישראל על ששכחו את הש"י וסרו ממנו כתיב כי כפרה סוררה סרר ישראל. וע"כ פרעה שהוא בחי' כח המדמה כח בטל כמבואר בהתורה הנ"ל ורצה להתגבר על ישראל להמשיכם לגלות ועבדות תחת ידו שהוא בחי' שכחה להשכיחם ח"ו את זכרון עוה"ב שהיו רגילים לדבק מחשבתם שם כפי מה שקבלו מאבותיהם אברהם יצחק ויעקב שהם

סח האריו"ל ע"ח שער טו סוף פ"ו, שער מאמרי רז"ל – מסכת חגיגה הנ"ל. ושער המצוות ואתחנן הקד' ב'. ולק"ה ערכית ד לח ועיין מ"ב סימן קיד ס"ק מא בשם חת"ס וכן היודיע ואהבת איתן כאן. ולעומתם ע"ש ענין יוסף ורף גם עיין מגילה ו פספסא עב תנא מנייה מ' ומנין ודמי כמנח בכיסיה. ורתיא מהר"ם שוף כתובות נ. דמנח בכיסיה ולא בקופסא דכיס עשוי למשמע בו בכל עת. ואולי לפ"ז ק"פ היו כמנח בקופסא. עוד עיין לק"ה שוכר ג' יא ואהבת איתן חגיגה ט הנ"ל. עיין לק"ה למלמדים הלכך ב' שכחה הסתלקות הרעת (בענין מחלוקת אחרונים האם שכחה אונס או פשיעה עיין עשרות מ"מ בספר שלום יעקב להרב יעקב חים סופר סימן כא דף רנב.)

ס' עץ חיים – שער טו סוף פרק ו – ... והנה כשנצרך ב' שמות האלו יהיו גימטריא תשכ"ח כי הנה אלו הם אחוריים העליונים כנ"ל ומהם נעשה פנים למטה מהם ונמצא שיש בהם בחי' בינה הנקרא ס' ובחי' תבונה הנקרא מ' שתומה והקל"י שכנגד בינה ותבונה נקרא מ"ס וזהו הטעם ששר של שכחה נקרא מ"ס כי אלו השמות שהם גיטריא תשכ"ח הם בבניה ותבונה הנקרא מ"ס ומשם יש שכחה לפי שהם אחוריים והקליפות הנקרא מ"ס אוחזין בהם וז"ס שארו"ל אינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו ק"א פעמים לפי שעד ק' פעמים יש לו שליטה כמנין מ"ס ולא יותר ואמנם הפנים של או"א הם עולין גימטריא רג"ל כנוכר והם גימטריא זכור ומשם בא הזכירה שהם אותיות זכ"ר י"ה שהם או"א הנקרא י"ה לפי ששם אין קליפה נאחזת.

שער המצוות להאריו"ל – ריש פרשת ואתחנן – הקדמה ב' [ו] בענין השכחה מה ענינה דע כי השכחה נמשכת מן אחוריים דאו"א כי הנה נודע שהפנים שלהם הם הוי"ה ואהי"ה במילוי יודי"ן ושניהם ג' זכור כי מהם נמשכת הזכירה וזה הוא ענין זכירה זכ"ר י"ה כי הזכירה היא באו"א הנקראים י"ה בבחינת הפנים שלהם שהם ע"ב קס"א. אבל האחוריים שלהם הם הריבוע והאחוריים של שני שמות הנזכרים שהם הוי"ה ואהי"ה דמילוי יודי"ן ושניהם ג' תשכח:

א"ש בזה האופן הוי"ה דידוי"ן האחוריים שלהם הם קפ"ד י' י"ה יהו"ה ותרבע אותו יו"ד ה"י יו"ד ה"י וי"ו יו"ד ה"י וי"ו ה"י הם קפ"ד ואהי"ה דמילוי יודי"ן מרובע כזה אל"ף אל"ף ה"י אל"ף ה"י יו"ד אל"ף ה"י יו"ד ה"י הם קדמ"ת וקפ"ד וקדמ"ת הם תשכ"ח כנלע"ד:

ומאלו השני אחוריים נמשכת השכחה לפי שאין אחיות החיצונים אלא באחוריים שאין השכחה מצויה אלא ע"י אחיות החיצונים ועל שני בחינות אלו כתוב בתורה זכור אל תשכח. וכבר הודעתך [ז] כי אימא נחלקת לשני בחינות הנקרא בינה ותבונה והם שני אותיות

כי נס הוא היפך השכחה, כי ניסים הם בחי' התפלה בחי' אמונה, שהיא היפך השכחה כנ"ל/ע"א:

הביאור נ"ל כי מ"ס רומז לס"מ הוא יצה"ר שהוא כולו דמיון ואחיות עינים והוא טוב מאד כי צריך אותו בשביל הבחירה/ע"ב ליתן שכר טוב למתגברים עליו ויש לו אחיזה בתורה ובלוחות היה נמצא בבחי' בס' וס' דייקא דהיינו במקום שיש בלוחות דבר שהוא תלוי באויר בלא בסיס דהיינו בדמיון שם אחיות הס"מ נותן ממשות לכל גשמיות והבלי עוה"ז ועי"ז מחטיא את האדם וכדי להעמידו ולקיימו, אבל באופן שהוא אחוז

ס"מ כמבואר אצלינו ולכן שר הממונה על השכחה נקרא מ"ס [ח] והטעם הוא לפי שהוא נמשך משני אחוריים אלו של בינה ותבונה הנקרא מ"ס כנוכר לכן גם הקליפות שכנגדם נקרא מ"ס ולפי שהאחוריים הם עולין תשכח כנוכר לכן קליפה זו ממונית על השכחה. [ט] וז"ס מ"ש רז"ל [חגיגה דף ט'] אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד פעמים ואין דברים אלו מכלל הדברים שהם דרך גומא אלא הדברים הם כפשטן כי השר הזה הנקרא שמו מ"ס שהוא גי' [י] ק' והשונה פרקו מאה פעמים יש בידו יכולת לשכחו ומשם ואילך אין בו יכולת לשכחו. גם ע"ד הפשט [יא] כמ"ש רז"ל [הוריות דף י"ג] כי יש דברים גורמים שכחה באדם כשיאכלם כמו היתים וכיוצא בהם. [יב] ודע כי אין זה אלא במי שאוכלה בלא כונה כעם הארץ אך כל מי שמכוין באכילתו אל הכוונות שיתבארו בפרשת עקב לקמן בפסוק ואכלת ושבעת כו' אדרבא נותנים בו זכירה כיון שאוכלה בכונה ומברר ומתקן אותם ע"י הכונה היא כנוכר שם. [יג] ובענין מ"ש רז"ל [הוריות דף י"ג] הקורא כתב שע"ג הקבר משכח אין זה אלא בכתיבה בולטת לא בשוקעת. [יד] ובענין תיקון השכחה נתבאר כונה אחרת בברכת שים שלום דתפלת שחרית וע"ש ובשער רוח הקודש כתבתי יחוד אחר המועיל לזכירה:

שער מאמרי רז"ל להאריז"ל – ריש מסכת חגיגה – מא' בגמ' מסכת חגיגה פ"א דף ט' ע"ב א"ל בר היהו להלל מ"ד ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלהים לאשר לא עבדו כו' ואינו דומה שונה פרקו ק' פעמים לשונה פרקו ק"א כו'. דע כי השר הממונה על השכחה נקרא מ"ס וז"ס ויתן על פניו מסו"ה ר"ל כי הקליפה הו' רוצה לעשות הפסק למעלה ולפי' השונה פרקו מאה פעמים כמנין מ"ס שוכח והשונה ק"א הוא מתגבר עליו ונוצחו ואינו שולט בו להשכיחו:

פירוש הרמ"ז על זוהר ויקרא דף טו: (בספרים ישנים נדפס בדף כד. של זוהר) – מסטרא דדינא, ידוע דאימא המשפעת בועיר היא עצמה רחמים, אבל דינים מתערים מסטראה כנוכר לעיל (בדף קודם לזה), דהיינו מאחוריים שלה מבחינת בינה הנקרא סמ"ך ומבחינת תבונה הנקרא מ"ס, ושניהם מ"ס שהוא שר של שכחה היונק מאותם האחוריים. והוא מ"ש רז"ל קעא) אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד, כי במאה עדיין שולט מ"ס שר השכחה וכדאיתא כל זה בספר אדם ישר ק"ח א' קעב). אבל מיכ"ל עולה ק"א שהוא יונק מן הפנימיות מבחינת זכור.

פ"ש הדרשה של חז"ל היא שכלפי הנס שהיה בכל אותיות שבלוחות הברית שהיו חקוקות מעבר לעבר ומשני הצדדים היו נקראים עשרת הדברות ישר היה עוד נס בתוך הנס הזה במה שאותיות מם וסמך כיון שהן מרבע ועיגול שלם נמצא אמצען עומד באויר על זה אמרו חז"ל שהיה אמצען עומד בנס.

ואולי אפשר לומר כוונת רבינו שחז"ל נתקשו כיצד יש בלוחות הקדושות מם וסמך שתי אותיות שהן בחי' שכחה כמבואר בע"ח שהן שמו של שר של שכחה (טעם שדווקא אותיות אלה נ"ל כי עיגול רומז לגלגל החזור בעולם בחי' תחת הזמן שעולם כמנהגו נוהג ע"י גלגלי הרקיע ועיין עוד ביאור בביאור הלוקטים תורה ט חלון ב') ותירצו שהיה בהם נס שביטל את השכחה. נמצא שדייקא במקום השכחה דהיינו בחי' תחת הזמן שנמצא בלוחות הקדושות שם האיר אור גבוה ביותר של נס. והנס שהאיר שם הוא הנס הנ"ל שנתבאר לעיל שכלול משני תהומות נס עליון המאיר בתחתון.

וכאן שהיה נס גלוי ממש צ"ל שהיה תהום עלאה המתגלה למטה בתהם תתאה בלא לבוש.

ונ"ל שבעשרת הדברות שהם כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא עולם הטבע המסתיר את התהומות וההנהגה האמיתית שם היה נס נפלא בכל אות גם באותיות המם וסמך כנ"ל שנראות ישר גם בצד האחור. אלא שהן עצמן היו שרש השכחה וההסתר תחת הזמן שאליו הוריד משה את התורה. ובתוך השכחה הו' (בתוך שמו של שר השכחה הרמזו בלוחות) מצא רבינו היכן בתוך שרש התורה המהגת את העולם רמזו סוד הניסים שיתגלו בתוך ההסתרה הו'. נמצא שבאמת שרש כל התורה היא הנהגה ניסית גלויה למי שדבוק בה אבל למתרחקים ממנה יש שכחה הרמזו במם וסמך ואעפ"כ גם בתוך השכחה הו' יש נס.

והחילוק נ"ל שהנס הכללי שהיה בכל אות ואת שבלוחות הוא רמז לבחי' שהאור החוזר כלול בישר ובנס מתגלה כישר, דהיינו שטמון כח בתורה (למי שזוכה ונעשית לו שם חיים) לגלות תמיד את האור הישר בתוך אור החוזר (בחי' הסתכלות בשכל של כל דבר). אבל הנס שבתוך השכחה (הס"מ) שם מתגלה שהכל עומד על בלימה ברצונו לבד, דהיינו שמי שמוצא אור בתוך החושך (בחי' ציצית הנ"ל שמוצא נקב בבגד וההסתרה להציץ אליו אליו ית') מתגלה לו עומק גדול יותר של השגחה. (להעיר שהחסידים עושים שני נקבים דייקא)

עוד עיין ביאור הלוקטים תורה ט באמצע הקדמה א' שמבאר שבין המ' וס' נמצאת הנ' לסמכן היא הנ' של שער החמישים הנעלם שמצד אחד נשמטה ממזמור אשרי בגלל רמיזתה לנפילה ומאידך היא הסמיכה לנופלים במ' והס' עי"ש באריכות. נראה כוונתו שהנ' של נס נמשך משער הנון שלגודל העלמתו יכול לגרום לנפילה הגדולה ביותר ומאידך לתקומה הגדולה ביותר וכגון הכא שסומך את הנופלים ברשת הס"מ.

ע"ד דהיינו שהיכן שאני נמצא אזי בכח האמונה אני נמצא לפניו ית' ועמו ממש כי האמונה היא לתפוס שהוא ית' ממלא כל עלמין דהיינו נמצא בתוך כל ההעלמות. דהיינו שהמעל הזמן נמצא נעלם בתוך הזמן דהיינו הזיכרון בתוך השכחה. דהיינו שרבינו מגלה לנו שאפשר בתוך תחת הזמן להיות קשור ללמעלה מהזמן ע"י דביקות בו ית' בכח אמונה לבד. וממילא אין עבר שנשכח כי הכל הווה.

מבואר שגלות בחי' שכחה – ועיין לשון חסידים גאווה אות ו' הגלות ע"י השכחה הסתלקות הדעת וכן גאולת מצרים היה ע"י הדעת וכן תהיה גאולה אחרונה ע"י הדעת.

ע"ב שלצורך הבחירה היה חיוב להיות אחיות הסט"א בלחות שהן שרש התורה שהיא שרש לכל המציאות שהרי הסתכל באורייתא ברא עלמא אבל כדי שלא יתגבר יותר מדאי עוד כדי שהאוחוז בתורה לא תהיה לו שליטה בו כמבואר דתורה בין בעידן דעסיק בה ובעידן דלא עסיק בה מגנא ומצלה לזה היה צריך עוד נס גדול יותר

ואסור שלא יתגבר יותר מהמוכרח העמיד אותו בעצמו, הקב"ה, בהיפוכו, דהיינו בנס שהיא השגחה שלמעלה מהטבע.

ודע כנ"ל כי ציצית שמירה לניאוף כו'. וזהו ששם ופת שמו את השמלה על שכם שניהם זה בחי' ציצית וכו' / ע"א.

וזה שאמר יעקב ליוסף (בראשית ל"ז יג) הלא אחיך רועים בשכם, היינו בחי' ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לניאוף (דהיינו מניאוף וכנ"ל) והוא / ע"א בחי' שמירת הברית, שהיא בחי' יוסף / ע"א. ע"כ אמר יעקב ליוסף, הלא אחיך רועים בשכם, שהוא בחי' שלך שאתה בחי' ציצית ששמים על השכם כדי להשמר מניאוף, לכה ואשלחך אליהם / ע"א היינו שתתקנם מאחר שתיקון הברית הוא העניין שלך תוכל להאיר זאת בהם / ע"א :

ואולי יתבאר עפ"י הנ"ל שציצית היא מציץ מן החרכים דהיינו שבאמת מצד המקום הוא מועד לפורענות אבל מי שזוכה לציצית אזי זוכה לגלות אור החושך וכמו שבלוחות דייקא במ' וס' שהוא מקום השכחה נחתם הנס וכן הציצית נתלית דייקא בבגד הבוגד ומסתיר, הכי נמי דייקא בשכם מכח יוסף הצדיק אפשר לזכות לגלות את האמת בחושך דייקא. דהיינו שכיון ששכם היא הבחינה שלך לכן יש אפשרות שדייקא בשכם אחיך יגלו את האמת שאתה הצדיק האמת. כי שכם הוא המקום שבו שמים את הציצית וכשתבוא לשם אתה תיהיה הציצית על הבגד הבוגד של שכם ומכח זה יוכלו האחים להציץ ולראות את האמת / ע"א.

וזה פי' ואנכי נטעתך שורק כו' שהקב"ה אומר לישראל שכבר בנטיעת עם ישראל הוא ניטע משרש טוב מאבות הקדושים שהם שרש התגלות האמת בעולם ובמתן תורה נעשה לעם ע"י קבלת תריג עצות שכולו זרע אמת מצדיקו של עולם וע"ז נטוע בו מדת האמת שע"ז הוא מוכן לגאולה שתייהיה בבחי' שריקה ורמז שרק הכוסף לאמת יבין אותה ויזכה לגאולה כנ"ל, כי עם ישראל הוא מקבל טיפי השכל של הצדיק, ע"י עצה שמקבל ממנו.

ע"ג גם בדפודר ותולד - כניל, וחתרו - כו'

ע"ד על שכם זה בחי' ציצית - משמע שרוצה לומר שהציצית בחי' שכם. וצ"ע דלעיל משמע שהשמלה היא הציצית והשכם הוא מקום שלובשים אותה. ואולי כיון שגם העיר שכם היא מקום לכן נקט דייקא מקום הנחת הציצית ולא השמלה עצמה. ורוצה לומר שמקום הנחת הציצית יש בו מבחי' הציצית.

ע"ה והוא שמירת הברית צ"ע למה כתב תיבת והוא.

ע"י שכם בחי' ציצית בחי' יוסף - נראה לומר מהעובדא שיוסף נקבר שם אע"פ שחז"ל נתנו טעם שהחזור למקום שממנו נגנב אבל נראה שכל צדיק נקבר במקום שהוא הבחינה שלו. וצ"ע כי יוסף הצדיק מרכבה ליסוד בחי' תיקון הברית שהוא קשר ושלוש ואילו שכם ידוע כמקום שנחלקה בו המלכות (וכן שמעתי מהריצ"ח כי בקומת הגוף השכם הוא תחילת ההתחלקות בגוף דהיינו בו' מדות ולכן דייקא שם שהוא בחי' תחילת ההתחלקות שבקומת המקום נעשו מחלוקות רבות) ושם עינו את דינה דהיינו פגם הברית. (גם עיין מכות י. בשכם שיחיו רוצחים ובסנהדרין קב. שכם מקום מזומן לפורענות ואיתא בספר תנופה לחיים לגר"ח פאלגי על דה"י ב' אות יג ס"ק י' שהב"י וגדולי דורו עשו חרם שלא לדור קבע בשכם) וצ"ע א"כ איך זה מתיישב עם המדה של יוסף שהיא ברית וקשר ושלוש בדיוק ההפך ממחלוקת. ואולי אדרבה זה בעצמו סוד הציצית להיות קשור דייקא במקום הבגד וההסתרה ועוד להיות מונח על מקום המחלוקת והפך השלום כדי לתקן דייקא שם לעשות ברית שלום. ובאמת יוסף לקח אשה משכם דהיינו את אסנת בת דינה ושכם בן חמור הגוי ומבואר באור החיים כי תצא (כא יא) שהיתה טמונה בו נשמת חנינא בן תרדיון וע"י דינה נפדית נשמה זו ממנו. ואולי אפ"ל שזה האחים כיון שלא זכו לתיקון הברית כיוסף לכן לא זכו לראות זאת (ולכן הרגו אותם דלא מצאו שום טוב במעשה הזה אלא רק פגה"ב) אבל יוסף מאחר שהסכים לשאת אותה מסתמא דייקא מכח שהיה בחי' ציצית שידע להציץ מן החרכים לראות אור בתוך החושך להיות נקשר אליו ית' בכל מצב והעלמה דהיינו תיקון הברית, לכן לקח אותה דייקא לאשה בעבור הנשמה הקדושה שהיתה טמונה בה אע"פ שיצאה ממקום שכם ומאדם גוי ששמו שכם.

ע"י נראה שרוצה לומר שבאמת בדרך כלל לא היה שולח אותו אליהם כיון שידע ששנאו אותו ולכן כאן נצרך להסביר ליוסף למה כן שולח אותו אליהם ומבאר כיון שהיום הם רועים בשכם שהיא הבחינה שלך דהיינו שמירת הברית לכן אין חשש שיתנכלו לו. וצ"ע במה טעה שהרי לבסוף כן התנכלו לו האם כיון שבאמת היו בדותן ולא בשכם או שטעה בפירוש השם שכם. ועי"ש פרש"י שכם מקום מועד לפורענות וכן במדרש שקברו את יוסף בשכם כיון שמשם גנבוהו ועיין תרגום יונתן משמע שדותן מקום אחר אבל כבר ביארו המפרשים שצ"ל שהוא סמוך מאד דלא לסתור המדרשים. עכ"פ אפשר שבעצם זה שכבר נקרא המקום דותן ואפילו אם רק לדרשה כמבואר בפרש"י נכלי דתות, זה בעצמו כבר הספיק דלא נתקיים דברי יעקב שהם נמצאים בבחי' שלך. אבל מאידך צ"ע מה ההוא אמינה של יעקב האם לא ידע ששכם הוא מקום מועד לפורענות.

ע"ה כך פירש רבי לוי יצחק בנדר וצ"ל (מגיד שיחות)

ע"י עוד אולי אפ"ל שיעקב סבר שהם רועים את האמונה כמ"ש ורעה אמונה אבל באמת הם רעו את עצמם כמבואר בפרש"י שם ועיין תורה סג תנינא כשהרועה בלא ניגון הוא נופל לבהמיות ונעשה רועה את עצמו כבהמה, וזה בעצמו פגם ברור המדמה כמבואר בתורה נד וע"כ לא נתברר אצלם מי הצדיק ולא הואיל שיוסף בחי' ציצית היה בשכם דהיינו מקום הטלת הציצית. אלא אעפ"כ נחשך מהם האמת.

וזה שורק, הוא בחי' שורק^א ובלשונינו נקרא קובוץ/א^ב שהוא תלת טיפין זו למעלה מזו. כמו"ש בזוהר ובתיקונים תיקון נו /א^ב}, והוא השורק בחי' תלת מוחין. כי הוא ענין אחד דהיינו ג' טיפין וג' מוחין הם עניין אחד כי נטיעה היינו הולדה ראשיתה בג' טיפין חב"ד שבמח, כי הטיפה באה מהמוח [א^ג] דרך חוט השדרה ומגיעה להכליות, שהן כלי ההולדה שמבשלין הזרע. כן השכל, נולד ג"כ במוח, ומגיע עד הכליות היועצות דהיינו שבכליות הוא מתבשל דהיינו מתברר מחכמה לעיצה מעשית/א^ד.

ותלת מוחין, כשהם מאירים בלב אזי על ידם זוכים לתשובה דהיינו לחזור לאמונת חכמים כי ג' מוחין הוא בחי' הכתוב (ישעיה ו') השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו (זה בחי' חכמה) ובאזניו ישמע (זה בחי' בינה) ולבבו יבין זה בחי' דעת/א^ה ושב וכו' כי ע"י חב"ד שמאירים בלב מתעוררים לתשובה/א^ו. ופרש"י שם שכוונת הנביא להוכיח אותם על שלא שומעים לצדיקים כדי לא רוצים להתעורר על ידם לתשובה כלומר שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'/א^ז. אבל כשמדבק עצמו לצדיקים, ומקבל מהם עצה, אזי הוא בחי' כליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטיפה מוח המתחלקת לתלת טיפין, תלת מוחין כנ"ל. ואז יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין וכו', שהן בחי' הג' מוחין, ושב ורפא לו. וזהו ואנכי נטעתין

^א כן מנוקד בחקפא

^א בשני מקומות בתיקוני זוהר כתוב שנטעתין שורק היינו ניקוד שורוק בדף לט: ובדף קטז: אבל שם מבאר המתוק מדבש שהכוונה לו דהיינו ואו עם נקודה שהוא ניקוד הויה דספירת יסוד אבל שורוק הנקרא אצלינו קובוץ שהוא ג' נקודות הוא ניקוד הויה של ספירת הוד.

^ב דף פט: וצ"ע כוונת הטריגורם רב בציון זה, ונ"ל יותר נכון לצייין לתיקוני זוהר חדש דף קיח. (כדפי המתוק מדבש)

תיקוני זוהר חדש דף קיח. – כמו שהתפארת הוא למעלה מב' נקודות של חו"ג בסוד סגולתא, כמו כן התפארת למעלה מב' נקודות חו"ג בסוד שלשלת, וכמו כן התפארת הוא למעלה מב' נקודות יסוד ומלכות בסוד שורק, וזה שאמר (ה"ג) פְּנוּנָא דָא ¼ כטעם שלשלת שהנקודה עליונה של התפארת היא למעלה מב' נקודות חו"ג שתחתיה, וְדָא רָזָא דְשׁוּרָק לְעֵלָא והשלשלת הוא סוד שורק למעלה, כי שורק היא בת ג' נקודות, שהם תפארת נקודה העליונה, מלכות נקודה תחתונה, יסוד נקודה אמצעית המחבר ומייחדם, והווי בסוד הנקודות שבחכמה שהם למטה מן האותיות, וכשעולה למעלה הוא בסוד שְׁלֵשֶׁלֶת שהוא מן הטעמים שמצד הכתר למעלה מן האותיות, אִיהוּ פְּלִיל תְּלַת נְקוּדוֹן בְּקִשׁוּרָא חָדָא דְעִמּוּדָא דְאִמְצָעִיתָא הוא כלול ג' נקודות חג"ת, שמצד התפארת שבעמוד האמצעי הם בקשר אחד, דְעֵלָא אֲתָמֵר שעל התפארת נאמר וְאֲנֹכִי נְטַעְתִּיךָ שׁוּרָק ולא שורק ממש, כי אינו נפרד בנקודות כמו השורק שהיא שלש נקודות נפרדות, רק פְּלוֹ וְרַע אָמַת שיהיו כל השלש בחינות מתאחדות ונקשרות בסוד התפארת הנקרא אמת, ומה שכתוב "זרע אמת", כי התפארת נקרא "אמת" מדרגת יעקב שנאמר בו (מיכה ז) ותן אמת ליעקב, וישראל שהם בני יעקב הם זרע אמת נטע שורק, כי נשמתם היא מתפארת דאצילות

^א ע"ח שער לט תחילת דרוש א'

^א סדר ההשתלשלות של כל מעשה מתחיל מחשבה ע"י טיפת חכמה שיש לו שקיבל שהם כללי העניין של תכלית רצונו ובאיזה כלים יש להשתמש אבל כיצד לעשות למעשה זה יש הרבה אפשרויות וזה מתברר בבחי' בינה שבה מבין כיצד לעשות את העניין בכמה מהלכים ואח"כ צריך לכווין העניין למעשה במדות ולבסוף מגיע לנצח והוד שהם מעמידים את הדבר מחליטים באיזה אפשרות מעשית לבחור למעשה ואז הם בבחי' כח ההליכה שבהם מוציאים העניין לפועל דהיינו להביא אותו אל היסוד שמשפיע אותו למקום ששם הוא מתגלה בפועל. נמצא הכליות יועצות הם בחי' נצח והוד שם מתבשל העיצה למעשה. עצה לשון עשה כי צ' וש הם אותיות ושרצ שמתחלפות

^א צ"ע שהרישא והסיפא של הפסוק בסדר הפוך ואולי כי האטימות מתחיל מהלב אבל התשובה מתחיל מהראיה עד השבה אל הלב ^א דהיינו שהתלת מוחין הם בחי' עינים אוזניים ולב דהיינו ראייה ושמיעה והבנת הלב והם כנגד חב"ד כי עינים על שם החכמה נאמר וכן בראיה אחת רואה הכל בחי' טיפה שכלול בה הכל ושמיעה היא קיבוץ הברות ובונה מהם תיבות הדיבור ומתוכם מבין את הדבר זה בחי' בינה שמבין דבר מתוך דבר והבנת הלב היא דעת שמאיר את המוחין למידות. ונקט דייקא פסוק המדבר בתשובה לומר שעיקר החב"ד הם כדי לשוב על ידם בתשובה דהיינו שהחכמה שהיא האמת תתברר בבינה ותאיר בלב עד שיבין לשוב לאמונה השלימה.

^א צ"ע דנראה הפך הפשט בפסוק שנראה שהקב"ה אומר לנביא שיגרום לעם לא לחזור בתשובה אבל ע"ש פרש"י שהפירוש הפוך שהקב"ה בא בטענה נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישובו אלי והיא רפואתם:

ישעיהו ו (ט) ויאמר לך ואמרתי לָעַם הַזֶּה שְׁמְעוּ שְׁמוֹעַ וְאֵל תְּבִינּוּ וְרָאוּ וְרָאוּ וְאֵל תְּדַעוּ: (י) הַשְּׁמֵן לֵב הָעָם הַזֶּה וְאֶזְנֵי הַכֹּהֵן וְעֵינֵי הַשֹּׁעַר פֶּן יִרְאֶה בְּעֵינָיו וּבְאָזְנֵי יִשְׁמָע וּלְכַבּוּ יְבִין וְשָׁב וּרְפָא לוֹ:

(ט) שמעו שמוע – אני אומר לכם שמעו שמוע ואתם אין אתם נותנים לב להבין וראו ניסים שעשיתי לכם ואינכם נותנים לב לדעת אותי:

(י) השמן לב העם הזה – כמו הכבד את לבו (שמות ח) לשון הלוך (לשון) פעול לבם הלוך הלוך והשמן (אנגריישניט בלעז) ואזני הולכים הלוך והכבד משמוע:

ועיניו השע – טחים כענין שנאמר (לקמן /ישעיהו/ מד) כי טח מראות עיניהם, הטוח מתרגמין דאיתשע:

פן יראה בעיניו – נתנו לבם שלא ישמעו דברי נביאים שהם יראים שמא יוטבו בעיניהם דבריו ויבינו בלבם וישובו אלי והיא רפואתם: **וצ"ע באמת מדוע** נקט הנביא לשון כוז כאילו הקב"ה גרם להם לא לשוב. וע"ש בתחילת הפרק שהנביא רואה מראות אלקים נפלאות ומיד אומר אוי לי שאיני ראוי ובתוך עם שאינו ראוי אני נמצא ומיד נענש על דיבר רע על ישראל שהונח גחל מהמוכח על פיו ואולי לכן כאן כשבא להוכיח את ישראל כבר נזר מאד לדבר בשבחם ואפילו העבירות שלהם אמר בלשון כאילו אחר גרם להם.

שורק כלה זרע אמת דהינו שאני נטעתיך עם טבע טוב המוכן לקבל עצות הצדיקים שעצתם כולו זרע אמת **והבן** :

וזה רמז גם כן בפתח דבריו שסיפר שההוא טייעא הראה לו את הר סיני שמוקף נחשים ונגדו עומד החמרי דהיינו שהראה לו את עצות הצדיקים שכולו אמת שהן מוקפות בעצות רשעים שהם בחי' ניאוף וכנגדם עומדת הציצית שעל ידה מתגבר על הניאוף ומתקרב לצדיק האמת, ועל כן כשהתחיל רבב"ל לספר כל זה אמר **אמר לי ההוא טייעא, ופי' רש"י פ"ח בכל מקום פ"ט** **סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחי' התפלה, כמ"ש (בראשית יו) כי שמע ה' אל עניך ותרגמו ארי קביל ה' ית צלותיך. והוא בחי' אמונה/כ"ל באות א' שתפלה בחי' אמונה. וזהו סוחר מל' סוחר סחור, צ"א (בחי' מקיפים), שהוא בחי' אמונה כנ"ל, כמ"ש ואמונתך סביבותיך (תהלים פט) כי אמונה היא במה שלא מבין נמצא אמונה היא שכל שמקיף את המח ולא נכנס פנימה :** דהיינו שעל כן רבב"ח פתח דבריו באמר לי הסוחר לרמוז שכל כוונתו היתה לזכות לאמונה וכביכול היא אמרה לו כיצד זוכים בה.

וזהו שאמרה רות לבועז בגורן בלילה, שהייתה שם במצות נעמי לבקש מבעוז שייבם אותה **(רות ג')/כ"ב ופרשת כנפיך על אמתך [צ"ג]** ופרש"י לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין/כ"ג, **כי ציצית דקדושה שהם כנפי מצוה** כי הציצית קושרים בכנף הבגד ונעשה עי"ז בגד של מצוה, ועי"ז כל הבגד הוא שמירת הברית [צ"ה], **והוא בחי' זוג דקדושה/כ"ד** כנ"ל שע"י שמירת הברית אפשר להתקרב לצדיק שע"י מקבל ממנו עצה שכולה זרע אמת וזוכה לאמונה ובעוז היה צדיק הדור ונעמי שלחה את רות לבקש ממנו עיצה כמ"ש שם (ג' ד') והוא יגיד לך את אשר תעשין, וכנ"ל שקבלת עיצה בחי' נישואין. וכן בפשט היה שרות בקשה מבעוז שייבם אותה בקדושה וכיון שהוכרחה לבוא באופן כזה בלילה במקום סתר/כ"ה לכן רמזה לו גם שע"י ציצית ישמור עצמו מהתאוה/כ"ז כמבואר בגמ' ומדרשים שהיה לו אז נסיון גדול מאד בזה/כ"ח. וזהו ופרשת כנפיך על אמתך דהיינו ציצית על הברית כמבואר בריש תורה סג ברית נקראת אמה בתרגום.

פ"ח בתכסס - השב"ס

פ"ט שם המאמר הקודם שיובא לקמן בתורה ח' ע"ש.

צ' **דהיינו שענין** מתרגם תפילה דהיינו אמונה כנ"ל. והמלאך ציוה את הגר לקרא שם בנה ישמעאל כי ה' שמע את תפילתה ושם מורה על מהות הדבר הרי שישמעאל הוא בחי' תפילה מקובלת.

כ"א נמצא כבר בדפוס

כ"ב **רות ג' [ח]** ויהי בְּחֻצֵי הַלַּיְלָה וַיִּחַרְד הָאִישׁ וַיִּלְפֹּת וַיִּהְיֶה אִשָּׁה שֹׁכֶבֶת מִן־גִּלְתָּיו: [ט] וַיֹּאמֶר מִי אַתְּ וַתֹּאמֶר אֲנִי רות אֲמֹתְךָ וַפְּרָשֶׁתְּ כִּנְפֶיךָ עַל אֲמֹתְךָ כִּי גֵאֲלָ אֶתָּה:

רש"י - ויחרד האיש. כסבור שד הוא ובקש לזעוק והיא אחותו ולפתו בורעותיה : **וילפת.** ואחו כמו (שופטים טז) וילפת שמשון : **והנה אשה.** נתן ידו על ראשה והכיר שהיא אשה : **ופרשת כנפך.** כנף בגדך לכסותי בטליתך והוא לשון נישואין : **כי גואל אתה.** לגאול נחלת אישי כמו שנאמר (ויקרא כה) בא גואלו הקרוב אליו וגאל וגומר וחמותי ואני צריכות למכור נחלתנו ועתה עליך לקנות קנה גם אותי עמה שזכר שם המת על נחלתו כשאבא על השדה יאמרו זאת אשת מחלון :

כ"ג **כנפיך** היא טלית עיין פרש"י שם. אמתך הוא ברית עיין לקמן ריש תורה סג.

כ"ד **בגמ' מצינו כנפיך** רמז לביבם עיין תורה תמימה שם הערה טו* - יש להעיר ממ"ש ביבמות מ"ט א' עה"פ ולא יגלה כנף אביו (פ' תצא) בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר יעו"ש, הרי דשם כנף מורה על יבום, וכאן הלא היה ענין יבום כמבואר בסמוך להקים שם המת, וא"כ למה לא דרשו שכיונה רות בלשון זה ענין יבום:

כ"ה עיין פליח אות ט'

כ"ו **ע"ש בפסוק** שרות באה בחצות לילה לגורן ושכבה למרגלותיו של בעוז וכששאל מי היא אמרה לו אנכי רות אמתך ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה. ולפ"ז אמתך הכוונה לרות וא"כ צ"ע מאי ופרשת וכו' דמשמע שישים בחי' ציצית על רות, והרי הוא צריך שמירת הברית ולא היא. לכן נראה דלצדדים קטני, ואמתך ראשון היא רות ואמתך השני הוא בעוז (כמבואר בתחילת תורה סג ברית נקרא בלשון תרגום אמה) ודייקא כיון שבאה בשעה כזו ובמקום יחוד בקשה ממנו מיד שישמור הברית בכח הציצית וימתין למחר לקדש במאמר וליבם אותה כדן כי הוא הגואל. (עוד עיין תורה יא אות ד' ברית נקרא בעוז).

כ"ז **ובאמת צ"ע** מדוע נעמי יעצה לה לבוא באופן כזה מכשיל ומחשד. ואיך היה מותר דלא הוי יחוד עיין אלשיך על רות ג' ב' שמאריך בזה ותורף דבריו שרות היא בת לוט הבכורה שהמשיכה כאן את אשר החלה שם להמשיך נשמת משיח לעולם ונעמי הבינה שאם לא בדרך הווי לא היה מסכים בעוז לשאת גיורת ע"ש.

כ"ח **וכן פירש המלבים שם** - ו"ל - וגם רמזה שאין זה ביאה שלא כמצות התורה שכנפי הבגד שיש בהם ציצית מצילים מביאה זו כמעשה המזכר בספרי סוף שלח בזונה שהיתה בכרכי הים שהיתה נוטלת ד' מאות זוזי בשכרה, כי בהפך בביאה זו תפרוש עלי כנפי בגדיך כי היא ביאת מצוה כי גואל אתה:

כ"ט **עיין ילקוט שמעוני** רות רמז תרו - חי ה' שכבי עד הבקר, ר' יודן אמר כל הלילה היה יצר הרע מקנטרו ומצערו ומפתהו בדברים היא פנויה ואתה פנוי, אתה מבקש אשה והיא מבקשת איש עמוד ובעולה ותקנה אותה בביאה, ונשבע חי ה' ליצרו, ולאשה אמר

וזהו ששאל חגי הנביא את הכהנים אחרי גלות בבל לבחנם אם זוכרים עדיין הלכות טומאה וטהרה (חגי ב'//ק) **הן ישא איש בשר קודש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם** [קא] פשט שאלתו של חגי היה אם יחזיק איש טומאה כגון שרץ בבגדו ונגע (לרב השרץ) (ולשמואל הבגד) בלחם והלחם בתבשיל והתבשיל ביין והיין בשמן האם יטמא השמן שהוא רביעי בקדש לרב וחמישי בקדש לשמואל, ורבינו מצא כאן רמז להנ"ל שציצית שומר מפגם הברית **כי פגם הברית** [קב] הוא **העדר הלחם** [קג/קד], **כמו"ש (משלי ו')/קדי** **בעד אשה זונה עד ככר לחם והבן** /קו דהינו שפגם הברית מביא עניות כמבואר במפרשים שם: ולפי רבנו חגי הנביא שאל את הכהנים מי שלו בש ציצית על כנף בגדו האם יטמא הבשר קודש שלו והאם יגיע עי"ז עד פת לחם דהיינו עניות שיחסר לו נזיד ויין ושמן וכל מאכל בגלל פגה"ב ועל זה ענו הכהנים לא כי ע"י ציצית ניצל מפגה"ב.

בחיי מוהר"ן אות ג/קו מבואר שסמוך לאמירת תורה ז' ראה רבנו במראה שהבעש"ט בא ואומר לו כשפוגמים בארץ ישראל נופלים בגלות וסימן לזה הוא הפסוק משם רועה אבן ישראל. ורבנו לא הבין כוונתו ואח"כ כשהראה מוהרנ"ת לרבנו את תורה קיב שכתב ממנה הבין כוונת הבעש"ט ואח"כ אמר רבנו את תורה ז' ובה נזכר דברי הבעש"ט וע"כ שאל אותו מוהרנ"ת האם זה שייך למראה הנ"ל וענה לו רבנו

שכבי עד הבקר (ברמז קל"ז): ותשכב מרגלותיו עד הבקר ותקם בטרם יכיר, בטרם כתיב, מלמד ששהתה שש שעות שוכבת מרגלותיו,

ובסנהדרין דף יט: אמר רבי יוחנן: תוקפו של יוסף – ענוותנותו של בועז, תוקפו של בועז – ענוותנותו של פלטי בן ליש. תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז – דכתיב +רות ג+ ויהי בחצי לילה ויחרד האיש וילפת. מאי וילפת? אמר רב שנעשה בשרו כראשי לפתות.

חגי פרק ב פסוק יב – (יא) כה אמר יקוק צבאות שאל נא את הכהנים תורה לאמר: (יב) הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם ואל הנזיד ואל היין ואל שמן ואל כל מאכל היקדש ויענו הכהנים ויאמרו לא: (יג) ויאמר חגי אם יגע טמא נפש בכל אלה היטמא ויענו הכהנים ויאמרו יטמא:

ועין פסחים טז: זו. ביאור העניין ומחלוקת רב ושמואל אם טעו הכהנים כי מדובר ברביעי בקדש או שצדקו כי מדובר בחמישי בקדש **ועיין רש"י פסחים דף טז:** (בשיטת רב) ונגע בכנפו – באותו כנף שהשרץ בו, כלומר השרץ עצמו, ועל כרחך הכי הוא, דאי משום כנף שהוא ראשון כוליה בגד נמי ראשון הוי, ומאי איריא דנקיט כנף, אלא משום שרץ, שהשרץ עצמו נגע אל הלחם, והלחם אל הנזיד, והנזיד אל היין, והיין אל השמן או אל כל מאכל היקדש כלום נטמא האחרון הוה שהוא רביעי בקדש, דלחם ראשון, ונזיד שני, ויין שלישי, ושמן רביעי, נזיד תבשיל, כמו ונזיד עדשים (בראשית כה), יין ושמן של נסכים: עכ"ל. ועי"ש שיטת שמואל שהשרץ נגע בכנף והכנף בבגד וה"ל חמישי בקדש

קא עיין מדרש משנת רבי אליעזר פרק יד (ד"ה בוכות הציצית) שנקט בכנף בגדו להזכיר ציצית.

קב ברית נקרא בשר קדש זוהר ח"א צח. (רקנטי עה"ת פ' תצוה)

קג עיין פדר"א פרק לח בעון מכירת יוסף בא רעב לארץ. דהיינו כנ"ל ע"י פגם הציצית בא רעב.

קד צ"ע כיצד משמע בפסוק פגה"ב הרי הציצית היה על בשר הקודש לשמרו מפגה"ב. ונראה שהכוונת רבינו שבשר קדש הינו הברית קדש וכן מבואר בתורה לו אות ו' בקרוב עלי מרעים לאכול את בשרי. ע"ש ושאל אותם חגי הנביא הלו בש ציצית על כנף בגדו האם יטמא הבשר קודש שלו והאם יגיע עי"ז עד פת לחם דהיינו עניות שיחסר לו נזיד ויין ושמן וכל מאכל בגלל פגה"ב ועל זה ענו הכהנים לא כי ע"י ציצית ניצל מפגה"ב

קה משלי ו [כנ] כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר: [כז] לשמרך מאשת רע מחלקת לשון נכריה: [כח] אל תחמדו פיהו בלבבך ואל תתקח בעפעפיהו: [כט] כי בעד אשה זונה עד כפר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד: [ל] היחמה איש אש בתיקו ובגדיו לא תשרפנה: [לח] אם יהלך איש על הגחלים ורגליו לא תפוינה:

פירוש מצודות דוד – [כז] **כי בעד אשה זונה**. בעבור חמדת אשה זונה בא האדם לרב העוני עד כי ישאל ככר לחם:

קו עיין תורה יא עפ"י זוהר מאן דזריק פרורי מוחא כמאן דזריק פרורי לחם ששר של עניות רדיף אבתריה. וכן הוא בתורה כט אות ה' וכן בתורה נו ניאוף פגם הדעת ובלי דעת הוא בחי' ושטו לקטו בשטותא שאין לו בסמוך וצריך לרדוף אחר הפרנסה

קי חיי מוהר"ן – אות ג קדם שאמר התורה משפטים אמונה בסימן ז', שמעתי ממנו זכרונו לברכה, התורה צהר תעשה לתבה בסימן קי"ב, וכתבתי מה ששמעתי כפי מה שנדפס בסימן הנ"ל. אף אחר כך אמר התורה תהמות יכסימו בסימן ט', ושם נכלל התורה צהר הנ"ל, והתורה תהמות יכסימו נאמרה בשפת שירה תקס"ג בדרך, ואחר כך התחיל לומר התורה משפטים הנ"ל, ואמרה פסקא פסקא:

ובאותה העת ספר שהיה אצלו הבעל שם טוב זכרונו לברכה ואמר לו כשפוגמין בארץ ישראל נופלין בגלות, וסימן, משם רועה אבן ישראל. ושאל אותנו לומר לו פרוש על אותה המראה ולא ידענו להשיבו דבר. אחר כך הראיתי לו התורה צהר תעשה לתבה שכתבתי כנ"ל, וראה והסתכל בה אחר כך ענה ואמר ומתלמידי יותר מכלם, (כלומר שענה הבין על ידי פרוש על המראה הנ"ל של הבעל שם טוב זכרונו לברכה). כי עכשו אני יודע היטב הענין:

ואחר כך גמר התורה משפטים. ושם מדבר מאמונה וארץ ישראל, שכשפוגמין בארץ ישראל באמונה, יורדין לגלות מצרים. ושאלתי אותו אם זה שייך למראה הנ"ל, השיב שענין המראה כבר גמר מקדם להשיג הענין בשלמות. ואחר כך קבלתי ממנו התורה תהמות יכסימו. וגם שם נכלל התורה צהר הנ"ל, ושם בסופו מבאר גם כן כשפוגמין בארץ ישראל יורדין לגלות ושם מבאר בסופו הפסוק משם רועה אבן ישראל על באור הפסוק ירדו במצולת כמו אבן. ועתה יכולים להבין מעט פרוש המראה הנזכר לעיל.

קכ"ע לכאורה כאן מבוארים הדברים היטב כנ"ל. ואולי כוונתו שכאן הביא את הפסוק הוה לענין קצת שונה דהיינו ללמד על צד התיקון ולא על צד הפגם שגרם לגלות. שוה נתבאר בתורה ט' במה שאבן ישראל הוא כפירוש לצללו כאבן במצולות. עי"ש.

שאת המראה הנ"ל כבר השיג בשלימות מקודם, דהיינו כשאמר תורה ט' ובאמת ע"ש בסוף התורה שביאר העניין היטב. וצ"ע הרי לכאורה דברי הבעש"ט הנ"ל מבוארים היטב גם בתורה ז' כי מפורש באות ב' שע"י שפגם אברהם אבינו במה אדע פגם בא"י ועי"ז ירדו יעקב ובניו דייקא לגלות מצרים ומה כוונת רבינו. ונראה ממה שלא הביא רבנו את הפסוק הזה באות ב' ועוד כשהביא אותו בהשמטה ציטט גם את הרישא ותשב באיתן קשתו בצירוף תשובתו למוהרנ"ת הנ"ל שאת המראה כבר השיג מקודם, ועוד ממה שבתורה ט' מבאר את כל המראה באר היטב דהיינו שמתבאר שם שמה שרמו לו הבעש"ט בפסוק משם רועה אבן ישראל היא רמו לפסוק תהומו יכסיומו ירדו כאבן במצולות כי בפסוק זה מבואר נפלא עניין פגם האמונה שע"י נופלים בגלות והבעש"ט רמו לו שדווקא אב ובניו יורדים לגלות אפילו אם הפגם יהיה ע"י מי שאין לו בנים עדיין. כגון אברהם בשאלת במה אדע. ומכל הנ"ל נראה ברור שבתורה ז' לא התכוין בהשמטה זו לבאר את המראה ומה שדבר מזה באות ב' היה אגב העניין המבואר בתורה זו שהגאולה תלויה באמת התלוי בהתקרבות לצדיקים שתלוי בשמירת הברית ע"י בחי' ציצית. והשמטה שכאן אינה מדברת מהגלות אלא באידך גיסא בצד התיקון דייקא כיצד ע"י שמירת הברית זוכים לחבר אמת ואמונה אב ובניו.

(בראשית מט/ק"ח) ותשב באיתן קשתו וכו'/קט' [ק"י] מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל
יעקב אבינו מתאר בברכתו ליוסף כיצד עמד יוסף בנסיון עם אשת פוטיפר (מכח שראה דמות אביו דהיינו שהיה מקושר לצדיק) וצ"ע נעשה רועה אמונה לישראל שעל ידו נתחברו אב ובניו כי ע"י שעמד בנסיון תיקן מדת היסוד ונעשה ממוצע בין האב לבנים בחי' יסוד המחבר ביניהם ומאיר לשבטים את אור האמת של יעקב דהיינו אמת למלכות שתושלם למדרגת אמונה, וזהו שמכח ותשב באיתן קשתו דהיינו שמירת הברית של יוסף הצדיק חיבר **אבהן ובניו** [ק"י] להיות אבן ישראל, דהיינו אמת המאיר באמונה **בחי' התפלה** בחי' **יעקב ובניו** בחי' שיעקב מאיר לבניו: ועי"ש בשני הפסוקים שקדמו לפסוק זה והם (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: (כג) וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חצים: (כד) ותשב באיתן קשתו ויפוזו ורעי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל: וכבר נתבאר הפסוק הראשון שיוסף זכה לכינוי פן פורת בזכות עלי עין דהיינו לזיווג דקדושה ע"י ציצית שהיא בחי' עין בחי' מציץ מן החרכים ונראה להוסיף שהזיווג דקדושה שזכה היינו המשך הפסוק בנות צעדה עלי שור פרש"י שאסנת עמדה על החומה לראותו וזרקה לו הטס שיעקב תלה בה שע"י הכיר בה שהיא מבנות ישראל, ועל ידה זכה להוליד בנים שנעשו חלק משבטי קה. וכיון שזכה יוסף להיות צדיק שומר הברית אזי בפסוק כג וימררהו וישטמהו רמוז שנאת האחים ליוסף שזה בחי' המחלוקת שיש על הצדיק שהיא בחי' העקרבים הסובבים אותו דהיינו את הזרע אמת/ק"י שבעצותיו. ושנאה זו גרמה למכירתו עד שהורד למצרים דהיינו שפגמו באמת ועי"ז באמונה שע"י ירדו האב ובניו לגלות מצרים ושוב בפסוק כד ותשב באיתן קשתו חוזר לבאר כיצד יוסף השלים מדרגתו להיות צדיק גמור המחבר אב ובניו שמאיר ה"אמת ליעקב" בבנים שהם (בחי' יב בקר) בחי' המלכות אמונה.

^{ק"ח} **בראשית פרק מט** (כב) בן פרת יוסף בן פרת עלי עין בנות צעדה עלי שור: (כג) וימררהו ורבו וישטמהו בעלי חצים: (כד) ותשב באיתן קשתו ויפוזו ורעי ידיו מידי אביר יעקב משם רעה אבן ישראל:

פרש"י - (כד) **ותשב באיתן קשתו** - נתישבה בחוזק. קשתו, חזקו: **ויפוזו ורעי ידיו** - זו היא נתינת טבעת על ידו, לשון (מלכים א' י (יח) זהב מופז, זאת היתה לו מידי הקדוש ברוך הוא שהוא אביר יעקב, ומשם עלה להיות רועה אבן ישראל, עקרו של ישראל לשון (זכריה ד ז) האבן הראשה לשון מלכות. ואונקלוס אף הוא כך תרגמו. ותשב. ותבת בהון נביאותיה, החלומות אשר חלם להם, על דקיים אורייתא בסתרא, תוספת הוא ולא מלשון עברי שבמקרא, ושוי בתוקפא רוחצניה, תרגום של באיתן קשתו, וכך לשון התרגום על העברי ותשב נבואתו, שבביל שאיתנו של הקדוש ברוך הוא היתה לו לקשת ולמכט. בכך יתרמא דהב על דרעוהי, לכך ויפוזו ורעי ידיו, לשון פז: **אבן ישראל** - לשון נוטריקון אב ובן, אבהן ובניו, יעקב ובניו. ורבותינו דרשו ותשב באיתן קשתו על כבישת יצרו באשת אדוניו, וקוראו קשת על שם שהזרע יורה כחץ. ויפוזו ורעי ידיו, כמו ויפוצו. שיצא הזרע מבין אצבעות ידיו: **מידי אביר יעקב** - שנראתה לו דמות דיוקנו של אביו וכו' כדאיתא בסוטה (דף לו):

^{ק"ט} **מה שכתב וכו'**, נ"ל שרמו לתיבות מידי אביר יעקב שרמו להתקרבות לצדיק כפי שיתבאר ולא לתיבות שקדמו לזה ויפוזו ורועות ידיו שרמו לפגם שהיה שם שאותו נ"ל שלא רצה רבנו להזכיר כאן כי בהשמטה זו הדגש על צד התיקון דייקא כך נ"ל.

^{ק"י} עיין לקוטי תורה להאריז"ל ויחי ובגמ' סוטה דף לו:

^{ק"א} **שראה דמות אביו**, ביארו המפרשים שרמוזו במילים מידי אביר יעקב שאותם דילג רבינו וצ"ע האם בכוונה דילג או שכתב וכו' כדי לרמוז גם אליהם. (בתורה קן יתבאר עומק עניין הניסיון הזה)

עוד צ"ע במה שדילג תיבות ויפוזו ורועות ידיו האם גם לזה כיון רבינו שכתב וכו' או שבכוונה כאן רצה להדגיש את העמידה של יוסף בניסיון ולא את הקצת פגם שהיה שם כידוע שמוזה נמשך עשרה הרוגי מלכות.

^{ק"ב} תרגום אונקלוס שם

^{ק"ג} **עד כמה הדבר הזה תמוה** ומבהיל שמדובר בבני יעקב שכולם היו צדיקים נוראים ודייקא הם נתיישבו בדעתם להרוג את יוסף שבאמת היה גדול מהם לאין שיעור כמבואר בתורה קצב ההבדל בין צדיק האמת לשאר צדיקים וגם אחרי שמכרוהו נשאר צדיקים. (בבחי' צדיק שטעה נשאר צדיק) ומכאן יש ללמוד לכל הדורות שתמיד נקודת האמת לאמתיה מסובבת בעקרבים ונחשים שמעקמים את המח אפילו של צדיקים גדולים עד כדי שנדמה להם שמצווה להרוגו.

עניין יפוזו זרועות ידו פרש"י יפוזו לשון פז ורומז לטבעת המלך שזכה למלכות, אבל בב"ר פז ח' ושם צח כ' מבואר שרמזו בזה שנתפור זרעו דרך צרפני ידיו ובע"ח ח' ג' מבואר שפגם זה גרם ל' הרוגי מלכות, וצ"ע אולי פגם זה גרם גם לגלות מצרים.

ההשמטות נראה הן דברים שמוהרנ"ת שמע בשעת אמירת התורה וכשרבינו כתב או הכתיב את התורה השמיט אותן (וכידוע שהיה חילוק בין התורה בכתב של רבנו שבה דקדק בכל אות לתורה שבע"פ שדקדק פחות). השמטה זו האחרונה נוספה מאוחר יותר במהדורת תקפא ואילו הקודמות כבר היו בדפוס ראשון, ואולי לכן הקדמה זו קשה יותר להבין את הקשר שלה לתורה.

ואולי כוונת רבינו שיעקב מדתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב נמצא מש"כ אביך חולה היינו שמדת האמת נחלשה (גם אביך רמז לחכמה כמ"ש אב בחכמה וחולי הוא חסרון החכמה כמבואר בכהאריז"ל) ויוסף הוא בחי' ציצית וזה רמזו בפסוק הנה בנך יוסף בא אליך וכנ"ל שע"י ציצית מתגברים על הקליפה שמסתירה את האמת ועי"ז ויתחזק ישראל. דהיינו שעלה עוד יותר מיעקב כידוע שישראל היא גדלות מוחין כלפי יעקב שהוא בחי' קטנות. וממה שמבואר שיעקב נתרפא ע"י שבא אליו יוסף שהוא בחי' ציצית, מבואר שהסתכלות על הציצית סגולה לרפואת חולה.

סגולה לחולה להסתכל על הציצית כי החולי הוא מחסרון הארת החכמה כמבואר בכתבי האריז"ל/ק"י וע"י הציצית זוכה לאור החכמה/קט"ו ומתרפא. **והסוד** של הציצית רמזו **בפסוק** [קט"ו/ק"י] **הנה בנך יוסף בא אליך** כמבואר בתחילת פרשת ויחי שאחרי שיוסף נשבע לאביו שיקברנו במערת המכפלה הודיעו לו שאביו חולה וכשבא הודיעו ליעקב הנה בנך בא אליך, **כי כל אלו התיבות מרמזין על הציצית/ק"י** דהיינו **מנין החוטין והחוליות והקשרים כמבואר בפרי ע"ח בשער הציצית פ"ד בהג"ה ע"ש (ק"ט/ק"ב)** שחוטין ארכן יב גודלין ועוד ג' קשרי אגודל שעל הכנף הם טו וסה"כ בד' ציציות הם ס' גמט' "הנה". חוליה היא ג' כריכות סה"כ יג כריכות ובד' ציצית הם בן כריכות ועם ה' קשרים הם גמט' "בנך". ד"פ טל כריכות גמט' יוסף. לב חוטין שזורים דהיינו כפולים הם סד גמט' "בא אליך", **וזזהו הנה בנך יוסף בא אליך, דהיינו בחי' ציצית** שעל ידה מתגברים על הקליפות המסתירות את האמת **כנ"ל, עי"ז ויתחזק ישראל [ק"ב]** דהיינו שע"י שיוסף הצדיק בחי' ציצית בא אל יעקב אבינו התבטלה

ק"י בכתבי האריז"ל מבואר שהחולי הוא מחסרון אור החכמה עיין שער הפסוקים – ספר תהילים פרק מא – ה' יסעדנו על ערש דוי כל משכבו הפכת בחליו: – הנה ענין החולה, הוא לסבת שאור החכמה הנקרא חיים, כמש"ה והחכמה תחיה בעליה, נסתלקה ממנו. והנה החכמה היא יו"ד שבשם כנודע, וכשהוא מסתלק מן האדם, נעשת לו דו"י, שהוא הפוך יו"ד, כי נהפכה מרחמים לדין, וע"כ נפל בחולי. גם יו"ד במספרה עשר, וגם היא נהפכה ונעשת ערש, להורות על המטה ששוכב עליה בחליו. ולכן כדי שיתרפא, צריך שהקב"ה יסעדנו על ערש דו"י שלו, שבא לו מחמת חסרון שפע החכמה. וכאשר יסעדנו, וימשיך לו מזון מן החכמה, כנזכר בוהר בפרשת בשלח, כי מזון החולה נמשך מן החכמה, ואז כל משכבו שהם הערש והדוי הנזכר, נהפכים לו בחליו לטוב, ונעשית ערש ויו"ד, ועל ידי כך מתרפא:

ק"י רבינו לא מבאר איך הציצית מועיל לזה רק מביא ראייה מהאריז"ל שזה מועיל.

ונראה הטעם כנ"ל כי ציצית בחי' מציץ מן החרקים ועי"ז חוור להאיר לו אור החכמה שחסר לו. כי בסוד הציצית יש ענין התכלת שדומה לים ולכסא הכבוד שהוא בחי' בינה ששם מאיר החכמה. ואע"פ שהיום אין לנו תכלת גם בלבן יש הבחי' הזו רק נעלמת.

עיין שער הכוונות – דרושי כוונות קריאת שמע דרוש ח – והנה התכלת שבציצית ה"ס החשך שאין בו בחינת העינים והארה המכלה את הכל והוא בחי' הדין ולכן צריך לכיין כשמסתכל בציצית כאלו יש שם תכלת שבציצית ותסתכל כשתאמר וראיתם אותו ותכוין להמשיך שם בחי' העינים העליונים והראי' שבהם ותכוין בשני פעמים ק"ל שה"ס ב' עיינין עלאין להמשיך משם בחי' הארת ראייה עליונה אל התכלת החשך הזה שה"ס עולימתא שפירתא דלית לה עיינין כנו'.

ק"י * בראשית מח ב'.

ק"י בראשית פרק מח (א) ויהי אחריו ה' בריים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויקח את שני בניו עמו את מנשה ואת אפרים: (ב) ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה: (ג) ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלזו בארך כנען ויברך אתי:

ק"י נראה הכוונה בזה שכיון שבפסוק רמזו ענין הציצית א"כ בהתקיים הפסוק בפועל מתקיים בחי' הסתכלות בציצית. וצ"ע איך למד רבינו שהכוונה להסתכלות דווקא ואולי כיון שכתוב וראיתם אותו וזכרתם דמשמע שהסתכלות גורמת ולא רק הליבישה לבד וע"כ בלילה אין חיוב מאידך כבר נתבאר לעיל עה"פ וישימו את השמלה שגם בלילה יש בה את הסגולה עי"ש.

ק"י ז"ל הפליח ט"ל כריכות הם קלוי כמנין יוסף וסמ"ך גודלין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין הנה וכמנין בנך חוליות וקשרים והחוטין הם ל"ב והם שזוין הרי ס"ד כמנין בא אליך ע"כ

ק"י פרי עץ חיים – שער הציצית – סוף פרק ד (הגה ד) הנה הציצית, צריך שיהא בה – חוליות, קשרים, כריכות. וסימנם, חק"ך, עם חי חוליות, עם הקשרים, ודי' כנפות, גימטריא כנף. כי כל כנף י"ג חוליות, וחמשה קשרים הרי ח"י, וז"ס כנף, ר"ל כמנין כנף יש בין הכל, וזהו דרך כלל. אבל דרך פרט, בכל כנף ט"ל כריכות, ד"פ ט"ל כריכות, הם קנ"ו, כמספר יוסף. וס' גודלים יש בכל הכנפות, כי ג' קשר אגודל בכל כנף, וי"ב גודלים בכל ציצית, שלישי גדיל, וב' שלישי ענף, הרי ט"ו בכל כנף, וד"פ ט"ו הם ס'. וז"ס הנה בנך יוסף בא אליך, כמנין הנה גודלים, וכמנין בנך חוליות וקשרים, ויוסף חשבון כל (במצת שמורים כתב וז"ל הרי ב"ן חוליות וכ' קשרים בכל הכנפות, הרי כמנין בנך עכ"ל) הכריכות יחד, ט"ל בכל כנף, והחוטין הם ל"ב והם שזוין, הרי ס"ד, כמנין בא אליך, והכל רמז ליעקב:

ק"ב דהיינו המשך הפסוק הנ"ל

הקליפה המסתירה את האמת וחזרה ליעקב מדתו ועוד יותר שזכה למוחין גדלות הנקרא ישראל. /קכב, עיי"ש בפסוק הסמוך בראשית מח (ב) וַיִּגְדַּל לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֵי יוֹסֵף בָּא אֵלַי וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׁב עַל הַמְּטָה: (ג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֶל שְׂדֵי נְרָאָה אֵלַי בָּלוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְרְךְ אֹתִי: ואולי אפשר לבאר עפ"י תורה זו מה אמר יעקב ליוסף אחרי שהתחזק וישב על המטה דהיינו שזכה לישוב הדעת אפילו על המטה שהיא מקום שכיבה ואז אמר לו שהקב"ה נראה אליו בלוז ולוז רומז לעצם הלוז שקיימת לעד כי לוז היא העיר קושטא שאין בה דיבור של שקר ועי"ז אין למלאך המות רשות כניסה לשם/קכג. וזהו דאיתא בתענית ה: יעקב אבינו לא מת כי מדתו אמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. וזהו שאמר יעקב ליוסף "בלוז בארץ כנען" דהיינו בארץ האמונה כי כנען לשון סוחר בחי' ואמונתך סביבותיך דהיינו שוכיתי לחבר אמת לאמונה שע"ז היא שלימות האמונה ועי"ז זכיתי להקרא ישראל/קכד ולברכת ה'/קכה :

קכב **וצ"ע כי מבואר** במפרשים עיין שפתי כהן וקול אליהו (להגר"א) שיוסף היה בן גילו לכן לקח אחד משישים מהמחלה כמבואר בגמ'. נדרים לט: אמר רבי אחא בר חנינא: כל המבקר חולה - נוטל אחד משישים בצערו. אמרי ליה: אם כן, ליעלון שיתין ולוקמוה! אמר ליה: כעישורייתא דבי רבי, ובבן גילו;

וצ"ל שזה כפשוטו אבל עפ"י הסוד אזי ליוסף עצמו היה עוד סגולה מיוחדת כיון שהוא בחי' שמירת הברית שזה בחי' ציצית ששומר מניאוף ועי"ז זוכים לאמת ואמונה. וצ"ע כי יעקב בעצמו הוא מדת האמת כמ"ש תתן אמת ליעקב. ואולי כיון שנעשה חולה נחלשה מדתו ולכן היה צריך חיזוק בבחי' יוסף שעל ידו זוכים לחיזוק הארת האמת ועי"ז נתרפא.

ר' ארי-ה הקשה צ"ע כי מבואר בגמ' ב"מ פז. שנעשה חולה כיון שביקש להיות חולה לפני מותו ולפניו לא היה חולה מעולם, וא"כ האם גם אצלו היה החולי חסרון החכמה דאי לאו איך למד ממנו רבינו לכול אדם. **ותירץ** אולי עד שביקש לא התבטא החסרון חכמה הנגמר מהעוון בחולי. **וצ"ע** אולי יש לחלק בין שכיב מרע לבין חולה רגיל כי שכיב מרע אולי החסרון חכמה אינו מעוון אלא הוא תחילת הסתלקות ואעפ"כ הואילא בחי' ציצית שיתחזק לשעה קלה, ומכאן למד רבינו כ"ש לכל חולה. **וצ"ע** אמנם טעם הבקשה של יעקב שיהיה האדם חולה לפני מותו מבואר בפרש"י וכן במדרש לקח טוב כדי שיצווה לפני מותו משמע שהכוונה בהיותו שכיב מרע אבל עיין פי' זקנים בעלי התוס' ויתחזק ישראל וכו' כדי שלא יהיו דבריו כדברי שכיב מרע אלא בישוב הדעת. **ואולי אפ"ל** שלכן היה צריך התחזקות כי באמת היה שכיב מרע אלא שהצליח להתחזק ולדבר בישוב הדעת. אבל כבר היה בחי' הסתלקות ולא חולי סתם שהוא הסתלקות החכמה. מאידך הרי גם כל הסתלקות היא מחמת עוון ואפילו צדיק גמור נפטר בעטיו של נחש. אמנם צ"ע כיון דאיתא בתענית ה: יעקב אבינו לא מת.

קכג (על עצם הלוז עיין זור נח דף סט. וח"ב דף כח: וח"ג דף רכב. ובספר הלקוטים תחילת שופטים א' כד. ועיין ב"ר כח ג'. וספר הברית ח"א מאמר יא תבנית הדצח"ם פ"י. ספר הצינוני על התורה - פרשת תולדות (ד"ה מצאתי לחכם אחד) ועיין זוהר ח"א מדרש נעלם שם דף קלו. - שעצם הזה נקרא רמאה. גם יעקב אמר אחיו אני ברמאות אע"פ שמדתו אמת ואחז"ל שלא מת. ואיתא בספרים שהעצם הנ"ל נקרא לוז ע"ש שאינו מת כהעיר לוז הנזכרת בספר שופטים א' כד ובסוטה מו: שבשום חרבן לא נחרבה ובה אין רשות למלאך המות ועיין סנהדרין צו. המעשה באתרא דקושטא שמיה, שלא מת בה אדם כיון שלא דברו בה שקר.)

קכד **עין מאור ושמש** עה"פ ויקרבו ימי ישראל למות שכתב יעקב בחי' נפש ורוח לא מת אלא ישראל שרומז על הנשמה וכיון שכל ישראל בחי' נפש הרי שנשאר חי ורק הנשמה נסתלקה עד שבא משה רבינו עי"ש.

קכה **בראשית להוטו** וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב עוֹד בָּבֹאוּ מִפְּדַן אָרְם וַיִּבְרְךְ אֹתוֹ: (וי) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שְׁמֶךָ יַעֲקֹב לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל: (יא) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֲנִי אֵל שְׂדֵי פְרָה וְרֵבָה גוֹי וְקָהַל גוֹיִם יִהְיֶה מִפְּנֵי וּמְלָכִים מִחֲלָצֶיךָ יֵצְאוּ: פרש"י שכוונה לבנימין.

הוספה א' בעניין הושוו אשה לאיש

קשה לעולם מי יותר חשוב איש או אשה אבל באמת הרי מעלת האיש נפלאה שיכול להוריד טיפת שמים לארץ אבל בלי אשה אין פגם גדול מזה ונעשה שדין ולילין ורוחין לעומת זאת דייקא האשה שלא יכולה לעלות שמימה אבל יכולה לעשות משמים שקבלה מבחר הברואים מה שאין איש יכול לעשות ומה שהיא נראית פחות חשובה זה רק מסוד לכי מעטי עצמך שא"א לשני מלכים בכתר אחד בעוה"ז ואולי גם עונש והוא ימשל כך אבל זה רק בעוה"ז שא"א לשני מלכים כי המקבל כל כח קיבולו הוא כח הביטול שלו והוא סביל ומקבל צורה אבל למעלה להפך כמובא בגמ' פסחים נ שראה למעלה דמאן דאיהו זעיר איהו רב תחתונים למעלה ועליונים למטה והיינו מה שכתוב שהיא תיהיה עטרת בעלה כמבואר כאן כי חקיקת האמת היא דייקא ע"י המעשה הגשמי ולעתיד שנרצה להשיג חכמה עלאה אזי האשה היא זו שתהיה העטרה לראשנו להיות כלי להשגות אבל באמת היינו דשאל שם מה אנו בעוה"ב דהיינו מה אנו שכל השתוקקותינו להקב"ה גם כאן וגם כאן אנו מבינים שהוא ימשל כך הכוונה שיקח אותך כמשל איך להתבטל להקב"ה ובאופן זה אין חילוק בין כאן לשם כי גם כאן היא העטרת ראשנו שממנה אנו מקבלים דרך ולימוד לעשות כלים לשכל עליון

עיין פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב אורות דנקודים – פתח י שבחי' אשה עטרת בעלה זה בחי' המחלוקת אם תלמוד גדול או המעשה – וז"ס הציצית, וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. והוא ג"כ בבחינת הארת המצוה, רק שזה בסוד צי"ץ, וזה בסוד ציצית, זכר ונוקבא שהאות ת' הוא סימן נקבה. והוא סוד תפילין וציצית, או"פ ואו"מ, בסוד נקבה תסובב גבר, שהבין אחר התיקון עולה למעלה ממדרגת מ"ה, בסוד שם ס"ג, והיא עטרת בעלה, קרן ביובלא אתעטר. וכן הוא בסוד תורה ומצות, שתפילין הם בסוד מ"ה, תורה שמאיר למצוה, בסוד כי נר מצוה ותורה אור ואעפ"כ, העיקר הוא המעשה כמ"ש, תלמוד גדול, שמביא לידי מעשה: וז"ס מחלוקת החכמים אם תלמוד גדול, או מעשה גדול. שבאמת עכשיו מ"ה הוא למעלה ממדרגת ב"ן, אבל לע"ל אחר התיקון, שם ב"ן יעלה יותר למעלה ממדרגת מ"ה, בסוד שם ס"ג. ולכן, שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כלל. מה שא"כ, שכר תורה מנין גם בעוה"ז, והוא סוד שם מ"ה שבה לתקן את שם ב"ן בשביל תכלית שלמותו, והתכלית אינו פועל עתה, רק לע"ל. ואז יהיה התכלית מתגלה שענין הכלים שהיו בסוד הקלקול, זה היה עיקר מעלתו מה שמקלקול בא התיקון, לאפכא מרירו למתיקון, וחושך לאור: והוא ענין סילוק הנשמה בכל יום מן האדם, מה שכבר נתקן בירורי ב"ן שבו ע"י העבודה שעבד ביום שעבר, ונשאר למעלה בסוד או"מ, בסוד הציצית וטלית חלוקה דרבנן לנשמתא, ונכנס בתוכו למחר פנימיות אחר בסוד התפילין שהם מוחזין חדשים מסוד מ"ה, לתקן ולברר בירורים חדשים מב"ן שבו, כמו שית' במקומו בס"ד. והוא סוד סילוק אור דנקודים למעלה, ויוצאים מן העינים בסוד ציצית שהם ארבע מלכין דנפקין לקדמות, ארבע כמ"ש בספד"צ פ"ה, ועיין שם בביאורי הגר"א זללה"ה. והם הגורמים סיוע לכלים של האדם לעשות עוד מצות, בסוד מצוה גוררת מצוה, ואין להאריך עוד בסודות העמוקים האלו:

הוספה ב' בעניין תפילת בפריסת ידיים

שו"ת באר שבע סימן עא – מנעורי תמהתי למה אין אנו נוהגים להתפלל בזקיפת ידיים למעלה כמו שנהגו אבותינו מעולם כמו שנאמר הרמותי יד /ידי/ אל ה' עליון וגו' ות"א ארימית ידי בצלו קדם ה' וכו' ובבראשית רבה בפרשת חיי שרה בפסוק ותשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק איתא אמר רב הונא צפת שידו שטוח בתפלה אמרה ודאי אדם גדול הוא לכך שאלה עליו עכ"ל. וכמו שנאמר כצאתי את העיר אפרוש את כפי אל ה' וגו' וכמו שנאמר והיה כאשר ירים משה ידו וגו' ויהי ידיו אמונה עד בא השמש ות"א והואה ירוהי פרישן בצלו עד דעאל שמשא וכמו שנאמר ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' וגו' וכפיו פרושות השמים וגו' וכאלה רבים ותניא בפרקי רבי אליעזר בפ' מ"ד שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו כדכתיב ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד וכו' והביאו הטור א"ח בהלכות תענית בסימן תקס"ו ובהלכות יום הכפורים בסימן תרי"ט וכן המרדכי ביומא והגהות מיימוני ושאר פוסקים ולכן כשם שאנו למדין מתפלת משה שצריך להעמיד אחד לימין ש"ץ ואחד לשמאלו למה אין אנו למדין ג"כ מתפלת משה שצריך להתפלל בזקיפת ידיים למעלה. ואי אפשר לומר שלא היו נוהגין להתפלל כך בזקיפת ידיים למעלה אלא דוקא אנשים רשומים חשובים וגדולים כגון האבות ונביאים ומלכים ולכן אין אנו נוהגין עכשיו להתפלל כך בזקיפת ידיים למעלה משום דמחזי כיוהרא. דהא לימא שהרי בפרקי רבי אליעזר בפרק הנ"ל אחר דקאמר מכאן אתה למד שש"ץ אסור להתפלל אם אין שם שנים עומדים וכו' וז"ל וכל ישראל עומדים חוץ לאהליהם ורואים למשה פורש כפיו אל השמים והם פורשים כפיהם אל השמים וכו' עכ"ל. ובגמרא אמרו חז"ל אסור לאדם לעמוד שלש שעות כפיו פרושות השמים ובוזוהר נמי מצינו בהרבה מקומות רבי פלוני זקף ידיה ומצלי ובפרשת נשא בפסוק כה תברכו בתוספתא האיר עינינו בסוד זקיפת ידיים למעלה וז"ל פקודא דא לברכא כהנא ית עמא בכל יומא בוקיפו דאצבען וכו' עד עשר אצבען מתערי שכינתא לשריא עליהו מתערי עשר דרגין אחרנין לעילא לאנהרא וכלא בשעתא חדא ועל דא אסיר ליה לבר נש לזקפא אצבען למגנא אלא בצלותא ובברכאן ובשמא דקב"ה והא אוקימנא דאינון אתערו דשמא קדישא ורוא דמהימנותא זקיפו דאצבען ממנן בההוא זקיפו דלהון עשרה שליטין וכו' עכ"ל. ולזה נתכוון נמי הרמב"ן ז"ל ברמיוותיו דוק ותשכח ולא נעלם מעיני הא דאמרינן בפ"ק דשבת רבא פכר ידיה ומצלי אמר כעבדא קמי מריה וכו' ולכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תפלה וז"ל מניח ידיו על לבו כפותין הימנית על השמאלית ועומד כעבד לפני רבו באימה וביראה וכו' עכ"ל. אמנם כבר תמהני טובא על רבא גופיה וכל הנגררים אחריו למה לא התפלל ג"כ בזקיפת ידיים למעלה כמו אבות העולם וכי הם לא התפללו ג"כ כעבדא קמי מריה כמו רבא. ולולא דברי הרמב"ם הנ"ל הייתי מפרש דרבא התפלל על כל פנים בזקיפת ידיים למעלה אלא שעם זקיפת ידיה פכר ידי' ומצלי וקל להבין. ושמא י"ל מאחר שנמצאו נוהגים אומות העולם עכו"ם להתפלל כך בזקיפת ידיים למעלה כמפורסם לכן אין אנו נוהגים עכשיו להתפלל כך וכה"ג אמרו רז"ל בפסוק לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלהיך אף על פי שהיתה אהובה לפני הקדוש ברוך הוא בימי האבות עכשיו שנהא מאחר שעשאוה אלו כנעניים חק לע"א כן נ"ל:

ובספרו צידה לדרך שופטים כתב שהקשו על תרוצו מהמבואר סנהדרין נב: שהרג בסיף אע"פ שהוא חוקות הגויים מותר כיון שכתוב בתורה וא"כ הכי נמי תפלה בפריסת ידיים וענה לו עפ"י תוס' שם שמחלק בין היכא דהיא חוקות הגויים או סתם מנהג והכא פריסת ידיים היא חוק לכן לא מהני מה שכתוב בתורה. עוד ראיתי יש מתרצים טעם שבטל המנהג פריסת ידיים עפ"י ב"ר הנ"ל שרבקה הכירה מתפלתו של יצחק בפריסת ידיים שאדם גדול הוא א"כ דווקא לאדם גדול הותר. ומה שדחה הבאר שבע מהמבואר בפרד"א שכל ישראל נהגו כך אחרי משה רבנו. יש לדחות שמדובר בדר המדבר שהיו כולם דור דעה גדולים. עוד ראיתי מרתצים דלא הותר פריסת ידיים בתפילה אלא למי שיודע הכוונות עפ"י הסוד בזה דאל"ה נענש כמבואר בבוזוהר על המרים ידיו בחינם עוד יש מתרצים שרק מי שידיו נקית מגול מותר להתפלל כך

הוספה ג' בענין שער השמים

רבינו בחיי כאן בבראשית כח יב כתב ששער השמים זה ביהמ"ק ומאידך גם כתב שזה באר שבע שבו היו רגלי הסולם אבל בפרק כב ב' עה"פ ותמת שם שרה כתב שחברון היא שער השמים

ושם פסוק יז - ובמדרש וזה שער השמים, מכאן אתה למד שהתפלל בירושלים כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד, ששער השמים הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל שנאמר וזה שער השמים. והכונה כי הוא שער השמים לעלות משם התפלות והקרבנות:

בעל הטורים על בראשית פרק כח פסוק יז - (יז) וזה שער השמים - וישכם. לומר שבעלות השחר פותחין שער השמים והוא זמן טוב לתפילה

משך חכמה בראשית כא יד - ותלך ותתע במדבר באר שבע - פירוש כי סולם מוצב בבאר שבע ושם שער השמים (בראשית רבה טז-יז) והיה עומד שם אברהם להתפלל.

רד"ק על שמואל א פ"י פס' ג - עולים אל האלהים בית אל - הוא לוז שקראו יעקב בית אל ושם היה המזבח שבנה יעקב והיה מקום נבואה כמו שאמר וזה שער השמים פי' שער לידע ממנו מה שגזרין בתחתונים מן השמים ואמר הושע בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו ותרגם ויתן עולים אל האלהים ודלקין למיטגד קדם ה' לבית אל:

נמצא שיש ד' שמקומות שנקראים שער השמים בא"י באר שבע ירושלים חברון בית א-ל היא לוז

ואולי כי באר שבע בחי' מלכות וירושלים היינו ביהמ"ק בחי' צווארך כמגדל השן בחי' יסוד המחבר שמים וארץ ראש וגוף ובית אל ולו בחי' אמת היינו ועיר ולכן ראש הסולם כנגד לוז ורגליו במלכות והוא בעצמו היסוד שהוא מעבר ודרך ביניהם וכולם הם שער לשמים שער לפניו משער כל אחד שער לבחי' הגבוהה ממנו

אבל חברון מבוואר בתורה יז עפ"י הוזהר שהיא שער ג"ע דהיינו לא שער התפילות אלא שער עליית הנשמות לג"ע תחתון

מלבי"ם על מלכים א פרק ח פסוק יב - ה' אמר לשכון בערפל - ... וידע שהוא המקום המיוחד לה' וזה שער השמים, וכיון שה' שכן בו בערפל ר"ל בעוד היה מקום תהו ובהו חשך וערפל, והיה הר בימי אברהם ושדה בימי יצחק ובית בימי יעקב וגורן בימי דוד קודם שפדאו מהיבוס, ממילא אחר שבנית שם בית זבל לך - ידעתי שיהיה מכוון לשבתך עולמים

מבוואר שער דוד המלך שתיקן המלכות בשלימות לא נתגלה לגמרי לרבים שער השמים ושכינה שלא וזה משם לעולם הייתה בו עד אז בבחי' ערפל ומקום חשוך

עיין קהלת יעקב בשם זהר ויצא קנ: שמים היינו ועיר ושער השמים יסוד שהוא המשפיע מת"ת למלכות וכן בוהר אמור דף קב בטו ניסן וטו תשרי יתיב מלכא בתרעא ויש מפרשים ששער היינו מלכות שהיא השער לת"ת וכן פירש המתוק מדבש את הוזהר באמור קב: תרעא גמט' אדנ-י במילוי (וצ"ע כי שער הוא מעבר בלבד ולא כלי) עיין שערי אורה ספירה תשיעית ד"ה ולפעמים נקראת הר, החילוק בין הר ציון להר המוריה שהם יסוד ומלכות ונראה שכלפי התחתונים אזי שער המלכות היא שער השמים אבל כלפי המלכות אזי היסוד הוא שער השמים

חסד לאברהם - מעין א - נהר כה

והנה עתה בוה נדע סוד זה בית אלהים וזה שער השמים, כי פתח היכל לבנת הספיר יש בו מדריגות רבים כעין גלדי בצלים, והנקודה האמצעית היא בית קדשי הקדשים, ואח"כ סובבים אותו עזרות ולשכות, ואח"כ סובב הר הבית, ואח"כ סובב ירושלים, ואח"כ סובב א"י, ואח"כ סובב ח"ל משכן השרים, ובא"י תתפשט ותשתרבב השכינה דרך ת' פרסה אלו ותשכון קדושתה בא"י מדרגה קדושה, ובירושלים מדריגה קדושה יותר, ובהר הבית קדושה יותר, שכן שם עשר קדושות כנודע בדברי רז"ל בסוד בחינת א"י, וז"ש שהשכינה שוכנת בתחתונים ואינה מתלבשת בחיצונים כלל:

חסד לאברהם - מעין ג - נהר ג - שא"י נתונה תחת שער השמים:

דע מה שאמרנו שא"י נתונה תחת שער השמים, ר"ל תחת חלון שבאמצעות כיפת השמים, וחלון זה הוא מרובע והוא צר מלמעלה ורחב מלמטה, ושיעורו מלמעלה ת"ק אמה על ת"ק אמה כשיעור כמות בית המקדש כי בית המקדש כולו ניתן תחת החלון, ובאמצעות עוביו של חלון הכיפה כשיעור עיר הקודש ירושלים, ושיעור כמות החלון מלמטה ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה כשיעור ארץ ישראל וכל ארץ ישראל תחתיו, ושהיה יורד השפע מלמעלה דרך צינור מלכות ה' ספירות מעולם האופנים, היה יורד דרך ישראל עד חלון הכיפה הנזכר, ויורד על בית המקדש ומבית המקדש מתפשט על כל ארץ ישראל, וכשרבו הפריצים בבית המקדש ראשון מהבלי מדברי לשון הרע ורכילות וניבולות הפה גרם העון ונתגשם אותו הבל ונתעבה ונעשה דמות ענן עבה, והתחיל להסגיר מעט מעט סביבות שפתי החלון עד שביום ט' באב נסגר כולו ונפסק השפע ונחרב הבית. ותכף ומיד לאחר שנחרב הבית הקב"ה פתח את החלון והוריד את עולם האופנים וצמצם מלכות עולם האופנים בתוך החלון כדי שלא יסגר עוד, ולעולם פתח זה לא יסתם אלא דוקא בעת החרבן שניתן רשות אל החיצונים ליכנס לארץ להחריב בית המקדש כנזכר, ומיד נתגרשו משם, ויש כיסוי ומסך פרוכת סביב לארץ ישראל שהיא שומרת הגבולים האלו שלא תתפשט הקליפה ומגרש כל זר מתוכה, ואפילו שארץ ישראל חרבה ושמה מפעולת החזונית הזאת היא בעל החרבן, עם כל זה אינה שולטת בארץ ישראל אלא החריבה ונתגרשה ועמדה ארץ ישראל אפילו בעת חורבנה נקיייה וברה מאין זר בתוכה:

ודע ששיעור ארץ ישראל מהלך ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה, ועכשיו לא נשארה אלא מאה על מאה שהוא חצי חלק שמיני, וכל מקום דשן ושמן נקמט ונתכווץ, וזה לרצות שבתותיה כנגד ע' שמיטות שבטלו ולא נשאר ממנו אלא הטרשין שבה, ואף על פי שזרעין בטרשין שבה כמאן דליתא:

עוד עיי"ש - מעין ג - נהר ט - לבאר מה בין השגחת השכינה על עמו ישראל בהיותם בארץ ישראל או בהיותם בחו"ל:

עוד עיי"ש מעין ג - נהר י - לבאר סוד ארץ ישראל ושיבתה:

בענין ארץ ישראל הם ו' חלוקות, הא' מי שלא נכנס בה כלל ועיקר, הב' מי שראה אותה ברחוק ראייה לבד, הג' מי שנכנס בה ויצא ומת חוצה לה, הד' מי שנכנס בה וישב בה ועמד עד יום מותו ומת שם, הה' מי שנולד בה וכל ימיו חייו בה לעולם, הו' מי שנכנסו עצמותיו אחר מותו שם. וחלוקת אלו הם זו על זו במעלה,

ולזה רמו בדברים העליונים, ואין ספק כי כל העולם השפל הוא כנגד המלכות, וכללו ג' בחינות, הא' ים, הב' יבשה ארץ, הג' ארץ ישראל, וכל אחד מוקפת מחבירתה, כי הים מקיף את כל היבשה, ובחינה הנקרא ים הוא כנגד לובן שבעין והוא כנגד החסד, ושאר הארצות הנק' חוצה לארץ הוא כנגד שחרות שבעין והוא כנגד הגבורה, ומשם נמשך היתוך הוזהב וסגיו, לפיכך אויר הארץ העמים מטמא כי הוא הנחלק לע' שרים (מצד) [שהם] האומות החיצונים בסוד הקליפות, וארץ ישראל נגד קו ירוק המקיף את בת עין, וזהו מצד הת"ת הנקרא ישראל, ובאמצעות א"י ירושלים, שהיא כנגד בת עין, שהיא עצם השכינה, וג' גוונים הקודמים הם סובבים ומקיפין אותה והם סוד שבת שפ"ו ש' ב"ת, דהיינו ש"ן ג' אבות ולא ג' אבות ממש אלא ג' מציאות שהם ג' קישוטי המלכות, וב"ת היינו בת עין שהוא עצם המלכות הנקרא בת שהיא בת ומדה אחת מעשר מדות, והיא נחלקת לעשר דהיינו סוד י' קדושות:

והנה מי שאינו בא"י פירשו רבותינו ז"ל שדומה כמי שאין לו אלוה, להיות שנשמתו אצולה ממקום הקדוש, ולפי האמת אין כח בקליפה באומיות לשלוט בו, מפני כי חלק י"י עמו ואינו חלק השרים, ונמצא שאין ההשר הוא שולט בו כל עיקר, וגם שכינה אינה שורה עליו מפני שהוא בתוך מצולות ים הקליפה המתלבש באויר ארץ העמים הטמא, שמצדו הוא טמא ומטמא, ונמצא לפי זה שאין לו אלוה, ואין ספק כי נשמתו ורוחו ונפשו וגופו הם מתלבשים בתוך הקליפות והטומאה, בזולת עוד שאין מעשיו ולא תורתו טהורים מפני שהם מתלבשים באויר ארץ העמים הטמא, בזולת כי בעת הפטירה אין הנשמה עולה בטהרה מפני שהיא מתלבשת בקליפה ההיא, בזולת שהיא צריכה להתגלגל

ממקום למקום עד בואה אל ארץ ישראל כי שם שער השמים לכניסת הנשמה בגן עדן כדפי' רבותינו ז"ל כי דרך מערת המכפלה כניסת הנשמה לגן עדן של מטה ומשם לגן עדן של מעלה: ועיי"ש בהמשך ביאור כל ה' חלוקות הנ"ל

חסד לאברהם – מעין ג – נהר כה – בביאור מעלת הצדיק בהיותו בארץ ישראל בין בחייו בין במותו: ועיין מגלה עמוקות כמעט כולו מבאר מדוע נתאוה משה לבוא לא"י

פתחי שערים (לרבי יצחק חבר) נתיב גדלות דו"א – פתח עד

והוא נגד נקודה אמצעית של הישוב שהוא ירושלים, כמ"ש שישוב העולם הוא נגד מחצית התחתון של ז"א שהוא הנהגת עוה"ז, ונקודת המרכז של הנהגה זאת הוא בירושלים ששם בהמ"ק ושער השמים, ושם יורד השפע לעולם התחתון ומשם הולך לכל הארצות כמ"ש בכ"מ, וכמ"ש, ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה וגו'. ולכן הוא נקרא נקודת היסוד שהוא מקום מרכז ירדת השפע מכלל כל הפרצוף והוא ג"כ מקום אבן שתייה יסוד העולם, וכמ"ש, מציון מכלל יופי וגו', סוד יוס"ף יפה תואר וגו', והוא סוד מ"ש עשרה קבין יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים כו':

וכמו שהיסוד כולל כל האברים כמו כן ירושלים כולל כל הארצות, וכמ"ש, ולציון יאמר איש ואיש יולד בה וגו', וכמ"ש רז"ל ששלמה היה יודע הצנור שהולך מירושלים לכוש ונטע שם פלפלין וכן כל דבר. וכמו שיסוד שם כללות תרי"ג איכות שברוח שבוה מתקשרים תרי"ג איכות שבנפש. כמו כן בירושלים מקום העבודה והתקשרות כלל כנס"י עם הקב"ה כמ"ש, שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ומשם היו שואבים נבואה ורוח הקודש שע"י יסוד נפתחים כל המאורות על הנפש ושם מיווג גבורות דנוקא ע"י חסדים דדכורא. והוא סוד היופי לובן ואודם כמ"ש דודי צח ואודם וגו'. והוא חיבור הו"ה אלה"ים, וז"ש מכלל יופי אלה"ים הופיע, שהוא גמטריא יסוד"ב ו' שמות הנ"ל והוא מדרגת יהושע בן נון משבת אפרים, כמ"ש, כי הפרני וגו':

שערי צדק – השער הראשון

ונאמר, דע כי מאחר שנתחלקו שבעים אומות לשבעים כתרים כל אומה וארצה שלה לשר ידוע ולא מצא השם יתברך חלק בכלם לפי שהוא טהור וכלם טמאים, וכתוב טהור עינים מראות ברע, ועל זה נאמר ויהי בנסעם מקדם, בודאי נסעו ונתפרדו מקדמונו של עולם, ולא היה לשם חלק בכל הגוים ובכל הארצות לפי שכולם היו טמאים עד שבא יעקב שהוא מכוון בין אברהם ויצחק, הוא חלק לידו"ד יתברך כי ידו"ד יתברך שוכן בהיכל פנימי והשרים מקיפים כסאו, כדמיון הפרי והקליפות וסוד הגדול הכולל את הכל טוב לחסות בידו"ד מבטוח באדם,

...ואחר שידעת זה דע כי כמו שבחר י' ביעקב משאר האומות, כך בחר בציון מן הארצות לשכון בירושלים מן המקומות וכמו שנפל לכל שר ושר חלק בדור הפלגה מן הגוים והארצות, כך עלה חלק י"י יתברך מן הגוים יעקב, ומן הארצות ארץ ישראל, ומן המקומות ירושלים, על זה נאמר כי שמך נקרא על עירך ועל עמך, וכמו שיעקב באמצע האבות כך ירושלים באמצע הישוב, ועל זה נאמר זאת ירושלים בתוך כל הגוים שמתיה וסביבותיה ארצות נמצא סוד ארץ וחוצות מבואר, ועל זה נאמר את ידו"ד האמרת היום וידו"ד האמירך, נמצאת למד סוד ויוצא אותו החוצה, שאין לאברהם שורש ומקום אחיזה נראה אלא בחיצונית ובקליפות הנקראות ערלה, לפיכך תחלת מילה לאברהם סוד מילה וכשנעקר אברהם ממקום נטיתו חזר הקדוש ברוך הוא ושתלו במקום פנימית, וסימן ואקח את אביכם מעבר הנהר וגו', ושמור העיקר הגדול הזה כי הוא סוד פנימי מחדרי תורה:

ואחר שידעת זה, דע כי ידו"ד יתברך שמו ידו"ד הגדול יתברך נקרא ביעקב ומאחר שירש יעקב ירושת ידו"ד יתברך הגדול הודיע ידו"ד ליעקב באיזה שער יכנס בו כשיצטרך ליכנס בחדריו מה שאין כן בכל אומה ולשון, ועל זה נאמר מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן וגו', ומנין שהשם יתברך הודיע ליעקב לבא לשער שבו יכנס להיכלותיו כתיב ויפגע במקום וילן שם ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, היה ידוע מלכות ידו"ד יתברך ולא היה יודע באיזה שער יכנס לה הראהו השם יתברך דרך הכניסה מניין דכתיב ויחלום והנה סולם מוצב ארצה, וגו' והנה ידו"ד נצב עליו ויאמר הנה ראה השער שיכנס בו לסולם שכתוב בו והנה ידו"ד נצב עליו ומה כתיב אחריו וייקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ידו"ד במקום הזה וגו' וזה שער השמים, והנה זכה יעקב להשיג השער שבו יכנסו לחצרות ידו"ד ככתוב זה השער לידו"ד צדיקים יבאו בו, ומאחר שהשיג זה השער זכה ליכנס לשנים עשר גבולי אלכסון שהם סוד עולם עליון ותחתון והכל מתאחו בסוד שלשה עשר מדות שהתורה נדרשת בהן וסוד שנים עשר שבטים שהם שלשה עשר, וסוד שנים עשר חדשים שהם שלשה עשר בסוד העיבור: ודע כשבא יעקב והשיג מקום השער עלה עד רום הסולם מה שלא זכו ולא השיגו אברהם ויצחק כי אברהם ויצחק הגיעו עד מקום הכתפים וזהו סוד מתחת ירועות עולם, ולא עלו יותר ואלמלא זה לא היה לזרעו של יעקב קימא בין האומות בין ישמעאל ועשו, ואותם הכתפים נקראין במתי ארץ,

...ואחרי שהודענוך אלו כללים דע כי סוד השער הזה שזכה יעקב והשיגו, הוא הסוד הספירה העשירית הנקראת – שכינה, וסימן וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב, וכשהשיג יעקב זה השער שהוא יסוד השכינה הנקראת צד"ק, אז הכתוב מכריז ואומר פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה י"ה וגומר, כי יעקב בחר לו י"ה, ועד איזה מקום אבא, עד המקום שנקרא צוואר, אבא במ אודה י"ה, כי יעקב בחר לו י"ה, וזהו סוד ואני בצדק אחזה פניך כלומר מאחר שזכיתי למצא השער אזי אכנס לראות פני המלך:

...ואחר שידעת זה דע כי השער הנקרא צד"ק אף על פי שירש אברהם הספירה לא ירש את השער עד שבא יעקב, ועל השער הזה נאמר באברהם מי העיר ממורח צדק יקראהו לרגליו, וזהו סוד שערי צדק:

שערי אורה – השער השני – הספירה התשיעית

ובהיכל זה הנקראת מידת אל ח"י יש מקום אחד שיש בו שערים הנקראים שערי דמעה, וי"י יתברך הוא בעצמו פותח אותם השערים שלוש פעמים בכל יום, והם שערים נכונים לבעלי תשובה כשהם חוזרים ומתנחמים על מעשיהם הרעים. וכשאותו בעל תשובה מתפלל ובוכה ומוריד דמעות בתפילתו, נכנסת תפילתו ובכיותיו לפניו בשערי דמעה. וזהו שאמרו רז"ל: אף על פי ששערי תפילה ננעלו בשערי דמעה לא ננעלו, שנאמר שימה דמעותי בנאדך הלא בספרתך (תהלים נ, ט)....

...ועתה דע והתבונן כי שתי היכלות אלו, שהאחד נקרא אדנ"י והשני נקרא אל ח"י, בהם עולות ונבדקות כל תפילות ישראל מתפללים. וסוד תפילת ציבור הוא סוד אדנ"י, שהוא סוד כנסת ישראל, ולפיכך אינה נדחת:

וכל אלו הדברים שאמרנו בתפילת יחיד ותפילת ציבור, בהיות ישראל על אדמתם, וכל שכן בירושלים, וכל שכן בבית המקדש. אבל כשישראל בחוצה לארץ, כמה מערערים וכמה מקטרגים עומדים אצל תפילות הציבור, כל שכן אצל תפילות היחידים, שהרי כשישראל הם בחוץ לארץ הרי הם ברשות שרי האומות ואין דרך לעלות תפילתם, שאין שערי שמים אלא בארץ ישראל. וכן הוא אומר ביעקב: מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים (בראשית כח, יז). ואם כן בחוצה לארץ הכול תסום אצל השמים, ועוד, שאותן שרי האומות אין מסייעים לישראל כלום, וכן הוא אומר: ואין אחד מתחוק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם (דניאל ג, כא). וכל שכן כי סמאל שר אדום עומד ומקטרג תמיד על ישראל ומערער עליהם לאבד זכותיהם. וכל המקטרגים על ישראל בארץ האומות, כולם עומדים בין הארץ ובין השמים, כדמיון כותל ומחיצה להפסיק בין ישראל לאביהם שבשמים, והם הנקראים ענן המפסיק, ועל זה נאמר: סכותה בענן לך מעבור תפלה (איכה ג, מד). וכן הוא אומר במראות יחזקאל בגולה: וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת וגו' ומתוכה כעין החשמל

(יחזקאל א, ד). המבין פסוק זה יבין כמה מחיצות מעכבות בגלות. ואפילו בארץ ישראל כתיב: כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אליהם (ישעיהו נט, ב). וכל זה בארץ, כל שכן בחוצה לארץ. ואם כן מה יהיה על תפילות של ישראל בחוצה לארץ? דע שהתפילות שהן חוצה לארץ אין להם דרך לעלות לפני י"י יתברך, וולתי כשישראל משלחים אותם מחוצה לארץ נגד ירושלים. וכשמגיעות לירושלים, משם הם מסתלקות ועולות למעלה, והוא שאמר דניאל כשהתפלל בגולה: וכיון פתיחן לה בעליתה נגד ירושלים וזמנין תלתה ביומא הוא ברך על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה (דניאל ו, יא). וכל זה אמר שלמה בפירוש כשנבנה בית המקדש והיה מתפלל על ישראל, ואמר: כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא אנפת בם ונתתם לפני אויב ושבוים שוביהם אל ארץ האויב רחוקה או קרובה. והשיבו אל לבם בארץ אשר נשבו שם ושבנו והתחננו אליך וגו' והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתתה לאבותם העיר אשר בחרת והבית אשר בנית לשמך. ושמעת השמים מכון שבתך את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם וגו' (מלכים, מ, מו מט). ועתה דע וראה איך גילה שלמה המלך עליו השלום שאין תפילת חוצה לארץ עולה למעלה באותו המקום שמתפללים, עד שהיא עולה לארץ ישראל ומשם לירושלים, ומשם לבית המקדש, ואו היא עולה למעלה. ולפיכך כל ישראל שהם בגלות הם בסביבות ירושלים בארבע כנפות הארץ, וירושלים עומדת באמצע. לפיכך כל אותם שהם בגלות לצד מזרח יתפללו לנגד מערב, נגד ירושלים. וכן אותם שהם בצפון, יהפכו פניהם לדרום. נמצאו כל ישראל, שהם מתפללים בארץ גלותם, משלחים תפילותיהם לירושלים ולבית המקדש, ומשם התפילות עולות לפני י"י יתברך. ועתה יש לנו להודיעך מה בין תפילת חוצה לארץ לתפילת ארץ ישראל. דע כי תפילת ארץ ישראל דומה למי שהוא צריך לדבר עם המלך וביתו קרוב למלך, ואין שטן ואין פגע רע ולא משחית בדרך. ותפילת חוצה לארץ דומה למי שצריך לדבר עם המלך וביתו רחוק מאוד מן המלך, ויש בדרך כמה ליסטים וכמה פגעים רעים וכמה חיות רעות; עתה ראה כמה אדם צריך ליוהר כדי שימלט מנוק הדרך. ואחר הטורח והשמירה, יתכוון שתהא תפילתו ראויה להתקבל, כמו שאמרנו. ועל דרך זה, דע כי כמה מעכבין ומקטריגין יש לתפילות ישראל, כשהן הולכות לירושלים, על ידי הכוחות הטמאות של עובדי כוכבים. ולפיכך יש לך להתבונן כמה אנו חייבים לטהר עצמנו ולהתכוון בתפילותינו בהיותנו מתפללין בחוצה לארץ, כדי שנהיה ראויים להתקבל לפני י"י יתברך:

הוספה ד' בעניין שאלת אברהם אבינו "במה אדע"

הדוגמא שמביא רבינו לזה היא אברהם אבינו ששאל "במה אדע כי אירשנה" (בראשית טו) וסמך ליה ברית בין הבתרים שנתנבא על גלות מצרים ארבע מאות שנה ולבאר ענין הפגם נ"ל כי במהלכי שכל אי אפשר להבין זאת ואברהם היה שכלתן וחקרן גדול כמ"ש צא מהצטגנות שלך שדייקא מכח זה נעשה אברהם ויצא מהכלל דאו, כי הסתכל בשכל בדבר להבין השרש ובמה שהבטיחו הש"י היה צריך לסלק השכל ולהאמין. והש"י נסדו עשר נסיונות בעניין זה של אמונה בדבר שקשה להבין ושהוא נגד השכל, והקים ובנה את כל קומת האמונה דהיינו קומת השכינה לפרצוף שלם על ידי הנסיונות שעמד בהם. ואולי זה הכוונה "בהבראם" בזכות אברהם נעשו תולדות שמים וארץ דיינו כי עשרה מאמרות היו אור ולא נחשב לבריאה שלימה עד שנתקבל בכלי שלם של אמונה ואברהם ע"י העשרה נסיונות בנה בשלימות את קומת האמונה. (ואולי לכן כשאמר רבינו שבכל דור נקראת השכינה כשם צדקת הדור התחיל משרה)

עין תנא דבי אליהו זוטא כב ר' נהורי אומר מפני מה נתנה קורת רוח לישראל עשרת ימים מר"ה עד יוה"כ כנגד עשרה נסיונות שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם בכלם וכנגד עשרת הדברות שקבלו ישראל בסיני. ומובא בכתבי האר"י שעשרה ימים אלו נבנית השכינה אחרי שנסרה בר"ה.

וצ"ע דבמה אדע לא נמנה מעשרה נסיונות והרי אם נכשל סימן שהיה כאן נסיון. ועיין סוף חומש א' בלום שמביא ו' שיטות בזה, רובם מביאים את ברית בין הבתרים כנסיון. ואולי לכן לא נמנה גם הבטחת ירושת הארץ דהיינו במה אדע כי כאן לא עמד בנסיון וא"כ הוא לא מהעשרה תיקוני השכינה כנ"ל.

(וצ"ע מדוע נפטרה שרה מיד אחרי הנסיון האחרון הרי היא בחי' שכינה בחי' אמונה ואז נתקנה ואולי בבחי' אין מלכות נוגעת בחבירתה שהרי אז נולדה רבקה)

עוד נראה לומר שהברית בין הבתרים היה חלק מהתיקון לבמה אדע והמשך התיקון היה כל מה שנתנבא או על כל הגלויות שיהיו, שכנראה כולם הם תיקונים לבחי' במה אדע שיש בשורש האומה הישראלית, שקשה להם לסלק השכל ולהאמין באופן מוחלט כראוי לעם ישראל, ועד סוף כל הגלויות זה הדבר שצריך להתתקן, דהיינו תיקון האמונה של עם ישראל, (וכן שמעתי ששואלים דלכל האומות היה מניעה לקבל התורה מצד איזה תאוה א"כ איזה מניעה היה לישראל ותירצו דנעשה ונשמע הוא היפך הטבע של ישראל שרוצים תמיד קודם כל לשמוע ולהבין ולדון)

ונראה שהגלות ופגם אמונה הם דבר אחד ממש כי אמונה היא כד אתחבר בה אמת וגלות היא כשהאמת והאמונה נפרדות אזי הצדק היא בגלות. ואמונה ותפילה וארץ ישראל הן בחי' אחת היינו שא"י היא גם בחי' מלכות והיא מחוברת להש"י בבחי' "תמיד עיני ה' א' בה" רק כשישראל נמצאים בה עיין תורה מ' ח"ב שענין ה' הני"ל הם נעשים ע"י ההתפארות שלו בישראל ולכן כשהיה פגם ברוחניות אצל אברהם בין האמת והצדק דהיינו פגם אמונה בחי' גלות הצדק אזי גם קדושת א"י נפגמה אצלו וברוחניות נעשה גלות מא"י ונשתלשל מזה אצל הבנים גלות בפועל.

וצ"ע מדוע לא חזר בתשובה מיד או מדוע לא נתקן הפגם כשעמד בניסיון של ברית בין הבתרים אלא שכנ"ל זה בשורש האמונה שצריכה להתתקן בכל הדורות, וכל הניסיונות הכל הם על זה בעצמו לתקן האמונה בשלימות. ומסתמא זו זוהמת הנחש ואפשר שנתקן בהר סיני כמ"ש "עם נבל ולא חכם" עיין תורה כג, וחזר ע"י הער"ר בחטא העגל.

ולעצם השאלה "במה אדע" עיין שערי הלשם ח"א יא בטחון חיבור ארוך לבאר שאחרי הבטחת הש"י, זה פגם כשחוששין שמא יגרום החטא ולא ייתקם.

ועיין גמ' מגילה לא: מבואר ששאלת אברהם הייתה שמא אתה עושה להם כדור המדבר או הפלגה וכו' ותיריך לו הקב"ה במעשה הקרבנות ומכאן נתקנו המעמדות עי"ש. ובמדרש רבה מבואר שהשאלה הייתה באיזה זכות ירשו את הארץ.

ומבאר המהר"ל גבורות ה" פ"ח שעפ"י הגמ' השיג אברהם את הקשר בין ישראל לא"י והבין שאפילו אם יגלו תשאר שלהם אבל חשש שהעוון יגרום ויכרת עם ישראל ואז תבטל הירושה לגמרי. ועפ"י המדרש הפי' ששאלת אברהם הייתה על עצם הנתינה באיזה זכות. ומה שרמו לו והקב"ה בקרבנות היינו לשיטת הגמ' ביאר לו שהעוון בישראל אינו בעצם ולכן שייך כפרה (לשון קינוח) ולכן לעולם לא תיהיה סיבה להעבירם מן העולם לגמרי.

ולשיטת המדרש ביאר לו שכמו שארץ ישראל נבדלת מכל הארצות כך גם ישראל נבדלים משאר האומות והקורבנות יוכיחו שהעוון אינו בעצמם של ישראל והם נבדלים מהפחיתות ולכן שייך בהם כפרה (לשון קינוח) ובזכות זה יזכו ישראל בא"י כי לפי עניין האדם יש לו מקום וכן לכל אומה נתן מקום הראוי לה.

עוד עיין גמ' נדרים לב. מפני מה נענש אברהם שנשתעבדו בניו למצרים, שמואל אמר מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה שנאמר במה אדע. ופרש"י הפריז הרבה להרהר על מדותיו של הקב"ה, הפריז – ויתר והפקיר.

ועוד עיין בר' צדוק מחשבות חרוץ פי"ט ד"ה ואברהם. כנ"ל שאברהם היה תחילת האומה והאמונה עדיין לא הייתה בשלימות ונתבררה ע"י ישראל במצרים.

ועיין שם אור זרוע לצדיק א' ד"ה וההכנה. שקושיית אברהם הייתה שכיוון שיצא מטמא איך יזכו בניו להיות בחי' קדושים מבטן עד כדי שיהיו בבחי' ישראל אעפ"י שחטא ישראל הוא, ועל זה אמר לו הקב"ה ע"י גלות מצרים.

ועיין לק"ה חו"מ גזילה ה' אות ח וע"כ אפילו הצדיקים הגדולים מאד מאד זי"ע שגו בזה כ"א איזה שיגאה רקה. ואם נדקדק בזה נמצא שכל הפגמים שחשבו רז"ל על גדולי הצדיקים אבות העולם כולם היו בבחי' זאת שלפי בחי' קדושתם דחקו את השעה כמו ענין אברהם אבינו שאמר במה אדע כי אירשנה שעיקר הפגם והשגיאה שהיה דוחק את השעה. כי תיכף כשהבטיחו הש"י אז על ירושת א"י היה רוצה שיוגמר הדבר מיד ולידע מיד באיזה דרך ואופן יירשו אותה. כי זה כלל גדול שכל אבות העולם הסתכלו על הקץ האחרון שיתאחר מאד ורצו להשיגו מיד. **וע"כ שאל אברהם במה אדע כי אירשנה** כי ראה מרחוק ברוח קדשו שאע"פ שישראל יכבשו א"י אבל אח"כ יגלו משם וא"י לא יהיה בידם ותארך הגלות מאד. ע"כ רצה לדחוק את השעה שהש"י יודיע לו תיכף הקץ האחרון איך יירשנה לנצח. וע"כ פגם בזה כי אסור לדחוק את השעה כנ"ל ובפרט בענין הקץ האחרון שהוא קץ הפלאות:

עיין תיקוני זהר סט דף קב. שכל נסיונות אברהם היו במחשבה בלבד

ובגין דא יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, דא אדם והבל, דדא חב במחשבה ובעובדא, ודא חב במחשבה ובעובדא, במחשבה אייה י', עליה אתמר וינסו אותי זה עשר פעמים, ובגין דא כד אתא אדם בגלגול באברהם, אתנסי ביה בעשר נסיונין, ובגין דחאב במעשה כד אתגלגל ביצחק נתנסה במעשה, באברהם נתנסה במחשבה, וביצחק במעשה, יעקב כליל תרוייהו, מסטרא דיצחק קרא ליה יעקב, מסטרא דאברהם דתמן מחשבה קרא ליה ישראל, דאבא אתגלגל באברהם דאיהו לימינא, ואמא ביצחק דאיהו לשמאלא, יעקב בגין דאיהו כליל תרוייהו אבא ואימא, אתמר ביה ישראל עלה במחשבה בכתר עליון דאיהו מחשבה סתימא, וכד אתא אדם אצטרף באברהם, ואתפשטו שרשוי בארעא, ורזא דמלה (משלי י"ז) מצרף לכסף וכור לזהב, מצרף לכסף דא אברהם, וכור לזהב: [דף קב/ב] דא יצחק, ובוחן לבות ה' דא יעקב, לית ספירה דלא אתגלגל אדם עלאה, דאיהו יו"ד ק"א וא"ו ק"א, כ"ח מ"ה חכמה ודאי, בגין לצרפא וללבנא לאדם דברא בדיוקניה לתתא, ואציל ביה אצילותיה, וכל טרחא דלעילא לא הוה באדם אלא בגין אצילות דאדם דלעילא, דדא בדא תליא: